

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
Τ Ω Ν Α Γ Ι Ω Ν Π Α Τ Ε Ρ Ω Ν**

Ἐπιμέλεια
ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ—ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

Ἐπιμέλεια
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Σ. ΦΕΥΤΟΓΚΑ—ΘΕΟΔΩΡΟΥ Ν. ΖΗΣΗ
Διδασκόντων τῆς Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΛΟΓΟΙ**

ΤΟΜΟΣ 2

ΚΑΤΑ ΑΝΟΜΟΙΩΝ

1. ΠΕΡ ΑΚΑΤΑΛΗΠΤΟΥ ΛΟΓΟΣ ΣΤ'
2. ΠΕΡΙ ΟΜΟΟΥΣΙΟΥ ΛΟΓΟΙ Ζ'-ΙΒ'

Ἡρόλογος—Μετάφρασις—Σχόλια
ΣΤΕΡΓΙΟΥ Ν. ΣΑΚΚΟΥ,
Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου
Κείμενον: B. Montfalcon

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ ἔργον τοῦ Ἰωάννου Χρυσοστόμου «Κατὰ ἰμομίον», ἀποτελούμενον ἐκ δώδεκα λόγων, διαίρεται εἰς δύο μέρη, τὸ «Περὶ ἀκαταλήπτου» ἐκ λόγων 27 καὶ τὸ «Περὶ ἁμοουσίου» ἐκ λόγων ἑξαετίας 28. Οἱ «ἐνόμοιοι» κλάδοι τῶν ἁρειανῶν, ἦσαν πειρτικοὶ φρονούντες περὶ τοῦ Χριστοῦ διὰ καὶ οἱ σημερινοὶ κηλιστοὶ ποῦ ἀποκαλοῦνται ἐμάστορες τοῦ Ἰεχωβά ἢ «σοφιστικοὶ τῆς Γραφῆς» ἢ «μαθηταὶ τῆς Γραφῆς». Διὰ τοῦτο ὅλον αὐτὸ τὸ ἔργον, κυρίως δὲ τὸ δεύτερον ἔργον ποῦ περιέχεται εἰς τὸν τόμον αὐτὸν, εἶνε ἕνα πρώτης τάξεως ἀντικλησιαστικὸν ἑστῆμα. Εἶνε δὲ ἀπελούστατον καὶ εὐκατάληπτον καὶ προσιτὸν εἰς ὅλους. Ὁ Χρυσόστομος καὶ τὰ πλέον ὑψηλὰ δογματικὰ καὶ θεολογικὰ θέματα τὰ διαπραγματεύεται μὲ τρόπον πολὺ ἁπλὸν καὶ καθόλου φιλοσοφικόν. Ἀπαφεύγει τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὸν στοχασμὸν, τοὺς συλλογισμοὺς καὶ τὰς λογικὰς ἀποδείξεις, εἰς τὰ ὅποια ἀρέσκονται πολλοὶ ἄλλοι ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς. Τὰ πάντα διὰ τὸν Χρυσόστομον εἶνε ἐρμηνεῖα τερακίων τῆς ἁγίας Γραφῆς. Εἴτε περὶ ἀκαταλήπτου καὶ ἁμοουσίου ὁμιλεῖ — θέματα ποῦ μόνον μὲ τὸ δικουστὸν τὸν τρομάζει ὁ μὴ εἰδικὸς —, εἴτε περὶ ἐλεημοσύνης, εἴτε περὶ τοῦ βίου τοῦ ἀποστόλου Παύλου, εἴτε προτρέπει τοὺς Χριστιανοὺς νὰ ἐκκλησιαστικῶνται, εἴτε γράφει ἐπιστολήν, πάντοτε χρησιμοποιεῖ ἕνα τρόπον ἐρμηνεῖαι περιεκτικῆς ἀπὸ τῆς Γραφῆς. Ἐκτός ἀπὸ τὴν ἐρμηνείαν, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν τὸν φθάνει κανεὶς οὔτε ἀρχαῖος οὔτε σύγχρονος, δὲν γνωρίζει ἄλλην μέθοδον. Διὰ τοῦτο ἀναπτύσσει καὶ ἀδειῖ ὅλα τὰ θέματα κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον, καὶ εἶνε ὁ σφαιρύτερος τῶν πατέρων καὶ ὁ πλέον καταληπτικὸς εἰς ὅλους. Μεταῖθ τοῦ ἀγραμμάτου ἀναγνώστου καὶ τοῦ Χρυσοστόμου ἔνις μόνον φραγμὸς ὑπάρκει, ἡ γλῶσσα. Ἄφ' ἧς συγγῆς μεταφρασθῆ. τὸν καινοσὸν ὅλοι ἐξ Ἰησοῦ καὶ ὁ ἐπιστήμων καὶ ὁ ἀγράμματος. Ὁ Χρυσόστομος ἦτο πρῶτος δικηγόρος. Διὰ τοῦτο εἰς κάθε ὁμιλίαν τοῦ ἐργάζεται ὡς δικηγόρος. Ἄγνιστὴν τὴν μέθοδον τοῦ στοχαστοῦ καὶ τὰ περιλοκωφημένα θεολογικὰ

Γραμματικὴ Σύνταξις

Ἰερεὺς ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ, θεολόγος

τα. Βλέπει τὴν ἁγίαν Γραφὴν ὡς δικογραφίαν, καὶ ὁ ἴδιος ὡς δικηγόρος ἀποδεικνύει αὐτὰ ποὺ πρέπει νὰ ἀποδειχθῇ, διὰ τὴν διαλάμψη ἢ ἀλήθεια. Καὶ ὡς δικηγόρος εἶνε τελείως καταληπτός εἰς τὸ ἀκροατήριον. Εἰδικῶς εἰς αὐτὸ τὸ ἔργον παρουσιάζεται ὡς συνήγορος μὲς πολλῆς μεγάλης ὑποθέσεως, τῆς ὑποθέσεως ἂν ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἶνε ἢ δὲν εἶνε ἴσος μὲ τὸν Πατέρα, καὶ Θεὸς ἡμῶν ἢ ἴσος μὲ ἐκεῖνον, μὲ θέσει τὴν δικογραφίαν ποὺ λέγεται Γραφὴ ἁγία.

Ὅταν πᾶν μίαν παράγραφον αὐτῆς τῆς δικογραφίας, προκειμένου νὰ κἀν κατανοητὸν αὐτὸ ποὺ κυρίως θέλει νὰ ἀντιλήσῃ, ἐρμηνεύει ὅλα τὰ στοιχεία τῆς, ἐξηγεῖ ὅλα τὰ θεματὰ τῆς ἔστι καὶ δοκεῖ μὲ τὸ κύριον θέμα, ὥστε ὁ ἀκροατὴς νὰ βλέπῃ τὸ κύριον θέμα μέσα εἰς μίαν περιοχὴν πλημὺς φρασιῶν καὶ ἐξηγημένων. Παραδείγματός χάριν, ὅταν ἐξηγῇ τὸ «Πᾶτερ εἰ δυνατόν παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, κ.λ.π.» (Ματθ. 26, 39), ἐκ τοῦ ὁποῦ ἀποσκοπεῖ νὰ συμπιράξῃ, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε καὶ ἄνθρωπος καὶ Θεός, ἀφιερώνει μέγα μέρος τῆς ἀμύλης εἰς τὴν προσευχὴν ὡς ἀνάγκη καὶ ὡς θεαυρὸν καὶ προνόμιον ὅταν ἐρμηνεύῃ τὸ «Τοῦτο φρονεῖσθε ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐκ ἄρπαγὸν ἠγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφῇ δοῦλου λαβὼν κ.λ.π.» (Φιλ. 2, 5-11), ἐνῶ θέλει νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν ἰσότητα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ, ἀναπτύσσει οὐκ ὀλίγον ὡς κύριον θέμα τὴν ταπεινοφροσύνην. Ἔτσι καὶ ὁ ἴδιος ἀκολουθεῖ καλύτερον τὰς τάσεις τῶν θεοπνευστῶν συγγραμμάτων, καὶ οἱ ἀκροαταὶ δὲν ἀκούουν ἀνεξήγητα δόγματα, ἀλλὰ γίνονται κύριοι περικοπιῶν, ἀπὸ τῶν ὁποῖα καὶ μόνοι τὸν δύνανται νὰ συναρμολογήσουν τὰ δόγματα. Μία συνέπεια αὐτῆς τῆς ἰδιομορφίας τοῦ Χριστοστόμου εἶνε, ὅτι οὔτε δύνανται νὰ κατατάξῃ κανεὶς τὰ ἔργα του κατὰ εἶδος, οὔτε δύνανται νὰ βάλῃ εἰς τὰς ἀμύλας του ἐπιγραφὰς συντόμους καὶ συνεπεῖς μὲ τὸ περιεχόμενον. Οἱ μικροσκοπεῖς ὑπότιλοι ποὺ ὑπάρχουν εἰς κάθε λόγον καὶ ποὺ δὲν εἶνε τοῦ Χριστοστόμου ἀλλὰ τῶν στενογράφων του, ἐκφράζουν ἄλλην τὴν ἀγανίαν τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν προκειμένου νὰ ἐκφράσουν ποῖον εἶνε τὸ θέμα τοῦ λόγου. Φέρ' εἰπὴν ὁ ὑπότιλος τοῦ Ζ' λόγου Περὶ ὁμοουσίας: «Πρὸς τοὺς ἀπολιθιθῆναι τῆς συνάξεως» καὶ τοῦ ὁμοούσιον εἶναι τὸν Υἱὸν τῷ Πατρὶ ἀπόδειξίς» καὶ ὅτι τὰ ταπεινὰς εἰρημένον καὶ γεγεννημένα παρ' αὐτοῦ οὐ δι' ἀσθένειαν δυνάμεως, οὐδὲ δι'

ἐλάττωσιν ἐγένετο καὶ ἐλέγετο, ἀλλὰ δι' οἰκονομίας διαφόρων. Ἀπὸ τοῦ «Περὶ ἀκαταλήπτου» καὶ ἀκολουθῶν. Τὰ κυρία τῆς Γραφῆς, τοῦλάχιστον ὅλα ὅσα ἀναφέρει εἰς τοὺς λόγους Κατὰ ἄνομοιων, τὰ ἀπαγγέλλει ὅλα ἀπὸ στήθους διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ παραξενεύεται κανεὶς, ἂν τὰ περισσότερα δὲν συμφωνοῦν κατὰ λέξιν μὲ τὸ κείμενον. Ποτὲ ὅμως δὲν σφραδίζονται νοήματα.

Ὁ Χριστοστόμος φαίνεται ἐνήμερος ὅλων τῶν λεπτομερειῶν τῆς ζωῆς εἶνε ὅχι μόνον ὁ ἄγιος Χριστιανὸς καὶ ὁ πνευματικὸς ποιμὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος τῆς κοινῆς καὶ τῆς ἀγροτικῆς καὶ τῆς δοτικῆς καὶ τῆς ναυτικῆς. Θαυμάζει κανεὶς, ὅταν τὸν βλέπῃ πόσον κατέχει τὰ τεχνικὰ μυστὰ καὶ τὴν φρασεολογίαν τῶν θαλασσοδύτων, τοῦ γυναικείου κομμωτηρίου, τῶν γεωργῶν, τῶν μικροεμπόρων. Γνωρίζει πῶς δὴγοῦν οἱ πλοῖτοι τῶν πλοίων, πῶσα ὄργανα ὀργάνουσι οἱ γεωργοὶ πρὶν νὰ σπειροῦν καὶ τί εἶνε ἡ ζεύγη καὶ πῶς βάζει ὁ θεὸς τὸν τράχηλον μέσα ἀπὸ τὴν ζεύγην, πῶς ἀποξύνουν οἱ γυναῖκες τὴν παλαιὰν ἐπιδερμίδα μὲ τὰ παλαιὰ καλλυντικὰ διὰ νὰ ἀραιοῦν τὸ κοινοῦστον μακιγιάζ, πῶς κύνηγοῦν τὸ κέρδος οἱ ἔμποροι καὶ τί ὑπαλογοῦσιν κάνουν. Δὲν τοῦ διαφεύγει τίποτε. Ἐκρημάσκειν ἄλλως τε δικηγόρος, ἐγνώρισε τὴν «πάσια». Παρὰ ταῦτα φαίνεται πόσον ἴδιος, ἀγνός, καὶ ἀδιάρθρωτος παρέμεινε, πόσον διετήρησε τὴν εὐγένειάν του. Καὶ διὰ ταῦτα δὲν δύναται νὰ καταλάβῃ, τί χρειάζεται νὰ ἀμύλῃ κανεὶς, ὅταν δὲν τὸν καταλαβαίνῃ ἔστι καὶ ἕνας ἀκροατὴς.

Ὁ ἕκτος (VI) λόγος «Περὶ ἀκαταλήπτου» εἶνε ἡ τελευταῖος τοῦ Α' μέρους τοῦ ἔργου «Κατὰ ἄνομοιων». Ἐξερνήθη κατὰ τὴν 20 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 386 ἐν Ἀντιοχείᾳ. Ὁ ἄγιος Φιλογόμος, περὶ τοῦ ὁποῦ ὁ Χριστοστόμος ἀμύλει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, πρὶν εἰσελθῆ εἰς τὸ κύριον θέμα «Περὶ ἀκαταλήπτου», ἔγινε ἐπίσκοπος περὶ τὸ ἔτος 320, ὅταν οἱ μὲν διωγμοὶ μάλισ ἐκὼν παύσει, ἢ δὲ αἰρέσεις τῶν ἀρεανῶν μάλισ ἐνεφανίζετο. Πιθανώτατα ἡ ἡμέρα τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ λόγου ἦτο Κυριακὴ πρὸ τῶν Χριστουγέννων.

Ἐκ τῶν ἑξ ἰσχυρῶν «Περὶ ὁμοουσίας» οἱ τέσσαρες ἐξεφωνήθησαν ἐν Ἀντιοχείᾳ κατὰ τὸ πρῶτον ἐξήμερον τοῦ 387, ὅταν ὁ Χριστοστόμος ἦτο προσβύτηρος, καὶ ἀπετέλεον ἑξ ἑκτῆς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ «Κατὰ ἄνομοιων» ἔργου του (8+4): οἱ δύο τελευταῖαι ἐξεφωνήθησαν μετὰ 11 εἰη ἐν Κων-

σταντινουπόλει, μάλας έγιναν επίσκοπος· μάλατα δὲ πρῶτος (δηλαδή ὁ πέμπτος ἐκ τῶν 25 ἢ ἐνδέκατος ἐν συνόλῳ) εἶνε ὁ δεύτερος λόγος τοῦ ὡς ἐπισκόπου εὐθὺς μετὰ τὸν ἐνθρονιστήριον.

Ὁ ἕβδομος (VII) λόγος ἢ πρῶτος «Περὶ ὁμοουσίου» ἐξεφωνήθη τῆς 387, ὀλίγον μετὰ τὸ Χριστούγεννα τοῦ 386, καὶ πρῶτα τὴν 5 Ἰανουαρίου 387. Διότι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὑπῆρχε κοσμικὴ ἑορτὴ μὲ ἵπποδρομίας· ὁ δὲ Χρυσόστομος ὁρᾷ μετὰ τὴν φρόσιν ἐπάλιν ἵπποδρομίας, καὶ πάλιν ὁ σύλλογος ἡμῖν ἐλάττων γέγονεν.

Ὁ ὄγδος (VIII) λόγος ἐξεφωνήθη ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὸν ἕβδομον. Ἀρκεῖ μετὰ τὰ λόγια «Ἐκ πολέμου κῆθς ἐπανήλθομεν, ἐκ πολέμου καὶ μάτης αἰρετικῆς...». Ὁ Μοντφάουσι καὶ ἄλλοι φρονοῦν ὅτι ἔννοεῖ τὸν προηγούμενον λόγον, καὶ ἐπιπένης ἀπὸ τοῦ «κῆθς» φαίνεται ὅτι ὁ λόγος αὐτὸς ἐξεφωνήθη τὴν ἐπομένην θ. 1 - 387. Νομίζω ὅμως ὅτι δὲν εὐσταθεῖ τοῦτο, διότι εἰς τὸν παρόντα λόγον ὁ Χρυσόστομος ἀναπτύσσει τὸ κύριον θέμα τῆς «κῆθς» αἰρετικῆς μάχης, ἐφ' ἧς δὲ δὲν συμπίπτει μετὰ τὸ θέμα τοῦ προηγούμενου λόγου, ἵνα πρόκειται περὶ ἄλλου λόγου ἢ μᾶλλον δημοσίου συζητήσεως, ἢ ὅποια ἔγινε μετὰ αὐτοῦ καὶ τοῦ προηγούμενου λόγου.

Ὁ ἔνατος (IX) λόγος, εἰς τὸν ὅποιον ἀποδεικνύεται ἡ ἰσότης Υἱοῦ καὶ Πατρὸς ἀπὸ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου, ἐξεφωνήθη πολλὰς ἡμέρας ἢ καὶ μῆνας μετὰ τὸν ὄγδον. Πάντως κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον τοῦ 387.

Ὁ δέκατος (X) λόγος ἐξεφωνήθη πάλιν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος μετὰ πολυήμερον διακοπήν.

Ὁ ἐνδέκατος (XI) λόγος εἶνε, καθὼς εἶπα, ὁ δεύτερος λόγος τοῦ ὡς ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 398. Εἰς τὸν ὑπότιτλον αὐτοῦ τοῦ λόγου «ὁμιλία ρηθῆσαι ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸς ἀνομοίους Περὶ ἀκατολήπτου, κ.λ.π.» ἡ φρόσις «Περὶ ἀκατολήπτου» εἶνε λάθος μεταγενεστέρων ἀντιγραφῶν· διὰ τοῦτο τὴν διόρθωσιν «Περὶ ὁμοουσίου». Τὸ θέμα εἶνε ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους περὶ ὁμοουσίου, καὶ δὲν λέγεται τίποτε περὶ ἀκατολήπτου. Ὑπ' ὄψιν δὲ ὅτι εἰς τὰ ἔργα τοῦ Χρυσόστομου δὲν ὑπάρχει διαφορά μετὰ τῶν ὄρων «λόγος» καὶ «ὁμιλία» εἶνε ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ εἶδος.

Ὁ δωδέκατος (XII) λόγος εἶνε συνέχεια τοῦ ἐνδέκα-

του καὶ ἐξεφωνήθη ὀλίγας ἡμέρας μετὰ ἀπ' ἐκείνον, ἴσως δὲ κατὰ τὴν ἐπομένην Κυριακὴν.

Καὶ τοὺς ἐπιτὰ λόγους μεταφράζω ἀπὸ τὸ κείμενον τοῦ Μοντφάουσι κατὰ τὴν δευτέραν ἔκδοσιν (Parisii 1839, τόμος 1, σελ. 603-680), ἢ ὅποια εἶνε ἡ παρὼν ὀρίστη καὶ ἐκ τῆς ὁποίας φωτοτυπείται καὶ τὸ κείμενον. Ἡ πλαγιοσημασμένη σελιδομέτρως (501 A, B; C, D, E, 502 A, B, C, D, E, κ.λ.π.) εἶνε τῆς πρώτης ἐκδόσεως καὶ εὐρίσκειται ἐπίσης πλαγιοσημασμένη εἰς τὴν δευτέραν. Ἐδῶ εἰς μὲν τὸ κείμενον φωτοτυπῆται ὅπως εἶνε πλαγιοσημασμένη εἰς τὴν δευτέραν, εἰς δὲ τὴν μετάφρασιν ἐκτυπώνεται ἐντὸς τοῦ κειμένου. Αὐτὸ θὰ γίνετα καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν ἀπάντων τοῦ Χρυσόστομου, ἀλλὰ καὶ ἄλλων πατέρων, χάριν τῶν ἐπιστηθῶν ἀλλὰ καὶ χάριν ὄλων ὅσοι θὰ χρησιμοποιοῦν τὰ εὐρετήρια· διότι τὰ εὐρετήρια θὰ παραπέμουν εἰς αὐτὴν τὴν πλαγιοσημασμένην σελιδομέτρως, καὶ θὰ εἶνε τοιοῦτοτρόπως κοινὰ καὶ διὰ τὸ κείμενον καὶ διὰ τὴν μετάφρασιν.

Ἐπιλουτῶ τὸς παραπομπὰς εἰς τὴν ἁγίαν Γραφήν, ὅτι ὁ Μοντφάουσι ἔχει μερικά γραφικὰ κωρὰ ἀνεπισημασμένα. Τὰ διατηρῶ ἀμετάβλητα καὶ ἀμετάφραστα, ὅπως εὐρίσκονται εἰς τὸν Χρυσόστομον. Εἰς τὸ κείμενον διορθῶναι ἠρηρῆνα λάθη καθαρῶς τυπογραφικά (π.χ. «δὴτὸν» ἀντὶ «δυνατόν», «τὴν πατρίδα» ἀντὶ «ἐν ἰατρείῳ» κ.λ.π.). Εἶνε δὲ ὀλίγα (εἰς τὸν παρόντα τόμον δέκα). Ἐπεξηγῶ ἠρηρῆνα πράγματα με ὁποσημασεῖς. Ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν τῆς μεταφράσεως τηρῶ τὴν γραμμὴν τῆς ὅλης ἐκδομένης σειρῆς.

ΣΤΕΡΓΙΟΣ Ν. ΣΑΚΚΟΣ, Δ. Θ.
Κοθηγητὴς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΠΕΡΙ ΑΚΑΤΑΛΗΠΤΟΥ
ΛΟΓΟΣ ΣΤ'

492 Α Εἰς τὸν μακάριον Φιλογόνον ποῦ ἀπὸ δι-
κηγόρος ἐγένετο ἐπίσκοπος· καὶ οὐ τίποτε δὲν ἐδαρεστέ
τόσον πολὺ τὸν Θεόν, ὅσον τὸ νὰ φρονιζόμεθα διὰ τὸ
κοινὸν συμφέρον· καὶ οὐ τί τὸ νὰ προσερχόμεθα μὲ ἀφι-
λειαν εἰς τὰ θεὰ μυστήρια τιμωρεῖται πολὺ σκληρὰ,
καὶ ἂν ἐκόμη τὸ τολμήσωμεν ἀπὸ μίαν φορὰν τὸν χρό-
νον. Ἐξερωνήθη δὲ πέντε ἡμέρας πρὸ τῶν Χριστουγέν-
νων.

Β 1. Ἐγὼ δέδοικα καὶ σήμερον ἐτοιμαζόμενον νὰ ξεντοθῶ διὰ
νὰ ἀντιμετωπίσω τὰ παλαιατικὰ τεχνάσματα τῶν αἰρετικῶν, καὶ νὰ
οἶς ἐξοφλήσω τὸ ὀφείλον χρέος μου· ἀλλ' ἡ ἡμέρα τοῦ μακαρίου
Φιλογόνου ποῦ ἐορτάζομεν τώρα 493 Α Ἐκάλεσε τὴν γλῶσσάν μου
νὰ διηγηθῆ τὰ κατορθώματα ἐκείνου. Καὶ ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ
πειθαρχήσω. Διότι ἂν ἐδ ἀκολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτου τε-
λευτῆ» (Ἐξ. 21, 16· Λευκ. 20, 9), φαίνεται ἐλοκάθαρο οὐ ὅποιος
τοῦς ὁμιλεῖ καλῶς θὰ ἀπολαύσῃ ὁπωσδήποτε ζωῆν. Καὶ ἂν εἰς τοῦς
φυσικοῦς γονεῖς πρέπει νὰ θεκνύομεν τόσην ἀγάπην, πολὺ περισ-
σότερον πρέπει εἰς τοῦς πνευματικοῦς, καὶ μάλιστα ἔταν αὐτοῦς μὲν
ποῦ ἐφυγαν ὁ ἐπίτιμος δὲν τοῦς κἀνθ' καθόλου λαμπροτέρους, ἐμῶς
δὲ ποῦ μελετῶμεν, καὶ ἔσοι ὁμιλοῦμεν καὶ ἔσοι ἀκροαζόμεθα, μᾶς
κἀνθ' καλοτέρους. Διότι ἐκεῖνος δέδοικα, ἀφ' οὗτο ἀπέθ' εἰς τὸν αὐ-
ρανόν, δὲν τὸν χρειάζεται καθόλου τὸν ἀνθρώπινον ἔπιτιμον, ἀφοῦ
ἐπῆγεν εἰς ἀνωτέραν καὶ μακαριωτέραν Β χίθραν· ἐμῶς ὅμως ποῦ
ζῶμεν ἀκόμη ἐδῶ, καὶ ἔχομεν ἀνάγκην πολλῆς καλλιτεργείας ἀπὸ
πάσης πλευρᾶς, μᾶς χρειάζονται τὰ ἐγκώμια ἐκείνου, διὰ νὰ διε-
γερθῆ μέσα μας ὁ ἔθιστος ζῆλος. Διὰ τοῦτο καὶ κάποιος σοφὸς συμ-
βουλεύει· καὶ λέγει· «Μνήμη δικαίου μετ' ἐγκωμίων» (Παροιμ. 10,
7). Διότι ὠφελοῦνται πάρα πολὺ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἔχει αὐτοὶ
ποῦ ἐφυγαν, ἀλλ' αὐτοὶ ποῦ ἐγκωμιάζουσι. Ἀφοῦ λοιπὸν ἔχομεν τό-

1. Σημειῖται· «Ὅταν ἐνθουσιάζῃ ἢ μηνινοῦσθε τὸν δόξαν, νὰ τὸν ἐγ-
κωμιάζετε».

τον πολύ κέρδος από την ύπόθεσιν, να πειθαρχήσωμεν και να μη διαφρονώμεν διότι και η ώρα είναι κατάλληλος διά την διήγησιν αυτήν. Διότι σάν σήμερον ο μακάριος C μετατάχθη εις την άτάραχον ζωήν, και ήγκυροβόλησεν εκεί όπου εις τό ερως δέν έχει: να ποθήσθῃ κανείς ναυαγιον, ούτε καμμίαν θλίψιν, ούτε πόνον. Και τί τό παράξανον έν τό μέρος εκείνο είνε καθαρόν από θλίψιν, καθ' ήν στήγηθη και εις ανθρώπους που ζουν έκδημη άποστείλαται; ο Παύλος και λέγει: «Πάντοτε χαίρετε, άδελφαίσις προσοχίκοθε»; (Α' Θε. 5, 17). Και έν 180, όπου υπάρχουν νοσήματα, και άδικία, και πέρωροι θάνατοι, και συκοφαντία, και φθόνοι, και θλίψεις, και θυμοί, και πονηραί επιθυμία, και άπειρα ήγκληματικά σχέδια, και καθημερινά φροντίδες, D και συνεχής και έλλειπάλληλα κακά που μας φέρουν από παντού άπειρους λόπας, είνεν ο Παύλος, ότι είνε δυνατόν «πάντοτε να χαίρομεν», όταν κανείς δι' όλίγον μόνον στήκωσθῃ κεφάλι από την τρικυμίαν των βιοτικών πραγμάτων, δύναται να ρυθμίσθῃ καλώς την ζωήν του είνε πολύ ευαλωτότερον να επιτύχῃ αυτό τό καλόν, όταν άποδημήσῃ άπ' εδω, όταν όλ' αυτά έχουν εκλείψῃ, και αί άρρώστια και τά νοσήματα και τό υπόβαθρον των ήμαρτημάτων. Όταν δέν υπάρχει «τό δικό μου και τό δικό σου», ατός ο κερδός λόγος που φέρνει εις την ζωήν μας όλα τά κακά και που ήγινονσεν άπειρους πολέμους. Διά τούτο E μακαρίζῃ περισσότερο τον ήγιον αυτόν, διότι, έν και μετατάχθη και άφῆκε την πόλιν μας, ήως ανέβηκε εις άλλην πόλιν, την πόλιν του Θεού και άφου έφυγεν από την Έκκλησίαν αυτήν, είνε τώρα πολίτης της Έκκλησίας των πρωτοτόκων που είνε άπογαρμμένοι εις τά μητέρα των ουρανών άφῆκε τάς εορτάς αυτές, και έπήγε εις την πανήγυριν των άγγέλων. «Ότι εδ' υπάρχει έπάνω και πόλις και Έκκλησία και πανήγυρις, ήκουσε που τό λέγει ο Παύλος: «Προσαληθότατε πόλις Θεού ζώντος, Ιερουσαλήμ άτυραννική και εκκλησία πρωτοτόκων άπογαρμμένων έν ουρανοίς, 494 A και μυριάσιν άγγέλων πανηγύροι» (Έβρ. 12, 22 - 28). Όνομάζῃ δέ όλα τά εκεί πανήγυριν όχι μόνον διά τό πλήθος των άνω δυνάμεων, αλλά και διά την άφθονίαν των αγαθών και την παντοτεινήν χαράν και εύφροσύνην. Διότι την πανήγυριν συνήθως τίποτε άλλο δέν την κάνει, παρά τό πλήθος ατότων που συγκεντρώνονται και ή άφθονία των ήμπορευμάτων, όταν συγκεντρώνονται αιτάρια και κριθάρια και διάφορα είδη προϊόντων, και κοπάδια προβάτων, και άγέλας βοδιών, και ροζα, και διάφορα τίποτα, και άλλοι μὲν πωλούν, άλλα δέ αγοράζουν. Και θα είνῃ κανείς: Τί άπ' αυτά υπάρχει εις τους ουρανούς; Απ' αυτά θέβαια τίποτα, έκείνα εκεί ήμεις είνε πολύ πειραστότερα άπ' αυτά. Ούτε αι-

τάρια και κριθάρια και είδη προϊόντων, αλλά εκεί ο κερδός είνε παντού του Πνεύματος, άγάπη B και χαρά και εύφροσύνη και ειρήνη και αγαθοσύνη και πράτης εις μεγάλην άφθονίαν. Και είνε δυνατόν να ήδῃ κανείς παντού εις τους ουρανούς όχι κοπάδια προβάτων και άγέλας βοδιών, αλλά «πνεύματα δικαίων τελειωμένων» (Έβ. 12, 28), και άρετάς ψυχών, και κτισθήματα τρίτων ζωών: ή: ροζα και μπαλώματα, αλλά στεράνια πολυτιμότερα από κάθε χρυσόν, και έραβειν και έραβλα και τά άπειρα αγαθά που φυλάσσονται διά τους κλητάς. Και τό πλήθος ατότων που συγκεντρώνονται: είνε πολύ πειραστότερον και περισσότερον. Δέν άποτελείται από ανθρώπους ατότους και χωρικούς, αλλά C εδω μυριάδες άγγέλων, και χιλιάδες άρχαγγέλων, άλλο σνταγμα προφητών, άλλο ήμάδες μαρτύρων, τάγματα άποστόλων, συνθερόσις δικαίων, ήμεις διάφοροι ήλιον δσοι ευχρέστισαν τον Θεόν. Πράγματι ή πανήγυρις είνε μία θωμικία πανήγυρις, και τό ανώτερον ήλιον μέλιστα είνε, ότι ήμεις εις την πανήγυριν περιφέρεται ο βασιλεύς ήλιον ατότων διότι άφου είνε «μυριάσιν άγγέλων πανηγύροι: έπρόθετα» «και κριτή Θεού πάντων» (Έβρ. 12, 24). Ποίος είνε ποτέ βασιλέα να έρχεται εις πανήγυριν; Έδω θέβαια κανείς δέν εις ποτέ, εκεί ήμεις, όσοι παρευρίσκονται, τον ήλέπου συνεχώς, δσον τους είνε δυνατόν να ήδον' τον ήλέπου δέ και να είνε μαζί των D και να στολιζή ήλιου τους παρευριστούμενους με την λαμπρότητα της δόξης του. Και ατό και μὲν αί εδω πανηγύριαι διαλύονται πολλές φορές εις τό μέσον της ήμέρας, εκείνη ήμεις: ή: είνε. Δέν παρμάνει ποτέ να είνῃ ο μήνας, ο χρόνος, ή ήμέρα, αλλά γίνεται διαρκώς, και όλα τά αγαθά της δέν έχουν τέμας, δέν γινέται τέλος, δέν μπορούν να γηράσουν ούτε να μαραθούν. Μένουν άγέρατα και άθάνατα. Κανείς θέρυος εκεί όπως 180, καμμία ταραχή, αλλά μεγάλη ή εύκομία ήλιον με την πρέπουσαν τάξιν. E σάν να άναπέμπουν με μίαν κιθάραν, με ρυθμόν, την παναρεμένιον μελωδίαν την γλυκυτέραν από κάθε άλλην μουσικήν προς τον Δεσπότην και των δώς κύσιων εκεί ή ψυχή μωκται εις την θείαν μουσταγωγίαν σάν εις ιερά άδύτα και θεία μουστήρια.

2. Προς αυτήν λοιπόν την μακαρίαν και άγέραστον χώραν έπήγε σάν σήμερον ο μακάριος Φιλογόσιος. Ποίος λόγος δύναται να γινή άντάξιος του ανθρώπου που αξιόθῃκε ενός τόσο ώραιού κληρού; Δέν υπάρχει κανείς. Και λοιπόν; 495 A ή σιωπήσωμεν διά τον λόγον αυτόν: αλλά τότε διατί συγκεντρώνομεν; Να ειπωμεν ότι δέν ήκ μπορούμεν να φθάσωμεν τό μέγεθος των έργων του; Αλλά δι' αυτόν άκριτός τον λόγον πρέπει να ήμλήσω, διότι σπου-

δικαστή-η πυγή του έχωμίου είνε και τοῦτο, τὸ νὰ μὴ θυνήθουν τὰ λόγια νὰ ἐξισωθῶν με τὰ ἔργα. Διότι εἰς αὐτούς ποῦ ἔκααν τὰ κατορθώματα ἀνώτερα ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινην φύσιν, εἶνε φανερόν ὅτι τοὺς πρᾶπων ἔχωμια ἀνώτερα ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινην γλώσσαν. Καὶ εἴθαια δὲν εἶνε τοῦτο λόγος ἀποτυχίας μας, ἀλλὰ θὰ συμῶθῃ με μᾶς ὅτι συνέθῃ με τὸν κοινὸν μας Δικαστήν. Καὶ ἐκεῖνος εἰς τὴν χάριν ποῦ ἔφραζε δύο μόνον ὀβολούς, δὲν ἔβουτε δύο μόνον ὀβολῶν μισθόν. Διατί ἀραγε; Διότι ἐπρόσθετεν ἔχι εἰς τὴν ποσότητα τῶν χρημάτων, **B** ἀλλὰ εἰς τὸν πλοῦτον τῆς νοστροπίας (Μάρκ. 12. 41 - 44 Λουκ. 21. 1 - 4). "Ἄν ἐξετάσῃς τὰ χρήματα εἴθαια, πολλὴ ἢ πτωχεῖα" ἂν ἴμω; ζεωλλήθῃς τὴν προαίρεσιν, θὰ ἴθῃς ἀπερίγραπτον θησαυρὸν μεγαλοφυχίας. "Ὅστε ἂν και τὰ ἱδικά μας εἶνε μικρά και εὐταλῆ, ἴμω εἶνε αὐτὰ ποῦ ἔχομεν. Καὶ ἂν εἶνε κατώτερα ἀπὸ τὴν μεγαλοφυχίαν τοῦ γενναίου και δικαίου Φιλογονίου, ἴμω μείζοντον δείγμα τῆς μεγαλοφυχίας του θὰ ἴητε και τοῦτο, ὅτι δὲν θὰ ἀπειθήσῃ οὔτε τὰ μικρά, ἀλλὰ θὰ κένῃ δ.τι κάνουν οἱ πλοῦστοι. Καὶ ἐκεῖνος ὅταν δέχωνται ἀπὸ τοὺς πτωχοὺς μικρά πράγματα ποῦ δὲν τὰ ἔχουν και ἀνάγκην, **C** προσφέρουν ἐπὶ πλέον ἀπὸ τὰ ἱδικά των, ἀναποδίδοντας σὸν δῶρα εἰς αὐτούς, ποῦ τοὺς προσέφεραν αὐτὰ ποῦ αὐτοὶ τὰ εἶχαν. "Ἐτσι λοιπὸν και αὐτός, ἄφω λάβῃ ἀπὸ μᾶς ἔχωμιον με λόγια, τὰ ὅποια δὲν τοῦ χρειάζονται, θὰ μᾶς ἀναποδώσῃ με τὰ ἔργα τὴν εὐλογίαν του, ἢ ὅποια πάντοτε μᾶς χρειάζεται. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ν' ἀρχίσωμεν τὰ ἔχωμια; Ἀπὸ ποῦ ἄλλου ἂν ἔχι ἀπὸ τὸ ἔχωμια, αὐτὸ ποῦ τοῦ ἔχαρῃσεν ἢ χάρι; τοῦ Πνεύματος; Διότι τὰ ἐξωτερικὰ ἀξιώματα εἴθαια δὲν εἶνε δυνατόν νὰ θεωρηθῶν ποσὴ ὡς ἀπόδειξι; τῆς ἀρετῆς αὐτῶν, εἰς τοὺς ὅποιους εἶνε ἐμπιστευμένα, ἀλλὰ πολλὰς φορὰς κατηγοροῦν αὐτούς και ὡς κακοὺς. Διατί; Διότι συνήθως τὰ ἀξιώματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους **D** τὰ προξενῶν αἱ προστασίαι τῶν φίλων,² και τὰ πλαισιώματα (τῶν ἰσχυρῶν) και αἱ κολακαίαι και πολλὰ ἄλλα εἰσχροτέρα ἀπ' αὐτὰ. "Ὅταν ἴμω χειροτονῇ και φηρῖξῃ ὁ Θεός, και τὸ χέρι ἐκεῖνο ἀκούσῃ εἰς τὸ ἄγιον κεφάλι, ἢ φῆρας εἶνε ἀδέκατος, ἢ κρίσις ἀπὸλλανμένη, ἀπὸ κάθε ὑποψίαν τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ποῦ χειροτονεῖ γίνεται ἀναμφίβολος ἐγγύησις δι' αὐτὸν ποῦ χειροτονεῖται. Καὶ ὅτι ἐκεῖνον τὸν ἐχειροτονήσαν ὁ Θεός, φάνεται και ἀπ' αὐτὸν ἴδιον τὸν τρόπον τῆς ἐκλογῆς του. Διότι τὸν ἤρασαν μῆτα ἀπὸ τὴν ἄγορᾶν και τὸν ἰσθῆγῃσαν εἰς τὸν θρόνον τοῦτον. Τόσον κοῦ σμῆνὸν και λαμπρὸν ἔδειξε τὸν προηγουμένον βίον του, μολοντί εἶχε και γυναῖκα και

2. Αὐτὸ ποῦ λέγεται ἐπιμένονι τὰ μῆτα

θυγατέρα, και τὸ ἐπάγγελμά του ἴητε νὰ ζῆ μῆτα εἰς τὸ δικαστήριον τόσον πολὺ ἐλαφῆ **E** περισσοτερον ἀπὸ τὸν ἴδιον, ὥστε ἀπ' ἐκεῖ και ἔθελαν νὰ φανῇ ἄξιος αὐτοῦ τοῦ ἀξιώματος, και ἀπὸ τὸ δικαστικὸν ἔθμα νὰ ἐδηγγήθῃ εἰς τὸ ἱερὸν ἔθμα. Καὶ τότε μὲν ὑπερηπίεζτο ἀνθρώπους ἑναντίον ἀνθρώπων ποῦ τοὺς ἐπαθουλοῦντο, κἀνοντας τοὺς ἀδικουμένους ἰσχυροτέρους τῶν ἀδικούντων ὅταν εἰ ἴθῃαν ἴδῃ, ὑπερηπίεζτο ἀνθρώπους ἑναντίον τῶν δαιμόνων ποῦ τοὺς κατέτρεχον. Καὶ πόσον μέγα δείγμα ἀρετῆς εἶνε τὸ νὰ ἀξιώσῃ κανεὶς αὐτοῦ τοῦ τόσον μεγάλου ἀξιώματος ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ, ἀκουσι τί λέγει ὁ ἀναστημένος Χριστός εἰς τὸν Πέτρον. Διότι, ἀφῶ **496** Ἄ τὸν ἠρώτησε «Πέτρε, φιλεῖς με;» (Ἰω. 21. 15 - 17). και ἐκεῖνος τοῦ εἶπε «Σὲ, Κύριε, οἶδα; ὅτι φιλοῦ σε» (Ἰω. 21. 16 - 17), δὲν εἶπαν ὁ Χριστός «Πλάτῃς τὰ χρήματά σου, ἀσκήσου με νηστεία, κάνε σκληραγωγίαν, ἀνάστησε νεκρούς, ἀποδώσῃς δαίμονας» τίποτε ἀπ' αὐτὰ οὔτε ἀπὸ τὰ ἄλλα σημεῖα, οὔτε ἀπὸ τὰ ἄλλα κατορθώματα ἀνέφερον; ἀλλ' ἀφῆκεν δὲα ἐκεῖνα και εἶπε «Εἰ φιλεῖς με, ποιμαίνε τὰ πρόβατά μου» (Ἰω. 21. 15 - 17). Καὶ τὸ ἔλαγαν αὐτό, διότι ἤθῃλε νὰ μᾶς δείξῃ ποῖον εἶνε τὸ μέγιστον τεκμήριον ἔχι μόνον τῆς ἀγάπης πρὸς αὐτὸν ἀλλὰ **B** και τῆς ἀγάπης ποῦ ἔχει αὐτὸς πρὸς τὰ πρόβατα. Καὶ τὸ ἐδειώργαν αὐτὸ ὡς μέγιστον δείγμα τῆς ἀγάπης πρὸς αὐτὸν, ἂν νὰ ἤθῃλε νὰ εἶπῃ «Αὐτός ποῦ ἀγάπῃ τὰ πρόβατά μου, ἀγαπᾷ ἑμένα». Κοιτάξῃ λοιπὸν πόσα ἰστέμεινε διὰ τὸ ποιμνιον αὐτὸ ὁ Χριστός. "Ἐγενεν ἄνθρωπος, ἐπῆρε μορφήν δούλου, ἐπτώθη, ἐραπίσθη" εἰς τὸ τέλος δὲν ἠρνήθη νὰ ὑπομείνῃ και τὸν θάνατον, και θάνατον τὸν πλέον ἄγιον; διότι ἔχυσε τὸ αἷμα τοῦ ἑπάνω εἰς σταυρὸν. "Ὅστε ἂν κανεὶς θῆλῃ νὰ τὰ ἔχη καλὰ **C** με' αὐτόν, νὰ φρονεῖξῃ διὰ τὰ πρόβατα αὐτὰ, νὰ ζῆτῃ τὸ κοινὸν συμφέρον, νὰ μεριμνᾷ διὰ τοὺς ἀδελφούς του. Διότι διὰ τὸν Θεὸν δὲν ὑπάρχει κανένα κατόρθωμα προτιμότερον ἀπ' αὐτό. Διὰ τοῦτο και ἄλλοι λέγει: «Σίμων Σίμων, ἦρασαν ὁ σκηνὰς σινδισοσι σε ὡς τὸν σίτον καγῖν ἐδεῖθῃν περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἢ κίστις σου» (Λουκ. 22. 31 - 32) ποῖαν ἀμοιβὴν θὰ μοῦ ἀναποδώσῃς ἴμω; διὰ τὴν φροντίδα μου αὐτὴν και τὴν πρόνοιαν; Ποῖαν ἀμοιβὴν ζητεῖ ἀραγε; Πάλιν τὴν ἴδιαν διότι λέγει: «Καὶ σὺ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου» (Λουκ. 22. 32). "Ἐτσι και ὁ Παῦλος λέγει: «Μιμηταὶ μου γίνεσθε, καθὼς καγῖν Χριστοῦ» (Α' Κορ. 4. 16' 11, 1). Πῶς ἀγινε; τὸ Χριστοῦ μιμητής; «Πάντα πάντα ἀρέσκων, και μὴ ζητῶν τὸ ἑμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι» (Α' Κορ. 10. 33). Καὶ ἄλλοι λέγει: «Καὶ γὰρ ὁ **D** Χριστός οὐχ ἑαυτῇ ἤρασαν, ἀλλὰ εἰς τοὺς πολλούς» (Ρωμ. 15. 3).

Και δὲν ὑπάρχει ἄλλο καλλίτερον γνώρισμα καὶ σημεῖον τοῦ πιστοῦ καὶ τοῦ ἀγαπῶντος τὸν Χριστόν, ἀπὸ τὸ νὰ φροντίζῃ κανεὶς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ νὰ ἐπιμελήται τὴν σωτηρίαν ἐκείνων.

3. Αὐτὰ νὰ τὰ ἀκούσουν καὶ οἱ μοναχοὶ εἶποι, καὶ αὐτοὶ ποῦ ἔπαισαν τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν, καὶ ἔσαι μὲ κάθε τρόπον ἐσταύρωσαν τὸν ἑαυτὸν τοὺς διὰ τὸν κόσμον, ὅστε μὲ ὅσῃ δύναμιν ἔχουν νὰ ὑποστηρίξουν τοὺς ἡγέτας τῶν ἐκκλησιῶν, νὰ τοὺς ἀλείψουν μὲ τὸ παλαιστινικὸν λάδι τῶν προαινεῶν, μὲ τὸ νὰ ἡμονοῦν μ' αὐτούς, μὲ τὸ νὰ τοὺς ἀγαποῦν. Πρέπει νὰ γνωρίζουν καλῶς εἶτι, ἂν αὐτοὺς ποῦ ἐπρόβαλεν ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ ἐφορτώθουν μὲ τόσας φροντίδας, ἂν δὲν τοὺς ὑποστηρίξουν Ἐ μὲ κάθε τρόπον ἔστω καὶ καθήμενοι καὶ ἀπὸ μακριᾶ, τότε ἔχουσαν τὸ κεφάλαιον τῆς ζωῆς τῶν καὶ ἄλλῃ ἢ σοφία τῶν εἶνε ἀκραιφνεύσασμένη. Ἄλλ' εἰ δέδοται τοῦτο εἶνε μέγιστον δελτίον τῆς ἀγάπης τοῦ πρὸς τὸν Χριστόν, φαίνεται ἀπὸ ὅσα εἶπα. Ἄλλ' ἂς ἴδωμεν καὶ πῶς διηθῶνε τὴν ἐπισκοπὴν αὐτήν. Ἡ μᾶλλον ἐδοῦν χρειαζόμενα πλέον τὰ λόγια, οὐτὴ ἢ φωνὴ μου τὸ ἴδιόν σας ἐνδιαφέρον αὐτὸ ἀκριβῶς φανερώνει. Ὅπως ἂν ἕκασ εἰσέλθῃ εἰς ἕνα ἀμπελόνα καὶ ἰδῇ τὰ κληματαὶν-δρα νὰ εἶνε φουντωμένα μὲ φύλλα, φορτωμένα μὲ καρπὸν, φραγμένα ἀπὸ παντοῦ μὲ δοκάρια καὶ φραγμοὺς, δὲν τοῦ χρειάζεται κανεὶς λόγος οὐτὴ ἄλλη ἀπόδειξις, διὰ νὰ μάθῃ τὴν ἀξιοσύνην τοῦ ἀμπελοφυτοῦ καὶ τοῦ γεωργοῦ.⁴⁹⁷ Ἄ ἔτσι λοιπὸν καὶ ἐδοῦ, ἂν εἰσέλθῃ κανεὶς καὶ ἰδῇ τὰ πνευματικὰ αὐτὰ κληματαὶν-δρα, καὶ τὸν καρπὸν σας, δὲν τοῦ χρειάζεται κανεὶς λόγος καὶ καμμία διδασκαλία, διὰ νὰ μάθῃ τὸν ἡγέτην σας. Αὐτὸ ἀκριβῶς λέγει καὶ ὁ Παῦλος· «Ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὅμοι ἐστὶ, ἐγγεγραμμένη... καὶ ἀναγινωσκόμενήν» (Β' Κορ. 3, 2). Ἀπὸ τῶν ποταμῶν φαίνεται ἡ πηγὴ καὶ ἀπὸ τῶν καρπῶν ἡ ρίζα. Ἐπρεπε δέδοται νὰ σὲς ἡμιλήσω καὶ διὰ τὸν καρπὸν κατὰ τὸν ὅποιον ἔσθην αὐτὸ τὸ ἡγετικὸν ἔξισμα· εἶσι καὶ αὐτὸ δὲν εἶνε ἀσημαντὸν σὰν μία πτυχὴ τοῦ ἔργου σου· ἴσα-ἴσα εἶνε καὶ πολὺ χαρακτηριστικὸν διὰ νὰ δείξῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός. Διότι τότε ἡ δυσκολία ἦτο μεγάλη, ἀφοῦ μόλις εἶχε σταματήσει· Ἐ δ' εὐνομῶς καὶ ἔμενον ἀκόμη τὰ κατάλοιπα τῆς φοβερωτάτης ἐκείνης πικρυμίας καὶ τὰ πράγματα ἐχρηάζοντο πολλὰς διορθώσεις. Εἰς αὐτὰ ἔπρεπε νὰ προσθέσω πάλιν. εἶτι ἢ αἰρέσεις τῶν αἰρετικῶν ποῦ ἔλαβον ἀρχὴν ἀπὸ τῆς ἡμέρας σου, καταπολεμεῖτο εἰς τὰ σπάργανα ἀπὸ τὴν σάβαν ἐκείνου ποῦ τὰ πρέσβλεπεν εἶτα. Ἄλλὰ διὰ-ζῶμαι νὰ ἡμιλήσω πρῶτα διὰ μίαν ἄλλην ἀναγκαίαν ὑπόθεσιν. Διὰ

3. Τὸ καὶ ὁ Φιλόγονος ἔργον ἐπισκοπῆς.

τοῦτο θ' ἀφήσω νὰ ἡμιλήσῃ δι' αὐτὰ ὁ κοινὸς πατέρας μας⁴ καὶ ζηλωτῆς τοῦ μακαρίου Φιλογονοῦ, ποῦ γνωρίζει ἀκριβέστερα ἀπὸ ἐμένα εἶτα τὰ παλαιὰ, καὶ θὰ βαδίσω ἄλλον ὄρθον εἰς τὴν ἡμίαν μου. Ἄλλως τε φθάσει ἐντὸς ὀλίγου ἔσρητῆ, ἢ πρὸ σέβαστῃ C καὶ φρικτῆ ἀπ' εἰλας τὰς ἐσρητῆς, τὴν ὅποιαν δὲν θὰ ἔκαμε λάθος νὰ τὴν ἀνημάτῃ κανεὶς μητροπολί⁵ εἶλον τῶν ἐσρητῶν. Καὶ ποῖα εἶνε αὐτή; Ἡ κατὰ σάρκα γέννησις τοῦ Χριστοῦ⁶ ἀπὸ αὐτῆν ἔπῃραν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ θεμέλιον καὶ τὰ θεοφάνεια, καὶ τὸ ἱερὸν πάσχα, καὶ ἡ ἀνάληψις, καὶ ἡ πεντηκοστή. Διότι ἂν ὁ Χριστὸς δὲν ἐγενέσθη κατὰ σάρκα, δὲν θὰ ἀδουκίετο⁷ αὐτὸ εἶνε τὰ θεοφάνεια⁸ οὐτὴ θὰ ἐσταυρώνητο· αὐτὸ εἶνε τὸ πάσχα⁹ οὐτὴ θὰ ἐστίαλλε τὸ Πνεῦμα· αὐτὸ εἶνε ἡ πεντηκοστή. Ὅσα ἀπ' ἐδοῦ ἐγεννήθησαν δι' ἡμᾶς αἱ ἐσρητῆ αὐτὰ σὰν διάφορα ποταμοὶ ποῦ ἔρρευσαν ἀπὸ κείνου πηγῆ¹⁰. Καὶ δικαιοῦται D ἡ ἡμέρα αὐτῆ ν' ἀπολαύῃ αὐτῆν τὴν προεδρίαν διὰ μόνον διὰ τὸν λόγον ποῦ εἶπα. Ἄλλὰ καὶ διότι αὐτὸ ποῦ ἔργον κατ' αὐτῆν τὴν ἡμέραν εἶνε πολὺ φρικωδέστερον εἶλον τῶν ἄλλων. Τὸ νὰ εἶνε ὁ Χριστὸς ἄνθρωπος καὶ ν' ἀποθάνῃ, ἦτο λογικὸν ἐπακόλουθον διότι ἂν καὶ δὲν διέπραξεν ἁμαρτίαν, ἕως εἰσέθε καὶ εἶχε σῶμα θνητὸν καὶ ἦτο ἐθέσιον καὶ ἐκείνο θαυμαστὸν¹¹· ἄλλὰ τὸ νὰ εἶνε Θεὸς καὶ νὰ θελήσῃ νὰ γίνῃ ἄνθρωπος καὶ νὰ ἀνεχθῇ νὰ κατεῖχῃ τόσον πολὺ, ὅσον δὲν εἶνε δυνατόν οὐτὴ νὰ τὸ σκεφθῇ κανεὶς, αὐτὸ εἶνε τὸ φρικωδέστατον καὶ τὸ καταπληκτικώτατον. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἐθαύμαζε καὶ ὁ Παῦλος καὶ ἔλεγε· «Καὶ ἡμιλογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς E εὐσεβείας μυστήριον». Ποῦν εἶνε αὐτὸ τὸ μέγα; «Θεὸς ἐφανερῶθῃ ἐν σαρκί» (Α' Τιμ. 3, 16). Καὶ ἄλλο πάλιν· «Ὁδὸ γὰρ ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται ὁ Θεός, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ ἐπιλαμβάνεται· ὅθεν ὄφειλε κατὰ πάντα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμιωθῆναι» (Ἐβρ. 2, 16 - 17). Διὰ τοῦτο σέβομαι πάρα πολὺ τὴν ἡμέραν αὐτῆν καὶ τὴν ἀγαπῶ, καὶ φανερώνομαι ἐνώπιόν σας τὸν ἱερὸν μου, διὰ νὰ σὰς κένω συμμετόχου τοῦ ἱεροῦ. Διὰ τοῦτο σὰς παρακαλῶ εἶλας καὶ σὰς ἱκετεύω νὰ ἐλθετε μὲ ἄλλῃ σας τὴν προθυμίαν καὶ ἐπιμέλειαν, ν' ἀβασίωσῃ ὁ καθεὶς τὸ σπιτί του, διὰ νὰ ἴδωμεν τὸν Δεσπότην μας ἐξοπλισμένον εἰς τὸ παγκί, πωλιζόμενον μὲ σπάργανα· εἶνα⁴⁹⁸ Ἄ θέαμα φρικτὸν καὶ παραδόξον. Διότι ποῖαν ἀπολογίαν θὰ

4. Ἐνεσεῖ τὸν τόσα ἐπισκοπῶν Ἀντιοχείας Φιλοζώνων.

5. Ἐνεσεῖ ἐσρητῶν, ἀρχῆν.

6. Ὁ Χριστὸς τομὸς ἡκινώσεται τοὺς πύσσους ποταμοὺς ποῦ ἔβανον σὰν ἀπὸ τὴν πηγὴν τοῦ παραδείσου Θεοῦ. Ἰερόν. Τίτρητα καὶ Ἐσρητῆ (Γε. 2, 10-14)· ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἡ πηγὴ τοῦ παραδείσου καὶ αἱ πύσσους ἐσρητῆ, εἶνε οἱ ποταμοὶ.

Έχουμεν και ποίαν συγγνώμην, δεκα αὐτὸς μὲν δι' ἡμᾶς καταβαίνει ἀπὸ τῶν οὐρανῶν, ἡμεῖς δὲ οὐτε ἀπὸ τοῦ σπύτι μας δὲν ἐρχόμεθα πρὸς αὐτόν: "Ὅταν οἱ μὲν μάγοι, ἐνθροῖνοι θάρσαροι καὶ ἀλλόφυλοι, κτήχουν ἀπὸ τὴν Περσίαν τὸν Ἰουδαῖον ἐξοπλισμένον εἰς τὸ παγκύ, καὶ οὐ ὁ Χριστιανὸς δὲν ὑπαίτιος οὕτω μίαν μικρὰν ἀπόστασιν, διὰ τὴν ἀπολαύσασθαι αὐτὸ τὸ μακάριον θέαμα; Διότι, ἂν ἔλθομεν μὲ πίστιν, ὁπωσδήποτε θὰ τὸν ἴδωμεν ἐξαπλωμένον εἰς τὸ παγκύ· αὐτὴ ἡ πρόπεξα ἔχει τὴν θέαν τῆς φάτης. Καὶ εἶθαι θὰ ἀπλωθῇ τὸ σῶμα τὸ δεσποτικόν, οὐκ ἐπιλεγμένον μὲ σπέρματα Β ὅπως τότε, ἀλλὰ περιβαλλόμενον ἀπὸ παντοῦ μὲ τὸ Πνεῦμα. Γνωρίζουν οἱ μαμμυρμένοι τὰ λεγόμενα. Καὶ οἱ μὲν μάγοι ἐπροσώπωνον μόνον· οὐ δὲ, ἂν προσέλθῃς μὲ καθαρὰν συνείδησιν, θὰ σ' ἀρτίωσιν καὶ τὸ πάρος αὐτὸ καὶ νῦν εἰς τὸ σπύτι σου. Ἐλα λοιπὸν καὶ τὸ φέροντας θῶρα, οὐκ ἂν τὰ θῶρα ἐκείνων, ἀλλὰ πολὺ σεμνότερα. Προσέφεραν ἐκείνοι χρυσόν· πρόσφερα οὐ σφραγισμένην καὶ ἀρτίην· πρόσφεραν ἐκείνοι λιθωνῶν πρόσφερα οὐ προσευχῆς καθαρᾶς, τὰ θυμιώματα τὰ πνευματικὰ· πρόσφεραν ἐκείνοι σφόδραν πρόσφερα οὐ ταπεινοφροσύνην καὶ ταπεινωμένην καρδίαν καὶ ἐλεηροσύνην. Ἄν προσέλθῃς C μὲ τὰ θῶρα αὐτὰ, χωρὶς κανένα φόδον θ' ἀπολαύσῃς τὴν ἱερὰν αὐτὴν τράπεζαν. Καὶ ἐγὼ εἶδαίκα διὰ τοῦτο λέγω τώρα τὰ λόγια αὐτὰ, ἐπειδὴ γνωρίζω καλῶς, οὐκ ὁπωσδήποτε κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην θὰ προσέλθουν πολλοί, καὶ θὰ ἐπιπέσουν εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτῆν θυσίαν. Διὰ τὸ νῦν μὴ τὸ κάνομεν αὐτὸ λοιπὸν διὰ τὸ κανόνος σας, ὡς πρὸς τιμωρίαν τῆς φυγῆς σας, ἀλλὰ διὰ τὴν σωτηρίαν σας, διὰ τοῦτο σὺς τὸ τονίζω ἀπὸ τώρα καὶ παρακαλῶ, ἀφοῦ καθάρισα τὸν ἑαυτὸν σας μὲ κάθε τρόπον, τότε νὰ προσέλθετε εἰς τὰ ἱερὰ μυστήρια.

4. Καὶ μὴ μοῦ εἰπῆ κανεῖς, εἰμαι γεμιστὸς ἐντροπῆν, ἔχω τὴν συνείδησίν μου γεμιστὴν ἁμαρτημάτων, κουβαλῶ D φορτίον βαρύντων. Εἶμι ἀρετὴ ἢ προθεσίμα τῶν πέντε αὐτῶν ἡμερῶν, ἔνν δὲν κοιμῶμαι ἀλλὰ προσεύχομαι καὶ ἀγρυπνῶ, εἰς τὸ νῦν κήρυξαι τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτημάτων. Μὴ βλέπῃς οὐκ ὁ χρόνος εἶνε ἄλλοιος, ἀλλὰ πρόσθε εἶνε, οὐκ ὁ δεσπότης εἶνε φιλόδηρος. Νᾶ, καὶ οἱ Νινευίται ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπεμάκρυναν ἀπὸ πάντων τους μίαν τῶν μεγάλων ἔργων (Ἰουδ. 3, 4-10), καὶ δὲν τους ἠπόδισε καθόλου ἢ συντομία τοῦ καιροῦ, ἀλλὰ κατέβησαν ἢ προέβησαν τῆς φυγῆς των νὰ ἀρπαχθῇ ἀπὸ τὴν φιλόδηρῶν τοῦ δεσπότη καὶ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ πᾶν. Καὶ ἡ πόρην ἐπίσης μίσα εἰς μίαν στιγμήν ἐπλησίασε τὸν Χριστὸν καὶ ἀπέπλυνεν ἑλὸν τὸν θυμὸς τῆς ὁ δὲ Χριστὸς, δεκα οἱ Ἰουδαῖοι τὸν κατηγοροῦσαν οὐκ τὴν ἐδέχθη καὶ τῆς

ἔδωκε E τὸσον θάρρος, ἐκείνους μὲν τοὺς ἀπεστόμωσαν, αὐτῆν δὲ τὴν ἀπήλλαξεν ἀπ' ἑαυτὸ κακὰ, καὶ ἀφοῦ ἐδέχθη τῆς ἐκδελώσεως τῆς ἀγάπης τῆς, τὴν ἐστειλεν εἰς τὸ καλόν. Διὰ τὴν ἀρετῆς· Διότι προσήλθε μὲ θερμὸν φρόνημα καὶ παρακατημένην ψυχὴν καὶ κοιλιάζουσαν πίστιν, καὶ ἤγγισε τὰ ἅγια καὶ ἱερὰ ἐκείνα πόδια, καὶ ἀφοῦ ἔβλεπε τὰ μαλλιά τῆς, ἔχουσε ποταμὸς θάρσων ἀπὸ τὰ μάτια τῆς, καὶ ἐβίασε τὸ μύρον (Λουκ. 7, 37-50). Μὲ αὐτὰ ποὺ ἐγούσεσε τοὺς ἀνθρώπους, μὲ αὐτὰ παρουσεύατε τὰ φάρμακα τῆς μετανοίας. Μὲ αὐτὰ τὰ μάτια ποὺ ἐθεσώκισε τὰ μάτια τῶν ἀκαλάστον, μὲ αὐτὰ ἐθάκρυσεν. Μὲ τὰ 499 A μαλλιά ποὺ ἔβαλε πολλοὺς κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τῆς πρὸς ἁμαρτίαν, μὲ αὐτὰ ἐκοιλίωσε τὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ. Μὲ τὸ μύρον ποὺ ἐθεσώκισε πολλοὺς, μὲ αὐτὸ ἔβλαψε τὰ πόδια ἐκείνου. Καὶ οὐ λοιπὸν μὲ αὐτὰ ποὺ ἐξώργισεν τὸν Θεόν, μὲ αὐτὰ νῦν ἐξήλειωσε. Τὸν ἐξώργισεν μὲ ἀρπαγὴν χρημάτων; μὲ αὐτὰ νῦν συμφιλιώθη; μαζὶ του, καὶ ἀφοῦ ἀποδύσας εἰς τοὺς ἀδικημένους καὶ αὐτὰ ποὺ ἔρησεν καὶ ἄλλα ἐπὶ πλέον, αἰπὴ ἔνν τὸν Ζακχαῖον· Ἀποδίδω εστραπλάτια ἀπὸ ἑαυτοῦ ἑκατὸν δρακμάτων (Λουκ. 19, 8). Τὸν ἐξώργισεν, ἐπειδὴ ὕβρισε πολλοὺς μὲ τὴν γλώσσαν; ἐξήλειωσε τὸν πάλιν B μὲ τὴν γλώσσαν, ἀνακείμενος προσευχῆς καθαρᾶς, ἡμιλίωτας μὲ καλωσύνην πρὸς αὐτοὺς ποὺ σὲ ὕβριζον, ἐγκωμιάζοντας αὐτοὺς ποὺ σὲ κακολόγουν. ἐργονομῶντας αὐτοὺς ποὺ σὲ ἐδικούον. Αὐτὰ δὲν χρειάζονται πολλὰς ἡμέρας οὕτω πολλὰ χρόνια, ἀλλὰ μόνον πρόσθε, καὶ κερταθῶνται ἐντὸς μίης ἡμέρας. Διὰ τὴν μακρὰ τὴν πονηρίαν, ἀρπάξου ἀπὸ τὴν ἀρετὴν, σταμάτα τὴν κακίαν, καὶ ἔδωκε ὑπόσχεσιν οὐκ ἔνν θὰ τὸ ἐκανένης, καὶ τοῦτο σοῦ φθάσει εἰς ἀπολογία. Ἐγὼ γίνομαι μάρτυς καὶ ἐγγυῶμαι, οὐκ ἂν ὁ κανεῖς ἀπὸ σᾶς ποὺ ἁμαρτάνετε ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὰ προηγόμενα κακὰ καὶ ὑποσχεθῆ μὲ εὐκρινέαν εἰς τὸν Θεόν. οὐκ ἔνν θὰ κήνυ πάλιν τὰ ἔθια, ὁ Θεὸς δὲν θὰ ζητήσῃ τίποτε ἄλλο πρὸς μεγαλύτεραν ἀπολογία. Διότι εἶνε φιλόδηρος καὶ C ἐλεῖται, καὶ ὁσον ἐπιθῆμαι νὰ γεννήσῃ αὐτὴ ποὺ ἔχει πάνονος τοκετὸ, τότεν ἐπιθῆμαι καὶ αὐτὸς νὰ σκορπίσῃ τὸ ἐλεῖς του· ἀλλὰ τὸ διακόπτουν τὴν ἁμαρτίαν μας. Ἄς κρημνίσωμεν λοιπὸν τὸ ἀσημαντὸν τεχνος καὶ εἰς κᾶνομεν ἀρχὴν τῆς ἔσρητῆς ἀπὸ τὸ τιμῶμεν αὐτὸ τώρα, καὶ ἄς τὰ παρατήσωμεν ἑα κατὰ τὰς πέντε αὐτὰς ἡμέρας· νὰ τσακισθῶν τὰ δικαστήρια, νὰ τσακισθῶν τὰ δουλευτήρια, νὰ ὀφρῶνται τὰ δικαστήρια καὶ τὰ συμβόλαια καὶ τὰ συναλλάγματα. Θέλω νὰ σώσω τὴν φυγὴν μου. Ἦν ὀφθαλμὸς ἀνθρώπος, ἔνν τὸν κᾶνον εἶον κερτάνη, τὴν δὲ φυγὴν αὐτοῦ ζῆμιθῆ (Ματθ. 16, 20). Ἐδύγησαν οἱ μάγοι D ἀπὸ τὴν Περσίαν ἔδωκα καὶ σὲ ἀπὸ τὰ δικαστὰ πράγμα-

τα και βάδιζε πρὸς τὸν Ἰησοῦν δὲν εἶνε μεγάλη ἡ ἀπόστασις, ἂν θέλωμεν. Διότι δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ περάσωμεν πέλαγος, οὕτε νὰ υπερβῶμεν κορυφὰς βουνῶν, ἀλλὰ καθήμενος εἰς τὸ σπίτι, ἐπιδεικνύσοντας εὐλάβειαν καὶ πολλὴν τὴν κατανύξιν, μπορείς νὰ κρημνίσῃς ἕλκον τὸ ἀσχηματὸν ταίφος, νὰ καταστρέψῃς τὸ ἐμπόδιον, νὰ μικρύνῃς τὸ μήκος τοῦ δρόμου. Διότι ὁ Θεὸς λέγει: «Θεὸς ἐγγίζων ἐγὼ εἰμι, καὶ οὐ Θεὸς πῦρρονθεν» (Ἰερ. 23, 23) καὶ «Ἐγγὺς Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλούμενοι αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ» (Ψαλ. 144, 18). Ἀλλὰ τώρα πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς ἔχουν καλῶσαι εἰς τέτοιον ἔσθμιον ἀπροσόντης καὶ καταφρονήσεως, ὅστε καὶ ἂν ἀκόμη εἶνε γαμάτοι ἀπὸ ἀμέτρητα κακά, καὶ ἂν ἔχουν τελείως παραμελήσει τὸν ἐαυτὸν τους, προσέρχονται κατὰ τὰς ἐφορτὰς εἰς τὴν τράπεζαν αὐτῆν. Ἔτσι ὅπως τὸ γῆϋ δὲν γνωρίζουν ὅτι καιρὸς κοινωνίας δὲν εἶνε ἡ ἐορτὴ καὶ ἡ πανήγυρις, ἀλλὰ ἡ καθαρὰ συνείδησις, καὶ ἡ ζωὴ ἡ ἀπηλλαγμένη ἀπὸ ἐγκλημάτων. Καὶ ὅπως αὐτὸς ποὺ δὲν βλέπει τίποτε φαῖλον εἰς τὴν συνείδησίν του πρέπει νὰ προσέρχεται κατ' ἐκείτην ἡμέραν, ἔτσι αὐτὸς ποὺ εἶνε φορτωμένος μὲ ἀμαρτήματα καὶ δὲν μετανοεῖ εἶνε ἀσφαλὲς νὰ μὴ προσέρχεται ὅτε δευτὸν εἶνε ἐορτῆ. Διότι οὕτε τὸ νὰ προσέλθωμεν μίαν μόνον φορτὴν τὸν χρόνον μᾶς ἀπλλάσσει ἀπὸ τὴν κατακρίσιν, ἂν προσέλθωμεν ἀναξίως, ἀλλ' αὐτὸ ἀκριβέως 500 Α μὲς καταδικάζει χειρότερα, ἀφοῦ ἐνφ' προσερχόμεθα μίαν φορτὴν, ὅτε καὶ τότε προσερχόμεθα καθαρὸι. Διὰ τοῦτο σὰς παρακαλῶ δλους, νὰ μὴ ἐγγίζετε τὰ θεῖα μυστήρια, ἔτσι ἕπειδὴ εἶνε ἐορτῆ καὶ τὸ καλεῖ ἡ ἡμέρα. Ἄλλ' ἂν ποτὲ σκέπασθε νὰ συμμιτάσχητε ἀπὸ τὴν ἁγίαν αὐτὴν προσφορὰν, πρὶν ἀπὸ πολλὰς ἡμέρας, νὰ καθαρῶσθε καλῶς τὸν ἐαυτὸν σας μὲ τὴν μετάνοιαν καὶ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τὴν ἀσπαχόλησιν μὲ τὰ πνευματικὰ, καὶ νὰ μὴ ἐπιστρέψετε πάλιν ὅπως ὁ σκύλος εἰς τὸν ἕματόν σας (Παροιμ. 26, 11· Ἡ' Πέτρ. 2, 22). Καὶ πῶς δὲν εἶνε ἀπρεπον διὰ μὲν τὰ σωματικὰ νὰ δεικνύετε τόσην ἐπιμέλειαν, ὅστε μὲ τὸ πλυστάριον τῆς ἐορτῆς πρὶν ἀπὸ πολλὰς ἡμέρας νὰ θάξῃτε ἀπὸ τὰ σεντονίαια τὸ φρικώδηρον χρέμα διὰ νὰ τὸ εὐκατοποίησθε ἐκ τῶν προτέρων, καὶ νὰ ἀνοράσσετε ὑποδύματα, Β καὶ νὰ κύνετε πλυσιώτερον τραπέζιν, καὶ ἀπὸ παντὸς νὰ ἐπινοήτε παλλὰς προμηθείας καὶ μὲ κάθε τρόπον νὰ λαμπρύνετε καὶ νὰ καλλοπίζετε τὸν ἐαυτὸν σας, εἰς δὲ τὴν ψυχὴν ποὺ παραμένει παραμελημένην, λερωμένην, κατὰξυρος, λομοκοννούσα, ἀκάθαρτος, νὰ μὴ δίνετε καμμίαν σημασίαν, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα πρῶτα νὰ τὸ καλλοπίζῃς καὶ ἔπειτα νὰ τὸ φέρνῃς ἐξω, ἐκείνην δὲ νὰ τὴν παραμελήῃς γυμνὴν καὶ γεμάτην ἀσχημίας: Ἄν καὶ τοῦτο μὲν τὸ βλέπει ὁ σύνδουλος, καὶ δὲν ἔργου

καὶ καμμία ζημία, ἂν τὸ ἰδῇ εἰς ὅποιονδήποτε κατάστασιν ἐκείνην ἤμεις τὴν βλέπει ὁ Δεσπότης, καὶ τιμωρεῖ πολὺ αὐστηρὰ τὴν ἀμείλιαν. Δὲν ξαύρετε ὅτι ἡ τράπεζα αὐτὴ εἶνε γεμάτη πῦρ πνευματικόν, καὶ ὅπως αἱ πηγαὶ ἀναβλύζουσι ὕδωρ, ἔτσι καὶ αὕτη ἔχει C μίαν ἀνεκφραστον φλόγα: Μὴ προσέλθῃς λοιπὸν ἔχοντας καλῶμεν, ἴητε ἔλλα, μήτε χόρτον, διὰ νὰ μὴ δημιουργήσῃς μεγαλύτεραν πυρκαϊάν καὶ κατακάθῃς τὴν ψυχὴν ποὺ μεταλαμβάνει. Ἀλλὰ πρόσθε ἔχοντας λίθους πολυτήριους, χρυσόν, ἄργυρον, διὰ νὰ κύνῃς τὴν ἄλην ποὺ ἔχεις καθαρωτέραν, διὰ νὰ φύγῃς ἀποκειμίζοντας πολὺ κέρδος. Ἄν ὑπάρχη κατὰ πονηρόν, ἐξόρισέ το καὶ φυγάδευσέ το ἀπὸ τὴν ψυχὴν σου. Ἐχει καιρὸς ἐχθρόν καὶ ἔχει ὑποστῆ τὰς μεγαλυτέρας ἀδικίας: Ἄς καταλύσῃ τὴν ἐχθρὰν, ἂς καταπραΰνη τὴν διάνοϊάν του ποὺ ἔχει φλεγμονὴν καὶ πρήξιμον, διὰ νὰ μὴ ὑπάρχη ἐπιπερικὸς καιρὸς θέρους καὶ καμμία ταραχὴ. Διότι μὲ τὴν κοινωνίαν μέλλεις νὰ D ὑπαδεχθῇς βασιλεία. Καὶ δευτὸν εἰς τὴν ψυχὴν κἀθετα: ὁ βασιλεὺς, πρέπει νὰ ὑπάρχη μεγάλη γαλήνη, πολλὴ ἡσυχία, θαθεῖα εἰρήνη τῶν λογισμῶν. Ἐχεις ὑποστῆ μεγάλην ἀδικίαν, καὶ δὲν ἔχεις τὴν δύναμιν νὰ πατάξῃς τὴν ἀργύην: τότε λοιπὸν δευτὸ ἀδικεῖς τὸν ἐαυτὸν σου μὲ πολὺ μεγαλυτέρας καὶ χειροτέρας ἀδικίας: Διότι ὁ ἐχθρὸς, δευτὸ καὶ ἂν σοὺ κύνῃ, δὲν θὰ σοὺ κύνῃ τέτοια ποὺ κύνει: σὺ εἰς τὸν ἐαυτὸν σου μὲ τὸ νὰ μὴ συμφιλῶναισαι μαζί του, ἀλλὰ νὰ καταπατῇς τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ὑβρίζεις σὺ τὸν Θεόν: Διότι τὸ νὰ μὴ συμφιλῶναισαι μ' ἐκείνον ποὺ σ' ἐλύτρωσε, δὲν εἶνε τόσοσ ἄμικτα πρὸς ἐκείνον, δευτὸν εἶνε ὕβρις E πρὸς τὸν Θεόν ποὺ ἐνομοθέτησε τὴν συγχώρησιν. Μὴ ἐλάτῃς λοιπὸν εἰς τὸν σύνδουλον, μήτε εἰς τὸ μίγεσθαι τῶν ἀδικημάτων ἐκείνου: ἀλλὰ δάλα εἰς τὸν νοθὸν σου τὸν Θεόν καὶ τὸν φόβον ἐκείνου, καὶ σκέψου ὅτι, δευτὸν περισσοτέραν βίαν ἀπαιεῖ εἰς τὴν ψυχὴν, δευτὸν ἀναγκάζεσαι: νὰ συμφιλῶσθῃς μὲ αὐτὸν ποὺ σ' ἐλύτρωσε μετὰ ἀπὸ ἀμέτρητα κακά ποὺ σοὺ ἔκανε, τόσοσν περισσοτέρον θὰ σὲ τιμῇ, αὐτὸς ποὺ ἐπράσταξεν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Καὶ ἔτσι: σὺ ὑποδέχεσαι αὐτὸν 501 Α μὲ πολλὴν τιμὴν ἔδω, ἔτσι καὶ αὐτὸς ἂν σὲ ὑποδεχθῇ ἔξει μὲ πολλὴν δόξαν, ἀποδίδοντάς σου ἀπεροπλοκίστους ἀμοιβὰς αὐτῆς τῆς ὑπακοῆς. Αὐτὰς τὰς ἀμοιβὰς εἶθε νὰ ἐπιτύχῃτε δλοί σας μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτὸν καὶ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον μαζί: δόξα, τιμὴ, κράτος, καὶ προσκύνησις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΟΜΟΟΥΣΙΟΥ

ΛΟΓΟΣ Ζ'

Πρὸς τοὺς ἀπουσιάζοντας ἀπὸ τῆν συναξίν καὶ ἀπέδειξεν δεῖ ὁ Υἱὸς εἶνε ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα καὶ δεῖ ἕνα ταπεινωτικῶς ἐλέγθησαν Β καὶ ἐπράχθησαν ἀπ' αὐτὸν οὕτε ἀπὸ ἑλλειψιν δυνάμεως ἰσύνοντο καὶ ἐλάττωντο, οὕτε ἐπειδὴ ἦτο κατώτερος, ἀλλὰ διὰ διαφόρους οικονομίας. Αὐτῇ ἡ ὁμιλία ἔρχεται εὐθὺς μετὰ τῆς ὁμιλίας περὶ Ἀκαταλήπτου.

1. Πάλιν ἰσποδορμίζοι, καὶ πάλιν ἡ συγκρίσεις μας ἔγινε μικροτέρα. Ἡ μᾶλλον εἰς δευ εἰσθε αἰετὸν παρόντες, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ γίνῃ μικροτέρα. Ὅπως ἀκριβῶς ὁ γεωγράφος, ἐν ἰσθ C τὸ πτερί νὰ εἶνε εἰς τὴν ἀκμήν του καὶ εἰς ἄλλην τὴν ὠριμότητά του, δὲν ἰσδιαφέρεται διὰ τὰ φύλλα ἂν πίπτουν, δεῖ καὶ ἐγὼ τώρα, ἀπὸ ὁ καρπὸς εὐρίσκειται ἐμαρὸς μου, δὲν ἠρηγῶ καὶ ἕτσον ἐλάττωνται νὰ γίνονται ἄφαντα τὰ φύλλα. Πενθὸ ὄβραια καὶ δεῖ τὴν ἀμείλιαν ἐκείνους, ἀλλ' ἡ προθυμία τῆς ἀγάπης σας παρρηγορεῖ τὸν πόνον μου ποὺ ἔγω δεῖ ἐκείνους. Διότι ἐκεῖνοι, καὶ ἂν ἔλθουν καμμίαν φορῆν, οὕτε τότε εὐρίσκονται ἐδῶ μέσα, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα των εἶνε πτηνίον ἐδῶ, ὁ δὲ νοῦς των περιπλανᾶται ἔξω. Σεις ὅμως, καὶ ἂν ἀπουσιάζετε ποτὲ, καὶ τότε εἰσθε ἐδῶ τὸ σῶμά σας εἶνε ἔξω, καὶ ὁ νοῦς σας D ἐδῶ. Καὶ ἴθθαλα μὲν νὰ ἐκτείνω πολὺ τὸν λόγον μου ἐκκεντρίον πον, ἀλλὰ δεῖ νὰ μὴ φωνῶ δεῖ μάχημα μὲ σικιάς ἐπιπλήττοντας αὐτοὺς ποὺ δὲν εἶνε παρόντες οὕτε ἐκεῖνοι, ἢ φιλᾶξω τὰ λόγια αὐτῶν, δεῖ νὰ τοὺς τὰ εἰπῶ ἕταν ἢ εἶνε παρόντες, καὶ ἢ προσπαθῶ με τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ νὰ ὀδηγήσω τὴν ἀγάπην σας εἰς τὸ συνηθιζόμενον λιθάδι καὶ τὸ πέλαγος τῶν θείων Γραφῶν. Ἀλλὰ νὰ ἔχετε τὸν νοῦν σας εἰς διέγερσιν καὶ τὰ μέτρα σας τέσσαρα. (Ἡ θαλασσοὶ καὶ ἂν εἰσι κοιμῶνται, ὁ πῖλος μόνος γρηγορεῖ καὶ δὲν διατρέχουν κανέναν κίνδυνον. Διότι τὸ ἄρπυλλον μᾶτι καὶ ἡ τέχνη ἐκείνου προσκατεῖνον τὸ πλοῖον ἀντὶ εἰσιν τῶν ἄλλων. Ἐδῶ ὅμως δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιον, ἀλλὰ καὶ ἂν χλίεις φορῆς ἄρπυνη ὁ ὁμιλητής, ἂν εἰ εἰ ἀκραταὶ δὲν ἄρπυλλον εἰς ἴσου, ὁ λόγος μας κα-

ταπονίζεσται καὶ χάνεται, ἐπειδὴ δὲν εὐρίσκει διάνοιαν ποὺ νὰ τὸν ὑποδέχεται. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ εἰσθε ἔσσηται καὶ νὰ γρηγορήτε. Ἄλλως τε ἡ ἔμπορία ποὺ θὰ κάνομεν εἶνε διὰ πολὺ ἀνώτερον πράγματα. Διότι δὲν ἐδέλαμεν πλῆρην διὰ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ πράγματα ποὺ φθάνονται, ἀλλὰ διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν καὶ τοὺς θησαυροὺς τῶν οὐρανῶν καὶ ἐδῶ οἱ ἄρπυμοι εἶνε περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἄρπυμοι τῆς θαλάσσης καὶ τῆς γῆς. Καὶ ἂν κανεῖς δὲν γνωρίζῃ νὰ κῆρῃ ἄρπυμον μὲ ἀκρίβειαν, ⁵⁰² A θὰ ὁποσθῇ τὸ χειρότερον νοῦ-ἀργον. Ὅλοι σεις λοιπὸν δεοὶ πλάτε μαζὶ μου, ἐπιδείξτε δεῖ τὴν ἀμείλιαν τῶν ἐπιδοτῶν, ἀλλὰ τὴν ἄρπυνην καὶ τὴν φροντίδα τῶν πῖλων. Διότι καὶ ἐκεῖνοι ἐνθ εἰσι οἱ ἄλλοι κοιμῶνται, κῆθονται εἰς τὸ πηδάλιον καὶ ἐλάττων προσεκτικῶς τριγύρω δεῖ μόνον τοὺς ἄρπυμοι τῶν ὁδῶτων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν οὐρανόν, ἀπὸ τῶν ὁποῖον τοὺς χωρίζει τόση ἀπόστασις: διότι ἡ πορεία τῶν ἄστρων τοὺς χειραγωγεῖ σὺν ἑνα χέρι, καὶ ἔτσι ὀδηγοῦν τὰ σκάφος μὲ ἀσφάλειαν καὶ κανεῖς ἀπ' αὐτοὺς ποὺ δὲν γνωρίζουν τὴν τέχνην δὲν δύναται νὰ πλεῖσθῃ χωρὶς φόδον τὸ πέλαγος ἔσται καὶ τὴν ἡμέραν, ὅπως τὸ πλοῖον ἐκεῖνοι μὲ ἄλλην τὴν ἡσυχίαν των τὰ μεσάνυκτα, ἕταν ἡ θάλασσα φαίνεται πὸ φοβερῇ γρηγοροῦντας ἐπιδεικνύουσι B ἀτάραχοι τὴν τέχνην των καὶ παρατρεθῶν τριγύρω δεῖ μόνον τὰ μονοπάτια τῆς θαλάσσης, οὕτε μόνον τὰς προχίτας τῶν ἄστρων, ἀλλὰ καὶ τὴν κατεύθυνσιν τῶν ἀνέμων. Καὶ εἶνε τόση ἡ πείρα τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖνοι, ὅστε πολλὰς φορᾶς, ἕταν φουστῆ ἀποτόμιος ἑνα ἰσχυρὸν ρεῦμα ἀνέμου καὶ πρόκειται νὰ ἀνατρέψῃ τὸ πλοῖον, αὐτοὶ ἀξιοποιοῦντες τὸ ρεῦμα μὲ ταχυτάτας ἀλλαγῆς εἰς τὰ πανκᾶ, διαφεύγουσιν τὸν κίνδυνον μὲ εὐστοχον τρόπον εἰς τὰ δίκαια ρυθμίματα τῶν ἀνέμων ἀντιτάσσουσιν τὴν τέχνην των καὶ διασώζουσιν τὸ σκάφος μέσα ἀπὸ τὴν τρικυμίαν. Ἄν δὲ ἐκεῖνοι, ποὺ πλοῖον θάλασσαν αἰσθητῆν διὰ τὴν ἀπόκτεριν διαιτικῶν πραγμάτων, ἔχουν συνεχῶς τὴν ψυχὴν των εἰς τόσην διέγερσιν, εἶνε πολὺ μεγαλύτερα ἀνάγκη νὰ τὸ κάνομεν αὐτὸ ἡμεῖς. Ἄλλως τε καὶ ὁ κίνδυνος εἶνε μεγαλύτερος C ἕταν ραθυμοῦμαι, καὶ ἡ ἀσφάλεια μεγαλύτερα ἕταν γρηγοροῦμαι. Τὸ σκάφος μας δὲν εἶνε κατασκευαζόμενον ἀπὸ σανίδας, ἀλλὰ συναρμοζογυμῶν ἀπὸ θείας Γραφῆς: δὲν τὸ χειραγωγοῦν ἄστρες ἀπὸ πάνω, ἀλλὰ κατευθύνει τὸν πλοῖον μας ὁ ἦμος τῆς δικαιοσύνης: ἕταν καθύμασται εἰς τὸ πηδάλιον, δὲν περιμένομεν τὴν πνοὴν τοῦ ἱερέου, ἀλλὰ τὴν πρᾶξιν αὐρῶν τοῦ Πνεύματος.

2. Ἄς γρηγοροῦμεν λοιπὸν καὶ ἂς ἐλάττων τριγύρω τοὺς ἄρ-

1. Ἐπὶ τῶν σκίτωνος εἰς τὸ θεῖον, τὸ πτερίν.

μους με προσοχήν. Διότι θα ἐπιλήσθημεν πάλιν περὶ τῆς δόξης τοῦ μονογενοῦς. Εἰς μὲν τὰ πραγματευόμενα ἀπαδείκνυται, ὅτι τὸ νὰ καταλάσῃ **D** κανεὶς τὴν οὐσίαν τοῦ Θεοῦ ὑπερβαίνει, πέρα πάλῃ τῆς σοφίαν καὶ ἀνθρώπων καὶ ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων καὶ γενικῶς κάθε κτίσματος· μόνον ὁ μονογενὴς καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὴν γνωρίζουν καὶ μάλιστα σαφῶς. Ἄν' ἴδῃ καὶ πέρα δὲ ὁ λόγος μου στρέφεται εἰς ἄλλον τομέα τῶν παλαιστικῶν τεχνασμάτων.⁸ Διότι ἐρευνοῦμεν νὰ συλλάβωμεν ἂν ὁ Υἱὸς ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν, τὴν αὐτὴν ἔξουσίαν, τὴν αὐτὴν οὐσίαν με τὸν Πατέρα· ἢ μᾶλλον ἡμεῖς δὲν τὸ ἐρευνοῦμεν νὰ τὸ συλλάβωμεν, ἀλλὰ τὸ εὐφρασκεσθαι χάρις εἰς τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ κατέχωμεν με σιγουρίαν. Καὶ αὐτὸ ἀκριθῶς ἐτοιμάζομαι τώρα δὲ νὰ ἀποδείξω εἰς αὐτοὺς ποὺ ἰσχυρίζονται ἀδιάντροπα πράγματα ἐπὶ τοῦ θεματοῦ αὐτοῦ. Ντρέπεται δέξασθαι καὶ κοκκινίσω, προκειμένου νὰ ἀσκοληθῶ με τὰ θέματα αὐτά. Διότι ποὺς δὲν θέ μᾶς εἰρωνεύσῃ, ποὺ προσπαθεῖται Ἐ νὰ ἀποδείξωμεν πράγματα τόσον φανερά; Καὶ ποὺ δὲν εἴμεθα ἀξιοκατακρίτοι, ὅταν καθέμεσθα καὶ συζητοῦμεν, ἂν ὁ Υἱὸς εἴηαι ἑμοούσιος με τὸν Πατέρα, τὸ νὰ συζητοῦμεν καὶ νὰ ἀμφισβητοῦμεν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν ἔχει μόνον με τὰς Γραφάς, ἀλλὰ καὶ με τὴν κοινὴν ἀντιλήψιν ὅλων τῶν ἀνθρώπων καὶ με τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων. Τὸ ὅτι αὐτοὺς ποὺ ἐγέννησαν εἶνε ἑμοούσιος με αὐτὸν ποὺ ἐγέννησε, μπορεῖ νὰ τὸ ἴδῃ κανεὶς ὅχι μόνον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἅλα τὰ ζῷα, καὶ εἰς τὰ δένδρα. Καὶ δὲν εἶνε παράλογον νὰ λέγωμεν ὅτι ὁ νόμος αὐτὸς ἰσχύει ἀπαρασάλευτος διὰ τὰ φυτὰ καὶ τοὺς σὸ3 Ἀ ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῷα, καὶ νὰ τὸν ἀλλάζωμεν καὶ νὰ τὸν ἀνατρέπωμεν, μόνον ὅταν πρόκειται διὰ τὸν Θεόν; Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ φανώμεθα, ὅτι τὰ ἰσχυρίζομεθα αὐτὰ ἐπηρεαζόμενοι ἀπὸ δαυ ἐπικρατοῦν εἰς ἡμᾶς, ἐμπρός νὰ τὸ ἀποδείξωμεν αὐτὸ καὶ νὰ ἀναπτύξωμεν τὴν σχετικὴν διδασκαλίαν ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἰδίας τῆς Γραφῆς. Δὲν εἴμεθα καταγέλαστοι ἡμεῖς οἱ πεπεισμένοι, ἀλλ' εἶνε καταγέλαστοι ἕκαστος ποὺ ἀπιστοῦν, ποὺ ἀντιστέκονται εἰς πράγματα τόσον φανερά, ποὺ ἔρχονται ἀντιμέτωποι πρὸς τὴν ἀλήθειαν. «Ποῦ εἶνε φανερά;», λέγει· «Ἐάν ὁ Υἱὸς, ἐπειδὴ λέγεται Υἱὸς, εἶνε ἑμοούσιος με τὸν Πατέρα, τότε θὰ μπορούσαμεν νὰ εἴμεθα καὶ ἡμεῖς ἑμοούσιοι, διότι καὶ ἡμεῖς λεγόμεθα υἱοί· διότι λέγει· "Ἐγὼ εἶπον, θεοὶ ὄντες, καὶ υἱοὶ Υἱοῦστοῦ πάντες" (Ψαλ. 81, 6)». Ποῦθ ἀνασχυντὰ! ποῦθ ἀνωμαλὰ **B** ἐσχάτη! Πῶς φαίνεται ἂν **B** αὐτὰ ἢ φρασεολογία τῶν! Ὅταν ἕκαστος τῶν ἡμιλίως «Περὶ ἀκαταλήπτου», ἐπὶσχυρίζαν νὰ κερδίσουν εἰς τὸ ἀπο-

8. Ἄν' ἴδῃ φαίνεται, ὅτι ὁ Υἱὸς ὁ Χριστὸς ἀποχωρίζεται τοὺς λόγους «Περὶ ἑμοούσιου» ἀπὸ τοῦ «Περὶ ἀκαταλήπτου».

κλειστικῶν προνόμιον τοῦ μονογενοῦς ποὺ τοὺς προέβαλε· ἐγὼ εἴπα, ὅτι μόνος ὁ Υἱὸς γνωρίζει τὸν Θεόν ὅπως γνωρίζει τὸν ἑαυτὸν τοῦ (Ἰω. 10, 15), καὶ αὐτὸ ἀμφισβητοῦσαν, ὅτι αὐτὸ εἶνε τεκμήριον ἰσότητος· τώρα ἡμᾶς ποὺ κἀνω λόγον διὰ τὴν (ἀποκλειστικὴν) δόξαν τοῦ μονογενοῦς, πασχίζουσι νὰ τὸν κατεδάσουν εἰς τὸ ἰσικόν των ἀνελεῖς ἐπιπέδου, λέγοντας ὅτι «καὶ ἡμεῖς λεγόμεθα υἱοί, καὶ ἡμᾶς κατ' ὁμοίαν τρόπον αὐτὸ μᾶς κάνει ἑμοούσιους με τὸν Θεόν».⁹ Ἰὼς λέγεται σὺ (ἐθέρωπε), ἀλλ' Υἱὸς εἶνε ἕκαστος· ἴδῃ εἶνε τὸ δυναμ. καὶ ἢ πραγματικότης. Λέγεται σὺ υἱὸς, ἀλλὰ δὲν λέγεται μονογενὴς ὅπως ἀκριθῶς καὶ ἕκαστος, ὅπως εὐρίσκασαι εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πατρὸς (Ἰω. 1, 18), **C** ὅσα εἶσαι «ἀπαύλασμα τῆς δόξης» του, ὅσα «χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ» (Ἐβρ. 1, 3), ὅσα «μορφὴ Θεοῦ» (Ψαλ. 2, 6)· Ἄν δὲν τὸ πείθῃ λοιπὸν τὸ προγγυόμενον, νὰ σὲ πείσῃ αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα περισσότερα ἂν' αὐτὰ, ποὺ μαρτυροῦν τὴν ὁμηλικὴν ἕκαστην καταγωγήν του. Διότι ἔταν μὲν βάλῃ νὰ δεῖξῃ, ὅτι ἔχει τὴν ἰδίαν ἀκριθῶς οὐσίαν με τὸν Πατέρα, λέγει· «Ὁ ἑσρακὴς ἐπὶ εἴδρακα τὸν Πατέρα» (Ἰω. 14, 9)· ἔταν δὲ θέλῃ νὰ δεῖξῃ τὴν ἰδιαιτέραν του δύναμιν, λέγει· «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἑσμέν» (Ἰω. 10, 30)· ὅταν τὴν ἰσότητά τῆς ἔξουσίας, λέγει· «Ὅσαρ γὰρ ὁ Πατὴρ ἔχει· τοὺς νεκροὺς καὶ ζῶοντας, ὅσα καὶ ὁ Υἱὸς ὅς θέλει ζῶσποιεῖ» (Ἰω. 5, 21)· ἔταν **D** τὴν κατωτέρα τῆς λατρίας, λέγει· «Ἰνα πάντας τιμᾶσι τὸν Υἱὸν καθὼς τιμᾶσι τὸν Πατέρα» (Ἰω. 5, 23)· ἔταν τὸ ὅτι ἔχει τὴν αὐθεντίαν νὰ μεταβάλλῃ τοὺς νόμους, λέγει· «Ὁ Πατὴρ μου ἐργάζεται».

9. Ὁ Χρυσόστομος εἰς τὸ δυσνόητον αὐτὸ καὶ βραχυλογικὸν χωρίον του ἔνωσε τὰ εἴδη· «Ἐγὼ, προκειμένου νὰ δεῖξω τὴν ἰσότητά τοῦ Υἱοῦ με τὸν Πατέρα, ἔφρασα ὡς τεκμήριον τὸ ὅτι ὁ Υἱὸς γνωρίζει κατὰ τὸ Ἐβραϊτικὸν τὸν Πατέρα, ὅπως ἀκριθῶς γνωρίζει καὶ τὸν ἑαυτὸν τοῦ (Ἰω. 10, 15). Ἀδὲν εἶνε ἕνα ἀποκλειστικὸν προνόμιον τοῦ Υἱοῦ (καὶ τοῦ Πνεύματος δέξια, τὸ εἶνε ἕνα ἀποκλειστικὸν προνόμιον τοῦ Υἱοῦ)· ἀλλ' ἴδῃ ὅτι γίνεται λόγος περὶ τοῦ Πνεύματος, ἀλλ' ἀδυνατεῖ ὁ Υἱὸς, ἀλλ' ἴδῃ ὅτι γίνεται λόγος περὶ τοῦ Υἱοῦ, ὅτι μόνον αὐτὸς γνωρίζει· ἔσα καὶ ὁ θεὸς Πατὴρ, μόνον δ' αὐτὸν ὁ Πατὴρ δὲν εἶνε ἀκαταλήπτου· ἔσα καὶ αὐτὸς εἶνε θεὸς ὅσος με τὸν Πατέρα. Τότε οἱ ἀνόμητοι ἐπιμένον ὅτι αὐτὸ ἢ ἀποκλειστικὴ γνώσις τοῦ Υἱοῦ δὲν συνεπάγεται καὶ εἰς ἐξουσίαν καὶ εἰς ἰσότητα με τὸν Πατέρα. Τώρα ἡμᾶς ποὺ προέβαλε τὴν δόξαν τοῦ Υἱοῦ ἐν οὐγκρίαις με τοὺς ἀνθρώπους, τώρα λέγουσι τὸ ἀντίθετον. «Κατεῖξ καὶ ἡμεῖς οἱ ἀνθρώποι λεγόμεθα υἱοί, λέγουν Υἱὸς αὐτοῦ, υἱοὶ καὶ ἡμεῖς, ἔσα εἶνε ὅαν ἔμεν. Τότε ἢ κοινὴ ἰσότης τοῦ Υἱοῦ με τὸν Πατέρα ἔαν τοὺς ἐκινῶν ἀποδείξῃ τῆς ἰσότητός του. Τώρα μὲν φρασεολογικῶς κοινὴ ἰσότης τοῦ φυσικοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ με ἡμᾶς, τοὺς κατὰ χάρις λεγόμενους υἱοὺς του, φαίνεται φανῶ ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ Υἱὸς εἶνε ὅαν ἔμεν». Καὶ εἰς τὴν μεταφρασὴν τὸ χωρίον τοῦ Κοινοτάτου ἀποδόθηκε κἀνω εὐαγγέλιον, διότι, ἐν μεταφρασῇ ἐπὶ λέξει, εἶνε ἀκαταλήπτου.

καὶ ἐγὼ ἐργάζομαι» (Ιω. 5, 17). Ἄλλ' αὐτοὶ ἄρρα κατὰ μέρος δὲ αὐτὰ, ἠρμήνευσαν τὸ ἄνωμα «Γιός» χωρὶς κυριολεξίαν, ἐπειδὴ ἐπιμήθευαν καὶ οἱ ἴδιοι μὲ τὸν εἶπὸν τοῦ υἱοῦ, καὶ προσπαθοῦν νὰ καταδέσσουν τὸν Ἴδον εἰς τὴν ἴδιαν αὐτέλειαν μὲ τὸν ἑαυτὸν τοῦ, λέγοντας τὸ ρητὸν «Ἐγὼ εἶπα, θεοὶ ἴσται καὶ υἱοὶ Ἰησοῦ πάντες» (Ψαλ. 81, 6). Ἐπειδὴ λοιπὸν λέγεις, εἶ, ἀφοῦ καὶ σὺ λέγειςαι υἱός, ὁ Υἱὸς δὲν ἔχει τίποτε περισσότερον ἀπὸ σέ, καὶ ἀπομένους εἶναι δὲν εἶνε κτὼ φυσικὸς Υἱός. Ἐ τότε ἀφοῦ καὶ ὁ Θεὸς οὐ ἀνομήσθηκε ἑαυτὸν, ὅτι ἰσχυρισθῆς ἐξ Ἰησοῦ εἶναι καὶ ὁ Πατὴρ δὲν ἔχει τίποτε περισσότερον ἀπὸ σέ; Διὰ τί ἕως ἀνομήσθη; αὐτός, ἔτσι ἀνομήσθη καὶ «θεός». Καὶ ὅπως μὲ τὸ νὰ ἀνομήσθῃ; «θεός» δὲν τοιμῆς νὰ εἰπῆς; εἶ: καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Πατρὸς ἡ λέξις «θεός» εἶνε χωρὶς οὐσίαν, ἀλλ' ὁμολογεῖς εἶναι ὁ Πατὴρ εἶνε πραγματικὸς Θεός, ἔτσι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Υἱοῦ μὴ τοιμῆς νὰ παρεμβάλλῃς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ νὰ λέγῃς, εἶ: «Καὶ ἐγὼ υἱὸς ἀνομήσθηκα καὶ ἀφοῦ δὲν ἔχω τὴν οὐσίαν τοῦ Πατρὸς, ὅπως ἐκεῖνος πρέπει νὰ τὴν ἔχη». Διὰ τί εἶνα τὰ ρητὰ τοῦ ἀνέφερα ⁵⁰⁴ Α δεικνύουσι, εἶναι ἀληθινός (φυσικὸς) Υἱὸς καὶ ἔχει τὴν αὐτὴν οὐσίαν μὲ τὸν Πατέρα. Ὁταν λέγῃς εἶναι τὴν ἴδιαν μὲ αὐτὸν «μορφὴν», καὶ τὸν ἴδιον «χαρακτήρα», τί ἄλλο ἔννοεῖ, παρὸς εἶναι ἡ οὐσία των εἶνε μία καὶ ἀπαράλλακτος; Ἄλλ' ὁ Θεός, λέγει (ὁ αἰρετικὸς), δὲν ἔχει μορφὴν οὐτε πρόσωπον καὶ ὅπως ἀναφέρει αὐτὰ τὰ χωρία, ἀνάφερε καὶ τὰ ἀντίθετα. Ποῖα ἀντίθετα; Νὰ π.χ. εἶναι προσεύχεται εἰς τὸν Πατέρα; ἂν ἔχη τὴν αὐτὴν δύναμιν καὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν, καὶ κἀνὴν τὰ πάντα μὲ τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν, διατί προσεύχεται;

3. Καὶ ἐγὼ ὅτι εἶπὸς εἶ: μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ὅσα ἄλλα Β ταπεινὰ ἔχον λαχθῆ δι' αὐτὸν, εἶνα ὅτι τὰ ἀπλόωτο ἐνώπιόν τας μὲ κυριβεῖαν; ἀλλὰ σοὺ λέγω ἐκ τὸν προτέρων τὸ εἶπῃ; ἐγὼ μὲν ἔχω νὰ σοὺ εἰπῶ πολλοὺς δικαιολογημένους λόγους, διὰ τοὺς ὁποῖους ἐλέχθησαν τὰ ταπεινὰ, σὺ ὅμως διὰ τὸ ὕψηλόν καὶ τὰ ἐνδοῦα δὲν ἔχεις νὰ εἰπῆς κομμίαν ἄλλη πρόφασιν, ἀλλ' ὁμολογεῖς εἶναι ἔχει σκοπὸν νὰ μὲς δεῖξῃ μὲ αὐτὰ τὴν ὕψηλὴν καταγωγὴν του. Ἄν αὐτὸ δὲν εἶνε ἔτσι, τότε ἡ Γραφὴ εἶνε γεμάτη ἀπὸ ἀντιφάσεις καὶ ἀσυνεπειάς. Διὰ τί τὸ νὰ λέγῃς, εἶ: «Ὅσοις ὁ Πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζῶστικοί, οὗτοι καὶ ὁ Υἱὸς οὗς θέλει ζῶστικοί» (Ιω. 5, 21) καὶ ὅσα ἄλλα ἀνέφερα, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος νὰ προσεύχεται, ὅταν παρίσταται ἀνάγκη νὰ τὸ κἀνὴν αὐτό, ⁵⁰⁵ εἶνε ἀντιφατικὰ. C Ἄν ὅμως ἀναφέρω τὰς αἰτίας (τῆς φαινομενικῆς ἀντιφάσεως), τότε ἐξαραι-

10. Ἀληθεῖς νὰ ἀναστῆσθαι.

ζῆται καὶ ἄμφω βολία. Διὰ ποίους λόγους λοιπὸν καὶ ὁ ἴδιος καὶ οἱ Ἀπόστολοι εἶπαν εἶ' αὐτὸν πολλὰ ταπεινὰ; Πρῶτος καὶ σπουδαιότερος λόγος ἀπαλλῆδος εἶνε τὸ εἶναι αὐτὸς ἕφρατος σάρκα καὶ ὄψη: νὰ δεδεικῆσθαι καὶ τοὺς συγγενεῖς του καὶ τοὺς μεταγενεστέρους ἑαυτοῦ, εἶναι αὐτὸ πρὸς φαίνεται δὲν εἶνε κωμμία σὰν οὗτε ἀπλῶς σχῆμα, ἀλλὰ πραγματικὴ φύσις. Τόσα καὶ τόσα ταπεινὰ καὶ ἀνθρώπινα εἶπαν εἶ' αὐτὸν καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ ὁ ἴδιος διὰ τὸν ἑαυτὸν του, καὶ ὅμως ὁ διάβολος κατῴρθωσε νὰ πείσῃ μερικὸς δυστυχισμένους καὶ ταπεινὰς ἀνθρώπους D νὰ ἀρνηθῶν τὴν ὑπόθεσιν τῆς οἰκονομίας, ¹¹ καὶ νὰ τοιμήσουν νὰ εἰποῦν, εἶναι ἑν ἑκάδε σάρκα, καὶ νὰ συμπατήρουν τὴν ἴσην ὑπόθεσιν τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ ἔαν δὲν ἔλεγε τίποτε ἄπ' εἶ' αὐτὰ, πόσο δὲν ὅτι κατακρημνίζοντο εἰς αὐτὸ τὸ ἐκασθρον. ¹² Δὲν ἀκούεις ἀκρόα καὶ τώρα καὶ ἀρνοῦνται τὴν ἀναθρώπινην κτησιν τοῦ Κυρίου ὁ Μαρτίνου, καὶ ὁ Μανιχαῖος, καὶ ὁ Οὐαλεντινός, ¹³ καὶ πολλοὶ ἄλλοι; Διὰ τοῦτο λέγει πολλὰ ἀνθρώπινα καὶ ταπεινὰ, καὶ ἀνάγκη τῆς ἀπορηγῆτος ἐκεῖνης οὐσίας, διὰ νὰ πιστοποιήσῃ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐκανθρώπησεως. Διὰ τί ὁ διάβολος ἔδωκεν εἶνα τὰ δυνατὰ του E νὰ φθείρῃ αὐτὴν τὴν πίστιν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἐκεῖ δὴ γνωρίζεις καλῶς εἶναι ἂν φθείρῃ τὴν πίστιν εἰς τὴν ἀναθρώπινην, γίνεται ἄφαντον τὸ περισσότερον μέρος τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἰπάρχει ἐκεῖς ἄπ' αὐτὴν καὶ ἄλλη αἰτία: εἶνε ἡ ἀδυναμία τὸν ἀκούοντων, καὶ τὸ εἶναι δὲν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ δεχθῶν τὴν ὕψηλότεραν διδασκαλίαν τοῦ δόγματος τότε ποῦ τὸν ἔδειξαν καὶ τὸν ἤκουον διὰ πρώτην φοράν. Καὶ εἶναι αὐτὸ ποῦ σοὺ λέγω δὲν εἶνε συγχωρισμός, ὅτι προσπαθῆσθαι νὰ σοὺ τὸ ἀποδείξω παραστατικὰ ἄπ' αὐτὰς τὰς ὁσίας τὰς Γραφῶν. Ὅτι σοὺ ἀποδείξω εἶναι, ἂν ποτὶ ἔλεγε κατὰ μέγα καὶ ὕψηλόν καὶ ἔξιον τῆς (θείας) δόξης του — τί λέγω μέγα καὶ ὕψηλόν καὶ ἔξιον τῆς (θείας) δόξης του; — ἂν ποτὶ ἔλεγε κατὰ περισσότερον τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, ἰταράσσοντο καὶ ⁵⁰⁵ Α ἔψαλαν θαλάζοντες; ἂν ὅμως ἔλεγε ποτὶ κατὰ ταπεινὸν καὶ ἀνθρώπινον, ἔτρα-

11. Οἰκονομία .. ἐκανθρώπησις τοῦ Κυρίου, ἐκάνθρωπος τοῦ Λόγου.
 12. «Ἐκασθρον» ἔννοεῖ τὸ νὰ ἀρνηθῆ; εἶναι ὁ Υἱὸς ἔψαλαν ἀνθρώπος, εἶναι ἑκάδε σάρκα.
 13. Οἱ τρεῖς αὐτοὶ ἦσαν ἀρετάρχη: τοῦ Β' αἰῶνος, ἠρνοῦντο καὶ εἶναι ὁ Υἱὸς εἶνε ἴσος μὲ τὸν Πατέρα καὶ ἴσους πάντων, καὶ εἶναι ἑκάδε σάρκα καὶ ἔψαλαν ἀνθρώπος; ἐξέδειξαν δὲ τὴν σαρκινὴν ἀκολασίαν. Οἱ διδάσκοντες καὶ οἱ κηρύττοντες αὐτὸν εἶνε ἑαυτοὺς τοὺς ὁμοίους καταπαλῶντες εἰς τὰς ἐπιστολάς των οἱ ἀπόστολοι Παῦλος, Πέτρος, Ἰούδας, Ἰωάννης (Α' Τιμ. 1, 19—20; 4, 1—3; Β' Τιμ. 2, 16—18; 1 Πέτρ. 1, 12—15; Β' Πέτρ. 2, 1—22; 1 Ιωάν. 1, 7—8; 10, 10; 13, 19; Α' Ιωάν. 2, 18—23; 5, 10—12; Β' Ιωάν. 7, 10—11; Γ' Ιωάν. 9, 10).

χαν κοντά του και έδέχοντο την διδασκαλίαν. Και που μπορεί κανείς, λέει γὰ τὸ ἴδιον αὐτό; Πάρα πολύ εἰς τὸν Ἰωάννην. Ὅταν αὐτὸς εἶπεν Ἐβραῖοι ὁ πατήρ ἡμῶν ἠγαλλιάσατο, ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶθε καὶ ἔχρησ' (Ἰω. 8, 56), τοῦ λόγου Ἐσσαράκοντα ἔτη οὕτω ἔχεις, καὶ Ἐβραῖοι ἔθρακασι; (Ἰω. 8, 57). Βλέπεις ἐπὶ τὸν ἔλεπτον οὐκ ἀπλὸν ἄνθρωπον; Καὶ αὐτὸς τί λέγει; Ἐπὶ τοῦ τὸν Ἐβραῖοι γενέσθαι ἐγὼ τιμῶ. Ἐκαὶ ἤραν λίθους, ἵνα βάλλωσιν ἐπ' αὐτόν (Ἰω. 8, 58). Καὶ ὅταν τοὺς ἠμίλοσε διὰ μακρῶν περὶ μυστηρίων, τοὺς ἔλεγε Ἐκαὶ ἔσπετε δέ, ἐν ἐγὼ θῶσιν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, ἢ κέρξ μου ἔστιν; καὶ αὐτοὶ Β ἔλεγον ἘΣκληρὸς ἔστιν ὁ λόγος αὐτοῦ; τίς δύναται αὐτοῦ ἀκοῦσιν; Καὶ ἐκ τούτου πολλοὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπέβησαν εἰς τὸ ἀπίστω, καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτησαν (Ἰω. 6, 61-60-66). Πὰς μου λοιπὸν, τί ἔπρεπε νὰ εἰπῇ; Νὰ λέγῃ συνεχῶς τὰ ὑψηλότερα λόγια, ὅσα νὰ τρομάξῃ καὶ ἀποδιώξῃ μακριὰ τοῦ τὸ θῆραμα, καὶ εἰσι ν' ἀποκρούσων τὴν διδασκαλίαν; Ἄλλ' αὐτὸ δὲν ἦτο ἴδιον τῆς φιλοφροσύνης τοῦ Θεοῦ. Ἐπειτα πάλιν, ὅταν εἶπεν Ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, θανάτου οὐ μὴ γένηται εἰς τὸν αἰῶνα, αὐτοὶ ἔλεγον Ὁδὸ καλῶς ἐλέγομεν, εἰ βασιμῶν ἔχεις; Ἐβραῖοι ἀπέθανον καὶ οἱ προφήται ἀπέθανον καὶ οὐ λέγεις, εἰ τὸν λόγον μου ἀκούων οὐ μὴ γένηται θανάτου; (Ἰω. 8, 51-53). Καὶ C τί τὸ παράξενον ἐν τῷ πλήθει εἶχε τέτοιαν γνώμην περὶ αὐτοῦ, ἀπὸ καὶ αὐτοὶ οἱ ἄρχοντες εἶχον τὴν ἴδιαν γνώμην; Ὁ Νικόδημος π.χ. ποῦ ἦτο ἄρχων, καὶ ἤθεε κοντά του μὲ πολλὴν ἀγάπην, καὶ εἶπεν ἐκεῖνο τὸ Ὀΐδαμεν δὲ ἀπὸ Θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος (Ἰω. 3, 2), ὅμως δὲν μπόρεσε νὰ δεχθῇ τὴν διδασκαλίαν περὶ τοῦ βασιλείου, διότι ἦτο πολύ μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν του. Ὅταν ὁ Χριστὸς τοῦ εἶπεν εἰ, Ἄν μὴ τις γεννηθῇ ἔξ ὕδατος καὶ Πνεύματος, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἐπεὶ ἐπὶ τὸν χαμηλὰ καὶ ἀνθρώπινα, ὅσα εἶπε ἘΠῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὄν; μὴ δύναται εἰς τὴν καλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δευτέρου εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι ἄνωθεν; Ἦ τοῦ λέγει; ὅσα ὁ Χριστὸς; D Ἐπὶ τὰ ἐπιγίγα εἶπον ἡμῖν καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε, πῶς ἐν αἰῶνι ἡμῖν τὰ ἐπουράνια πιστεύσατε; (Ἰω. 3, 3-4-12). Ἀκριβῆς σχεδὸν ἀπολογεῖται καὶ εἰρηγεί, διὰ τὸ δὲν τοὺς ἡμίλει συνεχῶς περὶ τῆς οὐρανοῦ γεννήσεως του. Ἀλλ' ἡν φορὰν ἔλιγον πρὸ τοῦ σταυροῦ, μετὰ ἀπὸ ἀμέτρητα σημεῖα, μετὰ ἀπὸ τὴν πλουσίαν ἐκείνην ἀπόδειξιν τῆς δυνάμεώς του, ὅταν εἶπεν εἰ ἠψάσθη τὸν Ἰὼν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὸν νεφελῶν ἔρχόμενον, ὁ ἀρχιερεὺς δὲν ἀνέχθη καὶ λέχθη καὶ ἐσχίσε τὰ ροβὰ του.¹⁴ Πῶς

14. Καθόλου πού σημαίνει, εἰ ἐφανίσταται διὰ τὴν ἑλεγκτικὴν καὶ ἐγναστικὴν ἀφάγην.

ἔπρεπε λοιπὸν νὰ ἔμιλῃ εἰς αὐτοὺς ποῦ δὲν μπορούσαν νὰ ἀνεχθοῦν τίποτε τὸ ὑψηλόν; Καὶ γενικά καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ εἰ δὲν εἶπε διὰ τὸν ἑαυτοῦ του κατὰ μέγα E καὶ ὑψηλόν, δὲν εἶπε καθόλου παράξενον, ἀπὸ ἠμίλοσε εἰς ἀνθρώπους ποῦ εὐνοῦντο χάρμη καὶ εἶχαν τὴν σὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν.

4. Ἀρκούσε δέδαια νὰ ἀποδείξῃ αὐτὰ ποῦ εἶπα, εἰ αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος καὶ ἡ αἰτία ποῦ ἐλήχθησαν ἐκεῖνα τὰ ταπεινά; Ἄλλ' ἐγὼ θὰ προσπαθῶ νὰ τὸ ἐγγήσω αὐτὸ καὶ ἀπὸ ἄλλων ὁρῶν. Ὅπως ἀκριβῶς εἶδατε εἰς ἐκεῖνο ἐσκανδαλίζοντα, ἐταράσσοντα, ἐπληροῦσαν ἔκτανον, ἐξυβρίζον, ἐρυσσον, ἂν εἶπε ποτὲ ὁ Χριστὸς κατὰ μέγα καὶ ὑψηλόν, ἔτσι θὰ προσπαθῶ νὰ σὺς δείξω ὅπως ἐπρεψαν κοντά του καὶ παραδέχοντο τὴν διδασκαλίαν του, ⁵⁰⁶ A ἂν ποτὲ ἔλεγε κατὰ ταπεινὸν καὶ εὐτελέξ. Διότι αὐτοὶ, αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ποῦ ἐπληροῦσαν ἔκτανον, ὅταν αὐτὸς εἶπε καὶ τὸ ἄλλο, εἰ Ἐπὶ ἑαυτοῦ οὐ ποῦ οὐδὲν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ Πατήρ μου λαλῶν (Ἰω. 8, 28), ἄμωσος ἤλθαν κοντά του. Καὶ θέλοντας ὁ εὐαγγελιστὴς νὰ μὴς δείξῃ, εἰ ἐπίστευσα, διότι τοὺς εἶπε λόγια ταπεινά, ἀπογραμμίζει καὶ λέγει ἘΤαῦτα αὐτοῦ καλήσαντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν (Ἰω. 8, 30). Ὅτὰ τὸ εἶρη κανεῖς αὐτὸ νὰ γίνεσαι καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα φέρῃ. Διὰ τὸν λόγον τούτου ἔλεγε πολλὰ ἀνθρωπίνως καὶ πολλὰς φέρῃ, καὶ ἔπειτα πάλιν ὄχι ἀνθρωπίνως ἀλλ' ὅπως ἔπρεψαν εἰς Θεόν καὶ ἔξια τῆς ὑψηλῆς καταγωγῆς του, ἄλλοτε μὲν συγκαταβαίνοντας εἰς τὴν ἀσθένειαν τῶν ἀκροατῶν, B ἄλλοτε δὲ ἐνδιαφερόμενος διὰ τὴν ἁρθότητα τῶν δογμάτων. Διότι δὲν παρεκκλίθησαν οὐτε τὴν δογματικὴν πλευρὰν, ὅσα νὰ μὴ γίνεσαι πάντοτε ἡ συγκαταβασις μόνον καὶ ἐλάφῃ τοὺς μεταγενεστέρους εἰς τὸ ζήτημα, τί πρέπει νὰ πιστεύουν διὰ τὸ ἀξίωμα του; ἀλλὰ, ἂν καὶ ἐγνώριζαν ἐν τῶν προτέρων, εἰ δὲν θὰ τὸν ἀκούσων, ἀλλὰ, ἂν καὶ τὸν κακολογῶντων καὶ ἢ πηρῆσαν ἔκτανον, ὅμως τὰ εἶπε (τὰ ὑψηλὰ λόγια), καὶ διὰ τὴν ἠμελιώση αὐτοῦ ποῦ εἶπε καὶ διὰ τὴν δείξῃ διὰ λόγον ἀνέμιξε μετ' ἡμῖν αὐτὰ καὶ τὰ ταπεινά λόγια. Ἦτο δὲ ὁ λόγος αὐτός, εἰ δὲν εἶχον ἀκόμη τὴν δύναμιν νὰ δεχθοῦν τὸ μέγας τῶν λόγων του. Ἄν δὲν ἀπεσκόπευε εἰς αὐτὸ τὸ πρῶγμα, τότε ἦτο περιττὴ ἡ διδασκαλία τῶν ὑψηλῶν δογμάτων πρὸς αὐτοὺς ποῦ δὲν ἐπρόκειτο νὰ τὸν ἀκούσων οὐτε νὰ τὸν προσέξων. Ἐτσι ὅπως ἔκανε ὅμως, C καὶ ἂν δὲν ὠφελούσεν ἐκεῖνους καθόλου, ὅμως ἐδίδασκον ἡμῖς καὶ μὴς ἐξασκούσε νὰ ἐρχομεν περὶ αὐτοῦ τὴν πρῶτον ἀντιλήψιν, καὶ μὴς ἐπειθεν εἰς ἔσπερ τὸν λόγον εἰς ταπεινότερα ἐπιπεδα, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι δὲν μπορούσαν νὰ δεχθοῦν τὸ μέγας τῶν λεγομένων. Ὅταν τὸν ἴδῃς λοιπὸν γὰ λέγει ταπεινά, μὴ νομίζῃς εἰς τὴν συγκατα-

δπως οφείλεται εις την κατωτεροτητα της ουσιας του, αλλα εις την αδυναμιαν της δυναμιας των ακροατων. Θηλετε να σας ειπω και ετισην αιτιαν; Επειγε και εκενη πολλα ταπεινα, οχι μόνον διότι ενεδούθη την σάρκα, ουτε μόνον διὰ την ασθένειαν των ακροατων, αλλα και διότι ηθελε να διδάξω τους ακροατάς να έχουν ταπεινόν φρόνημα και εις τούτο μία τρίτη αιτία. Διότι αυτός B που διδάσκει να ταπεινοφρονούμεν, τὸ διδάσκει τούτο οχι μόνον με λόγια αλλα και με πράξεις, δεικνύοντάς την μετριοφροσύνην του και με λόγια και με έργα. Και διὰ τούτο λέγει: «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ ὅτι πραῖός εἰμι, και ταπεινός τῆ καρδίας» (Ματθ. 11, 29). Και πάλιν ἄλλος «Ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι» (Ματθ. 20, 28). Αὐτός λοιπὸν που διδάσκει να εὐμετα ταπεινοί και ποτὲ να μὴ ὀρμώμεν εις τὰ πρῶτα, ἀλλὰ να καταδεχώμεθα παντοῦ να εὐμεθα κατωτέρω, ἀφοῦ μὴς ὠθηροῦσε εις αὐτὸ και με λόγια και με πράξεις, εἶχε πολλοὺς λόγους να λέγῃ λόγια ταπεινά. Ἰπάρχει και E τετάρτη αἰτία να εἰπῶ, οχι κατωτέρα ἀπ' αὐτὰς που εἶπα. Και ποια εἶνε αὐτή; Ἐὶ ὅτι ἐπρόντιζε να μὴ κατανηχούμεν να νομιζώμεν ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Υἱὸς και ὁ Πατήρ ἔχουν μεγάλην και ἀνέκφραστον ἐγγύτητα ὑποστάσεων, εἶνε ἕνα μόνον πρόσωπον ἀφοῦ τὸσον ὀλίγη φοράς ἔδειξεν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα (τὴν ἐγγύτητα τῶν ὑποστάσεων), και πάλιν ἐξέκειλαν μερικὰ εις αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν. Ὁ Σαβῆλλιος ὁ Αἰθιοῦς¹⁵ π.χ. ἐπειδὴ τὸν ἄκουσε να λέγῃ¹⁶ A «Εγὼ και ὁ Πατήρ ἕν ἐσμην» (Ἰω. 10, 30) και Ὁ ἑσρατικός ἐμὲ εἶρακε τὸν Πατέρα (Ἰω. 14, 9), ἤρακε τὴν ἐγγύτητα που φαίνεται ἀπὸ τὰ λόγια αὐτά, διὰ να θεμελιώσει τὴν ἀσθένειαν και να ὑπονοήσῃ ἕνα πρόσωπον και μίαν ὑπόστασιν. Και δὲν εἶνε μόνον αὐτοὶ αἱ αἰτίαι, ἀλλὰ και ἡ πρόνοια να μὴ νομιζῶ κανεὶς ὅτι αὐτὸς εἶνε ἡ πρώτη και ἀγνήνητος οὐσία και τὸν ἐλλάτῃ ὡς ἀνώτερον ἀπὸ τὸν Πατέρα. Διότι, και ὁ Παῦλος φαίνεται ὅτι αὐτὸ ἀκριδῶς φοβεῖται, μήπως διανοηθῆ κανεὶς αὐτὸ τὸ ἀσθενὲς και πονηρὸν ὄχημα.¹⁷ Ὅταν εἶπε λοιπὸν ὅτι «Δεῖ αὐτὸν ὑπελαθεῖν, ἄχρις οὗ ἂν θῆ τὸς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ» και προσέθεσεν ὅτι: «Πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ B τοὺς πόδας αὐτοῦ», συμπλήρωσεν: «Εὐτὸς τοῦ ὑποτάξοντα; αὐτὸ τὰ πάντα» (Α' Κορ. 15, 25—27). Δὲν ἦν ἔκκενεν αὐτὴν τὴν συμπλήρωσιν, δὲν δὲν ε-φοβεῖτο, μήπως κανεὶς φορὰ δημιουργηθῆ μία τέτοια διαβολικὴ ὑπόνοια. Εἰς πολλὰς δὲ περιπτώσεις καταπραίνοντα και τὸν φθόνον τῶν Ἰουδαίων κατέρχεται ἀπὸ τὸ ὄψος τῶν νοσημάτων¹⁸ πολλὰς φο-

15. Αἰρετολόγος τοῦ Γ' αἰῶνος.
16. Ὅτι: Ἐξαδάς ὁ Υἱὸς εἶνε ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Πατέρα.

ρὰς δὲ ἀπαντᾶ προσημοζόμενος και εἰς τὴν ἀντιλήψιν τῶν νοσημα-
των του.¹⁹ ὅπως εἶπὸν λέγει: «Ἄν ἔγω μαρτυρῶ περὶ ἑαυτοῦ, ἡ
μαρτυρία μου οὐκ εἶσα ἀληθής» (Ἰω. 8, 31). Ἐπιλήθων εἶπαι, διότι
ἰπευθόνεται πρὸς τὴν ἀντιλήψιν ἐκείνων διότι ἀσφαλῶς δὲν ἦθελε
να δείξῃ τούτο. Ἐπὶ δὲν εἶνε ἀληθινή ἡ μαρτυρία του, ἀλλ' ὑπονοεῖ
ὅπως νομιζέσθε και ὑποστράθεσθε εἰς, που δὲν θέλετε C να με παρα-
λεχθῆτε, στὰν ὁμιλῶ διὰ τὸν ἑαυτὸν μου».

Ἐ. Εἶνε δὲ δυνατόν να εἶδῃ κανεὶς και ἄλλας περισσοτέρας αἰτί-
αι. Τῆς ταπεινότητος τῶν λόγων του λοιπὸν ἔχομεν πολλὰς αἰτίας,
ἀλλὰ πρὸς μου και αὐ ἂν ὑπάρχη ἄλλη αἰτία τῶν ὑψηλῶν δογματιῶν
του. ἐκτὸς ἀπὸ ἐκείνην που εἶπα και ἦτο αὐτὴ διὸ ἦθελε αὐτὸ; να
μὴ; δείξῃ τὴν ὑψηλὴν καταγωγήν του. Ἀλλὰ δὲν θὰ εἶδῃς να εἰ-
πῆς ἄλλην. Ὁ μέγας μπορεί εἶδῃνα να εἰπῆ διὰ τὸν ἑαυτὸν του και
καὶ μικρὸν, και δὲν εἶνε ἐγκλημὰ διότι εἶνε δείγματα τῆς μετριοφρο-
σύνης του ὁ μικρὸς ὅμως, ἂν εἰπῆ κανεὶς φορὰν και μέγα διὰ
τὸν ἑαυτὸν του, δὲν θὰ διαφύγῃ τὴν κατηγορίαν διότι εἶνε ἀλαστο-
νεῖα. Διὰ τούτο τὸν μὲν ὑψηλὸν D ὅλοι τὸν ἰτανοῦμεν, στὰν λέγει
καὶ τὸν ἑαυτὸν του ταπεινά: τὸν δὲ μηδαιμόνον κανεὶς δὲν θὰ τὸν ἰ-
καινεύῃ ἂν εἰπῆ ποτε και μέγα διὰ τὸν ἑαυτὸν του. Ὅταν ἂν ὁ
Υἱὸς ἦτε πολὺ κατώτερος ἀπὸ τὸν Πατέρα. ἴσως λέγετε εἰς, δὲν ἔ-

17. «Πρὸς τὴν ὑπόνοιαν τῶν διαλεγόμενων ἢ ἄλλο πρὸς τὴν ὑπό-
νοιαν τῶν ἀκούοντων. Ἡ καθαρὸς χριστολογικὴ καὶ ἑσρατικός διακρίσει
μὲν ἀπὸ τῶν πλῶν ἑσρατικῶν ἐκρηκτικῶν λόγῶν ποὺ ἰθελεῖσθαι ὁ Ἰου-
δαίος Χριστολόγος, ὁ μεγαλύτερος ἐκρηκτικὸς τῆς Γραφῆς. Σημικαὶ ἡ ἐκ-
φρασις ὅτι ὁ Χριστὸς πολλὰς φορές, στὰν ὁμιλεῖ, δὲν ἐκφράζει ὅτι πιστεύει
αὐτὸς, ἀλλὰ τί πιστεύουν κατὰ ἀνοχήν του οἱ ἀκούοντες του. Ἠ.χ. κατὰ τὴν
ἐκρηκτικὴν τοῦ Χριστολόγου, ἔταν ὁ Χριστὸς λέγει εἰς τὸς φοβιζόμενους μα-
θητάς του «Εἰ ἠγαπήσθε με, ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπαι Ἠσρατικός πρὸς τὸν Πα-
τέρα» ἢ τὸ Ἐ Π α τ ῆ ρ μ ο υ μ ε ἴ σ τ ω ν μ ε γ ἄ λ ο τ ῶ ν. (Ἰω.
14, 28). Ἰσως τὰ εἶπῃ: Κανεὶς ἄνθρωπος, οὐτε οἱ μαθηταὶ ἐγνωρίζον ποῦ
τῆς ἀκατάστατος ὅτι ὁ Υἱὸς τοῦ Χριστοῦ, εἶνε ὁ Θεός, ἡ δημιουργὸς τῶν ἀσ-
την, ὁ ἰσχυρὸς ὁ Θεός. Δὲν ἦτο δυνατόν, ὅσα ὁ Χριστὸς εἶχε τοιοῦτον ἔ-
πετασιν τότε. Οἱ μαθηταὶ τὸν ἐνόησαν ὡς μέγιστον προσήτυον, συνεπὲς κα-
τώτερον τοῦ Θεοῦ Πατρὸς. Καὶ ὁ Χριστὸς προσημοζόμενος προσενοῦσά εἰς
αὐτὴν τὴν ἀντιλήψιν των, τὴν ἄλλαν συμπληρώνει, ποὺ εἶλεται ἐπὶ τῆ ἑ-
σαι τῆς ἰσχυρῆς τῶν ἀντιλήψεως. Καὶ τοὺς λέγει: «Διατί φοβεῖσθε καὶ πρὸς
τὸν ἑαυτὸν και ἡ φωνή; Διατί δὲν χάρητε που θὰ παραθῆ πρὸς
τὸν Πατέρα; οὐκ δὲν πιστεύετε ὅτι ὁ Πατήρ μου εἶνε μεγαλύτερός μου και
ἀνώτερός μου; λοιπὸν τιμὴ μου εἶνε να παραθῆ πληροῦ του. Τότε διατί δὲν
χάρητε; Ἄν με ἀγαποῦσατε, ἔσπετε να χάρητε, ποῦ σηγνίστε πρὸς τὸν
μεγαλύτερόν μου». Ὁ Χριστὸς δὲν πιστεύει ὁ ἴσως, ὅτι πραγματὶ ὁ Πατήρ
εἶνε ἀνώτερός του, ἀλλ' ἐκφράζει τὴν ἀντιλήψιν τῶν μαθητῶν, διὰ τὴν ὁ-
ποῖαν δὲν ἐδακρύσαντο αὐτὴν τὴν ἴσταν, πῶ εἶνε ἢ εἶνε ἄρθῃ. Ἀδὸς ση-
ματικὸς ὅτι ὁ Χριστὸς ὁμιλεῖται πρὸς τὴν ὑπόνοιαν τῶν διαλεγόμενων.

πρέπει να λέγῃ λόγια με τὰ ἑποικὸν ἐδεικνυμέν, ὅτι εἶνε ἴσος με τὸν Πατέρα· διότι αὐτὸ ἦτο ἀλαζονεία. Ὡστε λοιπὸν αὐτοῦ ποῦ εἶναι ἴσος με τὸν Πατέρα, ἂν λέγῃ μερικὰ ταπεινὰ καὶ εὐαλεῖ, δὲν εἶνε καθόλου ἀξιώματός ἢ ἀξιοκατάκριτος· αὐτὸ τὸν κάνει ἀξίωταινον καὶ πάρα πολὺ θαυμαστόν. Καὶ εἰς τὸ γίνουιν σαφέστερα τὰ λόγια μου καὶ νὰ μάθετε εἰσι σεις, ὅτι δὲν διαστρέφω τὰς θείας Γραφάς, παίρνω ἁμέσως αὐτὴν τὴν στιγμήν ἀπὸ χεῖρας τὴν πρώτην αἰτίαν ἀπ' αὐτὰς ποῦ εἶπα Ε καὶ σὲς δευτερίω, ποῦ λέγει λόγια ἑλοφάνερα κατωτέρα τῆς οὐσίας του, ἐπειδὴ ἐφόρεσε σάρκα. Καὶ ἂν θέλατε σὲς φέρνω ἐνωπίον σας τὴν προσευχὴν ποῦ ἔκανε πρὸς τὸν Πατέρα. Προσεχετέ με ἡμῶς με πολλὴν προσοχὴν, διότι θέλω νὰ σὲς διηγηθῶ ἄλλην τὴν συνάρεσιν ἀρχίζοντα ἀπ' ἄλλου παραπάνω. Ἐγὶνε κάποτε δεῖπνον, κατὰ τὴν ἱερὰν ἐκείνην νύκτα ποῦ ἐπρόκειτο νὰ παραδοθῆ καὶ τὴν λέγει ἐγὼ ἱερὰν, διότι ἀπ' ἐκεῖ ἤρρισαν τὰ ἀμέτρητα ἀγαθὰ ποῦ ἐχαρῶσθησαν εἰς τὴν οἰκουμένην. Τότε λοιπὸν ⁵⁰⁸ Α ἦτο ἐπιλωμένος εἰς τὸ δεῖπνον μαζί με τοὺς μαθητάς καὶ ὁ προσότης· καὶ καθὼς ἐδειπνοῦσαν, λέγει ὁ Χριστός· «Εἰς ἐξ ἡμῶν παραδώσει με» (Ματθ. 26, 21). Νὰ θυμῶσθε αὐτὰ τὰ λόγια μου, ὅσπερ, ὅταν θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν προσοχὴν, νὰ ἐξηγήσωμεν διατί προσέχεται εἶτε. Καὶ πρόσθε, σὲ παρακαλῶ, σιτοργικὴν φροντίδα τοῦ Δεσπότου· δὲν εἶπεν ὅτι· «Ὁ Ἰούδας θὰ με παραδώσῃ», διὰ νὰ μὴ τὸν κάνει περισσότερο ἀναίχτητον με τὸν ἑλοφάνερον ἑλεγχον. Ὅταν ἡμῶς ἐκεῖνος κεντωμένος ἀπὸ τὴν συνείδησιν λέγει· «Μήτι ἐγὼ εἶμι, Κύριε;», τοῦ λέγει· «Σὺ εἶπας» (Ματθ. 26, 25)· καὶ ὅσπερ τότε ἐδάσταζε νὰ τὸν κατηγορήσῃ, ἀλλὰ κατέστησε τὸν ἴδιον ἑλεγχον τοῦ ἐαυτοῦ του. Καὶ ἡμῶς ὅσπερ εἶπαι· ἔγινε καλύτερος, ἀλλ' ἐπῆρε τὴν μουσικὴν καὶ ἐβγήκεν. Ἀποῦ λοιπὸν ἐβγήκεν, ἐπῆρεν Ε ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητάς καὶ εἶπα· «Πάντες ἡμῶς σκανδαλισθήσασθε ἐν ἡμῶι»· καὶ ὅταν ὁ Πέτρος ἔφαρεν ἀντίρρησην καὶ εἶπε· «Κὼν πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι», εἶπε πάλιν Ε Ἰησοῦς· «Ἀμὴν λέγω σοι, πρὶν ἑλέκτερα φωνῆσαι, τρεῖς ἀπαρτήσῃ με». Καὶ ὅταν πάλιν ἀντέλεγε, τὸν ἀρῆκε λοιπὸν (Ματθ. 26, 31-34). Ἐὰν νὰ εἶλεγε· «Δὲν πείθασαι με τὰ λόγια, καὶ ἀντιλέγεις· θὰ περῶς ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀντιλέγῃς εἰς τὸν Δεσπότην». Καὶ νὰ μοῦ θυμῶσθε πάλιν αὐτὰ τὰ λόγια· διότι ἡ ἀνάμνησις των θὰ μεῖς εἶνε χρήσιμος, ὅταν θὰ ἐξετάζωμεν τὴν προσευχὴν. Εἶπα ποῖος εἶνε ὁ προσότης, εἶπεν ὅτι εἶσι· θὰ φύγουν, εἶπε

18. Ἡμεῖς πρόσωπον καθήμενοι, τότε ἔφραγον ἐπιλωμένοι. Διὰ τοῦτο, εἶπος ἡμῶς λέγωμεν καθόλου ἀπὸ τραπέζης, ἀλλ' ἄρχισαι ἔλεγον ἐπιλωμένους ἀπὸ τραπέζης.

καὶ τὸν θάνατόν του· Πατάξω, λέγει, «τὸν ποιμένα, καὶ C διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα» (Ματθ. 26, 31). Προσείτε ποῖος πρὸς κεῖται νὰ τὸν ἀρνήσῃ καὶ ποῖα καὶ πόσας φορές, καὶ δια μὲ ἀρνήθαιον. Καὶ μετὰ ἀπ' αὐτὰ, ἀποῦ ἔδωσαν ἀρκετὰς ἀποδείξεις διηγηρῶσαι ἐκ τῶν προτέρων τὰ μέλλοντα, ἔρχεται εἰς ἕνα τόπον καὶ προσέχεται. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν λέγουν ὅτι ἡ προσοχὴ εἶνε τῆς Θεότητός του, ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι εἶνε τῆς ἀνθρωπίνης φύσεώς του.¹⁹ Διηκῶσθε λοιπὸν καὶ, διὰ τὸ ὄνομα αὐτῆς· τῆς δόξης τοῦ μονογενοῦς, εἰς κανένα ἐκ τῶν δύο μετὰ μὴ δώσατε γατριτικὴν ψήφον. Ἄν καὶ τὴν στιγμήν αὐτὴν δικάζομαι εἰς φίλους, ἔμωσ παρακαλῶ καὶ ἐκεῖτους· ἡ κρίσις νὰ γίνῃ ἀμερόληπτος, καὶ μήτε εἰς ἔμωσ νὰ γατριώσῃτε, D μήτε ἐκεῖνους· νὰ τοὺς κρίνετε με ἀντιπάθειαν. Ὅτι δὲ ἡ προσοχὴ δὲν εἶνε τῆς Θεότητος, φαίνεται πάρα πολὺ καὶ ἀπὸ τῶ ἐξῆς· ὁ θεὸς ἀπαλῶς δὲν προσέχεται· ἔστιν τοῦ Θεοῦ εἶνε νὰ τὸν προσκυνῶν, νὰ δέχεται τὴν προσοχὴν, ἔστι νὰ ἀναπέμψῃ προσοχὴν. Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶνε ἀδύνατοι εἰς τοὺς ἰσχυρισμούς των, ἢ ἀπροσπαθήσω νὰ σὲς ἀποδείξω ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ λόγια τῆς προσοχῆς, ὅτι τὸ πᾶν ἀνήκει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ τὴν ἀσθενεῖα αὐτῆς. Ὅταν ὁ Χριστὸς λέγει κατὰ ταπεινὸν, τὸ λέγει ἔσπον πολὺ ταπεινὸν καὶ εὐαλεῖς, ὅσπερ με τὴν ὑπερβολικὴν ταπεινότητα τῶν λογῶν νὰ δύναιται νὰ πείσῃ καὶ τοὺς πλεον ἡμιταπεινοῦς, Ε εἰσι οἱ ἐκφράσεις ἐκεῖναι εἶνε τελείως ἄσχετοι πρὸς τὴν ἀπόρρητον καὶ ἀνελέφραστον ἐκείνην οὐσίαν.²⁰ Ἐμῶσ λοιπὸν νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὰ ἴδια τὰ λόγια τῆς προσοχῆς. «Πᾶτερ, εἰ δυνατόν, παραλίθω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σὺ» (Ματθ. 26, 39). Ἀς τοὺς ἐρωτήσωμεν λοιπὸν εἰς τὸ σημεῖον αὐτοῦ· Ἀγνοεῖ, ἂν εἶνε ἡ δὲν εἶνε δυνατόν, αὐτὸς ποῦ πρὸ ἄλλου ἔλεγεν εἰς τὸ δεῖπνον· «Εἰς ἐξ ἡμῶν παραδώσει με»· (Ματθ. 26, 21)· αὐτὸς ποῦ πρὸ ἄλλου ἔλεγεν ὅτι· «Ἐγγραπται, κατὰ τὸν ποιμένα καὶ διασκορπισθήσονται τὰ πρόβατα» καὶ ὅτι· «Πάντες ἡμῶς σκανδαλισθήσασθε ἐν ἡμῶι»· (Ματθ. 26, 31-34).²⁰⁹ Α αὐτὸς ποῦ εἶπεν εἰς τὸν Πέτρον ὅτι· «Ὁ μὲ ἀρνήσῃς καὶ μάλιστα τρεῖς φορές»· αὐτὸς ἀγνοεῖ τώρα· Πῆς μου; Καὶ ποῖος θὰ τὸ ἔλεγεν αὐτοῦ, ἔστιν καὶ τῆς ἀποκαθήσει κατὰστάσεως ἀνθρώπος.²¹ Ὅταν τὸ ἀγνωσίμων δὲν τὸ γνωρίζῃ

19. «Ὁμοιωμά» λέγεται καὶ ἡ ἀνευθρότητα (ἀνοήρωσις) ὡς γενομένη καὶ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ὡς ἄρατῃ φύσις.

20. Ἀλλοθὴ τὴν οὐσίαν τῆς Θεότητός του.

21. Τῆς ἀποκαθήσει κατὰστάσεως ἀνθρώπος μεταφράζω τὴν ἐκφρασίαν «τὸν ἑποικὸν καθαιτάξον», ὁ Χριστὸς με τὴν εὐγενῆ αὐτὴν ἄφραστον ἔμωσ· ποῖος· πρῶτός· ποῖος· ἡλῶσας· ποῖος· ἀποκατήσειος.

καινη, ουτε προφηται, ουτε προφηται, ουτε αρχαγγελοι, ισως διδαι
 κεισιν λαβην αμφοτεροθεν εις τοδ διακονουοντα; εταν ομοις το
 εγνωσμενον εινε εις ελουσ τον φανερον και γνωστον, ουτε να το
 γνωρισουν μη ακριβειαν και ει ανθρωποι, ουτε ποσαν απολογιαν και
 ποσαν συγγνωμην θα εχουν εναντιον του λεγου, ουτε τα ελεγον αυτα,
 ηπειδη εγνωσθη ο υιος; Αιδη το πρηγμα δια το εποςν ομιλω,
 φαινονται να το γνωρισουν μη καθε ακριβειαν και δοξολο αυτου, και
 ουτι επρεπε ν' αποστην και να το παθη αυτου μη σταυρον' και μαλιστα
 πριν απο τον χρονον ο αυτου ενωσθησεν αυτα και τα δυο ελεγον
B εις μερουσ του Χριστου. "Ακουσαν χειρας μου και ποδας μου"
 (Καλ. 21, 17) και αυτου που επροσκειτο να γινη το ελεγε σαν καιτι
 που εγινε, θεικονοντασ ουτι, επος αυτου που εγιναν εινε εδωκατον να
 γινουσι λεγοντασ, ουτι και αυτου ητο αδωκατον να μη γινη. Και ο
 Ησαϊας προφητευοντασ το ιδιον ελεγον: "Ω; πρηβατον επι σφαρην
 ηχηθη, και ως ημυδσ εναντιον (= ενωπιον) του καιροντασ αυτων ε-
 ρωνοσ" (Ησ. 58, 7). Αυτον επισασ τον ημυδον εταν τον ειδεν ο Ι-
 σαιανησ, ελεγον: "Πεσ ο ημυδσ του Θεου ο αβρων την αμαρταν του
 λεσμουσ, εκεινοσ που επροσηυθησ" (Ισα. 1, 20). Και λοιτα, δεν
 ειπαν απλωσ ο ο ημυδσ, αλλα προσθησασ τουσ Θεουσ. "Ηπειδη υπηρ-
 γε και αλλοσ ημυδσ, ο Ιουδαϊκοσ, εξηγηθησ ουτι αυτουσ C εινε του
 Θεου ειπε ουτωσ ειπε. "Εκεινοσ προσεφερετο μονον υπερ τουσ (Ιουδαϊ-
 κοσ) ηθουσ, αυτουσ προσεφερθη εις το θυσιαστηριον υπερ ελγησ της
 οικουμενησ" και εκεινοσ μεν το ελεμ εφωλαξε μονον τουσ Ιουδαϊκοσ
 απο ενα ποματικον πληγμα, αυτου δε το ελεμ εγινε κοινουσ καθαρι-
 σθησ ελγησ της οικουμενησ. Αλλα και το ελεμ του Ιουδαϊκου ημυδου
 ημωρεσε να κανη ουτι εκανε ουτι απο την φωνη του, αλλ' ηπειδη ητο
 τωποσ αυτου του αιματουσ" δια τουτου ειχε την δυναμην εκεινην.

6. Που εινε λοιπον αυτου που λεγουσ ουτι και αυτουσ υιοσ D λε-
 γεται; και ημωσ υιοσ και εξ αυτουσ της κοινησ ονομασασ επιχειρουσ
 να την καταβαπουσ εις την ιδιαν μας ευτελειαν; Διουτι να ημυδσ
 και ημυδσ και μια μεν ονομασασ, αλλ' η διαφορα της φωνησ του
 ενουσ απο την φωνην του αλλου εινε απειροσ. "Οποσ λοιπον εδω, εταν
 ακουσ την ιδιαν ονομασασ, δεν φανηλινται καθλου δυο τωσ προ-
 ηγματα, ουτι και εκει, εταν ακουσ υιον και υιον, μη καταβαλινσ τον
 μονογενη εις την ιδιαν σου ευτελειαν. Αλλα τι χρειαζεται να ο-
 μιλησ δια τα ελοφανερα; Διουτι αν η προσηυγη εινε της Θεωτητοσ
 του, ουτε ο υιοσ ανεφαινηται προς τον πατερα του και εναντιολογει

και ημωσ ουτι τουσ ακουσασασ ο υιοσ, ο ανθρωποσ λεγουμεν ο υιοσ.
 Το φαινομενον ονομα του Χριστουσ εινε υιοσ, αλλ' ουτε ο υιοσ ουτε ο υιοσ
 ουτε ο υιοσ ουτε ο υιοσ.

και ανεμωχεται. Αυτουσ που εδω λεγει: Πατερ, ελ δυνατον, παρα-
 θετωσ απ' εμου το ποτηριον τουτου" (Ματθ. 26, 39), Κ και ρωταται
 και διστωλει εμπροσ εις το παθος, αλλοθ' ειπεν ουτι προεισ ο υιοσ του
 ανθρωπου να παραδοθη και να μαρτυρωθη, και εταν ο Πητροσ του
 ειπε: "Πλωσ σοι, ου μη εσαι σοι τουτου, τονσ σφοδρωσ τον απε-
 πληθην, ουτε του ειπεν: "Υπακησ επισω μου σατανα; ουκ ανδωλον μου
 ει, ουτι ου φρονεισ τα του Θεου αλλα τα των ανθρωπων" (Ματθ. 16,
 21-22; Μαρκ. 8, 31-33). "Αν και προ ελιγγησ φρασ τον ελεγον
 επαινεσαι και μακαρισαι, ομοις τον απεκαλεσα σαταναν ουτι ηπειδη
 ηθελε να δορσησ τον Αποστολον, αλλ' ηπειδη με την εδριν ηθελε να
 διεξη, 310 Α ουτι αυτου που ειπε δεν εινε σφαιρον προς το θελημα
 του, αλλα τονσ ζενον, ουτε να μη διστωλη ν' αποκαλοση αυτον που
 το ειπε σαταναν, αν και ητοσ Πητροσ;" Αλλου παλιν λεγει: "Επι-
 ημελα επιθεμωσασ το Πάσχα τουτου φραγην μεσ υμων" (Λουκ. 22,
 15). Διουτι λεγει: το Πάσχα τουτου, ακροσ και αλλοτε εκαλεσε την
 εσρηην αυτην μαζι των; διατι λοιπον; "Επειδη μετ' απ' αυτου ητο ο
 τεκωροσ. Και παλιν: Πατερ, δοξασον σου τον υιον, ινα και ο υιοσ
 σου δοξαση σε" (Ιου. 17, 1). Και εις πολλασ περιπτωσεισ τον ελε-
 πομεν και να προλεγη το παθος, και να επιθωμωσ να τουσ συμψη, και
 να ερχεταισ δια το παθος. Πωσ λοιπον εδω!B λεγει: "Ελ δυνατον:
 Μωσ θεικνεται την αδυναμην της ανθρωπινησ φυσεωσ, που δεν θε-
 λεται ευκολωσ να αποχωρησθη απο την παρουσαν ζωην, αλλα θε-
 λεταισ και ρωταταισ, ηπειδη ο Θεοσ εξ αρχησ της εδωλεν αγαπην
 προς την παρουσαν ζωην. "Αν λοιπον, παρ' ελων που ο υιοσ ειπε
 τονσ πολλα και τετοιουσ αιτουσ λογιωσ, επιλημωσασ μερικοσ να ειπουν
 ουτι δεν υπηρε σαρκω, αν δεν ελεγετο τωποσ απ' αυτου, ουτι δεν θα ε-
 λεγαν: Διουτι ουτι εκει μεν προλεγεσ ουσ Θεοσ και επιθωμεισ να γινη
 το παθος, εδω δε τοσ αποφευγεισ ως ανθρωποσ και παρακαλει ν' ε-
 παλλαγησ απ' αυτου. "Οι δε ηρχετοσ προς το παθος θεληματικωσ, φαι-

22. Εδω το Πητροσ, ο Χριστουσ τοσ λεγει με τετοιουσ τροπον, ουτε
 να κανεται η καρπαλιε τουσ πετροσ = θελοσ. "Ο Χριστ, εχει κατα νοην
 την συνειδησιν απ' επου ελαβε τα καρπαλιωσ χωριλ εις την συνειδησιν εκει-
 νουσ ο υιοσν ονομασασασ δια πρωτην φοραν Πητροσ, ηπειδη εκανε την εση-
 λην εκεινην ημελοσιν. "Να ει ο Χριστουσ ο υιοσ του Θεου του εστωσασ, ο δε
 κωροσ τουσ απηνησασ. Και ου ει Πητροσ..." (Ματθ. 16, 16-18). Προκαλει
 πρηγμασ: καταπληθην ο Χριστουσ τοσ ημωσ σφαιρον, ουτε εδω ο υιοσ
 να χωριλ που ανεφαινησ διδωται εις τασ ημελοσ τουσ και εινε τωποσ πο-
 τασ. "Απ' επουσ μεν να ανεφαινησ απο μηνησ, ουτεσ δεν εινε ακριβησ επι
 λεγεισ, απ' επουσ δε ομοιοσ και αν ανεφαινησ, τοσ ανθρωπιταισ μαζι με ελων την
 συνειδησιν τουσ γνωριζεισ θελωσ εις ποσαν σφαιρον. "Ε; Ιραφωσ, ομοσασασ
 και ο ελλο λεγεταισ εκει τωποσ εις ακτινωσ ενωσ καρπαλιωσ.

νετα από τὰ λόγια του «Ἐξουσίαν ἔχω θείαν τὴν φύσιν μου, καὶ ἔξουσίαν ἔχω λαβεῖν Ἐσθὴν. Ὁδὲ τις αὐτὴν αἶραι ἀπ' ἐμοῦ. ἐγὼ ἀπ' ἑμαυτοῦ τίθημι αὐτήν» (Ἰω. 10, 18). Πῶς λοιπὸν λέγει «Ὁὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σὺ»; (Ματθ. 26, 39). Καὶ τί ἀπορεῖς, ποῦ ἐφρόντισα τόσον πολὺ πρὸ τοῦ σταυροῦ νὰ δεσπάζω; εἶπε πρῶτον ἐσαρκώθη, ἀφοῦ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ὅταν εἶδε τὸν μαθητὴν του νὰ ἀπιστῆ, καταβλήθη νὰ τοῦ ἐπιδείξῃ καὶ τραύματα καὶ σημάδια τῶν καρπῶν, καὶ νὰ τοῦ εἴπῃ εἰς τὴν ἀφῆν τῆς παλάμης του τὰ σημάδια τῶν πληγῶν (Ἰω. 20, 27—28), καὶ νὰ εἴπῃ «Ἐρεθίσθουν καὶ ἴδε εἶπε πνεῦμα, σάρκα καὶ ὀστά οὐκ ἔχεις»; (Λουκ. 24, 39). Διὰ τοῦτο ἐπίσης δὲν ἔλαβε τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν τελείαν D ἡλικίαν, ἀλλ' ἀνέβη καὶ νὰ συλληφθῆ, καὶ νὰ γεννηθῆ, καὶ νὰ θηλάσῃ καὶ νὰ ζήσῃ ἐπάνω εἰς τὴν γῆν τόσον μακρὸν χρόνον.²⁵ ὅστε μὲ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου καὶ μὲ διὰ τὰ ἄλλα νὰ δεσπάζω αὐτὸ ἀκριθῶς. Ἐπειδὴ πολλὰς φορὰς καὶ ἄγγελος ἐμφανίσθη, ὡς εἰς τὴν γῆν μὲ μορφὴν ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ὁ θεὸς ἀκούσῃ, ἀλλ' αὐτὸ ποῦ ἐφαίνετο δὲν ἦτο πραγματικὴ σὰρξ, ἀλλὰ μόνον εἰκονικὸν φαινόμενον ποῦ ἐγένετο κατὰ θεῖαν συγκατάθεσιν, διὰ νὰ μὴ νομισθῇ, εἶπε καὶ αὐτὴ ἡ παρουσία (τοῦ Χριστοῦ) εἶπε τοῦ αὐτοῦ εἶδους μ' ἐκείνας, καὶ διὰ νὰ δεσπάζω πλῆρως, εἶπε ἦτο σὰρξ πραγματικὴ, διὰ τοῦτο καὶ συνελήφθη, καὶ ἐγεννήθη, καὶ ἐτάφη καὶ ἐγεννήθη ἔτι εἰς κανένα σπιτάκι. ἀλλ' εἰς τὸ χάνι, ἐπάνω εἰς τὸ παχνί, E καὶ ἐνόστιον ἀπαίρου πλῆθους, διὰ νὰ γνωστῆ δημοσίως ἡ γέννησίς του.²⁶ Διὰ τοῦτο καὶ σπέργανα, καὶ προσήταται ποῦ λέγουσι αὐτὸ ἀκριθῶς ἐκ τῶν προτέρων, ἔτι δηλοῦν μόνον εἶπε θὰ γίνῃ ἄνθρωπος, ἀλλὰ εἶπε καὶ θὰ συλληφθῆ, καὶ θὰ γεννηθῆ, καὶ θὰ τραφῆ, ὅπως ἔλα τὰ παιδιὰ. Καὶ τὸ φωνάζει αὐτὸ ὁ Ἡσαίας λέγωντας «Ἰσοῦ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ· ὁὐτίμαρον καὶ μέλι φάγετα» (Ἠσ. 7, 14—15) καὶ πάλιν «Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν» (Ἠσ. 9, 6). Βλέπεις πῶς προσεφῆρευαν καὶ τὴν πρώτην του ἡλικίαν; ²⁷ Ἄ Ἐρεθισα λοιπὸν τὸν αἰρετικὸν ὁ θεὸς δευτέρως; καὶ ἔρεθίσθη; καὶ φοβήθη; καὶ λυπήθη; Καὶ ἂν τοῦ εἴπῃ

25. Μακρὸν χρόνον ἔνωσε ὁ Χρυσόστομος κορίως τὰ 30 πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου, κατὰ τὰ ἑποῖα δὲν ἔκανε τίποτε σχετικὸν μὲ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν. Ἐργηθεὶς ἐπὶ ποταμοῦ εἶπε ὁ θεός· σκοπὸς αὐτῆς τῆς φαινομένου τριακονταετοῦ ἀδρακείας ἐνδὸς θεοῦ, ἦν νὰ δεσπάζω τῆς ἀνθρωπότητας.

26. Περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα γεγονότα τοῦ κόσμου, τῆς ζωῆς, κλπ. τινεὶς εἶπε τὴν γέννησιν, διότι ἡ ἡλικία ἀφαιρούται ὀλίγον μετὰ τὴν ἐσθῆν τοῦ Χριστογενέτου.

«Ναί», τότε φύγα ἀπὸ κοντὰ του καὶ ἔβαλε τὸν κάτω μαί; μὲ τὸν διέδολον, ἢ μᾶλλον πῶς καίτι καὶ ἀπ' ἐκείνου; διότι οὐτε ἐκείνος θὰ τολμήσῃ νὰ τὸ εἴπῃ αὐτό. Ἄν πάλιν εἴπῃ εἶπε «Τίποτα ἀπ' αὐτὰ δὲν ταιριάζει εἰς τὸν θεόν», νὰ τοῦ εἴπῃ; «Ἄρα λοιπὸν οὐτε προσέχεται ὁ θεός». Διότι ἐκτεὸς ἀπ' αὐτὰ, θὰ δημιουργηθῆ καὶ ἄλλο ἀπόστολον, ἂν αὐτὰ τὰ λόγια εἶνε τοῦ Θεοῦ.²⁸ Διότι τὰ λόγια αὐτὰ φανερώουσι ἔτι μόνον ἀγωνίαν, ἀλλὰ καὶ δύο θελήματα.²⁹ Ἐνὰ μὲν τοῦ Υἱοῦ, ἕνα δὲ τοῦ Πατρὸς, ἀντιθέτα μεταξὺ τῶν αὐτῶ φανερώουσι ὁ λόγος «Ὁὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σὺ» (Ματθ. 26, 39). Ἄλλ' αὐτὸ οὐτε καὶ ἐκείνοι τὸ ἐδέχθησαν κάποτε, ἔσαν ἐποχῆτοι· ταμεν' ὅλλ' ἐπειδὴ ἐγὼ εἴλεγα συναχθῆς τὸ «Ἐγὼ καὶ ὁ Πατήρ E ἐν ἑομέν» (Ἰω. 10, 30) καὶ τὸ ἐξηγηθῆσα εἶπε ἀναφέρεται εἰς τὴν δύναμιν, ἐκείνοι ἰσχυρίζοντο εἶπε τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὴν θέλησιν.³⁰ λέγοντας εἶπε τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἡ θέλησις εἶπε μία, ἄφοῦ λοιπὸν τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ἡ θέλησις εἶπε μία, πῶς εἶπε λέγει· «Πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σὺ»; Ἄν αὐτὸ ποῦ λέγει ἀνήκη εἰς τὴν θεότητα, τότε ὑπάρχει μία ἀντίφασις, καὶ ἀπ' αὐτὴν γεννῶνται πολλὰ ἀρεσκίκα' ἂν ἔμοις ἀνήκη εἰς τὴν ἀνθρωπότητα (τοῦ Χριστοῦ), τότε εἶπε δικαιολογημένα ὅσα ἐλέγθησαν, καὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸν κατηγορήσῃ. Διότι δὲν εἶπε ἕξιον κατακρίσασθαι τὸ νὰ μὴ θέλῃ ν', ἀποθάνῃ ἢ σὰρξ αὐτὸ εἶπε τῆς φύσεως τῆς; ὁ θεός; δὲ ὁ Χριστός; ἀπεδείξεν εἶπε ἕνα ὅσα ἀνήκουσι εἰς τὴν φύσιν εἶπε ἀναμάρτητα, καὶ τὸ ἐπέδειξε πλουσίως μάλιστα, ὅσα νὰ φράξῃ C τὰ στήματα τῶν αἰρετικῶν. Ὅταν λοιπὸν λέγῃ «Εἰ δυνατόν παραλήθη ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο καὶ ὀὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σὺ» (Ματθ. 26, 39), δὲν δευκνῶσι τίποτε ἄλλο, παρὰ εἶπε πρῶτον εἶπε ὅσα σάρκα ποῦ φοβήθη τὸν θάνατον; διότι ἐκείνης ἰδέωσι εἶπε νὰ φοβῆται τὸν θάνατον καὶ νὰ ἐκπεύγῃ καὶ νὰ ἀγωνιᾷ. Καὶ ἄλλοτε μὲν τὴν ἀφῆνει ἔρημον καὶ ἀπογυμνωμένην ἀπὸ τὴν ἰσχύϊν του ἐνεργεῖαν.³¹ διὰ νὰ δεῖξῃ τὴν ἀδυναμίαν τῆς καὶ νὰ πιστοποιήσῃ τὴν φύσιν τῆς ἄλλοτε δὲ τὴν ἀποκρύπτει, διὰ νὰ μάρτυρῃ εἶπε δὲν D ἦτο ἄπλοῦς ἄνθρωπος. Ὅπως ἂν ἰδοῖντες πάντοτε τὰ ἀνθρώπινα, θὰ ἴ-

25. «Ἀπὸ τὰ λόγια (= τὰ ρήματα): Ἐνοεῖ τὴν προσήκον τῶν Χριστῶν εἰς τὴν ἰσχυρίαν.

26. Ὁ Χρυσόστομος λέγοντας ὅσα θελήματα, εἶπε ἔνοεῖ τὸ ὁμοῖον ὄνομα εἶπε ὁ Χριστὸς ἔχει δύο θελήματα, ἑλὸν καὶ ἀνθρώπινον, ἀλλὰ τὸ κατὰ θεὸν ὄνομα εἶπε εἰς τὴν θεότητα ὑπάρχον δύο θελήματα ἢ καὶ τρία, ἕνα τοῦ Υἱοῦ, ἄλλο τοῦ Πατρὸς, ἄλλο τοῦ Πνεύματος.

27. Ἀπὸν ἀκριθῶς τὸν ἰσχυρισμὸν τῶν ἀρετικῶν ἀναναλωθῆσαν καὶ σήμερον οἱ χιλιάστα.

28. Ἀπὸ τὴν θεῖαν ἀνέργειαν.

ζηλωμένους ως άνθρωπος μόνον. Έτσι αν επιταλούσε πάντοτε τα έργα της Θεότητος, δεν θα επιταθείτο ή υπόθεσις της ανθρωπότητας. Διὰ τούτο επιδεικνύεται ποικίλιαν, και αναμμιγνύει και τα λόγια και τὰς πράξεις δια να μη δόξη λαθόν μήτε εις του Παύλου του Σαμοτατέου, 24 την νόσον και την μινίαν, μήτε εις την του Μαρκίου και του Μανικαίου δια τούτο και απ' ενός μὲν προλέγει αὐτὸν πού θα γίνῃ ὡς Θεός, απ' ἑτέρου δὲ τὸ ἀποφεύγει ὡς ἄνθρωπος.

7. Ἦθελα νὰ πείρω μίαν μίαν και τὰς ἄλλας αἰτίας Ε και νὰ δείξω μὲ τὰ ἴδια τὰ πράγματα, ὅτι ὅπως ἰδῶ προσευχόμενα φανερόντως τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἔτσι και ἄλλοι ἔκανα τὸ ἴδιον διαρωθωνάσας τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀρχαίων. Δεῖτε, δὲν πρέπει νὰ νομιζῇ κατεῖς, ὅτι διὰ τὰ ταπεινὰ τὰ εἶπα, ἐπειδὴ ἐφόρεσα σάρκα, ἀλλὰ και διὰ τὰς ἄλλας αἰτίας πού εἶπα. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ κατακλημυρίσω τὸ πλῆθος αὐτῶν πού εἶπα μὲ τὸ περίσσειμα αὐτῶν πού πρόκειται νὰ εἰπῶ, ἰδῶ θὰ σταματήσω τὸν πρὸς ἐκείνους λόγον, θὰ κρατήσω τὰ ὑπόλοιπα δι' ἄλλην ἡμέραν, και θὰ σὲ συμβουλεύσω πάλιν νὰ προσεύχῃσθε. Ἐν και πολλὰς φορές 312 Α σὲ ἠμίλησα διὰ τὸ θέμα αὐτὸ, θὰ σὲ ἠμίλησω και τώρα. Και εἶνε ἀνάγκη νὰ σὲ ἠμιλήσω. Και τὰ ρούχα ὅσα μὲν τὰ ἰδοῦντες εἰς τὴν βαφὴν μίαν φορὰν, ζεοδάφου ἐνδόλως, ὅσα ὅμως οἱ βαφεῖς τὰ δουτοῦν και τὰ ζαναθιάζουν και τὰ ζαναθουτοῦν εἰς τὴν βαφὴν πολλὰς φορές και συνεχῶς, διατηροῦν ἀμετάβλητον τὸ ἄθος τοῦ χρώματος. Αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει και μὲ τὰς ψυχὰς μας ὅταν ἀκούσωμεν πολλὰς φορές τὰ ἴδια λόγια, δεχόμεθα τὴν διδασκαλίαν ὡς μίαν βαφὴν και δὲν μεταρραβίμν νὰ τὴν χάσωμεν εὐκόλως. Μὴ τὰ ἀκούσωμεν λοιπὸν ὡς πέραργον. Διότι δὲν ὑπάρχει, δὲν ὑπάρχει τίποτε δυνατικώτερον ἀπὸ τὴν προσευχὴν, ὅτι ἴσως. Δὲν εἶνε τῶσον λαμπρὸς ὁ βασιλεὺς, ὅταν φορῇ τὸν πορφύραν μανθῶν του, ὅσον ὁ προσευχόμενος πού στολιζέται μὲ τὴν συνομιλίαν πρὸς τὸν Θεόν. Ὅπως, ἂν εἶνε παραταγμένον ἓνα στρατῆμα και μαζί πολλοὶ στρατηγοὶ και ἄρχοντες Β και ὑπατοί, 313 και πληρώσῃ ἓνας τὸν βασιλεῖα και τοῦ ἠμιλῇ ἰδιαίτερος, ὅλοι στρέφουσι τὰ μάτια των πρὸς αὐτόν, και μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν γίνεται παρτατότερος, ἔτσι ἀκριβῶς συμβαίνει και ἡ αὐτοῦ πού προσεύχονται. Φαντάσου τί γίνεται. Ὁταν, ἔνω παρευρίσκονται ἄγγελοι, ἀρχαγγέλοι, αεραφί, χειροῦν, και ἴσαι κί ἄλλαι δυνάμεις, αὐτὸς πού εἶνε ἄνθρωπος ἔχει τὴν δυνατῆτητα νὰ πλησιάζῃ μὲ πολλὸ θάρρος και νὰ συνομιλῇ μὲ τὸν βασιλεῖα ἑαυτοῦν

29. Παῖλος Σαμοτατὴς (ἀπὸ τὸ Σαμότακα) κρητολόγος τοῦ Γ' αἰῶνος πού ἠρώδη τὴν ἡσέτηα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.
30. Ὅπως ὁ κρητολόγος.

τῶν δυνάμεων. Πόσος τιμῆς ἀντάξιον δὲν εἶνε τούτο; Μὲ τὴν προσευχὴν δὲ μὲς γίνεται ἔχῃ μόνον τιμὴ ἀλλὰ και ὠφέλεια μέγιστη, και πρὶν νὰ λάβωμεν αὐτὸ πού ζητοῦμεν. Διότι και μόνον μὲ τὸ νὰ ἠρώδη κανεὶς τὰ χεῖρα του εἰς τὴν οὐρανὸν και νὰ C καλέσῃ τὸν Θεόν, ἡμέτερος ἀπομακρύνεται ἔπ' ἄκα τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, και μεταφέρεται νοσρῶς εἰς τὴν μαλλουσαν ζῆτη, και απ' ἐκεῖ και πέρα κρατῆζεται τὰ ἑπουράνια, και δὲν ἔχει κανένα δεσιδὸν μὲ τὴν παρούσαν ζῆτην τὴν ἔραν τῆς προσευχῆς, ἔδν προσεύχεται μὲ προσοχὴν. Ἀλλὰ και ἂν ὁ θυμὸς βράσῃ, κοιμίζεται εὐκόλως, και ἂν ἡ ἐπιθυμία φλέγεται, σβήνεται, και ἂν ὁ φθόνος τὸν λιώνει, ἀποδιώκεται μὲ πολλὴν εὐκολίαν. Και συμβαίνει ἐκείνος πού λέγει ὁ προσήτης διὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, και εἰ λέγει: Ἐθου αὐτός και ἔγένετο ὡς ἂν αὐτὴ διελεύσεται πάντα τὰ θηρία τοῦ Ε βρομοῦ, κίηνοι θρούμενοι τοῦ ἀρκάου και ζῆτησαι παρὰ τοῦ Θεοῦ ὄντων αὐτοῖς ἀνέταιλαν ὁ ἥλιος, και συνήθησαν, και εἰς τὰς μάνθρας αὐτῶν κοιτασθήσονται. (Ψαλ. 103, 20—22). Ὅπως, ὅταν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἀνατείλῃ, τρέπονται εἰς φυγὴν τὰ θηρία και χιόνονται εἰς τὰς φωλεὰς των. ἔτσι και ὅταν ἡ προσευχὴ ἀνατείλῃ ἀπὸ τὴν γλῶσσον και τὸ πῆμα μας τὴν καρμῖα αὐτῆς, φωτίζεται μὲν ἡ διάνοια, ἄκα δὲ τὰ ἔλεργα και θηρηθῆδη πάθη διακατετοῦν και τρέπονται εἰς φυγὴν και χιόνονται εἰς τὰς φωλεὰς των, μόνον ἂν προσευχόμεθα μὲ προσοχὴν, μὲ ψυχὴν διεγερμένην και διάνοιαν ζυνητήν. Ἔτσι και ὁ διάβολος νὰ εὐρεθῇ κοντὰ μας, τρέπεται εἰς φυγὴν, και ἔνας δαίμων νὰ εἶνε, φεύγει. Διότι, ἀφοῦ ἔνα δοῦλον πού συνομιλεῖ μὲ τὸν κύριόν του κατεῖς ἀπὸ τοῦς συνδούλους δὲν πολὺ νὰ τὸν πλησιάζῃ και νὰ τὸν ἐνοχλήσῃ, ὅτι και απ' αὐτοῦς πού ἔχουν θάρρος, πολὺ περιωστέρον αὐτοῖ, πού εἶνε ἀπὸ τοῦς ἐγκληματαίτας (κατὰ τοῦ Θεοῦ) και τοῦς μὴ ἔχοντες κανένα θάρρος, δὲν μπορούν νὰ μὲς ἐνοχλήσουν, ὅταν συνομιλωμεν μὲ τὸν Θεόν 313 Α μὲ τὴν πρέπουσαν ἐπιμελίαν. Ἡ προσευχὴ εἶνε λιμάν, αὐτῶν πού δέρονται ἀπὸ τρικημῖαν, ἔγκυρα τῶν κλυθωνίζομένων, ἀκαχίαι τῶν κλυθωνομένων, θησαυρὸς τῶν πτωχῶν, ἀσφάλεια τῶν πλουσίων, βεβαπία τῶν νοσημάτων, περιτρούρησις τῆς ὄψεως. Ἡ προσευχὴ και τὰ ἀγαθὰ μὲς τὰ διατηρεῖ ἀσφαλίσμένα, και τὰ κακὰ τὰ μεταβάλλει ταχέως. Και περασμός, 314 ἂν εἴθῃ, εὐκόλως τὸν ἀποκρούει, και ὀλιχὴ ζημία, και ἐπιθήσεται ἄλλο απ' αὐτὰ πού θλίβου τὴν ψυχὴν μας, ἄκα τὰ ἀπομακρύνει ταχέως. Ἡ προσευχὴ εἶνε τὸ καταφύ-

31. Ἐννοεῖ ἐπιτακτικὸν πειραμόν, συμφορὰν, δυστύχημα κκτῆν περιστασιον.

γιον³² κάθε λύτης, υποδομή χαράς, μαγιά διαρκούς ήθους, μητέρα Β πνευματικής ζωής.³³ Όποιος μπορεί να προσεύχεται με προσοχήν, και αν είχε ο πιοχότερος όλων, είναι ο πιοσιώτερος όλων. Έπίσης όποιος σαρκαίται την προσοχήν, και αν κάθεται εις αυτόν τόν βασιλικόν θρόνον, είναι ο πιοχότερος όλων. Δέν ήτο ο Άγαθάς εκσυλεύς; και δέν είχαν άνωπολύστον χρήμα; άλλ' επειδή δέν είχε προσοχήν, άφύρξεν έδω και έκει άναζητώντας τόν Ήλιον, άνθρωπον πού δέν είχαν ούτε κατοικίαν, ούτε ρούχον, παρά μόνον μίαν μηλιώτην³⁴ (Γ' Βασ. 18). Πιά μου, τί σημαίνει αυτό; αυτός πού έχει τόσας αποθήκας ζηνάς αυτόν πού δέν έχει τίποτε; «Ναί, λέγει: «δίδω τί μέ όφελον τά ταμεία, έταν αυτός έκλεισε C τόν ουρανόν και τά έκανε όλα άχρηστα; Είδες πώς αυτός είναι εδορωτέρος άπ' εκείνον.³⁵ Δίδω μέχρι της στιγμής πού όμυλησεν αυτός, ο βασιλεύς μέ όλον τό στρατεύμα εύρίσκατο εις μεγάλην πτωχείαν. Τί θαύμα! Ούτε ρούχον δέν είχε, και τόν ουρανόν έκλεισε.³⁶ Αλλά ές' αυτόν άκριβώς τόν λόγον έκλεισε τόν ουρανόν' επειδή δέν είχαν ούτε ρούχον. Επειδή δέν είχε τίποτε έδω, διά τουτο έβασε μεγάλην δύναμιν. Μόνον τά χείλη του άνοίξε, και έκανε να καταπέσουν από πάνω άμέτρητοι αποθήκai αγαθών. Ω στόμα πού έχει πηγές τροχών! D Ω γλώσσα πού εκπέμπει ριπάς δδάτων! Ω φωνή πού άναβλάσκει άμέτρητα αγαθά! Είς αυτόν τόν πτωχόν και πλείστον να έχωμεν στραμμένα τά μάτια μας πάντοτε, εις αυτόν πού ήτο πλούσιος επειδή άκριβώς ήτο πτωχός, και να περιτρονόμεν τά παρόντα, και να επιθυμούμεν τά μέλλοντα. Μόνον έτοι θα κερδήσωμεν όλα τά αγαθά, και τά έδω και τά έκει. Αλλά τά αγαθά εθε να τά επιτύχωμεν όλοι μας με την χάριν και την φιλανθρωπίαν του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού εις αυτόν και τόν Πατέρα και τό Πνεύμα τό άγιον μαζί, δέξα, και τώρα και πάντοτε, και εις τους αιώνας τόν αιώνα. Αμήν.

32. «Φυλακιστήριον». Ο Χριστότομος χρησιμοποιεί αυτήν την λέξιν από την Η Διαθήκην (Αριέμοι, Ιησοός Νκού, κλπ.), όπου σημαίνει τάς πόλεις, εις τάς οποίας κατασκευον και εθρτικον άστυον οι ρωμαί, μέχρι να δικασθούν, διά να μη λυτρωσιν από τους συγγενείς του θύματος.
 33. «Φιλοσοφία μύστηρ». Ο Χριστότομος πολύ χρησιμοποιεί την λέξιν «φιλοσοφία», αλλά ποτέ με τό νόημα της φιλοσοφικής θεωρίας, όπως έστι ο λόγος γίνεται διά τους άρχαιους φιλοσοφούς «φιλοσοφία» ο Χριστότομος λέγει την πνευματικήν ζωήν, την έννοια «Χριστιανικήν ζωήν», ή «ζην ά Χριστού».
 34. Μηλιώτη = προβάτι.
 35. Δηλαδή ο Ήλιος εδορωτέρος από τόν Άγαθά.
 36. Ο Ήλιος έκλεισε τόν ουρανόν και δέν έδραθεν επί 3,5 χρόνια.

ΛΟΓΟΣ Η'

Είς τά όπόλοιπα κατά αίρετικόν και παρ' κριτικής και έλεημοσύνης, και εις τό άσχημα της μητρός τόν υϊόν του Ζεβεδαίου.³⁷

Ε Ι. Από πόλεμον επέστρεψα χθές, από πόλεμον και μάχην με αίρετικούς, με τά όπλα ματωμένα, με τό ζήφος του λόγου κατακόκκινον από τό αίμα; δέν έρριφα κάτω σωματα, άλλα κατατρόπωσα «λογισμούς και πέν ύψωμα επαιρόμενον κατά της γνώσεως του Θεού» (B' Κορ. 10, 5). Τέτοιον³⁴ Α ήτο τό είδος της μάχης αυτής; διά τουτο τέτοια και ή φόνος τών όπλων. Αυτά και τά δύο διδάσκοντάς τα ο Παύλος έλεγε: «Τά γάρ όπλα της στρατείας ημών ου σαρκικά, άλλα δυνατά εν Θεώ προς καθαίρειν άχυρωμάτων, λογισμούς κατατρονόντα και πέν ύψωμα επαιρόμενον κατά της γνώσεως του Θεού» (B' Κορ. 10, 4-5). Έπρεπε δέδοται να ειπω εις αυτούς πού έλειπαν, πόσα κορυμιά έπικαν χθές, και να τους εξιστορήσω πώς επαραταχθήκαμεν, πώς έγινεν ή σύγκρουσις, και την νίκην και τά λάφυρα; αλλά διά να μη σάς κάνω περισσότερον άνηρούς, θα τά παρατρέξω αυτά διά να σάς τικωρήσω, ώστε όσαι έλλείπετε B να διαγωθήτε και να γίνετε προθύμωτοι; και B' άσχοληθήτε πάλιν σήμερα με την συνέχιαν του θέματος. Και αν κανείς είναι πρόθυμος και ζήλοσιος θα μάθω τί ειπα χθές άπ' αυτούς πού ήσαν παρόντες. Διά οι άκροαταί μου έδειξαν τόσον μεγάλην προθυμίαν, ώστε τά έπύρην όλα πηγαίνοντας προς τά στήτα των και δέν άφήσαν να χυθή κάτω τίποτε άπ' όσα ειπα. Έκείνα λοιπόν άπ' εκείνους θα τά μάθω; όσα δε είναι άναρχη να ειπω όήμερον; αυτά

37. Μεταφρ αυτής και της προηγούμενης όμιλίας ο Χριστότομος έγινεν ένα προδρόν διήλθον με τους αίρετικούς (δηλαδή τους άρειανούς) που έπίστηκαν έστι περίπου οι σημερινοί χιλισοταί). ταβάνης εις μίαν συνοσίαν της Αντιοχείας, κατά την εποίαν ένταται λαμπρός. Έτσι οι άρχαίαι τών αίρετικόν προκληθέντες από την προηγούμενην του όμιλίαν, τόν εκάλεσαν εις δημοσίαν σύζητησιν. Ήνε γνωστόν δε έτι τάς έπιτάς του Χριστότομου κρη; κολούθου και κρητικου και Ιουδαίου και ειδωλολάτραι πολλοί, έλλοι κατ' άρχην διά να τόν θαυμάσου, και έλλοι εν τέλει διά να κλονισθούν, να άσφύρουν την αίρεσίν των ή την άρχαίαν των και να προέλθουν εις την χριστιανικήν πίστιν.

Θά σάς τὰ εἰπω ἐγώ, δηλαδὴ τὴν ἀντιρρησην ποῦ μοῦ ἔρριψαν τὰ ποιητάρια τῶν κίρρετικῶν μέσα εἰς τὸ παθίον. Καὶ ποῖα εἶνε αὐτῆ; Ἐπειδὴ προηγουμένως ἠμολοῦσα διὰ τὴν ἔξουσίαν C τοῦ μονογενεοῦς, ἀποδεικνύοντας ὅτι εἶνε ἰσὺ μ' αὐτὴν ἡ ἔξουσία τοῦ Πατρὸς ποῦ τὸν ἐγέννησε, καὶ εἶπα πολλὰ γύρω ἀπὸ τὸ θέμα αὐτό, ἐκείνοι ἐπληγώθησαν ἀπὸ ὅσα εἶπα καὶ μοῦ ἔρριψαν εἰς ἀπάντησιν ἕνα εὐαγγελικῶν ρητόν, τὸ ὅποιον ἐλέγθη μὲν μὲ ἄλλο νόημα. αὐτοὶ ἄμους τὸ ἐφέλασαν μὲ ἄλλο. Γράφει λοιπὸν ἡ Γραφή: «Τὸ δὲ καθίσα: ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ ἐκωνίων σου ἔστι ἔμην δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμαστα:»³⁸ (Ματθ. 20, 23). Ἐγὼ δὲ αὐτὸ διὰ τὸ ὅποιον πάντοτε παρκαλιῶ τὴν ἀγάπην σας, αὐτὸ σὰς συμβουλεύω καὶ σὰς συνιστῶ καὶ σήμερον, νὰ μὴ περιῶτε τὰ Γράμματα³⁹ «στὰ γρήγορα», ἀλλὰ νὰ ἐρευνᾶτε πλήρως τὰ νοήματα. Διότι ἐν D κανεῖς σταματᾶ μόνον εἰς τὰς λέξεις, καὶ δὲν ἀναζητῆ τίποτε περισσώτερον ἀπὸ τὰ γραμμένα, θὰ κάνη πολλὰ λάθη. Διότι τὰ Γράμματα λέγουσι ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει καὶ πτέρυγας. ἄφοδ ὁ προφήτης λέγει, ὅτι «Ἐν σκέπῃ τῶν πτερυγῶν σου σκεπάσεις με (Ψαλ. 11, 8)» ἀλλὰ δὲν θὰ εἰποῦμαι μ' αὐτό, ὅτι ἡ νοερὰ ἐκείνη καὶ ἀφάρτος οὐσία εἶνε πτερωτή, Ἄφοδ

38. Εἰς τὸ κείμενον τοῦ Montfaucon τὸ χωρίον αὐτὸ ἐκκείσεται ἐν τῶν χειρογράφων τοῦ Χρυσόστομου ὡς ἐξῆς: «Τὸ δὲ καθίσα: ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ ἐκωνίων σου ἔστι ἔμην δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμαστα: Ἐ π ἡ τ ο ὁ ὁ Π α τ ε ρ ε μ ο υ (Ματθ. 20, 23). Παρκαλιῶ τὴν φράσιν ἀπὸ τοῦ Πατρὸς μου, διότι εἶνε νόθος, προσετέθη δὲ καὶ εἰς τὸ εὐαγγέλιον καὶ εἰς τὸν Χρυσόστομον ἐκ τῶν ὑπερῶν διὰ ἀνευθύνων ἀντιγραφέων. Ὅτι ὁ Χρὸς. δὲν ἐδέχθη ἢ ἄλλοι δὲν ἐγνώριζε κἄν τὴν φράσιν αὐτήν, φαίνεται σαφέστατα εἰς ἕλην τὴν ἔκτασιν τῆς παροῦσης ἐπιπέρας, ὅπου καὶ τὴν παραλείπει, δοῦναι ἀναφέρει τὸ χωρίον, καὶ τὴν ἀποκλείει: διότι ὁ Χρυσόστομος ἐρημνέει «ἡτοίμαστα διὰ τῶν ἀνωμαλῶν ἀνθρώπων» καὶ οὐκ ἔστιν ἔμην δοῦναι, οὐδὲ τοῦ Πατρὸς. Καὶ εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν κείμενον τῆς Καινῆς Διαθήκης ἡ φράσις αὐτὴ σημειώνεται μὲ πλάγια στοιχεῖα ὡς πτωχὸς νόθος, ὅπου δὲν εὐρήθη εἰς ἕλα τὰ χειρογράφα. Σημειώσιον δὲ ὅτι οἱ κίρρετικοὶ εἰς τοὺς ὁμοίους συνέθετε νὰ ὑπάρχη αὐτὴ ἡ φράσις, ἐὰν τὴν ἐδέχοντο ἢ δὲν τὴν ἐγνώριζον, διότι δὲν τὴν ἐπέστειναν εἰς τὸν Χρυσόστομον. Ἐν τῶν ἐπιρροῶν, ὁ Χρυσόστομος θὰ εἶπε ἕμην ἀπάντησιν, ἢ ἐρημνέοντας ἢ ἀποκρούοντας αὐτήν. Ἐπίσης καὶ εἰς τὸ κατὰ Μάρκον εὐαγγέλιον, ὅπου τὸ χωρίον ἀπαναλαμβάνεται, ἡ φράσις δὲν ὑπάρχει. Εἰς δὲ τὸ Ἰσχυρίσμα τοῦ Χρὸς. στόμου εἰς τὸν Μάρκον (Ὁμιλ. 80, § 2. τέλος) προσετέθη ὑπὸ τῆς μορφῆς «παρὰ τοῦ Πατρὸς μου». Ἐξ ἑλίου φαίνεται ὅτι προσετέθη εἰς τὴν Γραφήν πολὺ μετὰ τὸν Χρυσόστομον, ἵναται δὲ ἐκ τῆς Γραφῆς μεταφέρθη καὶ εἰς τὸν Χρυσόστομον.

39. Γράμματα. Ἰλαγον οἱ ἀρχαῖοι τῆς Γραφῆς (Ὀμιλ. καὶ Ἰω. 7, 15 B' Τμ. 8, 16).

διὰ τοὺς ἀνθρώπους δὲν εἶνε δυνατόν νὰ τὸ εἰπῇ κανεῖς αὐτό, πολὺ περισσώτερον δὲν εἶνε δυνατόν διὰ τὴν ἄυλον καὶ ἀόρατον καὶ ἀκατάληπτον ἐκείνην φύσιν. Πι πρέπει λοιπὸν νὰ ἐνοησομεν ἡμῖς: μὲ τὰς «πτέρυγας»: Τὴν δοῦναι, τὴν ἀφάρειαν, τὴν σκέπην, τὴν σκεπησίαν, τὸ E ἀπικαστὸν τῆς δοῦναι. Ἐπίσης αἱ Γραφαὶ λέγουσι ὅτι ὁ Θεὸς κοιμάται, ἐκφραζόμενοι ὡς ἐξῆς: «Ἀνάστηθι, ἴνα τί ὄνοισ, Κύριε;» (Ψαλ. 43, 24). Δὲν τὸ λέγουσι διὰ νὰ νοησομεν ὅτι ὁ Θεὸς κοιμάται: αὐτὸ θὰ ἦτο ἡ χειρίστη ἀνοησία: ἀλλὰ μὲ τὴν λέξιν τοῦ ὄπνου μᾶς δεικνύουσι τὴν μακροθυμίαν καὶ τὴν ἀνεπίκαστιαν. Ἄλλος προφήτης λέγει: «Μὴ ἔσθ' ὡς ἄνθρωπος ὄπνου;» (Ἰερ. 14, 9). Βλέπετε ὅτι πρέπει νὰ ἔχωμεν πολλὴν σύνεσιν, ἐταν διερευνῶμεν τὸ θεσμοφυλάκιον⁴⁰ τῶν θεῶν Γραφῶν; Διότι ἐν αὐτῶ ποὺ λέγονται (εἰς τὰς Γραφὰς), τὰ ἀκούομεν ἴτα: «ὅπως νάνε καὶ ὅπως τῶχη», ὅχι μόνον θὰ ἐπικαιολογήσων ἐκείνοι οἱ παραλογισμοί, ἀλλὰ καὶ θὰ φανῇ ὅτι ὑπάρχει μεγάλη ἀντίφασξις εἰς τὰ λεγόμενα. Διότι ἄλλος λέγει ὅτι αὐτὸς κοιμάται, καὶ ἄλλος ὅτι δὲν κοιμάται: ἀλλὰ καὶ τὰ δύο⁴¹ A εἶνε σωστά, ἐν πλείω τῶν ἐννοίαν ποῦ τοὺς περιγράφει. Διότι ἐκείνος μὲν ποῦ λέγει ὅτι ὁ Θεὸς κοιμάται, θέλει νὰ δείξῃ τὴν ἔκτασιν τῆς μακροθυμίας του, ἐκείνος δὲ ποῦ λέγει ὅτι δὲν κοιμάται, μᾶς ἐκφράζει τὸ ἄυλον τῆς φύσεως. Ἄφοδ λοιπὸν ἔχομεν ἀνάγκη ἀπὸ πολλῶν οὐρασιῶν, μήτε καὶ τὸ ρητόν αὐτὸ νὰ τὸ ἐξηγησομεν ἐπιπολαῖως, τὸ «Ὅχι ἔστιν ἔμην δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμαστα» (Ματθ. 20, 23). Αὐτὸ δὲν εἶνε κατὰρρησις ἔξουσίας, οὐτε καλόδοσις ἀθηνείας, ἀλλ' ἀποδείξει πολλὴν ἀστυργίης φροντίδας καὶ σοφίας καὶ προνοίας διὰ τὸ γένος μας. Διότι τὸ ὅτι ἔχει τὴν ἔξουσίαν καὶ νὰ τιμωρῇ καὶ νὰ δοσάξῃ, φαίνεται ἀπ' αὐτὰ ποῦ εἶπε ὁ ἴδιος ὁ ὁμοίος εἶπε καὶ τὰ προηγουμένα: «(Ὅταν εἴθῃ B ὁ ἴδιος τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, στήσει τὰ πρόβατα ἐκ δεξιῶν καὶ τὰ ἐριφια ἐξ ἐκωνίων, καὶ ἐρεῖ τοὺς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ: Δεῦτε οἱ κἀλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. Ἐπεινάσα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν ἐδίψησα, C καὶ ἐσάψατέ με: τοὺς δὲ ἐξ ἐκωνίων ἐρεῖ: Πορεύσατε ἄπ' ἐμοῦ οἱ κληρονομοὶ εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ» ἐπεινάσα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν ἐδίψησα, C καὶ οὐκ ἐσάψατέ με: γένος ἡμῶν, καὶ οὐ συνήγαγετέ με» (Ματθ. 25, 31-35). Εἴδες κριεὶν ὀλοκληρωμένην, καὶ πῦρ, δοσάξῃ καὶ κολάζῃ, καὶ

40. Ἐπικαστὸν οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον τὸ θεσμοφυλάκιον ἢ τὴν ἀποθήκην, ἢ τὸ χρηματικὸν εἶδος, ἢ τὴν ἡμετέραν (συντομία), καὶ ὅχι αὐτὸ ποῦ λέγομεν θεσμοφύλαξ: τὸ μέρος καὶ ἔρο τὸ πρῶτον.

σπαρνώμεν και τιμοῦναι, και ἄλλους μὲν θάξει μέσα εἰς τὴν βασιλείαν, ἄλλους δὲ ἀποπέμψει εἰς τὴν γέεναν;

2. Πρόσθετε και εἶθε τὴν μεγάλην του και στοιχειὴν φροντίδα εἰς ἡμᾶς. Εἰς αὐτοὺς μὲν ποὺ σπαρνώμεν, ὅταν ἐμιλή, λέγει: «Δεῦτε εἰ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν πρὸ καταβολῆς κόσμου» εἰς ἑαυτοὺς δὲ ποὺ τιμοῦναι δὲν εἶπε «Πορεύσθε ἅπ' ἑμὲ οἱ καταρτημένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ ἡτοιμασμένον ὑμῖν», ἀλλὰ «τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ. Τὴν μὲν βασιλείαν τὴν ἡτοιμασμένην, λέγει, διὰ τοὺς ἀνθρώπους, D τὴν δὲ γέεναν τὴν ἑκουα δχι διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ διὰ τὸν διάβολον και τοὺς ἀγγέλους ἑκείνου. Ἐάν δὲ πῶς εἰδείκατε τέτοιαν ζωὴν, ὅσα να γίνεται ἔξω τῆς κολάσεως και τῆς τιμοῦναι, εἴχατε δικαίωμα να τὸ λογαριάσετε αὐτὸ εἰς τὸν ἐκυτόν σας. Καὶ κοίτα πόσον εἶνε ἐπιρρητὴς πρὸς τὴν φιλανθρωπίαν προτοῦ να ὑπάρξουν οἱ ἀγωνισταί, τὰ στεφάνια ἡτοιμασθέντα ἐκ τῶν προτέρων και τὰ θραβεῖα κατασκευασθέντα προκαταβολικῶς. Διὸ λέγει: «Κληρονομήσατε τὴν βασιλείαν τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν πρὸ καταβολῆς κόσμου» (Ματθ. 25, 34). Αὐτὸ τὸ εἶπετε κωνεῖς E και εἰς τὴν παραβολὴν τῶν δέκα παρθένων ὅταν ἐπρόκειτο να εἴθῃ ὁ νομῆς, λέγουσ αἱ μαρτα εἰς τὰς συνετάς: «Δότε ἡμῖν ἀπὸ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν» και ἑκαὶ αὐτοὶ λέγουσ πρὸς αὐτάς: «Μήποτε οὐκ ἀρκέτη ἡμῖν και ὑμῖν» (Ματθ. 25, 8-9). Ἡ Γραφὴ εἶθε δὲν ἐμιλεῖ περὶ ἐλαίου και πυρὸς, ἀλλὰ περὶ παρθενίας και φιλανθρωπίας και τὴν μὲν παρθενίαν τὴν εἶπε: σὺν πῦρ, τὴν δὲ ἐλεημοσύνην σὺν ἐλαίῳ, δεικνύοντασ δτι ἡ παρθενία εἶχε μεγάλην ἀνάγκην τῆς φιλανθρωπίας, και χωρὶς αὐτῆν δὲν εἶνε δυνατόν να σωθῇ. Καὶ ποιοὶ εἶνε αὐτοὶ ποὺ πωλοῦσιν τὸ ἐλαῖον αὐτό; Ποιοὶ ἄλλοι παρὰ οἱ πτωχοί; Διὸ εἶδου μᾶλλον παρὰ παίρνουν. Μὴ νομίζετε; 316 A δτι ἡ ἐλεημοσύνη εἶνε ἔξωθεν, ἀλλὰ ἑσθον οὕτε βαπτῶν, ἀλλὰ ἔμπορος ἀπὸ μεγαλύτερα παίρνεις παρὰ δίνεις. Δίνεις φωνῆ και παίρνεις ζωὴν αἰώνιον δίνεις ροδῶν, και παίρνεις ἐνδομῶ ἰσχυραῖς δίνεις ὀλίγην στέγγην, και παίρνεις ἐκπελαίον οὐρανῶν δίνεις αὐτὰ ποὺ φθείρονται, και παίρνεις αὐτὰ ποὺ μένουσ αἰώνια. Καὶ πῶς μπορῶ, λέγει, να εἴλεθ, ἀπὸ ἑμῶ πτωχός; Ἀκριβῶς ὅταν εἶσαι πτωχός, τότε μπορεῖς να εἴλεθ. Διὸ αὐτὸς μὲν ποὺ εἶνε πλούσιος, μεθυσμένος ἀπὸ τὸ περισσεύμα τῶν χρημάτων και ἔχοντασ πολλὰ λογίμων πυρετῶν και ἀκέρεστασ ἐρωτικῶ, θέλει να κἀν περισσότερα αὐτὰ ποὺ εἶχει: ἐνθὸ ὁ πτωχός ἀπηλλαγμένος ἀπ' αὐτὸ τὸ νόσημα και καθαρός ἀπὸ τὴν ἀρρώστιαν, ἐκκολιότερον μπορεῖ να δόσῃ κατὰ ἅπ' αὐτὰ ποὺ εἶχει. Τὴν ἐλεημοσύνην B τὴν κάνει: φυσικὰ δχι τὸ μέτρον τῆς περιουσίας ἀλλὰ τὸ μέ-

τρον τῆς προαιρέσεως. Καὶ ἡ χήρα ἑκαὶν τότε ἔρριψεν ὀβολοὺς δύο, ἀλλ' ἐξεπέρασε τοὺς στολισμένους μὲ τὸν πλοῦτον (Μάρκ. 12, 42-43 Λουκ. 21, 2-4) και ἡ ἄλλη χήρα μὲ μίαν χούφταν ἀλεύρου και ὀλίγον ἐλαῖον ἐφιλοξένησε τὴν οὐρανομήτην ἑκαὶν τὴν ψυχὴν (Γ' Βασ. 17, 8-24) σὲ καμμίαν ἀπ' αὐτῶς ἡ πτωχεῖα δὲν ἐστάθη ἔμποδιον. Μὴ προβάλλῃς λοιπὸν περιττάσ και ἀνοήτους προφάσεις: δὲν ἀπαιτεῖ πλεονάζμα εἰσφορῶς, ἀλλὰ πλοῦτον προαιρέσεως: και αὐτὸς δεικνύεται δχι ἀπὸ τὸ μέτρον C αὐτῶν ποὺ δίνονται, ἀλλ' ἀπὸ τὴν προθυμίαν αὐτῶν ποὺ δίνουσ. Εἶσαι πτωχός και πτωχότερος εἶσαι τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ δὲν εἶσαι πτωχότερος ἀπὸ τὴν χήραν ἑκαὶν, ἡ ὅποια ἐξεπέρασε τοὺς πλουσίους μὲ μεγάλην διαφοράν. Στερεῖσαι ἀκόμη και αὐτὴν τὴν ἀναγκαίαν τροφήν: δὲν εἶσαι ἑμῶς πρὸ ἀπορος ἀπὸ τὴν Σιδωνίαν, ἡ ὅποια ἔφθασεν εἰς τὸν πῦρ τῆς πείνης, και ἑπαρμένον ἀπὸ σιτηθῆς εἰς σιτηθῆν τὸν θάνατον και εἶχεσ ἑκα κοπάδι παιδιὰ, και ἑμῶς οὕτε ὅπ' αὐτῶς τῆς συνθήμας δὲν ἐταγγουναύθησαν αὐτὰ ποὺ εἶχε, ἀλλὰ μὲ τὸ τᾶνυσμα τῆς πτωχείας ἠγόρασε πλοῦτον D ἀνοητολόγητον, ἔκαθεν τὴν καλλίμη τῆς αἰώνι, και τὸ πῦρ τῆς ἐλαστορθεῖον, ἔκαθεν ἀπὸ τὰ ὀλίγα να πηγάζουσ τὰ πολλὰ (Γ' Βασ. 17, 8-24). Ἄλλ' εἰς εἴθεωμεν εἰς τὸ θέμα μας, διὰ να μὴ κἀνωμεν συνεχεῖς παρεκβάσεις. Ὅταν λοιπὸν ἐπρόκειτο να εἴθῃ ὁ νομῆς, αἱ παρθένοι ἐλεγον μεταξὺ τῶν αὐτῶ ποὺ ἀνάετρα. Αἱ ἄλλοι ἑμῶς τῶς παρέκτεφαν εἰς τοὺς πωλητάσ. Ἄλλὰ δὲν ἦτο πλέον ὄρα να ἀγοράζουσ ἐλαῖον ἀπὸ ἦτο φυσικόν. Οἱ πωληταί εἶνε μόνον εἰς τὴν ζωὴν αὐτῆν ὅταν ρύγαιμεν ἀπ' εἶθε και διαλυθῇ τὸ θεατρον, εἰς αὐτοὺς ποὺ πηγαίνουσ ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει δυνατότης να εἰδουσ φάρμακον, οὕτε συγκώρησιν E και ἀπολογίαν, και ἡ τιμοῦναι εἶνε ἀνεπαρέμικτος: αὐτὸ

11. Ἄπὸ τὸ Βάρεττα τῆς Σιδωνίας ἦτο ἡ χήρα ποὺ ἐφιλοξένησε τὸν προφήτην Ἠλῆαν ἐν καιρῷ πείνης.
12. Ἄπὸ λημοῦ τῶν πωθῆντων ἀκριβῶς ἐκφρασεῖ ποὺ ὑπεκρίνοσται μεταφορικῶς μὲν τὸ εἶκον εἶκον τῆς πείνης, τῶς τελευταῖας ὄρας πρὸ τοῦ θανάτου ἐκ πείνης, ἀνα μεταφορῶς δὲ τὸ πῦρ ὅπου εἶθε τὴν χήρα τὴν ἐλαῖον, τὸ ὅποιο εἶχε φθάσει εἰς τὸν πῦρ τῆς πείνης, ὅσα να ἀπαρτῆναι να φάγουσ μίαν μόνον σφοδρὰ ἀκόμη και ν' ἀποθῶσιν.
13. Ἡ καλλίμη μὲ τὴν ὅποια ἔκαθεν ἐλεημοσύνη εἰς τὸν Ἠλῆαν τὸ τελευταῖον φωνῆ τῆς ἀπαρτῶντασ τὸ ἀπὸ τὰ παιδιὰ τῆς ἑμῶν αἰώνι ὅπου, χωρὶς να ἀκνωσῶσιν τὰ ἄλογα, ἐγέμωσ μὲ σῖτον ποὺ τοὺς ἔθρασαν ἐπὶ τῆς.
14. Ἄνωθ' εἶνε τὸ πατήρη, ἐν πρόκειται διὰ σφοδρία και οἶνον, και τὸ ἐλαστορθεῖον, ἐν πρόκειται εἰς ἑλαῖον ὅπου εἶθε.

έγιγνε και τότε. "Όταν ήλθεν ο υιός, αι μὲν εισήλθον κρατώντας τὰς λαμπάδας φωτεινάς, αι δὲ ἄλλαι, ἀπὸ καθυστέρησαν και δὲν παρευρέθησαν κατὰ τὴν ὄραν τῆς εισόδου, ἐκτυποῦσαν τὰς θύρας τοῦ νομῆως, μὲ ἀποτέλεσμα ν' ἀκούσουσιν τὸν φροδερὸν ἐκείνου λόγον· «Πηγαίνετε, δὲν σὰς ξέρω»· (Ματθ. 26, 12).⁴⁵ Τὸν εἶδες πάλιν και νὰ τιμᾷ και νὰ κολάζῃ και νὰ στεφανώνῃ και νὰ τιμωρῇ και νὰ δέχεται και νὰ διώχνῃ, και νὰ εἶνε κύριος και τῶν δύο πλευρῶν τῆς κρίσεως; Τὸ ἴδιον ἔλαβε κανεὶς και εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ ἀμπελοῦνος (Ματθ. 20, 1 - 16) και τῶν πέντε και δύο⁴⁷ Α και ἐνὸς ταλάντων· διότι τοὺς μὲν δύο πρώτους τοὺς ἐδέχθη και τοὺς ἔβαλε μέσα μὲ περισσότερα τάλαντα, τὸν δὲ τρίτον δέχεται νὰ τὸν πετάξουν ἔξω εἰς τὸ πτότος τοῦ ἔξωτερου (Ματθ. 26, 15 - 30).

3. Ἄλλὰ ποίος εἶναι ὁ σφοδρὸς λόγος τῶν ἡ μᾶλλον λόγος γεμάτος ἀνοησίαν; Ναι, λέγει, εχει δόξα και ἐξουσίαν και νὰ κολάζῃ και νὰ στεφανώνῃ, και νὰ τιμωρῇ και νὰ ἀμείβῃ, ἀλλ' εἶπεν οὗτι δὲν εἶνε εἰς τὸ χεῖρ του νὰ δώσῃ και τὴν ἀνωτάτην προεδρίαν και τὴν ὑψηλοτάτην τιμὴν. Τί λοιπόν, ἐάν μόνος οὗτι δὲν τοῦ λείπει κανένα κομμάτι τῆς φήρου, θὰ παρατήρησῃ κομμάτι φροδὰ αὐτὴν τὴν ἀνόητον ἀνυλογίαν; Αἱ τότε λοιπὸν ἀκουε πάλιν τί λέγει: «Ὁ Πατήρ οὗ κρίνει οὐδὲνα, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν κρίσιν δέδωκε Β τῷ Υἱῷ» (Ἰω. 3, 28). Ἀπὸδ λοιπὸν εχει πᾶσαν τὴν κρίσιν, δὲν τοῦ λείπει κανένα κομμάτι τῆς φήρου⁴⁸ διότι μόνος αὐτὸς ποὺ εχει: «πᾶσαν τὴν κρίσιν»· εχει τὸ ἀπόλυτον δικαιομα νὰ τιμωρῇ και νὰ στεφανώνῃ τοὺς πάντας. Τὸ δὲ «ἔδωκεν» δὲν μὴ τὸ ἐκλάσῃ, ἀγαπητε ἀνθρωπίνως· δὲν τοῦ ἔδωκεν ἐπειδὴ δὲν εἶχαν, οὗτε τὸν ἐγέννησαν ἀτελῆ και ὕστερα τοῦ ἔδωκε κατὶ, ἀλλὰ τὸ «ἔδωκε» σημαίνει οὗτι ἀτέλειον τὸν ἐγέννησαν», «τέλειον», «ἀλοκληρωμένον». Καὶ χρησιμποιεῖ αὐτὴν τὴν λέξιν, διὰ νὰ μὴ νομίσῃς οὗτι ὑπάρχουν δύο ἀγέννητοι⁴⁹ Θεοὶ, ἀλλὰ διὰ νὰ ξέρῃς και τὴν ρίζαν και τὸν καρπὸν και ὄχι διὰ νὰ νομίσῃς οὗτι αὐτὸ τοῦ δέδῃ ἐκ τῶν ὑστέρων.⁵⁰ (Ἰωαν ἀλ-

45. Τὸ κριτὸν ἀποδοῖαι περιληπτικῶς μόνον και κατὰ νόημα μεγαλύτερον φροδόν.
 46. Ἀγλαδῆ· «εχει ἔλθον τὴν ἀπόρασιν ὁ ἴδιος», «καὶε ἀπόρασις και εἰς ἡ ἀπόρασις ἐκέρχεται καθ' ἑλοκληρίαν ἀπ' αὐτὸν».
 47. Τὸ κείμενον τοῦ Montfaucon εχει «γεννητοὺς»· ἀλλὰ τὸ νόημα δεκνέοι οὗτι ἐξέστησαν ἀπὸ τὰ ἀρχαία χειρόγραφα ἕνα ὁ τὸ ἀρχαῖον εἶνε «ἀγεννητοὺς».
 48. Ὁ Χρυσόστομος δὲν θέλει νὰ εἰπῇ, οὗτι ὁ Χριστὸς τὸ ἔδωκεν τὸ ἐννοεῖ ὅπως δὲν λέγονται ὁ πατήρ μου μὲ ε ἡ κ ε τὸ φηλὸ ἀνάστημα και ἡ μητέρα μου τὰ ἐσθῆ καλλιὰ, και ὄχι ὅπως δὲν λέγονται ὁ πατήρ μου μὲ ε ἡ κ ε ἡ μητέρα μου ὅτι ἡ μητέρα μου ὅτι εἶνε ἀπὸ τὸν πατέρα μου.

λοῦ τὸν ἐρώτησαν· «Ὁκοῦν βασιλεὺς εἶ σὺ;» (Ἰω. 18, 37), δὲν εἶπεν οὗτι «ἐπὶ τὴν βασιλείαν»· δὲν εἶπεν οὗτι τοῦ δέδῃ, C ἡ βασιλεία ἐπιπροσθέτως ἐκ τῶν ὑστέρων· ἀλλ' εἶπεν· «Ἐγὼ εἰς τὸν γεγέννημαι» (Ἰω. 8, 37). Ἀπὸδ ἐγεννήθη βασιλεὺς ἀλοκληρωμένος, εἶνε ὁλοφάντερον οὗτι ἐγεννήθη και κριτὴς και δικαστῆς. Διότι τὸ κριτὸν γνῶρισμα τοῦ βασιλεὺς εἶνε νὰ κρίνῃ και νὰ διδάξῃ, και νὰ τιμᾷ και νὰ τιμωρῃ. Εἶνε δὲ δυνατόν νὰ ἴδῃ κανεὶς και ἀπ' ἀλλοῦ, οὗτι εχει τὴν κυριότητα ὁ ἴδιος νὰ δῖνῃ και τὰς ὀφίστας τιμὰς. Διότι, δταν ἐγεννήθημεν «τὸν ἀνώτερον ἔλθον τῶν ἀνθρώπων», και ἀποδοίξωμεν οὗτι ἐκείνος ἀπ' αὐτὸν ἐπιφανέθη μὲ τὸν τίτλον αὐτὸν, ποῖα πρόρασις θὰ σὰς ἀπομείνῃ πλέον; Καὶ ποίος εἶνε «ὁ ἀνώτερος ἔλθον τῶν ἀνθρώπων»; Ποῖος ἄλλος ἀν εχει ὁ σκεπητοὺς ἐκείνος, ὁ διδάσκων τῆς οἰκουμένης, ἐκείνος ποὺ ἐγύρῃσαν ἅλη τὴν γῆν D και τὴν θάλασσαν ἴες και εχει περὰ, τὸ σκεπὸς τῆς ἐκλογῆς, ὁ νομοθετικὸς τοῦ Χριστοῦ, ὁ φροδουργὸς τῆς Ἐκκλησίας, ὁ «σοφὸς ἀρχιτέκτων», ὁ κήρυξ, ὁ φρομυδὸς, ὁ ἀγωνιστῆς, ὁ στρατιώτης, ὁ προπονητῆς, αὐτὸς ποὺ εἰς ἕλα τὰ σημεῖα τῆς οἰκουμένης ἀφῆκεν ἰνῆματα τῆς ἀρετῆς του, αὐτὸς ποὺ πρὶν ἀπὸ τὴν (κοινήν) ἀνάστασιν ἤρπαγῃ μέχρι τρίτου οὐρανοῦ, ποὺ μεταφέρθη εἰς τὸν παράδεισον, αὐτὸς ποὺ συμμετέχε μαζί μὲ τὸν Θεὸν εἰς ἀπόρρητα μυστήρια, αὐτὸς ποὺ ἤκουσε και ἐλάλησε τέτοια ποὺ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ τὰ καλήσῃ φροσι ἀνθρωπίνῃ, αὐτὸς ποὺ και τὴν περισσότερον χάριν ἔλαβε και τὸν μεγαλύτερον κόπον κατέβαλε.⁴⁹ Ε και οὗτι ἐκοπίσας περισσότερον ἀπ' ἑλοῦς, φανέται ἀπ' αὐτὸ ποὺ λέγει, οὗτι «Παρισσότερον αὐτὸν πάντων ἐκοπίσας» (Α' Κορ. 15, 10). Ἀπὸδ δὲ ἐκοπίσας περισσότερον ἀπ' ἑλοῦς, στεφανώνεται περισσότερον ἀπ' ἑλοῦς· διότι· «ἐκάστος τὸν ἴδιον μισθὸν λήφεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον» (Α' Κορ. 3, 8). Ἀπὸδ λοιπὸν παίρνει τὸν μεγαλύτερον στέφανον μεταξὺ τῶν ἀποστόλων (μὲ τοὺς ἀποστόλους κανεὶς δὲν ὀφείλῃ εἶναι ἴσος, αὐτὸς δὲ εἶνε και ἀπ' ἐκείνων ἀνώτερος), εἶνε φανερὸν οὗτι θὰ βραβευθῇ μὲ τὴν ἀνωτάτην⁵¹ Α τιμὴν και προεδρίαν. Ποῖος λοιπὸν εἶνε ἐκείνος ποὺ στεφανώνεται αὐτὸν; Ἄκουσε τί λέγει ὁ ἴδιος· «Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσασαι, τὸν ἔρμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα· λοιπὸν ἀπόκειται μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδοῖαι μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ δίκαιος κρι-

49. Μὲ ἑλοῦς αὐτὸς τοὺς χαρακτηρισμοὺς ὁ Χρυσόστομος ὑπανέχοσται τὰ χωρία Παρ. 9, 16· 18, 8· 20, 24· 20, 34· Ρωμ. 1, 13· 15, 19· Α' Κορ. 8, 10· 9, 26· 15, 10· Β' Κορ. 11, 3· 11, 28-30· 12, 1-3· 12, 10· Γαλ. 3, 2· 2, 9· Φιλ. 2, 16· Α' Τιμ. 1, 14· 2, 7· Β' Τιμ. 1, 11· 2, 8-4· 4, 7 και πολλά ἄλλα.

της» (B' Τιμ. 4, 7-8). «Ο Πατήρ οὐ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ πάντων τὴν κρίσιν δίδωκε τῷ Υἱῷ» (Ιω. 5, 22). Καὶ τοῦτο δὲν φαίνεται μόνον ἀπ' ἐξῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς συνέχειαν «Ὁ μόνον θεὸς ἔμοι, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἡγαπητοῖς τῆς ἐπιφάνειας αὐτοῦ» (B' Τιμ. 4, 8). Καὶ εἶνος εἶνε ἡ ἐπιφάνεια: «Ἄκουσε ποῦ τὸ λέγει ὁ Θεός: «Ἐπιφάνη, ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ αὐτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, παιδεύουσα ἡμᾶς ἵνα ἀρνηθώμεθα B τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σαφρῶνους καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Τίτ. 2, 11-13).

4. Ἄλλ' ἡ μὲν πρὸς τοὺς αἰρετικούς μάχη ἐπέλειπεν, καὶ τὸ πρόπαιον τὸ ἐπέλοιμα, καὶ τὴν νίκην τὴν ἐκάρδιουσαν λαμπράν, ἔπει ἀπ' ὅλα ἔσα ἐλέχθησαν (εἰς τὴν Γραφήν) ἀπέδειξα, οὗτοι ἔχει τὴν κυριότητα καὶ τιμὴ καὶ νὰ τιμωρῆ, διότι ἔχει «πᾶσαν τὴν κρίσιν» καὶ ἀνακηρύττει καὶ στεφανώνει τὸν «ἀνώτερον ἀπ' ὅλων» καὶ εἰς τὰς παραβολὰς C ἀκούσας ὁ Θεός ἐτελεσε καὶ τὰ δύο σέλη. Πρέπει ἡμῶς τώρα νὰ καθουσιάζωμεν καὶ τὴν ἀνησυχίαν τῶν ἀδελφῶν, καὶ νὰ ἐξηγήσω διατὶ τὸ εἶπαν αὐτοὶ, οὗτοι «Ὅχι ἔστιν ἡμῶν τὸτο δοῦναι». Διότι νομίζω οὗτοι εἰς πολλοὺς παραμένει ἀκόμη ἡ ἀπορία ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ρητοῦ. Προκειμένου λοιπὸν καὶ τὴν ἀπορίαν νὰ λύσω καὶ τὴν ἀνησυχίαν τῆς φυγῆς νὰ καταυνάσω, δίδωσά μου μεγάλην προσοχὴν καὶ προσομιῶσαί τὴν διανοίαν σας διότι τώρα πρέπει νὰ καταβάλω περισσότερο κόπον. Δὲν εἶνε τὸ ἴδιον πράγμα νὰ πολεμῆς καὶ νὰ διδάσκῃς, νὰ κτυπῆς τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ διορθῶνῃς τὸν ἱδικόν σου, ἀλλ' ἐξῆς πρέπει νὰ καταβάλω μεγαλύτεραν ἐπιμέλειαν, ὥστε νὰ μὴ μου διαφύγῃ καὶ ποῦ χωλαίνει. D μήτε νὰ προσπαρῶσω χωρὶς νὰ ἴδῃ κάποιον ποῦ τοῦ μένει ἀνησυχία. Σὺς λέγω λοιπὸν οὗτοι... παρακαλῶ μὴ σκανδαλισθῆτε ἀπ' αὐτὸ ποῦ νὰ ἀκούσατε καὶ μὴ παραχθῆτε... σὺς λέγω οὗτοι ἔχει μόνον τοῦ Υἱοῦ δὲν εἶνε ἀλλ' οὗτοι καὶ τοῦ Πατρὸς ἂν ἦτο τοῦ Υἱοῦ θὰ ἦτο καὶ τοῦ Πατρὸς ἂν ἦτο τοῦ Πατρὸς θὰ ἦτο καὶ τοῦ Υἱοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεός δὲν εἶπεν ἀπλῶς «Ὅχι ἔστιν ἡμῶν δοῦναι» ἀλλὰ τί λέγει: «Ὅχι ἔστιν ἡμῶν δοῦναι, ἀλλ' οὗτοι ἡγοῦνται» (Ματθ. 20, 23). Φαίνεται οὗτοι δὲν εἶνε οὗτοι ἱδικῆ τοῦ εἰσῆσαι οὗτοι τοῦ Πατρὸς, ἀλλὰ κάποιον ἄλλων. Τί σημαίνει λοιπὸν αὐτὸ τὸ ρητόν; Νομίζω οὗτοι ἡ ἀνησυχία σας ἠδὲξήθη E καὶ ἡ ἀπορία σας ἐμεγάλωσα, καὶ εἰσθε

50. Τὰ δύο σέλη τῆς κρίσεως, ἀρέτωνος καὶ τιμωρίας.

ἐναγώνιοι. Ἀλλὰ μὴ φοβηθῆτε δὲν θὰ φύγω, μέγα: νὰ δώσω τὴν λύσιν. Μόνον νὰ κάνετε ἀλλήγη ὑπομονήν, διότι ἡ διήγησις μᾶς ὑποδεικνύει νὰ τὴν πάσκωμεν ἀπὸ παραπάνω. Ἀλλῶς δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ σὺς τὰ δώλω ἔλα εἰς τὸ μακάριον σας μὴ σαρφήται. Ἀλλὰ τί σημαίνει τέλος πάντων αὐτὸ τὸ ρητόν; Ἡ μαγείρα τῶν υἱῶν τοῦ Ζαβουλῶν⁵¹ δὲν ἔ Ἰησοῦς ἀναγνώσασε διὰ τὰ Ἱερουσόλυμα, τὴν ἐπιλήσασε μαζί μὲ τοὺς υἱούς τῆς καὶ τοῦ εἶπε: «Εἰπά ἴνα αὐ⁵² Ἄ δύο υἱοὶ μου καθίσωσιν εἰς ἐκ δεξιάων σου καὶ εἰς ἐξ ἐξουσιῶν σου» (Ματθ. 20, 20-21). Ἄλλος δὲ ἀδωγαλισταῆς λέγει οὗτοι αὐτοὶ τὰ ἐξήγησαν αὐτὰ ἀπὸ τὸν Χριστόν (Μάρκ. 10, 35-37). Δὲν ὑπάρχει ἡμῶς καμία διαφωνία (δὲν πρέπει νὰ παραδύλωμεν αὐτὰ τὰ μικροζητήματα) αὗτοι ἴθασαν μπροστὰ τῆς μητέρας, καὶ ἀπὸ ἐκείνης ὠμίλησε (πρώτη) καὶ ἔνοιε τὴν θύραν, τότε καὶ αὗτοι ἀνεκτύσαν τὴν παράκλησίν των καὶ καὶ μὴ δὲν ἤθεσαν εἰλεγειν, ἀλλὰ πάντως ἔλεγαν. Διότι ἂν καὶ ἦσαν Ἀπόστολοι, ἐν τοῖσις εἶπον μεγάλης ἀτελείας, ὅταν νεοσοὶ ποῦ ἀναπτύσσονται: εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ποῦ ἀκόμη δὲν ἔβγαλαν πτερὰ. Καὶ εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἀναγκαῖον νὰ γνωρίζετε τοῦτο, οὗτοι πρὶν B νὰ σταυρωθῆ εὐρίσκοντο εἰς μεγάλην ἄγνοιαν διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἐπιτιμῶσε λέγοντας: Ἀκούην καὶ ἡμῶς ἀκούνοιο ἔστε: ὅπως νοεῖτε οὗτοι σονεῖτε, οὗτοι οὐ περὶ τῶν ἔργων εἶπον ἡμῶν προσέχιν ἀπὸ τῆς ζήτησις τῶν φαρμακῶν» (Ματθ. 15, 16 καὶ 16, 11) καὶ ἄλλοι: «Πολλὰ ἔγω λέγειν ἡμῶν, ἀλλ' οὗ δύνασθε ἀκοσάξωμεν ἔργα» (Ιω. 16, 12). Ὅχι δὲ μόνον ἀγνοοῦσαν τὰ ὑψηλότερα, ἀλλὰ πολλὰς φορές καὶ αὐτὰ ποῦ ἦσαν τὰ ἀπέρριπτον ἀπὸ φόβου καὶ θαλλίας. Καὶ αὐτὸ ποῦ τὸ ἔλεγαν οὐκ εἰδίζοντες τοὺς: «Ὅτι εἰς ἐξ ὁμῶν ἐρωτᾶ με, ποῦ ὑπάναγες; ἀλλ' οὗτοι αὗτοι εἶπον ἡμῶν, ἡ λύση πεπλήρωσαν ὁμῶν τὴν καρδίαν» (Ιω. 16, 5 ἡ). Καὶ ἄλλοι: «Ἐκείνος ἡμῶς ἀναμνήσει πάντα καὶ διδάξει: ὁ ἡμῶς» (Ιω. 14, 26), ἐνωσάντες τὸν παράκλητον. Καὶ δὲν θὰ ἔλεγαν ἀναμνήσει, ἂν δὲν ἐληρημοῦσαν πολλὰ ἀπ' ὅσα εἶπε. Τὰ λέγω δὲ αὐτὰ ἔχει ἔτσι διὰ τὰ κέρμας ἡ ὄρα, ἀλλ' ἐπειδὴ φαίνεται: οὗτοι ὁ Πέτρος ἔλλοτε μὴν ἀναπτύσσει: μίαν πλήρη ἀπολογίαν, ἔλλοτε δὲ ἔχει: ληρημόσας τὰ πάντα. Διότι αὐτοὺς ποῦ εἶπε «Σὺ εἶ εἰ ὁ Χρι-

51. Ἡ θεμελιώδης ἐρμηνευτικὴ ἀρχὴ τοῦ Κρυστομοῦ Περὶ χωρῶν ἐρμηνεύεται ὁμοίως μόνον μὲ τὴν σωματικὴν τῶν. Οἱ κριστικαὶ ἐρμηνεύονται οὗτοι οὗτοι καὶ παραπληρωτικῶς ἀναπτύσσει ἀπειθὴ τὸ ἔλαρον ἐκκαρτερῶν.

52. Τῶν μαθητῶν Ἰωάννου καὶ Ἰουδίου.

53. «Ὅχι μόνον χειρόγραφοι ἔχει ἐν καλῶς πλαττωμένοι: ἐν τῷ ἐκ. 14 ἐν καλῶς πλαττωμένοι. Ὁ Montfaucon δέχεται τὴν γραφήν τῶν πᾶσι λῶν «πλάττωμένοι»: ἐν τῷ δέχεται καὶ μεταφράσει τὴν γραφήν τοῦ ἐκ. 14: «πλάττωμένοι».

πρός ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος» (Ματθ. 16, 16) καὶ ἠμακαρίσθη δι' αὐτὸ πού εἶπε, μετὰ ἀπ' εὐλογίαν διέπραξε τέτοιον ἀμάρτημα, ὅστε νὰ ἠνομασθῆ σατανᾶς διότι λέγει: «Ἰταγε ὅπισθ μου, σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ, διὸ οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων» (Ματθ. 16, 23). Τὸ ἄλλο ἀτελέστερον D ὑπάρχει ἀπ' αὐτὸν πού φρονεῖ ὄχι τὰ τοῦ Χριστοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων; Διότι ὅταν τοῦ ὠμιλοῦσε περὶ σταυροῦ καὶ ἀναστάσεως, μὴ γνωρίζοντας τὸ ὄρθος τῶν λεγομένων, οὐδε τὸ ἀπόρρητον τῶν δογμάτων, οὐτε τὴν σωτηρίαν πού ἐμελλε νὰ κερძάσθῃ τὴν οἰκουμένην, τὸν ἐπήρην ἰδιαιτέρως καὶ τοῦ εἰπεῖν: «Πιεύς σοι, Κύριε: οὐ μὴ ἔσται σοι τούτο» (Ματθ. 16, 22). Βλέπεις διὸ οὐτε διὰ τὴν ἀνάστασιν ἐγνωρίζαν κατὰ σωφίαν; Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς ὀπογραμμίζοντας ὁ ἀπαγγελιστῆς εἶλεν: «Οὐδέποτε γὰρ ἤδεισαν, διὸ δεῖ αὐτῶν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι» (Ίω. 20, 9). Αὐτοὶ δὲ πού δὲν ἠγνώριζαν οὐτε αὐτὰ, πολὺ περισσότερον ἄγνοοῦσαν τὰ ἄλλα, π.χ. τὰ σχετικά μὲ τὴν αἰνὴ βασιλείαν, καὶ τὴν ἰδιάν μας E ἀπαρχήν, καὶ τὴν ἀνάληψιν εἰς τὸν οὐρανόν: καὶ ἦσαν ἀκόμη κατώτεροι ἄνθρωποι πού δὲν εἶχον τὴν δύναμιν νὰ κάνουν ὑψηλὰς πενήσεις.

5. Τέτοιον λοιπὸν ἀντίληψιν εἶχον, καὶ ἀνέμεναν διὸ ἀμέσως θὰ τοῦ δοθῆ ἡ βασιλεία εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα: καὶ δὲν ἠγνώριζον τίποτε περισσότερον ἀπ' αὐτήν. Τὸ ἴδιον σημειώνει 520 A καὶ ἄλλος εὐαγγελιστῆς λέγοντας, διὸ ἐνόμιζαν διὸ ἦδη ἔφθασεν ἡ βασιλεία του, θεωροῦντες τὴν σὸν μίαν ἀνθρωπίνην βασιλείαν καὶ ἐπαρμύζαν διὸ διὰ τούτο πηγάζει ὁ Ἰησοῦς, καὶ ὄχι διὰ νὰ σταυρωθῆ καὶ ἀποθάνῃ. Ἄν καὶ τὸ φρουσαν ἀμετρήτους φορὰς, δὲν μπορούσαν νὰ τὸ γνωρίζουν σωφίαν. Ἐπειδὴ λοιπὸν δὲν καταίχον ἀκόμη τὴν ἀκριβείαν τῶν δογμάτων ἀποσαφηνισμένην, καὶ ἐπειδὴ ἐνόμιζον διὸ αὐτὸς πηγάζει διὰ νὰ περπαλῆ αὐτὴν τὴν ἐπίγειον βασιλείαν καὶ νὰ βασιλεύῃ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸν ἔπιασαν εἰς τὸν θρόνον, καὶ νομίζοντες διὸ εἰρήσαν τὴν εὐκαρίαν, τοῦ ζῆτον αὐτὸ τὸ αἶψα. Ἐξήλωσαν τοὺς αὐτοὺς τῶν ἀπὸ τὴν ἡμάδα τῶν μαθητῶν, ἀπέμειναν τὸ πᾶν εἰς τοὺς αὐτοὺς τῶν, καὶ προσβάλλουν τὴν ἀπεισίαν τῆς προεδρίας καὶ νὰ γίνον B πρῶτοι μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐνόμιζον διὸ τὰ πράγματα ἦδη ἐτελείωναν, τὸ πᾶν καταρβώθηκα, καὶ λοιπὸν ἔφθασεν ὁ καιρὸς διὰ νὰ λάβουν στεφάνια καὶ ἀμύθια. Ἦτο καὶ αὐτὸ ἐνα σημεῖον τῆς ἐσχάτης ἀγνοίας τῶν. Καὶ διὸ αὐτὰ δὲν εἶνε στοχασιὰς, οὐτε εὐκαίριαι μὲ λόγια, θὰ εἶς τὸ ἀποδείξω ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Ἰησοῦν πού γνωρίζει καλῶς τὰ ἀπόρρητα. Ὅταν ἐζήτησαν αὐτὰ τὰ πράγματα, ἄκουσε τὶ τοὺς λέγει: «Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε» (Ματθ. 20, 22: Μάρκ. 10, 38). Τὶ καρι-

στρον ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀπόδειξιν. Βλέπεις διὸ δὲν ἤξεραν τί ἐζήτουσαν, ὅταν τοῦ ὠμιλοῦσαν διὰ στεφάνια καὶ ἀμύθια καὶ προεδρίαν καὶ τιμὰς, ἐνθ' ὁ ἄγιος C δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀρχίσει; Διὸ πράγματα ὑπερβιάσκει, ὅταν λέγγ «Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε». Τὸ ἐνα εἶνε διὸ ὠμιλοῦσαν περὶ βασιλείας, διὰ τὴν ἴσκιαν ποτὲ δὲν εἶχε κάνει λόγον ὁ Χριστὸς διὰ τὸ Χριστὸς δὲν τοὺς ὑπεσχέθη αὐτὴν τὴν βασιλείαν τὴν ἐπίγειον καὶ αἰσθητήν. Τὸ ἄλλο εἶνε διὸ καὶ τὴν προεδρίαν πού ζήτησὸν ἀπὸ τῶν καὶ τὰς ἀνωτάτας τιμὰς, θέλοντας νὰ φραγῶν καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαμπρότεροι καὶ ἐπιστημότεροι, δὲν τὰ ζήτησὸν εἰς τὴν κατάλληλον ὄραν, ἀλλὰ εἰς πᾶρα πολὺ ἀκατάλληλον. Διότι ἡ ὄρα ἐκεῖνη δὲν ἦτο ὄρα στεφάνων D καὶ ἐπάθλων, ἀλλ' ὄρα ἀγίων καὶ παλαιστικῶν τεχνασμάτων καὶ κόπων καὶ ἰσθμίων καὶ σκαρμάτων⁵⁴ καὶ πολέμων, αὐτὸ δὲ πού τοὺς λέγει σημαίνει κατὰ τέτοιον: «Δὲν εἶρετε τί ζητεῖτε, ὅταν μοῦ ἐμίλητε δι' αὐτὰ τὰ πράγματα, ὅταν δὲν ἔχατε κοπιᾶσαι ἀκόμη, οὐτε ζενυθῆκατε διὰ ν' ἀγωνισθῆτε, ὅταν ἡ οἰκουμένη παρὰ τὴν ἀκόμη ἀδύρθετος, ἡ ἀσέβεια ἐπικρατῆ, οἱ ἄνθρωποι εἰσι εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐπιώλειαν: ἀκόμη δὲν ἐκτιναχθήκατε ἀπὸ τὴν ἐκλιθεῖσα⁵⁵ ἀκόμη δὲν ζενυθῆκατε νὰ παλαίσατε. «Δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήκατε.» (Ματθ. 20, 22). Ποτήριον E καὶ βάπτισμα ἐδὼ λέγει τὸν σταυρὸν του καὶ τὸν θάνατόν του ποτήριον μὲν, ἐπειδὴ μὲ εὐχαριστήσιν του τὸν ἀδέλματο, βάπτισμα δὲ, διότι μ' αὐτὸν ἐκαθάρισε τὴν οἰκουμένην καὶ ὄχι μόνον διὰ τούτο, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εὐκολίαν τῆς ἀναστάσεως. Διότι ὅπως αὐτὸς πού βαπτίζεσθε εἰς τὸ ὕδωρ ἀνίσταται μὲ πολλὴν εὐκολίαν, χωρὶς νὰ τὸν ἐμποδίσῃ καθόλου ἡ φύσις τῶν ὕδατων, ἔτσι καὶ αὐτὸς, ὅταν κατέθωκε εἰς τὸν θάνατον, ἀνέθωκε μὲ μεγάλην εὐκολίαν διὰ τούτο τὸ ἠνομάζει: βάπτισμα. Καὶ αὐτὸ πού λέγει ἔχει τὸ ἔξῃ νόημα: «Δύνασθε νὰ πρῶγῃτε καὶ ν' ἀποθάνετε: δι' αὐτὰ τὰ πράγματα εἶνε καιρὸς τῶν, 521 A διὰ θανάτου καὶ κινήσεως καὶ κόπου: Λέγουν ἐκεῖνοι: «δυνάμειθα» δὲν ἄνεοσθον τί σημαίνει αὐτὸ πού τοὺς εἶλεν, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐλπίδα διὸ θὰ τὸ λάβουν, ὀπότερονται. Τοὺς λέγει: «Τὸ μὲν ποτήριον πίσατε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσθε»: ἔννοε μ' αὐτὸ τὸν θάνατον: διότι καὶ ὁ Ἰάκωβος ἀπεκε-

54. Σκαρμάτα: λέγεται καὶ σήμερον εἰς τὴν ἀιλητικὴν γλῶσσαν τὸ σκάμμα (τὸ σκαμνίον) ὅπου πῖσκον οἱ ἄλλοι.

55. «ἐκλιθεῖσα» λέγεται καὶ σήμερον ἡ γραμμὴ εἰς τὴν ἴσκιαν σέσκονται ἢ γονασκῶν οἱ ὄμοιαι, περιμένοντες νὰ τοὺς δοθῆ τὸ πύθημα ἐκινήσεως (τὸ μέρι).

φαλλοθή με μάχαιραν και ὁ Ἰωάννης εἶδε τὸν θάνατον κατ' ἐπιανάληψιν. «Τὸ δὲ καθίσει ἐν δεξιῶν μου, καὶ εἰ ἐδουλόμην μου οὐκ ἔστιν ἔμπροσθέν μου, ἀλλ' ὡς ἡτοιμασται» (Ματθ. 20, 23· Μάρκ. 10, 39-40). Καὶ αὐτὸ ποῦ λέγει ἔχει τὸ εἶδος νόημα· «Βεβαίως θα ἀποθάνω, καὶ θὰ σφαγῆτε, καὶ θὰ τιμωρῆτε με μαρτύριον» ἀλλὰ τὸ νὰ γίνετε πρῶτοι, δὲν εἶνε εἰς τὸ χεῖρ μου νὰ σὲς τὸ δώσω, ἀλλὰ εἰς τὸ χεῖρ αὐτῶν ποῦ **B** ἀγωνίζονται νὰ τὸ λάβουν, με περισσοτέρων ἐπιμέλειαν, με μεγαλυτέραν προθυμίαν». Καὶ διὰ νὰ γίνῃ σφαιρότερον αὐτὸ ποῦ λέγει, δεῖ ὑποθέσασθαι ὅτι εἶνε κάποιος ἀγωνοθέτης⁵⁶ ἔπειτα μία μίγτρα ποῦ ἔχει δύο υἱούς ἀθλητάς, καὶ πληροῖται μετὰ με τοὺς υἱούς της τὸν ἀγωνοθέτην καὶ τοῦ λέγει· «Εἴτε νὰ λάβουν τὸν στέφανον αὐτοὶ οἱ δύο υἱοὶ μου. Τί θὰ της ἀποκριθῆς αὐτός; Ἀκριβῶς αὐτό, εἶπε «Ὅχι ἔστιν ἔμπροσθέν μου»⁵⁷ ἐγὼ εἴμαι ἀγωνοθέτης δὲν τὰ χαρίζω τὰ βραβεῖα, οὐτε βραβεῖον με τῆς ἐκείνης καὶ τῆς παρακλήσεως αὐτῶν ποῦ με πληροῦσάν, ἀλλ' ἀνάλογα με τὴν ἐκδοσὴν τῶν πραγμάτων. Διότι αὐτὸ εἶνε τὸ κῆρον γνώρισμα τοῦ ἀγωνοθέτου, νὰ μὴ δίνῃ τὰ βραβεῖα ἑτοι ὅπως τὸ γὰρ, ἀλλὰ νὰ βραβεύῃ τὴν ἀνδρίαν. Αὐτὸ ἀκριβῶς κάμει καὶ ὁ Χριστός· **C** δὲν ὠμίλησεν ἑτοι μειώνοντα; τὴν οὐσίαν του, ἀλλ' ἐπειδὴ ἤθελε νὰ δώσῃ νὰ καταλάβουν, εἶπε δὲν εἶνε εἰς τὸ χεῖρ μου νὰ τοὺς τὸ δώσω, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ χεῖρ αὐτῶν ποῦ ἀγωνίζονται νὰ τὸ πάρουν. Διότι ἂν ἐξήρτητο μόνον ἀπ' αὐτῶν, θὰ ἔπρεπε νὰ καθῆσαν εἰς οἱ ἀνθρώποι καὶ νὰ ἔθουν εἰς ἐπιμέλειαν ἀλλήθειας» (Α' Τιμ. 2, 4). «Ἄν ἐξήρτητο μόνον ἀπ' αὐτῶν, δὲν θὰ ὑπῆρχε διαφορὰ τιμῶν διότι ἕλους αὐτὸς τοὺς ἔκανε, καὶ δι' ἕλους εἰς Ἰσὺ φρονιρίζει. Ὅτι δὲ ὑπάρχει διαφορὰ τιμῶν, ἄκουε τί λέγει ὁ Παῦλος ἐνωθῶντας αὐτό· «Ἄλλη δόξα ἡλίου καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· αὐτῶν γὰρ ἕστέρος διαφέρει· ἐν δόξῃ» (Α' Κορ. 15, 41). **D** Καὶ ἄλλο· «Ἐἴ τις ἐπαικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τούτου χυσοῦν, ἔργονον λίθους τιμίους...» (Α' Κορ. 3, 12). «Ὁμιλήσαν ἔτοι ὁ Παῦλος θέλοντας νὰ δείξῃ τὴν ποικίλιαν της ἀρετής. Καὶ τὰ ἔλεγεν αὐτὰ διὰ νὰ δώσῃ νὰ καταλάβουν, εἶπε δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἀισέλθουν εἰς τὴν βασίλειαν τῶν οὐρανῶν κοιμώμενοι καὶ ροχαλιζόμενοι. Ἄλλ' εἶπε «διὰ πολλῶν θλίψεων» πρέπει νὰ πάρουν τὰ βραβεῖα ἐκείνα (Πράξ. 14, 22). Αὐτοὶ, ἐπειδὴ εἶχον πολλὴν εὐνοίαν καὶ πολλὸ θάρρος μετὰ του, ἐνόμιζον εἶπε θὰ τοὺς τιμῆσῃ περισσότερο καὶ ἀπὸ

56. Ἀγωνοθέτης, αὐτὸς ποῦ προκηρύσσει ἀθλητικὸν διαγωνισμὸν καὶ κρίνει ποῦς θὰ βραβεύθῃ ὡς νικητής.
57. Ἄδεν εἶνε εἰς τὸ χεῖρ μου νὰ τοὺς τὸ δώσω.

τοὺς ἄλλους· διὰ τοῦτα, διὰ νὰ μὴ τρέφονται μ' αὐτὰ καὶ γίνων ἀνηρότεροι, τοὺς διακίσει αὐτὴν τὴν Ἐξέσην καὶ τοὺς λέγει· «Δὲν ἐξαρτῶμαι ἀπὸ ἐμένα νὰ σὲς τὸ δώσω, ἀλλ' ἀπὸ σὲς νὰ τὸ λάβετε, ἂν θελήσῃτε νὰ τὸ λάβετε· νὰ δείξετε μεγαλυτέραν προθυμίαν, περισσότερο κόπον, πολλὴν ἐπιμέλειαν» διότι διὰ τὰ ἔργα ἔχο τὰ στεφάνια, διὰ τοὺς κόπους τῆς τιμῆς, διὰ τὸν ἰσθῶτα τὰ βραβεῖα· αὐτὸ εἶνε τὸ καλύτερον συστατικὸν δι' ἐμένα, ἢ ἐκ τῶν ἔργων ἀποδείξει».

6. Βλέπει· εἶπε δὲν εἶχε ἔδικον, ὅταν ἔλεγε, εἶπε οὐτε ἀπὸ τῶν ἰδῶν ἐξαρτῶμαι· οὐτε ἀπὸ τῶν Πατέρων, ἀλλ' ἀπ' αὐτοὺς ποῦ ἀγωνίζονται καὶ ταλαιπωροῦνται; Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς καὶ πρὸς τὴν **322** **A** Ἰερουσαλήμ ἔλεγε· «Ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα ὑμῶν, ἐν τῶρον ἔρως τὰ νοσῶσα ἐκείνης, καὶ οὐκ ἠθέλησατε· ἰδοὺ ἐπίεται ὁ σῶσις ὑμῶν ἔργονον» (Λουκ. 13, 34-35). Βλέπει· εἶπε δὲν εἶνε ποτὶ δυνατόν νὰ ποθῆ κανεὶς ἀπ' αὐτοὺς ποῦ ταλαιπώρου καὶ ἐπαλύνουν καὶ κάθονται ἀνάσκαλα; Ἀπ' εἶδη μαθαίνοντες καὶ εἶνα ἔλλο ἀπόρητον, εἶπε δὲν ἀρκεῖ οὐτε τὸ μαρτύριον, διὰ νὰ μὴς δώσῃ τὴν ἀνωτάτην τιμὴν καὶ τὴν ὑψηλοτάτην προεδρίαν. Διότι νὰ, εἰς αὐτοὺς προείπαν, εἶπε νὰ μὴν θὰ μαρτυρήσουν, ἀλλὰ δὲν θὰ ἐπιτύχουν ἐπιστήσεως καὶ τὰ πρωτεῖα· διότι ὑπάρχον μερικὴ ποῦ μισοῦν νὰ **B** ἐπιβεῖον καὶ μεγαλυτέρα. Καὶ αὐτὸ ἤθελε νὰ εἰπῇ ὅταν ἔλεγε· «Τὸ μὴν ποτήριον μου πίστε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ ἐκ δεξιῶν καθίσει, καὶ εἰς ἐδουλόμην οὐκ ἔστιν ἔμπροσθέν μου» (Ματθ. 20, 23). «Ὅχι· εἶ· «καθίσει», ἀλλ' αὐτὸ, λέγει, σημαίνει τὸ νὰ ἀπολαύσῃ κανεὶς μεγαλυτέραν τιμὴν, νὰ ἐπιτύχῃ τὰ πρωτεῖα, νὰ γίνῃ ἀνώτερος ἀπ' ἕλους. Ὅταν λέγει τὸ καθίσει ἐκ δεξιῶν καὶ εἰς ἐδουλόμην προσαρμολογῶντες εἰς τὸ ἐπίπεδον της ἀντιλήψεως των.⁵⁸ Ἐκείνοι δέδωκε ἔργονον τὰ πρωτεῖα,⁵⁹ καὶ τὸ νὰ φρονισῶ ἀνώτερος ἀπ' ἕλους τοὺς ἄλλους. «Αὐτὸ λοιπὸν ἀκριβῶς, λέγει, **C** «τὸ νὰ φωνῆτε σὲς ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ ἀπ' ἕλους ἀνώτεροι, δὲν γίνεται νὰ τὸ λάβετε μόνον ἀπ' αὐτό.⁶⁰ Θὰ ἀποθάνετε δέδωκε· ἀλλὰ τὸ νὰ ἀπο-

58. Συγκαταβαίνειν αὐτοὶ ἐπὶ τῆ ὑπνοῦ· πᾶσις ἢ θεολογικὸς ἐρμηνευτικὸς ἀρχὴ τοῦ Χριστοσύμω, εἶπε ὁ Χριστὸς ἔμειλε πολλὰκις ἐπὶ τὴν ὑπνοῦ τῶν διαλεγόμενων· ἢ ἐπὶ τῆ ὑπνοῦ τῶν ἀκούοντων· ἢ ἐπὶ τῆ ὑπνοῦ τῶν ἀποστόλων. Περὶ αὐτῆς ἔστιν λόγος εἰς ὑποσημειωσὶν της προηγουμένης ἐπιλήσεως (ὑποσημ. 17).
59. Πρωτεῖα καὶ μεταφράσει τὴν γραφὴν τῶν ἀλλοτέρων χειρογράφων «πρωτεῖα», καὶ ἔχει τὴν γραφὴν τῶν περισσότερων κειμένων, τὴν ὅταν εἶχεν καὶ ὁ Montfaucon καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Savilius.
60. Ἀπλοῦ ἀπὸ τὸ μαρτύριον.

λάτρη κανείς την ανωτάτην τιμήν δεν εξαρτάται από έμένα να τὸ εἶδω, ἀλλ' ἀπ' ἐκείνους διὰ τοὺς ὁποίους ἔχει ἐτοιμασθῆ. Καὶ διὰ τοίους ἔχει ἐτοιμασθῆ; Πᾶς μου: Ἄς ἴδωμεν ποιοὶ εἴνε αὐτοὶ οἱ μακάριοι καὶ τρισυμακάριοι, αὐτοὶ ποὺ ἀπολαμβάνουν τὰ λαμπρὰ ἑκείνα στεφάνια. Ποιοὶ λοιπὸν εἴνε αὐτοὶ καὶ τί ἔκαναν, καὶ θὰ φανῶν τόσον λαμπροὶ; Ἄκουσε τί λέγει ὁ ἴδιος. Ὅταν οἱ δέκα ἡγανάκτησαν διὰ τοὺς δύο, ἐπειδὴ ἀπεχωρίσθησαν ἀπὸ τὴν ομάδα καὶ ἤθελαν νὰ τραβήξουν πρὸς τὸν ἑαυτὸν τοὺς D τὴν ἀνωτάτην τιμήν, κοίτα πῶς διορθώνει τὸ πάθος καὶ τῶν μὲν καὶ τῶν δε. Τοὺς καλεῖ καὶ λέγει: «Οἱ ἄρχοντες τῶν ἠθῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν· παρὰ δὲ ἡμῖν οὐκ ἔστι οὕτως, ἀλλ' ὁ θεῶν ἐν ἡμῖν εἶναι πρῶτος, γενέσθω πάντων ἔσχατος» (Ματθ. 20, 25-27· Μάρκ. 10, 42-44). Βλέπεις; οὐ αὐτὰ ἤθελαν, νὰ γίνων πρῶτοι καὶ μεγαλύτεροι καὶ ἀνώτεροι, καὶ κατὰ κάποιον τρόπον ἄρχοντες αὐτῶν; Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς στέκεται εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ καὶ ἐγγράζοντας εἰς τὴν δημοσίωσιν τὰ μυστικὰ τῆς καρδίας των λέγει: «Ὁ θεῶν ἐν ἡμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω πάντων ἔσχατος» (Ματθ. 20, 27· Μάρκ. 10, 43-44). Ἐάν, λέγει, ἔγχετε ἔριστα τῆς προεδρίας E καὶ τῆς ἀνωτάτης τιμῆς, νὰ ἐπιδιώκετε τὰ ἔσχατα, τὸ νὰ εἰσθε οἱ πρῶτοι παρακαταμένοι ἀπ' ἄλλους, οἱ ταπεινότεροι ἀπ' ἄλλους, οἱ μικρότεροι ἀπ' ἄλλους, τὸ νὰ τοποθετήτε τοὺς ἑαυτοὺς σας μετὰ τοὺς ἄλλους. Διότι αὕτη ἡ ἀρετὴ εἶναι ἐκείνην τὴν τιμήν. Καὶ τὸ παράδειγμα εἶναι κοντὰ σας, καὶ πολὺ μεγάλου μάλιστα. «Ὁ γὰρ ἦλθεν ὁ ἴδιος τοῦ ἀνθρώπου διακονῆσαι, ἀλλὰ διακονῆσαι καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντι πολλῶν» (Ματθ. 20, 28· Μάρκ. 10, 45). Καὶ οὐ αὐτὸ κάνει τοὺς ἀνθρώπους λαμπροὺς καὶ ἐπιφανεῖς, ἴθετε το εἰς ἑμένα, λέγει, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχω καὶ ἀνάγκη, ἀπὸ τιμῆν μήτε ἀπὸ δόξης⁵² A ἐν τούτοις καὶ ἐγὼ μ' αὐτὸν τὸν τρόπον κατορθῶναι τὰ ἀνυπολόγιστα ἀγαθὰ. Διότι πρὶν νὰ ἑναρκοθῆ αὐτὸς καὶ νὰ ταπεινώσῃ τὸν ἑαυτὸν του, τὰ πάντα ἦσαν χαμένα καὶ κατεστραμμένα. Ὅταν ἤμως καὶ ἐκπαῖνευσεν τὸν ἑαυτὸν του, ἐξήψωσε τὰ πάντα, ἐξηράνησεν τὴν κατάρσιν, ἔδωκεν τὸν θάνατον, ἄνοιξε τὸν παράδεισον, ἐνέκρυσεν τὴν ἁμαρτίαν, ἔπλωσεν τὰς ἀψίδας τοῦ οὐρανοῦ, ἀνέθεκε τὴν ἀπαρχὴν⁵¹ μας εἰς τὸν οὐρανόν, ἐγέμισεν τὴν οὐρανὸν μὲ εὐσεβεῖαν, ἔδωκε τὴν πλάστην, ἐπα-

51. Ἡ ἀπαρχὴ ἡμῶν, δηλαδή κομμάτι ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα χρησιμεύον εἰς τὸν θεόν, εἶναι ἡ ἀνθρωπότης τοῦ Χριστοῦ, ἡ σὰρξ τὴν ὅποιαν ἔλαβεν ὁ θεός· Ἦδὲ καὶ τὴν ἐνέκρυσεν καὶ τὴν ἀνάστησεν ἐκ τῆς ἁμαρτίας καὶ τὴν ἀνεβίβασεν εἰς τὸν οὐρανόν καὶ τὴν ἐπέβησεν εἰς τὸν ἄβυσσον τοῦ θαλάσσης, τὸν ἄβυσσον τοῦ δόλου, εἶναι ἕνα πρόσωπον ὁ θεὸς ἄνθρωπος.

νέφερε τὴν ἀλήθειαν, ἀνέθεκε τὴν ἀπαρχὴν μας εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον, ἐπέτυχεν τὰ ἅπαντα ἀγαθὰ, τὰ ὅποια οὐτε ἐγὼ οὐτε ἄλλοι οἱ ἄνθρωποι θὰ μπορούσαμεν B νὰ τὰ παραστήσουμεν μὲ λόγια. Καὶ πρὶν μὲν νὰ ταπεινώσῃ τὸν ἑαυτὸν του, τὸν ἐγνωρίζαν μόνον οἱ ἄγγελοι⁵² ἀπ' οὗτου ἡμῶς «ἐταπεινώσων ἑαυτὸν» (Φιλ. 2, 8), τὸν ἐγνωρίζον δὴ τὴ φύσιν τοῦ ἀνθρώπου. Κοίτα πῶς ἡ ταπεινωσις δὲν ἐπροκάλεσε μίσωτον, ἀλλ' ἀνυπολόγιστα κέρδη, ἅπαντα κατορθώματα, καὶ ἔκανε νὰ διαλάμψῃ περισσότερο ἡ δόξα του. Ἄν δὲ εἰς τὸν θεόν, ποῦ δὲν ἔχει καμμίαν ἀνάγκη καὶ δὲν τοῦ χρειάζεται τίποτε, τὸ νὰ ταπεινωθῆ εἶναι τόσον μεγάλου ἀγαθόν, καὶ τοῦ ὠδήγησεν κοντὰ τοῦ περισσοτέρους δούλους, καὶ ἐπιζήτησαν τὴν βασιλείαν του, τί φοβέσαι σὺ, μήπως μειωθῆς, ἀν ταπεινωθῆς; Τότε θὰ γίνῃς ὑψηλότερος, τότε μέγας, τότε λαμπρὸς, τότε ἐπιφανής, ὅταν ταπεινώσῃς τὸν ἑαυτὸν σου, C ὅταν δὲν ἔχῃς ἔριστα πρωταίτιον, ὅταν καταδεχθῆς νὰ μειωθῆς καὶ νὰ σκαθῆς καὶ νὰ κινδυνεύσῃς ὅταν ἐπιδιώχῃς νὰ τοὺς διακονῆς ἄλλους καὶ νὰ τοὺς ὑπακούῃς καὶ νὰ τοὺς προτιμῆς, καὶ νὰ εἰσαι καὶ ἔτοιμος νὰ κίνῃς ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ νὰ κἀνῃς τὰ πάντα. Αὐτὰ ἔχοντας κατὰ νοῦν, ἀγαπητοί, νὰ ἐπιδιώκωμεν τὴν ταπεινοφροσύνην μὲ πολλὴν προθυμίαν, καὶ ὅταν μᾶς ὀφρίζουν καὶ μᾶς πτόουν, καὶ ὑποφέρωμεν τὰ ἔσχατα, καὶ ἀπαιδεύωμεθα καὶ καταπρονοῦμεθα, δια νὰ τὰ ὑπομένωμεν μὲ χαρὰν. Διότι συνήθεις τίποτα ἄλλο δὲν μᾶς ὕψωνει καὶ δὲν μᾶς δοξάζει, καὶ δὲν μᾶς τιμᾷ καὶ δὲν μᾶς ἀναδεικνύει μεγάλους τόσον πολὺ, D ὅσον ἡ ἀρετὴ τῆς ταπεινοφροσύνης. Αὕτην εἶθε νὰ τὴν κατορθώσωμεν μὲ κἀθε ἀκριβείαν καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν εἶσι τὰ ἐπηγγελμένα ἀγαθὰ, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτὸν καὶ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον δόξα καὶ τιμὴ καὶ προσκύνησις, καὶ τὴρὰ καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἄμην.

52. Ἄλλοι ὁ Χρυσόστομος λέγει, οὐ πρὸ τῆς ἀναστάσεως οὐτε οἱ ἄγγελοι ἐγνωρίζον τὸν Ἰησοῦ, αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ ἔρηθ.

Λ Ο Γ Ο Σ Θ'

ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΕΤΡΑΗΜΕΡΟΝ ΛΑΖΑΡΟΝ

525 Α 1. Σήμερον ὁ Λάζαρος ἐγειρόμενος ἀπὸ τοῦ νεκροῦ μᾶς χαρίζεται τὴν λύσιν πολλῶν καὶ διαφορῶν σκανδάλων. Δὲν ἔσται πῶς τὸ ἀνάγνωσμα τοῦτο ἔθηκε καὶ εἰς τοὺς αἰρετικούς λαθῶν καὶ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀφορμὴν ἀντιλογίας, ὅχι ἐπειδὴ ὑπάρχουν σοβαροὶ λόγοι, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνοι εἰνε κακίφυγοι. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς λέγουσι, ὅτι ὁ Ἰῆσους δὲν εἶνε ἐλάδεις μετὰ τὸν Πατέρα. Διὰ τοῦτο, λέγουσι, ὁ Χριστὸς ἠγαπήσθη νὰ προσευχηθῆ. Β δὲ νὰ ἀναστήσῃ τὸν Λάζαρον καὶ ὅτι ἂν δὲν προσήχετο, δὲν θὰ ἀνέστηνε τὸν Λάζαρον. Καὶ πῶς, λέγουσι, μπορεῖ αὐτὸς ποὺ προσευχήθη νὰ εἶνε ὁμοῖος μ' αὐτὸν ποὺ ἐδέχθη τὴν προσευχὴν; διότι ὁ μὲν Ἰῆσους προσεύχεται, ὁ δὲ Πατὴρ δέχεται τὴν προσευχὴν ἀπ' αὐτὸν ποὺ τὸν ἐκατεῖται. Καὶ διασαφηνῶν, ἐπειδὴ δὲν καταλαβαίνουσι, ὅτι ἡ προσευχὴ ἔγινε συγκαταβατικῶς καὶ χάριν τῆς ἀσθενοῦς τῶν παρρησιασμένων. Διότι, πῶς μοι, ποῖος εἶνε μεγαλύτερος, ἐκεῖνος ποὺ νίπτει τὰ πόδια, ἢ ἐκεῖνος τοῦ ἁποῦ τοῦ πόδια νίπτει; Ὅπως δὲν ἔστιν ἐκεῖνος εἶνε ἐκεῖνος τοῦ ἁποῦ τοῦ πόδια νίπτει αὐτὸς ποὺ νίπτει. Ἀλλ' ὁ Σωτὴρ ἐνίψε τὰ πόδια τοῦ προδότη Ἰουδαῖο ἀπὸ τοῦ ἦτο μὲτ' αὐτοὺς μαθητῶν (Ἰω. 13, 5). Ὁ Παῖς λοιπὸν εἶνε μεγαλύτερος; ὁ προδότης Ἰουδαῖος εἶνε μεγαλύτερος τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ, ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς τοῦ ἐνίψε τὰ πόδια; Μὴ γένοιτο. Καὶ τί εἶνε ταπεινότερον νὰ νίψῃ κανεὶς τὰ πόδια ἢ νὰ προσευχηθῆ; ἀσφαλῶς νὰ νίψῃ τὰ πόδια. Αὐτὸς λοιπὸν ποὺ κατεδέχθη νὰ κἀνγ τὸ ταπεινότερον, πῶς δὲν θὰ κατεδέχεται νὰ κἀνγ τὸ ὀφθαλμότερον; Ἀλλὰ τὸ πᾶν ἔγινε διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν παρόντων Ἰουδαίων, καθὼς θὰ ἀποδείξω παρακάτω. Ἐξ ἄλλου καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἐπήραν ἀπ' ἐδῶ ἀφορμὴν ἀντιρρήσεως καὶ λέγουσι Πῶς οἱ Χριστιανοὶ τὸν ἔχουν αὐτὸν Θεόν, Δ ποὺ ἄγνωστος ἀκόμη καὶ τὸν τόπον ἔπου ἔβαλαν τὸν νεκρὸν Λάζαρον; Διότι ὁ Σωτὴρ ἔλεγεν εἰς τῆς ἀδελφῶν τοῦ Λαζάρου Μάρθαν καὶ Μαρτῖν Πῶς τὸν ἐβάλατε; Εἶδες, λέγει, ἄγνωστον, εἰδὲς ἄγνωστον; αὐτὸς ποὺ δὲν ἐγνωρίζεν ὅτι τὸν τόπον, αὐτὸς εἶνε Θεός; Ἀλλὰ θὰ τοὺς κἀνγ καὶ ἐγὼ μίαν ἐρω-

την, ὅχι ἐπειδὴ τὴν πιστεύω, ἀλλ' ἐπειδὴ θέλω νὰ ἐξευτελίω τὴν ἀντιρρήσιν των. Λέγουσι, Ἰουδαῖοι, ὅτι ὁ Χριστὸς ἔδειξεν ἄγνωστον, ἐπειδὴ εἶπε «Πῶς τεθείκατε αὐτόν;» (Ἰω. 11, 34). Τότε λοιπὸν καὶ ὁ Πατὴρ ἠγνόησεν εἰς τὸν παράδεισον, ποῦ ἦτο κρυμμένος ὁ Ἄδαμ; διότι ἐγνωρίζεν ἀνακηρύσσοντας αὐτὸν εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἔλεγεν Εἰ Ἄδαμ ποῦ εἶ; (Γέν. 3, 9) δηλαδὴ «Πῶς ἐκρύβη»; Διὰ τοῦτο προηγουμένως δὲν εἶπε τὸν τόπον, ἀπ' ἔπου ὁ Ἄδαμ ὄμιλοῦσε μετὰ τὸν Θεὸν μετὰ ἄλλους; Ἄδαμ, ποῦ εἶ;. Καὶ ἐκατεῖνος τί λέγει; «Τῆς φωνῆς σου ἤκουσα περιπατοῦντος ἐν τῷ παράδεισῳ, καὶ ἐφρόνην, ὅτι γυμνὸς εἶμι, καὶ ἐκρύβην» (Γέν. 3, 10). Ἄν αὐτὸ τὸ λέγῃς ἄγνωστον, Ἰουδαῖοι, ἠγνόησεν ἄγνωστον καὶ ἐκατεῖνος; διότι ὁ Χριστὸς ἔλεγεν εἰς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν Μαρτῖν «Πῶς τεθείκατε αὐτόν;» (Ἰω. 11, 34). Αὐτὸ τὸ λέγῃς ἄγνωστον; Τί θὰ εἶπῃς λοιπὸν, ὅταν ἀκούσης τὸν Θεὸν νὰ λέγῃ εἰς τὸν Κἀν «Πῶς Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου;» (Γέν. 4, 9). Ἄν αὐτὸ τὸ λέγῃς ἄγνωστον, ἠγνόησεν ἄγνωστον καὶ ἐκατεῖνος. 526 Α Λάβε καὶ ἄλλην ἀποδείξιν ἀπὸ τὴν θεῖαν Γραφήν. Ἔπιαν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀβραάμ; «Κραυγὴ Σοδόμων καὶ Γομόρρας ἔκει πρὸς με. Καταβάς οὖν ἐβόμαι εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρὸς με συντελοῦνται; εἰ δὲ μή, ἔνα γινώ» (Γέν. 18, 20-21). «Ὁ εἰδώς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν» (Σωσάνα, 42), ὁ «ἐτάξων καρτίως καὶ νεφροῦς [ὁ Θεός];» (Ψαλ. 7, 10), αὐτὸς ποὺ γνωρίζει «τοὺς διαλογισμοὺς τῶν ἀνθρώπων» (Ψαλ. 93, 11) ἀπολαυστικῶς μόνος, αὐτὸς ἔλεγε «Καταβάς οὖν ἐβόμαι εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρὸς με συντελοῦνται; εἰ δὲ μή, ἔνα γινώ»; Ἄν ἐκεῖνος ἦτο ἐνοραστὴς ἀγνοίας, εἶνε καὶ αὐτὸς ἄγνωστον. Ἀλλ' ὅτι ὁ Πατὴρ κατὰ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἠγνόησεν, ὅτι ὁ Ἰῆσους κατὰ τὴν Καινὴν Διαθήκην. Τί σημαίνει λοιπὸν «Καταβάς ἐβόμαι εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρὸς με συντελοῦνται;» Εἰ δὲ μή, ἔνα γινώ; Εἰδὼς τῆς ἴρασε, λέγει, εἰς ἐμένα. Ἀλλὰ θέλω πάλιν νὰ λάβω πείραν ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα με περισσοτέρην ἐκρίθειαν, ὅχι διότι ἐγὼ ἄγνωστον, ἀλλὰ διότι θέλω νὰ διδάξω τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴ προσέχουν εἰς τὰ λόγια ἀνεξαρτήτως, ὅτι νὰ πιστεύουν ἀκόλως, ἐκὼ κανεὶς τοὺς εἰρη κατὰ ἐναντίον κάποιου; ἀλλὰ πρῶτα νὰ ψηλαφῶσι οἱ ἴδιοι μετὰ ἐκρίθειαν καὶ νὰ λαμβάνουν πείραν ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα, καὶ ἴπαστα νὰ πιστεύουν. Διὰ τοῦτο ἐπίσης εἰς ἄλλο ἐβόλιον τῆς Γραφῆς λέγει «Μὴ πιστεύετε παντὶ λόγῳ» (Σαίραχ 19, 15). Διότι εἴποτε δὲν ἀνατρέπει; ἔτσι τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως τὸ νὰ πιστεύῃ

κακούς ἀπέσωσεν εἰς τὰ λόγια. C Τοῦτο εἶπε ἀποστολικῶς καὶ ὁ προφήτης Δαυὶδ· «Τὸν κατακλιόντα λάθρα τὸν πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξείδικον» (Ψαλ. 100, 5).

2. Εἶδες πῶς δὲν εἶχεν ἄνοιαν ὁ Σωτήρ, ὅταν εἶπε «Ποῦ τρεῖς καὶ ἀδελφοί σου», ὅπως δὲν εἶχεν ἄνοιαν οὔτε ὁ Πατήρ, ὅταν εἶπε εἰς τὸν Ἀδὰμ «Ποῦ εἶ;», ἢ εἰς τὸν Κάιν «Ποῦ ὁ ἀδελφός σου Ἀδὰμ;», ἢ «Καταβάς ὄψομαι εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρὸς με συνελθόντων· εἰ δὲ μή, ἵνα γινῶ;». D Τώρα λοιπὸν μποροῦ ν' ἀντιμετωπίσω ἀνεύχους ποῦ λέγουσιν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἀπὸ ἀδυναμίας προσευχέθηκε, προκειμένου νὰ ἀναστήσῃ τὸν Λάζαρον. Προσέχετε λοιπὸν, σὺς παρακαλῶ, ἀγαπητοί, προσέχετε πολὺ. Ἀπέθανε λοιπὸν ὁ Λάζαρος καὶ ὁ Ἰησοῦς δὲν ἦτο εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἀλλ' εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ ἔλεγεν εἰς τοὺς μαθητάς του· «Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοιμήται» (Ἰω. 11, 11). Καὶ ἐκεῖνοι νομίζοντας ὅτι ἔνοιος αὐτῶν τὸν θάνατον, τοῦ λέγουσιν «Κύριε, εἰ κεκοιμήται, σωθήσεται» (11, 12). Τοῦς λέγει φανερῶς ὁ Ἰησοῦς· «Λάζαρος ἀπέθανε» (11, 14). Ἔρχεται λοιπὸν ὁ Σωτήρ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα εἰς τὸν τόπον ὅπου εἶχε τοποθετηθῆ ὁ Λάζαρος. E καὶ τὸν συναντᾷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ λέγει· «Κύριε, εἰ ἦς ὅδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός». (11, 21). «Ἄν ἦσιν ἐδῶ· ὄσθνα!»⁶³ ἡ γυναῖκα. Τὴν στιγμήν αὐτὴν ἡ γυναῖκα δὲν γινώσκει ὅτι ὁ Χριστὸς, καὶ χωρὶς νὰ εἶνε παρὼν σωματικῶς, ἦτο παρὼν μὲ τὴν δυνατότητα τῆς Θεότητος. Ἀλλὰ μεταξὺ τὴν δύναμιν τοῦ διδασκαλοῦ μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ σώματος. Τοῦ λέγει ἡ Μάρθα· «Κύριε, εἰ ἦς ὅδε οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός, καὶ νῦν», λέγει, «οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεόν, δίδωσί σοι» (11, 21—22). Ἄρα ὁ Σωτήρ κάνει τὴν προσευχὴν ἀναποκρινόμενος εἰς τὸ αἰτημὰ τῆς. Διότι ὁ Θεὸς δὲν εἶχεν ἀνάγκην προσευχῆς, διὰ νὰ ἀναστήσῃ τὸν νεκρὸν. Μήπως δὲν ἀνέστησε καὶ ἄλλους νεκρούς; 527 A Ὅταν συνήγαγε κάποιον νεκρὸν ποῦ ἦ κηδεία του ἑπεροσθεῖεν ἀπὸ τὴν πόλιν, μόνον ἔπαιε τὸ σῶμα, καὶ ἀνέστησε τὸν νεκρὸν. Μήπως τότε ἐχρητάσθηκε προσευχὴν διὰ νὰ ἀναστήσῃ τὸν νεκρὸν; Καὶ ἄλλοτε πάλιν μόνον μὲ λόγον εἶπεν εἰς τὴν κόρην «Ταλιθὰ κουμὰ» (Μάρκ. 5, 41), καὶ ἀμέσως τὴν παρέδωκεν εἰς τοὺς γονεῖς τῆς ἡγή. Μήπως τότε ἐχρητάσθηκε προσευχὴν; Καὶ τί λέγουσιν οἱ διδάσκαλοι, ἀφοῦ

63. Τὸ κείμενον τοῦ Montfaucon ἔχει «λογομαχίαι», ἀλλὰ διαρῶσθαι καὶ μεταφράζω «λόγια».

64. Δηλαδή ἐκφράζεται ὡς ἀδελφὴ ἑθνητικῶς, διότι καὶ μὲ αὐτὸ ποῦ λέγει τὴν ἀνθρώπινον ἀδελφότητα τῆς, δεκτικῶς πῶς δὲν φθάσει τὸ ἀνθρώπινον μυαλὸν τῆς· ἂ ἄνοιαν, ὅτι ὁ Χριστὸς καὶ ἀπὸ μακριᾶ μποροῦσε νὰ ἀπέμνη.

καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ μόνου μὲ λόγον ἀνέστησαν τοὺς νεκρούς; Ὁ Πέτρος τὴν Ταβίθᾶ μὲ λόγον δὲν τὴν ἀνέστησεν; (Πράξ. 9, 40). Ὁ Παῦλος μὲ τὰ ραβὰ τοῦ δὲν ἔκανε πολλὰ σημεῖα; (Πράξ. 19, 12). Μάθῃ δὲ καὶ τὰ παραδοξότερα ἀπ' αὐτὰ. Ἡ σκιά τῶν ἀποστόλων νεκρούς ἀνέστησε· διότι, λέγει, ἔφερον ἄνωθεν εἰς κρηβάτια τοὺς ἄρρώστους, «ἵνα κἄν ἡ σκιά Πέτρου ἐπιποιήσῃ τινὲς αὐτῶν», καὶ ἀμέσως ἐσηκείοντο (Πράξ. 5, 15). B Τὶ λοιπὸν; ἡ σκιά τῶν μαθητῶν ἀνέστησε νεκρούς, καὶ ὁ διδάσκαλος ἐχρητάσθηκε προσευχῆν, διὰ ν' ἀναστήσῃ νεκρούς; Ἄλλ' ὁ Σωτήρ κάνει τὴν προσευχὴν χάριν τῆς ἀδελφείας τῆς γυναῖκός. Διότι τοῦ λέγει· «Κύριε, εἰ ἦς ὅδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός» καὶ νῦν οἶδα, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Θεόν, δίδωσί σοι ὁ Θεός» (Ἰω. 11, 21—22). Προσευχὴν ἐξήγησεν; Προσευχὴν ποῦ εἶδω. Ἡ πηγὴ εἶνε σταθερὰ εἰς τὴν θέσιν τῆς· εἰτι ἀγγεῖον νὰ φέρῃ κανεῖς, τὸ γινώσκει· ἂν εἶνε μέγα, λαμβάνει πολὺ· ἂν εἶνε μικρὸν, λαμβάνει ὀλίγον. Αὐτὴ προσευχὴ ἐξήγησε, καὶ ὁ Σωτήρ προσευχὴν τῆς εἶδε. Ἄλλος εἶπεν· «Οὐκ εἶμι ἄξιος, ἵνα μου ὄπῃ τὴν σάγγιν εἰσελάθῃς, C ἀλλὰ μόνον»⁶⁵ εἰπὲ λόγον, καὶ ἰσθῆσεται ὁ παῖς μου». Καὶ ὁ Σωτήρ τοῦ εἶπε· «Κατὰ τὴν πίστιν σου γενηθήτω σοι» (Ματθ. 8, 8—13). Ἄλλος εἶπε· «Ἐὰν καὶ θεράπευσαι τὴν θυγατέρα μου». Καὶ τοῦ εἶπε· «Θὰ σὲ ἀκολουθήσω» (Ματθ. 9, 18—19)⁶⁶. Ἀνάλογος λοιπὸν πρὸς τὰς προαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων προσφέρεται καὶ ἡ θεραπεία τοῦ λατροῦ. Ἄλλη πάλιν ἔπαιε «τὸ κρέσπεδον τοῦ ἱματίου» του κρυφά, καὶ ἐκαρπώθηκα τὴν θεραπεῖαν κρυφά (Ματθ. 9, 20—21). Ὁ καθὼς ἐλάμβανε τὴν θεραπεῖαν μὲ τὸν τρόπον ποῦ ἐπίτευεν. Αὐτὴ λέγει· «Οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν Πατέρα, δίδωσί σοι ὁ Πατήρ» (Ἰω. 11, 22). Καὶ ἐπικεδὴ προσευχὴν ἐξήγησεν ἡ Μάρθα, προσευχὴν τῆς εἶδε καὶ ὁ Σωτήρ· ὅχι ἐπειδὴ ὁ ἴσως ἐχρητάσθηκε τὴν προσευχὴν D ἀλλ' ἐπειδὴ ἤθελε νὰ χειραγωγῆσῃ τὴν ἀδυναμίαν τῆς γυναῖκός, καὶ διὰ νὰ δείξῃ ὅτι δὲν εἶνε ἀντιθέτος πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλ' ὅτι κάθε τι ποῦ κάνει αὐτὸς τὸ κάνει καὶ ὁ Πατήρ. Ἐπλάσεν ὁ Θεὸς; εἰ ἀρχῆς τὸν ἀνθρώπον; καὶ σὺν δύο ἔργων εἶνε τὸ πλάσμα. Διότι λέγει· «Πατήρισμαν ἑθνητικῶν κατ'

65. Ἐἰς τὸ κείμενον τοῦ Montfaucon, ματὰ τὸ μόνον, ὑπάρχει ἡ φράσις «γεννηθήτω σοι», ἡ ὅποια εὐρέθῃ, εἰς τὴν θέσιν αὐτῆν ἀπὸ τοπογραφικῶν λόθων· ἀληθῶς, κατὰ λόθον ἀπὸ τὴν μεθεπειμένην σειράν, ὅπου ὑπάρχει κανονικῶς.

66. Ἡ λέξις δὲν εἶναι ἐπὶ λέξεϊ τοῦ Ἰωάννου, ἀλλὰ περιληπτικῶς ἀπόδοσις τοῦ διαλόγου.

εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν (Γεν. 1, 26). Πάλιν ἠθέλησε νὰ δάξῃ μέσα εἰς τὸν παράδεισον τὸν ληστήν, καὶ ἁμίσητος εἶπεν ἓνα λόγον καὶ ἔβαλε τὸν ληστήν εἰς τὸν παράδεισον (Λουκ. 23, 43), καὶ δὲν τοῦ ἐγχαριστοῦ προσηυχῆ, ἔν καὶ ὁ Χριστὸς ἠμάρτανος νὰ εἰσαίθουν ἐκεῖ ὅσοι οἱ μετὰ τὸν Ἀδάμ. Ἐ δὲ εἶπε ἔβαλε τὴν φιλαγίνην ῥαμφαίαν νὰ φυλάσῃ τὸν παράδεισον (Γεν. 3, 24). Ἀλλ' ἀθετητικῶς ὁ Χριστὸς ἀνοίξε τὸν παράδεισον καὶ ἔβαλε μέσα τὸν ληστήν. Δέσποτα, ληστήν, δάξαις εἰς τὸν παράδεισον; Ὁ Πατὴρ σου μόνον διὰ μίαν ἁμαρτίαν ἔβγαλε τὸν Ἀδάμ ἀπὸ τὸν παράδεισον, καὶ σὺ δάξαις τὸν ληστήν τὸν ὑπεύθυνον δι' ἁμαρτήρια κακὰ καὶ ἀπειροῦς παρανομίας; Καὶ τὸν δάξαις εἰς τὸν παράδεισον ἔτσι ἄπλωθς μὲ ἓνα λόγον; Καὶ εἶπαι οὗτ' ἐκείνω ἔγινα χωρὶς ἡμένα, οὕτε τοῦτο χωρὶς τὸν Πατέρα μου; ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἰδικόν μου καὶ ἐκείνω τοῦ Πατρὸς μου. Διότι: «Ἐγὼ ἐν τῇ Πατρὶ καὶ ὁ Πατὴρ ἐν ἐμοί» (Ἰω. 14, 10).

528 A 3. Καὶ διὰ νὰ ἰδῶς; δι' ἡ ἀνάστασις τοῦ νεκροῦ δὲν ἦτο ἔργον προσηυχῆς, ἀκούσε τὴν προσηυχῆν. Τί λέγει; «Ἐὐχαριστῶ σοι, Πάτερ, δι' ἡκουσάς μου» (Ἰω. 11, 41). Τί λοιπόν; εἶπε αὐτὸ εἶδος προσηυχῆς; εἶπε τύπος ἡκούσε; «Ἐὐχαριστῶ σοι, δι' ἡκουσάς μου. Ἐγὼ δὲ ἤθην δι' πάντοτε μου ἀκούεις» (11, 41 - 42). Ἀπὸ λοιπὸν γνωρίζεις, Κύριε, δι' ὁ Πατὴρ σὲ ἀκούει πάντοτε διὰ τὴν ἐνοχλαίε διὰ πράγματα τὰ ὅποια γνωρίζεις; Ἐγὼ θέλω, λέγει, γνωρίζω δι' ὁ Πατὴρ μὲ ἀκούει πάντοτε, ἀλλὰ διὰ τὸν περιστάτω ὄχλον εἶπον, ἵνα γινώσκαι πάντας. Σὲ σὺ μὲ ἀπέστειλας» (11, 42). Μήπως προσηυχῆται διὰ τὸν νεκρόν; μήπως ἠκέτευσε διὰ νὰ ἀναστήθῃ ὁ Ἀδάμ; μήπως εἶπε «Πάτερ, διάταξε τὸν θάνατον νὰ ἀποκόψῃς; μήπως εἶπε Β «Πάτερ, διάταξε τὸν Ἄδην νὰ μὴ ἀποκλείσῃ τὰς πόλεις του, ἀλλὰ νὰ δώσῃ ὅπως προθύμως τὸν νεκρόν»; Ἀλλά, λέγει, «διὰ τὸν περιστάτω» αὐτὸν ὄχλον εἶπον, ἵνα γινώσκαι πάντας δι' ὁ μὲ ἀπέστειλας» (11, 42). Συνεπῶς αὐτὸ ποῦ γίνεται δὲν εἶνε σημεῖον, ἀλλὰ κατήχησις τῶν παρόντων. Εἶδες πῶς ἡ προσηυχῆ δὲν ἔγινε διὰ τὸν νεκρόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀπίστους⁶⁷ ποῦ ἦσαν παρόντες, «διὰ νὰ μάθουν», λέγει, «ὅτι σὺ μὲ ἀπέστειλας». Καὶ πῶς μπορούμεν, λέγει, νὰ μάθωμεν δι' αὐτὸς σὲ ἀπέστειλας; Πρόσεχε σὲ παρακαλῶ, μὲ πολλήν προσηυχῆν. Νᾶ, λέγει, μὲ τὴν ἰδικήν μου ἀθέτησιν κα-

67. «Ἀπίστοι» ἐδὴ δὲν λέγονται οἱ κληροῖς ἀρνησάμενοι νὰ πιστεύουν, οἱ ἔθελαι, οἱ ἀνέπιστοι, ἀλλ' οἱ ἀλογίστοι, οἱ ὀδυστοῖ, οἱ διστακτικοὶ ὅπως δὲν λέγονται ἀπίστοι τὸν θεοῦν. Αὐτὴν τὴν σημασίαν ἔχει ὁ λέξις μέχρι πολλοῦ τῆς θρησκείας.

αὐτὸν νεκρόν νᾶ, μὲ τὴν ἰδικήν μου ἐξουσίαν διακόσω τὸν θάνατον; ὀνομάζω τὸν Πατέρα Πατέρα; C καλῶ καὶ τὸν Ἀδάμ ἀπὸ τὸν τάφον. Ἐάν δὲν εἶνε ἀληθὲς τὸ πρῶτον, νὰ μὴ γίνῃ μήτε τὸ δεύτερον ἂν ὅμως ὁ Πατὴρ εἶνε ὄντως Πατὴρ μου, νὰ ὑπακούω καὶ ὁ νεκρός, διὰ νὰ διδαχθῶν ὅσοι εἶνε παρόντες. Διότι ὁ Χριστὸς τί ἔλεγε; «Ἀδάμ, δεῦρο ἔξω» (11, 43). Ὅταν ἔγινεν ἡ προσηυχῆ, δὲν ἀναστήθῃ ὁ νεκρός; ὅταν ὅμως εἶπε «Ἀδάμ, δεῦρο ἔξω», τότε ἀναστήθῃ ὁ νεκρός; Ὡ τῶρα μὲ θάνατε; Ὡ τῶρα μὲ δυνάμει τοῦ καταίχε τὴν ψυχῆν ὁ Ἄδης; προσηυχῆ ἔγινε, καὶ δὲν ἀπολύεις τὸν νεκρόν; «Ὁχι», λέγει. Διὰ τὴν; «Διότι δὲν ἔλαβον πρόσταγμα. Εἶμαι δέσμιος ἐδὴ τοῦ κατέχου τὸν ὑπόδικον ἔάν δὲν διαπυχθῶ δὲν τὸν ἀπολύω ἢ προσηυχῆ, λέγει, δὲν ἔγινε ἢ; ἡμένα, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀπίστους ποῦ εἶνε παρόντες. D Διότι: Ἐγὼ, ἔάν δὲν διαπυχθῶ δὲν ἀπολύω τὸν ὑπόδικον περιμένο τὴν διαπυχῆν, εἰὰ ν' ἀπολύσω τὴν ψυχῆν». «Ἀδάμ, δεῦρο ἔξω». Ἀκούσε ὁ νεκρός; τὸ πρόσταγμα τὸ θεοποικόν, καὶ αἰτίως ἔπαυσε τοὺς νόμους τοῦ θανάτου. Νεροπὴ σας αἰρατικοί, νὰ χαθῆτε ἀπὸ τὸ πρῶτον τῆς γῆς. Διότι ὁ λόγος ἀπέδειξεν, δι' ἡ προσηυχῆ δὲν ἔγινε διὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ νεκροῦ, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀθέτησιν τῶν ἀπίστων ποῦ ἦσαν τότε παρόντες. «Ἀδάμ, δεῦρο ἔξω». Καὶ διὰ τὴν ἐκέλευσε τὸν νεκρόν μὲ τὸ ὄνομα; E Διὰ τὴν; Διὰ νὰ μὴ πέσῃ ἡ φωνὴ τοῦ ἀκαλίματος εἰς τοὺς νεκρούς, καὶ τοὺς ἀναστήθῃ ὅσοι ὄντες ἦσαν εἰς τοὺς τάφους; διὰ τοῦτο λέγει: «Ἀδάμ, δεῦρο ἔξω». Ἄνε μόνον ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνακαλῶ ἀπὸ τὸ πλῆθος, ὅσοι μὲ τὸ κλάμα⁶⁸ νὰ δείξω τὴν δύναμιν τοῦ ἐπιφιλιάσσαι διὰ τὰ μέλλοντα. Διότι ἔγὼ ποῦ ἀνάστηκα τὸν ἕνα, δύναμις νὰ ἀναστήσω τὴν οἰκουμένην. «Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ. Ἀδάμ, δεῦρο ἔξω» (11, 25 - 43). Καὶ ἰδῶμεν ὁ νεκρός διεμένος μὲ τῆς κηρίας⁶⁹. Ὡ, τί παράδοξα πράγματα! 529 A. Αὐτὸς ποῦ ἔλυσε τὴν ψυχῆν

68. «Μέρος» (= κλάμα) λέγονται ὁ Χρυσόστομος, ἀνοεῖ ὅτι ὁ Ἀδάμ εἶνε ἓνα μέρος τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος, ποῦ κείσεται νεκρὸς εἰς τὴν γῆν ἐπ' ὅσον ἀνάσταται τὸ μέρος, τὸ τεμάχιον, τὸ κλάμα ποῦ λέγεται Ἀδάμ, εἶνε ἔγγητος εἰς τὴν ἀνάστηθῃ καὶ τὸ θάνατον, ἡ ἀνάστασις.

69. «Κηρίαι» ἔχου στενοὶ καὶ πολλοὶ ἐπιφιλίας; ὅσοις εἶνε ὑπερμαρτος, αἱ ὅποιαι ἐπιπορευόμεναι εἰς ἀνομιλοῦσιν καὶ καλοῦσιν ὅσοις ἐχρηματισμένοι διὰ τὴν περιούσιαν ἢ ἀπαργαζόμεναι (= φρικτικαί) τοῦ νεκροῦ ἀπὸ τὰ πόδια μέχρι τοῦ λαμποῦ. Τὴν κεφαλὴν περιετίθεισαν μὲ τὸ σούδιον (= κηρίαι) ἐπίσης ἐπιπορευόμεναι εἰς τὸ ἴδιον οὐσίαν. Τὰ νεκρὰ αὐτὰ «κηρίαι» (= σάβανα) ἐκκλήσονται εἰς τὸ γυμνὸν σῶμα ὅπως ἡ φαρδύκαλα ἢ τὸ ἀλακάκι, καὶ ἔχονται ἓνα σῶμα. Τὸ ἀποστειλῆν καὶ ἀρνητικῶς αὐτὸ ἀπέπαγμα τοῦ νεκροῦ ἔγνετο διὰ νὰ ἐξουδετερωθῆται ἡ δύναμις διότι οἱ τὰ

ἀπὸ τῆ βασιλείας τοῦ θανάτου, αὐτὸς ποῦ ἔσπασε τὰς πύλας τοῦ Ἄδου, αὐτὸς ποῦ συνέτριψε τὰς μπρούτζινες πύλας καὶ τὰ σιδηρένια μάνδαλα, αὐτὸς ποῦ ἠλευθέρωσε τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῆ βασιλείας τοῦ θανάτου, ἔδωκεν ἡμῶς τὴν ἐλευθερίαν τῆς καρτίαν τοῦ νεκροῦ; Ναί, ἡμῶς ἔδωκεν, ἀλλὰ διατάσσει τοὺς Ἰουδαίους νὰ λύσουν τὰς καρτίαν, τὰς ἑσπείρας οἱ ἴδιοι ἔσπειραν προηγουμένως, ἵνα τὸν ἐνετιφίξαι, ὅστε νὰ ἀναγγυρίσουν τὰ σημάδια τῶν ἔσπειρων ποῦ ἔβαλαν οἱ ἴδιοι, καὶ νὰ λάβουν ἡμετερίαν, ἀπὸ οὗ ἐπράξαν, ὅτι εἶνε ὁ Ἀδάμας, αὐτὸς ποῦ ἔβαλαν οἱ ἴδιοι, καὶ ὅτι εἶνε ὁ Χριστός, αὐτὸς ποῦ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, διότι ἐπιτὴν ἔδωκεν ὁ Πατήρ; ὅτι εἶνε ὁ Χριστός ποῦ ἔχει τὴν ἐξουσίαν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου. Εἰς ἑσπείρα ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, Ἐμοὶ καὶ εἰς τὸν ἀναρχον Πατέρα σου καὶ εἰς τὸ πανάριον καὶ ζωοποιόν σου Πνεῦμα, καὶ τὸρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

φοι ἴσον τὸν θάνατον, ὅπου ὁ νεκρὸς ἐπιπέθειται ἀκόλυντος καὶ ἀπεργασίας, εἰς τὴν ὄραν δὲ τὸν θάνατον - τὸρον ἐπιπέθειται μετὰ τὴν πρῶτὴν ἀπὸ τῆς καρτίαν (=φρούρας) ἔσπειρας ἢ δουλοπείας καὶ διατάσσεται εἰς τὴν τὴν περιουσίαν, παρὰ τὸ κατασταλτικὸν ὄφελον. Διὰ τοῦτο οἱ προσφιλῆς καὶ νεκροὶ ἐπὶ πολλὴν καιρὸν μετὰ τὴν τὴν ἐπιπέθεισαν νὰ ἐμυρίωνον· ἢ ἐμυρίωνον τὸν νεκρὸν, ἐπιπέθειν νὰ τοῦ προσθέσθαι ἀφάρματα. Αὐτὸς ἦτο ὁ λόγος διὰ τὸν ὅπου καὶ αὐτὸς ἡμῶς ἐργασίας ἐπέθεισαν τὸ πρῶτον τῆς ἐπιπέθεισης (=Κυριακῆς) εἰς τὸν τὸρον τοῦ Ἰησοῦ. Ἐπαρῆσαν νὰ ἀργίαν, τὴν δουλοπείαν καὶ ὁ Ἰησοῦς, διότι δὲν ἐπαρῆσαν ὅτι θὰ ἐπαρῆσαν.

ΛΟΓΟΣ Ι'

Ὅτι, ποῦ νὰ μὴ λέγγ κανεῖς οὐα γινώριζε; καὶ νὰ μὴ τὰ προσφίρει εἰς ἄλλους τὸν κἀνει πτωχότερον καὶ τὸ σῆμαι τὸ χάρισμα; καὶ περὶ τῶν προσυχοῦν ποῦ ἔκωνεν ὁ Χριστός καὶ περὶ τῆς ἐξουσίας μετὰ τὴν ὅπου ἔκωνεν τὰ πάντα; καὶ πὸς διαθήσασα τὸν παλαιὸν νόμον; C καὶ ὅτι ἡ ἐπιπέθεισης τὸν δὲν μινύει τὴν ἐπιπέθεισης τὸν πρὸς τὸν Πατέρα, ἀλλὰ τὴν ὅπου γινώριζε πρῶτον.

1. Ἀρκατὰ ἐπιπέθεισαν κατὰ τὰς ἡμέρας ποῦ ἐπέρασον, καὶ ἐπιπέθεισαν τοὺς ἄλλους τῶν Ἀποστόλων, καὶ ἐπιπέθεισαν μετὰ τὴν ἐπιπέθεισαν εἰς τὰ πνευματικὰ κατορθώματα; τὸρα ἦλθεν ἡ ἄρα νὰ σὲς ἐξοφλήσω τὸ χρέος μου.⁷⁰ Δὲν μ' ἐπιπέθει τὴν πλεόν. Καὶ ἔξου δέδοκα εἰς πὸς ἐπιπέθεισαν ὅτι οὐα χρεωστῶ, ἐπιπέθει ἐπιπέθεισαν πολλὰς ἡμέρας. Ἐπιπέθει ἡμῶς δὲν θὰ ἀποκρίψαι τὸ χρέος μου διὰ τὸν λόγον αὐτόν, ἀλλὰ θὰ σὲς τὸ ἐπιπέθει μετὰ τὴν μου τὴν προθυμίαν. Καὶ τὸ κἀνει αὐτὸ ἔχει μόνον ἀπὸ ἐπιπέθεισαν, ἀλλὰ καὶ διὰ προσφίρει μου ἀπὸ τῆς ἐπιπέθεισης. D Διότι εἰς μὲν τὰ ὅπου ἐπιπέθεισαν κέρδος εἰς αὐτὸν ποῦ ἐπιπέθεισαν εἶνε τὸ νὰ ἐπιπέθεισαν τὸ δάνειον ὁ δάνειος; εἰς εἰ τὰ πνευματικὰ ἐπιπέθεισαν κέρδος; μέγιστον διὰ τὸν χρεωστὴν εἶνε τὸ νὰ ἐπιπέθεισαν διαρκῶς τὸ χρέος οἱ δικαιοῦχοι. Διότι εἰς μὲν τὴν πρῶτην ἐπιπέθεισαν, ἵνα τὸ δάνειον ἐξοφλήσῃ, αὐτὸν μὲν ποῦ τὸ ἐπιπέθεισαν τὸν ἐπιπέθεισαν, μεταδίδεται εἰς τὸν δικαιοῦχον, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπιπέθεισαν τὴν ἐπιπέθεισαν, τὸ δὲ δευτέρου τὴν ἀπὸ τῆς. Εἰς δὲ τὰ πνευματικὰ δὲν ἐπιπέθεισαν οἱ ἴδιοι, ἀλλ' εἶνε δυνατόν καὶ νὰ τὸ ἐπιπέθεισαν τὸ δάνειον καὶ νὰ τὸ ἐπιπέθεισαν συγγνώμης. Καὶ

70. Ἐπιπέθει ἡ νὰ ἐπιπέθεισαν ἐπιπέθει ποῦ σὲς; εἶνε παρὰ καιρὸν καὶ μὲς ἐπιπέθεισαν εἰς ὅπου καὶ τὰ ἄλλα ἐπιπέθεισαν, ἢ νὰ σὲς ἐπιπέθεισαν εἰς ἐπιπέθεισαν τὸ δάνειον ποῦ σὲς ὅπου ἐπιπέθεισαν. Μάλλον δὲ τὸ πρῶτον.

71. Ἐπιπέθεισαν καὶ ἐπιπέθεισαν ἐπιπέθεισαν τὴν ἐπιπέθεισαν ποῦ ἐπιπέθεισαν, ἀλλ' ἐπιπέθεισαν ἐπιπέθεισαν δὲν τὴν ἐπιπέθεισαν, λέγει ὅτι ἐπιπέθεισαν ἐπιπέθεισαν τὸ ἐπιπέθεισαν τὸ ὅπου χρεωστῶ, ἀλλ' ἐπιπέθεισαν ἐπιπέθεισαν καὶ δὲν τὸ ἐπιπέθεισαν, δὲν τὸ ἐπιπέθεισαν. Καὶ ἐπιπέθεισαν νὰ ἐπιπέθεισαν ἐπιπέθεισαν, ὅτι ἐπιπέθεισαν. Ἄγει: ἔχει μόνον ἐπιπέθεισαν ὅτι ἐπιπέθεισαν, ἀλλὰ καὶ ἐπιπέθεισαν ἐπιπέθεισαν!

τὸ πλέον θαυμαστὸν εἶναι ὅτι, ὅταν τὸ πληρώνηται εἰς τοὺς ἄλλους, τότε τὸ ἔχον περισσότερον. Εἴ ἂν τὸ παραχῶσι εἰς τὴν διανοίαν μου καὶ τὸ κρατῶ ἔχει συνεχῶς, χωρὶς νὰ δῶν εἰς κανένα, ἐλαττώνεται τὸ κέρδος μου, μειώνεται ἡ παρουσία μου. Ἄν ὅμως τὸ προσφέρω εἰς ἄλλους καὶ κάνω πολλοὺς συμμετόχους καὶ συνεταιροὺς ἔδωκ' αὐτῶν πού γνωρίζω τὴν πνευματικὴν μου πλοῦτος αὐξάνεται. Ὅτι δὲ αὐτὰ εἶναι ἔτσι, καὶ ὅτι αὐτὸς μὲν πού μεταδίδει αὐξάνει τὴν παρακαταθήκην, αὐτὸς δὲ πού ἀποκρῖπτει ἐλαττώνει ὅλον τὸ ἀπόκτημα τῆς ἐργασίας του, μαρτυροῦν ἔκείνοι πού ἐπῆραν τὰ τέλματα, τὰ πέντε τὰ δύο, τὸ ἕνα. 530 Α Οἱ μὲν δύο ἔφεραν τὰ ἐπιματωθέντα διπλάσια καὶ ἐτιμώθησαν διὰ τοῦτο ὁ δὲ τρίτος, ἐπειδὴ τὸ ἐπίλυσε καὶ δὲν ἔδωκεν εἰς κανένα, δὲν μπόρεσε νὰ τὸ διπλασιάσῃ καὶ διὰ τοῦτο ἐτιμώθη (Ματθ. 25, 14—30). Αὐτὰ νὰ τὰ ἀκούσωμεν ἄλλοι, νὰ φοβηθῶμεν τὴν τιμωρίαν, καὶ νὰ προσφέρωμεν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ἀγαθὸν ἔχομεν, νὰ τὸ καταβάλλωμεν εἰς τὸ μέσον δι' ἄλλους, καὶ νὰ μὴ τὸ ἀποκρῖπτωμεν. Διότι ὅταν τὸ δίνωμεν καὶ εἰς ἄλλους, τότε οἱ ἴδιοι εἰμὲθα πλουσιώτεροι. Ὅταν κάνωμεν πολλοὺς συμμετόχους τῆς ἐμπορίας, τότε αὐξάνομεν τὴν περιουσίαν μας. Μήπως νομίζετε ὅτι ἡ δόξα σου ἐλαττώνεται, ὅταν αὐτὰ πού ξέρεις μόνος τὰ κάνεις νὰ τὰ ξέρουν καὶ ἄλλοι μαζί σου; Β Ἄλλ' ἴσα—ἴσα τότε αὐξάνεται καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ φέλιξ, ὅταν καταπατήσης τὸν φθόνον, ὅταν σῆσης τὴν ζηλοτυπίαν, ὅταν δείξης μεγάλην φιλαδελφίαν ἂν περιφύγῃς μοναδικὸς γνώστης, οἱ μὲν ἄνθρωποι θὰ σὲ ἀποστραφῶν καὶ θὰ σὲ μισήσουν ὡς φθονερὸν καὶ μισήλευρον, ὁ δὲ Θεὸς θὰ σὲ τιμωρήσῃ σκληρότητα ὡς πονηρόν. Ἐκτός δὲ ἀπ' αὐτὰ καὶ αὐτὴ ἡ χάρις γρήγορα θὰ σὲ ἐγκαταλείψῃ ἔρημον καὶ θὰ φύγῃ. Καὶ τὸ πᾶσι ἂν μὲν κείτῃται συνεχῶς εἰς τὰς ἀποθήκας, φθαίρεται, διότι τὸ κατατρώγει συνεχῶς τὸ σκουλερί· ἂν ὅμως τὸ ἐγγάλωσιν καὶ τὸ σκορπίσουν εἰς τὰ χωράφια, πολλαπλασιάζεται καὶ ἀναγεννιέται. Ἐστὶ καὶ ἕνας λόγος πνευματικὸς C ἂν μέγῃ συνεχῶς κλεισμένος μέσα, σῆνεται γρήγορα, διότι ἡ φυγὴ φθαίρεται καὶ κατατρώγεται ἀπὸ φθόνον καὶ ἀνηγρίαν καὶ φθονράν ἂν ὅμως διασκορπισθῇ εἰς τὰς φυγὰς τῶν ἀδελφῶν τὴν εἰς γόνιμον χωράφι, ὁ θησαυρὸς πολλαπλασιάζεται καὶ δι' αὐτοὺς πού τὸν δέχονται· καὶ δι' αὐτὸν πού τὸν κατέχει. Ὅπως γίνονται καὶ μὲ τὴν πηγὴν ἂν ἀνέλθῃ ἀπ' αὐτὴν συνεχῶς, καθαρίζεται· περισσότερον καὶ ἀναβλύζει περισσότερον ἂν ὅμως παραχῶσθῃ, ἀποξηραίνεται· ἔτσι καὶ μὲ τὸ πνευματικὸν γάρσιμα καὶ μὲ τὸν διδασκαλικὸν λόγον ἂν μὲν ἀντλήσῃ συνεχῶς καὶ ἀφίεται εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ ἀντλήσουν, ἀναβλύζει περισσότερον ἂν

ὅμως παραχῶσθῃ ἀπὸ τὴν ζηλοτυπίαν καὶ τὸν φθόνον, ἐλαττώνεται καὶ σιγὰ—σιγὰ σῆνεται τελείως. Π Ἀφοῦ λοιπὸν κερδίξω τόσον πολλά, τότε αὐτὸ πού ἔχω ἔμπρός νὰ τὸ καταθέσω ἐν ὄνοματι ἑδωκ, καὶ νὰ σὲ εἰσφύξω τὸ χρέος, ἀφοῦ πρῶτα σὲς ὑπενομήσω ἔλθῃ τὴν συνέλειαν τῶν χρηματιστηρίων αὐτῶν κεφαλῶν.

2. Γνωρίζετε ἀσφαλῶς καὶ ἐνθουσιασθῆ ἀπὸ καλαιότερα, ὅτι, ὅταν σὲς ὁμιλοῦσα περὶ τῆς δόξης τοῦ μονογενοῦς, ἀπαρτίθηκα πολλὰς αἰτίας τῆς μετριοφροσύνης τῶν λόγων σου. Καὶ εἶπα ὅτι ὁ Χριστὸς λέγει πολλὰς φορές λόγια ταπεινά, ὅχι μόνον ἐπειδὴ ἐφόρεσε σάρκα, οὐδὲ μόνον ἐπειδὴ οἱ ἄκροατοὶ εἶναι ἀσθενεῖς, ἔδωκεν καὶ ἐπειδὴ ἤθελε νὰ διδάσκῃ νὰ ταπεινωθῶμεν. Καὶ ἐκείνας μὲν τῆς αἰτίας τῆς ἀνέλευσιν τότε ἐπαρκῶς ἐξήγησα καὶ τὴν προσκυχὴν πού ἔκανε κατὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Ἀδὰμ, καὶ ἐκείνην πού ἔκανε ἄλλοτε πρὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ ἀπέδειξα σαφῶς, ὅτι τὴν μὲν (δευτέραν) τὴν ἔκανε διὰ νὰ θεσπίσῃ τὴν ἐνανθρώπησιν, τὴν δὲ (πρώτην) διὰ νὰ διορθώσῃ τὴν ἀσθενείαν τῶν ἀκροατῶν ὁ ἴδιος δὲν εἶχε ἀνάγκην καμμίαν διορθείας. Ὅτι δὲ πολλὰ τὰ ἔκανε καὶ διὰ νὰ τοὺς διδάσκῃ νὰ ταπεινωθῶμεν, φαίνεται ἀπὸ τὸ ἔξῃ. Ἐβάλεν ὄδιον εἰς τὸν γαβῆρα· καὶ σὲν νὰ μὴ ἔρθῃεν αὐτὸ, ἐφόρεσε καὶ τὴν πεδῖαν ταπεινώνονταν τὸν ἐαυτὸν τοῦ μέχρι· ἐσχάτων, καὶ ἔρχεται νὰ νίπτῃ τὰ πόδια τῶν μαθητῶν (Ἰω. 13, 4—5), 531 Α μαζί δὲ μὲ τὰ πόδια τῶν μαθητῶν ἐνίψα καὶ τὰ πόδια τοῦ προδότη. Ποῦς δὲν θαυμάζει καὶ δὲν μένει κατάπληκτος; Νίπτει τὰ πόδια αὐτοῦ πού πρόκειται νὰ τὸν προδώσῃ. Καὶ τὸν Πέτρον πού τὸν ἐμποδίζει καὶ τοῦ λέγει «Κύριε, οὐ μὴ μου νίψῃς τοὺς πόδας», δὲν τὸν προσπαθῆσαι, ἀλλὰ τοῦ λέγει: «Ἐάν μὴ νίψω σου τοὺς πόδας, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ» καὶ ἐκείνος· «Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν» (13, 6—9). Ἐδῶς σαφῶς μαθητοῦ πού ἐκδηλώνεται μὲ δύο τρόπους, καὶ μὲ τὴν ἀρνησίαν καὶ μὲ τὴν συγκατάθεσιν. Διότι ἂν καὶ εἶνε ἀντίθετα τὰ λόγια, ὅμως καὶ τὰ δύο ἐλέγοντο ἀπὸ ζήλοσιν διδασκῶν. Β Βλέπεις πῶς εἰς κάθε περίπτωσιν ἦτο θεμιτὸς καὶ ἔσπυτος; Ἄλλ' ἂς ἐπανέλθω εἰς τὸ θέμα μου. Διὰ νὰ μὴ τὸν θεωρήσῃς πρόσωπον ἀτελοῦς φέσας ἐξ αἰτίας τῆς ἀτελοῦς πράξεώς σου, ἔκουσε τί λέγει πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὴν νίψιν «Ἰνὸσκατε τί πεποιθήκα ὄμιν; ὁμῶς καλεῖται με ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος, καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ ἄσπ. Ἐἴ οὖν ἐγὼ ὁ Κύριος καὶ ὁ Διδάσκαλος ἐνίψα ὄμιν τοὺς πόδας, οὕτω καὶ ὁμῶς θραύεται ἀλλήλοισι ποιεῖν. Ἰνὸσκατε γὰρ ἔδωκα ὄμιν, ἴνα ὡς ἐγὼ ἐποίησα ὄμιν, καὶ ὁμῶς ἀλλήλοισι ποιεῖτε» (13, 12—15). Βλέπετε ὅτι πολλὰ τὰ ἔκα-

νε διὰ τὰ τοὺς δὴν τὸ παράδειγμα: Ὅπως ἀκριβῶς ἓνας πολὺ σοφὸς διδάσκαλος φελλίζει μαζὶ μὲ τὰ παιδιὰ τοῦ φελλίζου, C καὶ τὸ φέλλιμα δὲν ἀφαιλεῖται εἰς τὴν ἀμάθειαν τοῦ διδάσκαλου, ἀλλ' εἶνε τεκμήριον τῆς στοιχικῆς φροντίδος τοῦ πρὸς τὰ παιδιά, ἔτσι καὶ ὁ Χριστὸς δὲν τὰ ἔκανε αὐτὰ, ἐπειδὴ ἦτο εὐταλοῦς οὐσίας, ἀλλ' ἀπὸ συγκατάθεσιν. Καὶ δὲν πρέπει νὰ τὰ προσηρῶμεν αὐτὰ ὅπως τόχῃ· διότι αὐτὸ ἀκριβῶς ἂν τὸ ἐξετάσωμεν τώρα καθ' ἑαυτὸ, κοίτα τί ἀπαράδεκτον συμπέρασμα θὰ ἐγάλωμεν. Ἄν αὐτὸς ποῦ νίπτει εἶνε εὐτελέστερος ἀπ' αὐτὸν ποῦ νίπτεται (καὶ εἶνε ὁ μὲν Χριστὸς αὐτὸς ποῦ νίπτει, οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ποῦ νίπτονται), τότε ὁ Χριστὸς θὰ εἶνε εὐτελέστερος ἀπὸ τοὺς μαθητάς. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν θὰ τὸ εἴλεγε αὐτό, οὐτα καὶ ἂν ἦτο τραλλὸς. Βλέπεις τί κακὸν εἶνε νὰ ἀγορῶ κανεὶς τὰς αἰτίας, διὰ τὰς ἁπλῶς ὁ Χριστὸς ἔκανεν ἕλα ὅσα ἔκανεν; D Ἡ μάλλον βλέπεις, πόσον καλὸν εἶνε νὰ τὰ ἐξετάσῃ κανεὶς ἕλα μὲ ἀκριβέτην, καὶ ὅχι νὰ βλέπῃ ἀπλῶς ἂν εἴπῃ ἢ ἔκανε καὶ ταπεινὸν, ἀλλ' ἐπιπροσθέτως καὶ διαπί καὶ διὰ ποῖον λόγον; Καὶ δὲν τὸ ἔκανεν αὐτὸ μόνον ἕδω, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ὑπαυγίσθηκα τὸ ἴδιον. Εἶπε πρῶτα «Τίς ἐστὶ μαζίν, ὁ ἀνακαίμενος ἢ ὁ διακονῶν;», καὶ ἔπειτα ἐπυνέχισαν «Ὁχι ὁ ἀνακαίμενος; ἔγω δὲ εἰμ· ἐν μέσῳ ὄραν ὡς ὁ διακονῶν» (Λουκ. 22, 27). Καὶ αὐτὸ τὸ εἶπε καὶ ἑαυτὸν τὸ ἔκανε, δεικνύοντάς ὅτι εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἀρτίζει τὰ κατώτερα διὰ τὴν διδασκίαν τοῦ μαθητῆ καὶ συγχρόνως νὰ τοὺς πείσῃ νὰ εἶνε ματριόφρονες. Καὶ εἶνε φανερὸν ὅτι ἐὰν αὐτὰ τὰ ἀνάγκαται ὅχι διὰ τὴν κατωτέρω τῆς φωνῆς τοῦ ἄλλου διὰ τὴν διδασκίαν ἐκείνου. E Διότι καὶ ἄλλοι λέγει· «Οἱ ἄρχοντες τῶν ἰσθμῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, παρὰ δὲ ἡμῖν οὐχ' οὕτως· ἀλλ' ὁ θέλων ἐν ἡμῖν εἶναι πρῶτος ἐστω πάντων δούλος, καὶ γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι ἀλλὰ διακονῆσαι» (Ματθ. 20, 25—28). Ἀφοῦ λοιπὸν ἦλθε νὰ διακονήσῃ καὶ νὰ διδάσῃ ταπεινοφροσίνην, μὴ θαυμάσῃ καὶ μὴ τὰ χάνῃ, ἂν τὸν ἰδῇς κάποιον νὰ ἐκτελεῖ καὶ νὰ λέγῃ τὰ ἔργα καὶ τὰ λόγια τοῦ διακόνου. Ἐτσι καὶ πολλὰς προσηχῆς τὰς κάνει μ' αὐτὴν τὴν νοσηροσίαν. Τὸν ἐπληρώσαν π.χ. καὶ τοῦ εἶπαν «Κύριε, διδάξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, ὅπως Ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητάς αὐτοῦ» (Λουκ. 11, 1) 332. A Πᾶς μου λοιπὸν, τί ἔπρεπε νὰ κάνῃ; νὰ μὴ τοὺς διδάσῃ νὰ προσεύχονται; Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθε, διὰ νὰ τοὺς μύση εἰς κάθε λεπτομέρειαν τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἐπρεπε νὰ τοὺς διδάσῃ; Ἀλλὰ τότε ἔπρεπε νὰ προσευχήσῃ. Ναί, ὅμως ἔπρεπε, λέγει, νὰ τὸ κάνῃ αὐτὸ μόνον μὲ λόγια. Ἀλλὰ συνήθως τοὺς μαθητευομένους δὲν τοὺς πρῶτα; τὸ-

νὴν ἢ διδασκαλίαν μὲ τὰ λόγια ἔσῃν μὲ τὰς πράξεις. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον δὲν τοὺς διδάσκει μόνον τὴν προσευχὴν μὲ τὰ λόγια, ἀλλὰ συνήθως νὰ τὸ κάνῃ αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος, καὶ διακριτερέως προσηχόμενος εἰς τὰς ἐρημίας, ἐκπαιδευόμενος καὶ συμβουλευόμενος ἑμᾶς, ὅταν θέλωμεν νὰ κάνομεν νουσηροσίαν μὲ τὸν Θεόν, νὰ ἀπορηγώμεν τοὺς θεοδόους καὶ τὰς ταραχὰς B καὶ νὰ ἀποσυρῶμεθα εἰς τὴν ἐρημίαν ὅχι μόνον τὴν τοπικὴν ἀλλὰ καὶ τὴν καιρικὴν. Καὶ εἶνε ἐρημία ὅχι μόνον τὸ ἔρος ἀλλὰ καὶ τὸ ὕπαιτι τὸ ἀνηκαγμένον ἀπὸ κραυγᾶς.

3. Καὶ διὰ τὰ καταλάβει ὅτι ἡ προσευχὴ (τοῦ Χριστοῦ) γίνεται κατὰ συγκατάθεσιν, τὸ ἀπέδειξε βέβαια πολὺ καλῶς μὲ τὰ γεγονότα τοῦ Ἀδελφοῦ, ἀλλὰ ἦν τὸ κάνω κατὰ καὶ μὲ ἄλλον τρόπον. Δικαί ἄραγε δὲν προσεύχεται εἰς τὰ μεγαλύτερα θαύματα, ἀλλὰ εἰς τὰ μικρότερα; Διότι ἂν προσήγματο, ἐπειδὴ εἶχεν ἀνάγκην βοηθείας καὶ δὲν εἶχεν αὐτοεὐαγγέλιον δυνάμιν, ἔπρεπε νὰ προσεύχεται καὶ νὰ παρακλήσῃ τὸν Πατέρα εἰς ἕλα καὶ ἂν ὅχι εἰς ὅλα, τοῦλάχιστον εἰς τὰ μεγαλύτερα. C Τώρα ὅμως κάνει τὸ ἀντίθετον εἰς τὰ μεγαλύτερα πράγματα δὲν προσεύχεται, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι τὸ ἔκανε αὐτὸ ἐκπαιδευόμενος τοὺς ἄλλους, καὶ ὅχι ἐπειδὴ ἔχρηστέο βοηθείαν. Ὅταν π.χ. εὐλόγησε τοὺς ἄρτους, ἐσήκωσε τὰ ἄμια εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ προσεύχθηκα (Ματθ. 14, 19· Μάρκ. 11, 41), διδάσκοντάς ἡμᾶς νὰ μὴ τρώγομεν εἰς τὸ τραπέζι, πρὶν εὐχαριστήσωμεν τὸν Θεόν ποῦ ἐδημιούργησε τοὺς καρπούς. Καὶ πολλοὺς νεκρούς ὅταν τοὺς ἀνέστη, δὲν προσευχήθηκα, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸν Ἀδελφόν. Καὶ τὴν αἰτίαν τὴν εἶπα τότε, ὅτι διήλαθ' ὁ ἔκανε αὐτὸ θαρραλεοῦτάς τὴν ἀσθένειαν τῶν παρευρισκομένων, μὴ αἰτία τὴν ἁγίαν εἶπα καὶ ὁ ἴδιος, λέγοντάς σαφῶς ὅτι «ἐὰν τὸν ὄχλον τὸν περιστάτω εἶπον» (Ἰω. 11, 42). Καὶ ὅτι τὸν νεκρὸν δὲν τὸν ἐσήκωσαν ἢ προσευχὴ ἀλλὰ ἡ φωνὴ τοῦ, τὸ ἀπέδειξε τότε ἰσαρῶς. Καὶ εἶναι νὰ τὸ καταλάβῃς αὐτὸ καλῶς, κοίτα· D Ὅταν παρίσταται ἀνάγκη νὰ τιμωρῇ, νὰ θραβεύῃ, νὰ συγχωρῇ ἀμαρτήματα, νὰ νοσηθῇ, νὰ κάνῃ καὶ ἀπὸ τὰ ποῦ μὲγάλα, δὲν θὰ τὸν ἰδῇς ποτὶ νὰ καλῇ τὸν Πατέρα, οὐτα νὰ προσεύχεται, ἀλλὰ νὰ τὸν κάνῃ ἕλα ἀσθεντικῶς. Καὶ ἐὰν αὐτὰ ἐγὼ θὰ τὰ ἀπαρτιθῶμαι ἕνα - ἕνα καὶ τὸ παρακολούθῃ μὲ προσευχὴν, πὸς ποῦθεν δὲν τοῦ χρειάζεται προσευχὴ. Δεῖτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, λέγει· «κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ἡμῖν ἐκουσίαν» (Ματθ. 25, 34). Καὶ πάλιν «Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ καταρτισμένοι εἰς τὸ πῶρ τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ» (25, 41). Ἰδοὺ, κολάζῃ καὶ θραβεύει· E μὲ ἔλκῃ τὴν ἀσθεντίαν, καὶ δὲν τοῦ χρειάζεται

καμία προσευχή. "Όταν πάλιν θέλη νὰ διορθώσῃ ἕνα παράλυτον σῶμα, λέγει: «Ἐγερθεὶς ἄρον τὸν κρῶδατόν σου καὶ περιπάτει» (Μάρκ. 2, 9). "Όταν θέλῃ ν' ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὸν θάνατον, λέγει: «Ταλιθὰ κοῦμι» (Μάρκ. 5, 41). "Όταν θέλῃ νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματα: «Θάρσει, τέκνον, ἀφάνισται σοὶ αἱ ἁμαρτίαι» (Ματθ. 9, 2). "Όταν θέλῃ νὰ ἐπιτιμῆσῃ τοὺς δαίμονας: «Σοὶ λέγω, τὸ πονηρὸν δαιμόνιον, ἔξελθε ἐκ αὐτοῦ» (Μάρκ. 5, 8). "Όταν θέλῃ νὰ καταστῆλῃ τὴν θάλασσαν: «Σιώπη, πεφίμωσο» (Μάρκ. 4, 39). "Όταν θέλῃ νὰ καθαρίσῃ ἕνα λεπρὸν: «Θέλω, καθαρίσθητι» (Ματθ. 8, 3). ⁵²³ A "Όταν θέλῃ νὰ νομοθετήσῃ: «Ἰκούσατε ἐπιερρήν τοις ἀρχαίοις "Ὁ φρονεῖς;" ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅς ἐν εὐπῆ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ " Μωρὲ", ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέναν τοῦ πυρός» (Ματθ. 5, 21—23). Εἶδες ἐπι δὲ αὐτὸν πᾶς ἄνθρωπος μὲ θεοποικίαν αὐθεντίαν, καὶ εἰς τὴν γέναν ἐκβάλλει, καὶ μέσα εἰς τὴν βασιλείαν θάσσει, καὶ παράλυτον θεραπεύει, καὶ τὸν θάνατον ἀποδιώκει, καὶ ἁμαρτίας συγχωρεῖ, καὶ δαίμονας ἐπιτιμᾷ, καὶ τὴν θάλασσαν καταστῆλῃ: Πᾶς μου λοιπὸν, τί εἶνε μεγαλύτερον, νὰ δόξῃ μέσα εἰς τὴν βασιλείαν, νὰ ρίψῃ μέσα εἰς τὴν γέναν, νὰ συγχωρήσῃ ἁμαρτίας, καὶ νὰ νομοθετήσῃ μὲ αὐθεντίαν, ἢ νὰ κινήσῃ ἄρτους; Δὲν εἶνε ἰσοφάνερον καὶ παθησιολογούμενον ἐπι αὐτὰ εἶνε μεγαλύτερ' ἀπ' ἐκεῖνο; B Καὶ ὁμοίως εἰς τὰ μεγαλύτερα δὲν προσεχέται, συκχώνοντας ἐπι καὶ εἰς τὰ μικρότερα δὲν τὸ ἔκανεν αὐτὸ ἀπὸ ἀδυναμίας, ἀλλὰ διὰ τὴν διδασίαν τοῦ παρημοικόμενου. Καὶ διὰ τὴν κατὰ λέξιν πᾶσαν μέσα εἶνε τὸ συγχωρεῖν ἁμαρτίας, σοὺ φέρου μάρτυρα τὸν προφήτην: διότι ὁ προφήτης λέγει: ἐπι αὐτὸ δὲν ἀνήκει εἰς κανένα ἄλλον, παρὰ μόνον εἰς τὸν Θεόν. «Τίς γὰρ Θεός», λέγει, «ἔσται σὺ, ἐξείρων ἄνομίας, ὑπερβαίνων ἀδικίας;» (Μιχ. 7, 18). Ἐπίσης τὸ νὰ δόξῃ κάποιον μέσα εἰς τὴν βασιλείαν εἶνε πολὺ ἀνώτερον ἀπὸ τὸ νὰ καταλύσῃ τὸν θάνατον ἐν τοῖσι καὶ ἐκεῖνο τὸ κάνει μὲ ἐξουσίαν. Καὶ τὸ νομοθετεῖν ἔν εἶνε ἔργον αὐτῶν ποὺ ἔχουν κάποιον ἀνώτερον, ἀλλ' αὐτῶν ποὺ εἶνε ἐκπλῆξ' καὶ τούτῳ τὸ φωνάζει: ἀπ' ἐνός ἢ ἰδία ἢ φύσις τῶν πραγμάτων. C ἀπὸ οἱ βασιλεῖς μόνον ἔχουν δικαίωμα νὰ νομοθετοῦν τὸ δεικνύει ἀπ' ἑτέρου ὁ Ἀπόστολος, ὅταν λέγῃ: «Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν Κυρίου οὐκ ἔχει, γνωμὴν δὲ δίδωμι ὡς ἡλετημένος ὑπὸ Κυρίου πιστὸς εἶναι» (Α' Κορ. 7, 25). Ἐπειδὴ ἦτο δοῦλος καὶ διάκονος, δὲν ἐτόλμις νὰ προσθέσῃ εἰς αὐτὰ ποὺ ἐνομοθετήθησαν ἐξ ἀρχῆς.

72. Τὸ κείμενον τοῦ Montfaucoum ἔχει: «εἰς θάνατον ἀπελευθερώσαν». Τὸ αὐτὸ εἶνε παρὰβλητικὸς λέξις καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὴν μετάφρασιν τὸ ἀπορρίπτει.

"Ὁ Χριστὸς ὁμοίως δὲν κάνει ἔτσι, ἀλλὰ μὲ πολλὴν αὐθεντίαν ἀπαγγέλλει: τοὺς παλαιούς νόμους, καὶ ἐν συνάξει θεοπίστους τοὺς ἰσχυροὺς του. Ἐάν δὲ τὸ νομοθετεῖν ἀπλῶς εἶνε ἀποκλειστικὸν δικαίωμα τοῦ βασιλέως, ὅταν αὐτὸν τὸν ἐλέπωμεν ἔχει μόνον νὰ νομοθετῇ ἀλλὰ καὶ τοὺς παλαιούς νόμους νὰ διορθώσῃ, τὶ ἄλλο θὰ ἔχουν νὰ εἰποῦν αὐτοὶ ποὺ θέλουν νὰ ἀνασχυντοῦν; D Διότι ἀπ' αὐτὸ εἶνε φανερὸν ἐπι ἔχει τὴν ἴδιαν αὐσίαν μὲ τὸν Πατέρα του.

4. Καὶ διὰ τὴν γίνῃ σαφέστερον αὐτὸ ποὺ λέγω, εἰς ἔλθομεν εἰς τὸ ἴδιον τὸ χωρίον τῆς Γραφῆς. Ἀνάθηκα, λέγει, εἰς τὸ ἄρος καὶ ἐκώθησο: καὶ ἐπὸς τὸν περιτριγυριστὸν ἔλοι, ἤρχισο νὰ λέγῃ: «Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, οἱ πνεῖς, οἱ ἐλεημένους, οἱ καθαροὶ τῆ καρδίας» (Ματθ. 5, 1—12). Ἐπειτα μετὰ τοὺς μακαρισμούς ἐκεῖνους, λέγει: «Μὴ νομίσητε, ἐπι ἦλθον καταλύσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας: οὐκ ἦλθον καταλύσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι» (5, 17). Ἀλλὰ ποῖος ἐξέφρασε τέτοιον ὁμοίον ἢ τὶ ἀπὸ δὲα εἶπε ἦτο ἀντιθετὸν ἀπὸ τὸ προηγούμενον, καὶ τὸ εἶπε αὐτὸ; E «Μακάριοι», λέγει, «οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ἔηραξή οἱ ταπεινόφρωνος» (Ματθ. 5, 3). Ἀλλ' αὐτὸ τὸ εἶπε καὶ ἡ Παλαιὰ: «Θυσία τῷ Θεῷ πνεῖμα συντετριμμένον καρδίαν συντετριμμένην καὶ ταπεινωμένην ὁ Θεός, οὐκ ἐξουθενῶσαι» (Ψαλ. 50, 19). Καὶ πάλιν «Μακάριοι οἱ πραεῖς» (Ματθ. 5, 5). Καὶ αὐτὸ ἐπίσης τὸ λέγει: ὁ Ἡσαΐας ἐμύλην ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ: «Ἐπι τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπι τὸν πρῶτον καὶ ἠσώχων καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους;» (Ἠσ. 66, 2). «Μακάριοι οἱ ἐλεημένους» (Ματθ. 5, 7). Καὶ τούτῳ ἐπίσης εἶνε ἰσοφάνερῶν παντὸς: «Μὴ ἀποστερήσῃ», λέγει, «τὴν ζωὴν τοῦ πτωχοῦ, ἐκείτην θλιβόμενον μὲ ἀπαναίνου» (Σαϊράχ 4, 4) καὶ γενικῶς παντὸς γίνεται τοῦτος λόγος περὶ φιλανθρωπίας. ⁵²⁴ A «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῆ καρδίας» (Ματθ. 5, 8). Αὐτὸ τὸ λέγει καὶ ὁ Δαυὶδ: «Καθάριον καθάρων κείσων ἐν ἐμοί, ὁ Θεός, καὶ πνεῖμα εὐθέως ἐγκαίνισσον ἐν τοῖς ἐγκαίσις μου» (Ψαλ. 50, 12). Ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους μακαρισμούς ἐν παντί τοὺς ἐξέτασῃ ἕνα - ἕνα. Ἐκείτην εἶπε ἢ συμφωνία εἶνε μεγάλη. Διὰ τοῖσι, ἀπὸ δὲν εἶπε τίποτε τὸ ἀντίθετον πρὸς τὰ προηγούμενα, προσέθετο: «Μὴ νομίσητε ἐπι ἦλθον καταλύσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας;» (Ματθ. 5, 17). Κάνει αὐτὴν τὴν σύστασιν ἀναφερόμενος ἔχι: εἰς αὐτὰ ποὺ εἶπεν, ἀλλ' εἰς αὐτὰ ποὺ

73. - Ἀναγινώσκεις. Ὁ Χριστοτόμος δὲν ἔνοιος ἐπι εἰς τὴν ἐπι τοῦ 2-ρου ὁμίλιον ὁ Χριστὸς κρατεῖ διδόνον Π. Διαθήκης, καὶ διαδέσσει: ἀλλ' ἐπι ἀπαγγέλλει. Τὸ «ἀναγινώσκεις» εἰς τὴν γράμην τοῦ Χριστοτόμου εἶνε ἀσχετικὸς ὅρος μὲ εὐρύτερον νόημα, ποὺ σημαίνει καὶ «διαδέσσει» καὶ ἀπαγγέλλει.

πρόκειται να εἴπῃ. Ἐπειδὴ Ἰσαάκ να προχωρήσῃ εἰς πρόκεισταιν ἐπιτολῶν, διὰ τὴν μὴ νομίσαι ὅτι ἡ ἐπαύξει· εἶνε ἐναντιώσας, ἢ ἡ προσθήκη ἀντήρρησις, διὰ τοῦτο εἶπε· **B** «Μὴ νομίσαιτε ὅτι ἦλθον καταλύσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφῆτας». Ἀγλαδὴ· Πρῶταίται να σὺς εἰπὼ μαρτυρὰ τελειότερα ἐπ' ἑσὺ ἐλλέθησαν παλαιότερον· π.χ. «Ἡκούσθητε τὸν φωνῆσας»· ἐγὼ δὲ λέγω, «δὲν θὰ ἀργισθῆς»· ἤκουσατε ὅτι «Ὁ μαρτυρῶν»· ἐγὼ δὲ λέγω ὅτι ὁ ἐμὸς φωνῆσας πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν, ἦδη ἐμαρτυρῶν (Ματθ. 5, 21—22· 27—28)· καὶ ἄλλα παρόμοια. Μὴ νομίσαιτε λοιπὸν ὅτι ἡ τελειότησας εἶνε κατάλυσις· διότι δὲν εἶνε κατάλυσις, ἀλλὰ συμπλήρωσις. Καὶ εἰ, ἔκανε μὲ τὰ σῶματα, αὐτὸ κἀνε; καὶ μὲ τὸν νόμον. Καὶ εἰ ἔκανε μὲ τὰ σῶματα; **C** Ἐάν ἦθε καὶ ἤθερε πολλὰ μέλη ἀνάπηρα, καὶ εἰνα να εἶνε ἄλλοι, τὰ ἐλακλήρωσε καὶ τὰ ἐπαυξήσεν εἰς τὴν πρόκεισταιν εὐκοσμίαν· εἰ, μὲ τῆς ἰδίας τῆς πράξεως τοῦ ἐφανέρωσαν εἰς ἄλλους, εἰ αὐτὸς ἔβαλε καὶ τοὺς παλαιούς νόμους, αὐτὸς ἐδημιούργησε καὶ τὴν φύσιν μῶς. «Ὅτι δὲ ἀντιεφέρετο να τὸ ἀποδείξῃ αὐτὸ, φαίνεται κυρίως ἀπὸ τὴν θεραπείαν τοῦ τυφλοῦ. Καθὼς ἐπερνοσε καὶ εἶδαν ἕνα τυφλόν, ἔκανε πηλόν, καὶ τὸν πηλόν αὐτὸν τὸν εἰλεψε εἰς τὰ ἀνάπηρα μάτια, καὶ τοῦ εἶπε· «**Γ**παγε, νίψαι εἰς τὸν Σιλωάμ» (Ἰω. 9, 6—7). Διὰ τὴν ἀρχαί αὐτὸς ποὺ μὲ τὸ ἀπλόν τοῦ πρόκεισταιν σηκῶναι συναχθῆς νεκροῦ καὶ κἀνε; πολλὰ ἄλλα παρόμοια θαύματα. **D** εἶδη προσθέτει καὶ μίαν ἐργασίαν, κἀνε; πηλόν, καὶ τοῦ πλάθει τὰ μάτια. Μὰ δὲν εἶνε εὐσφαιρόν ὅτι τὸ κἀνε; αὐτὸ, ὅσας, εἰαν ἀκαίως· εἰ δὲ Θεὸς «ἔλαβε χολὴν ἀπὸ τῆς γῆς» καὶ «ἐπλασε τὸν ἀνθρώπον» (Γεν. 2, 7), να καταλόγος ἐπ' αὐτὸ ποὺ γίνεται τώρα, εἰ αὐτὸς εἶνε ἐκείνος ποὺ ἐπλασεν εἰς ἀρχῆς τὸν ἀνθρώπον; Διότι, ἐν δὲν ἤθελε να δείξῃ αὐτὸ, ἦτο περιττὸν αὐτὸ ποὺ ἔκακεν. Ἐπειτα, διὰ να μῶσας ὅτι δὲν τὸν ἐσοφθῆσαν ἡ χρῆσις τοῦ πηλοῦ διὰ να ἰδῇ πῶς ὁ ἀνάπηρος, ἀλλὰ μπορούσε καὶ χωρὶς τοῦ ὀλεθρὸν ἔκακεν να διαπλάσῃ τὰ μάτια μόνον μὲ πρόκεισταιν, συναχθῆς; καὶ λέγει· **E** «**Γ**παγε, νίψαι εἰς τὸν Σιλωάμ» (Ἰω. 9, 7). Ἀπὸ πρώτα μῶς εἰδείξῃ μὲ τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας, ποῖος ἦτο αὐτὸς ποὺ ἐπλασε τὸν ἀνθρώπον εἰς ἀρχῆς; εἶπειτα τοῦ λέγει· «**Γ**παγε, νίψαι εἰς τὸν Σιλωάμ». Ἐνας ἄριστος γλύπτης, εἰαν θέλῃ να ἐπιδείξῃ τὴν τέχνην τοῦ εἰς τὴν πράξιν, διαπλάσσει τὸν ἀνθρώπινα εἶλον καὶ ἀφήναι ἕνα μέρος ἀκατέργαστον, ὅσας εἶπειτα τεχνουργῶντας τὸ ἀτελὲς μέρος να μῶς δείξῃ πῶς ἐτεχνουργῆσε τὸ εἶλον· εἰ, ἀκριβῶς ἔκακε καὶ ὁ Χριστὸς· ἔκλοντας να δείξῃ ὅτι αὐτὸς ἐπλασε τὸν εἶλον ἀνθρώπον ἀφῆκεν αὐτὸν ἀτελῆ, ὅσας εἰαν ἔλθῃ να τοῦ συμπληρώσῃ τὰ μάτια, καὶ μὲ τὴν τελειότησας τοῦ μέρους να μῶς κἀνη να πιστεύσασιν ὅτι αὐτὸς

ἐδημιούργησε τὸ πᾶν. Καὶ πρόκεισε ποὺ τὸ ἔκακεν αὐτὸ· εἰ, εἰς τὸ χεῖρ ἢ τὸ ποδὶ, ἀλλ' εἰς τὰ μάτια, τὸ θραιότερον καὶ ἀναγκαϊότερον ἐπ' εἰνα τὰ μέλη μῶς. ἔκακεν τοῦ ὀσποῦ ἐμαῖς δὲν ἔχονεν ἄλλο πολυτιμότερον μέρος. Αὐτὸς δὲ ποὺ μπορούσε να πλάσῃ καθ' ὀλοκλήρως τὸ θραιότερον καὶ ἀναγκαϊότερον, ἐγλαδὴ τὰ μάτια. **533** **A** εἶνε φανερόν ὅτι μπορεῖ να κατασκευάσῃ καὶ χεῖρ καὶ ποδὶ; καὶ εἰνα τὰ ὑπόλοιπα μέλη. **B** τὰ τριευτογυμμένα μάτια ἔκακεν, ποὺ εἶναιν θέατρον εἰς ἄλλους τοὺς παρόντας καὶ ἄλλους τοὺς ἔκακεν να γυρίσασιν να τὰ βλέπουν καὶ μὲ τὴν θραιότητά των ἐφῶνῶσαν καὶ ἐδίδασκον εἰς ἄλλους τὴν δύναμιν τοῦ Χριστοῦ! Καὶ ἦτο παράδοξον αὐτὸ ποὺ ἐγένετο· διότι ὁ τυφλὸς εἰδίδασκε τοὺς μὴ τυφλοὺς να βλέπουν. Αὐτὸ ἐφανέρωκε καὶ ὁ Χριστὸς εἰαν ἔκακεν· «εἰς κρῖμα ἦλθον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέψωσι καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται» (Ἰω. 9, 39). **B** τί μακαρία τυφλῶσις! αὐτὰ ποὺ δὲν ἔλαβεν ἀπὸ τὴν φύσιν τὰ ἔκακεν ἀπὸ τὴν χάριν· **B** καὶ δὲν ἔκακεν ἀπὸ τὴν ἀκαθολὴν τίποσιν τόσο μῶς, ὅσων ἐκέρθησαν ἀπὸ τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας. Τί θαυμασιότερον μπορούσε να ὑπάρξῃ ἀπὸ τὰ μάτια ἔκακεν, τὰ ὀσποια κατηγυμῆσαν να πλάσθων ἀπὸ κῆμα καὶ ἄλλα χεῖρα; Καὶ συνέθη εἶδη ἔκακεν ποὺ συνέθη εἰς τὴν σκείραν. Ὅσως ἐκείνη καθόλου δὲν ἐζημιώθη ἀπὸ τὴν ἀργασίαν, ἀλλ' ἔγινε καὶ πολὺ ἐνδοξότερα, λαμβάνοντας παιδί μὲ τὸς νόμους· εἰ, τῆς φύσεως ἀλλὰ τῆς χάριτος!· εἰ, ἀκριβῶς καὶ ὁ τυφλὸς δὲν ἐζημιώθη καθόλου ἀπὸ τὴν προηγουμένην ἀναπηρίαν, ἀλλ' ἐκέρθησεν ἐπ' αὐτὴν τὰ μέγιστα. **C** ἀπὸ κατηγυμῆσιν να ἰδῇ πρῶτον τὸν ἦλον τῆς δικαιοσύνης καὶ εἶπειτα αὐτὸν τὸν ἀσφαιτόν.

5. Τὰ λέγει αὐτὰ διὰ να μὴ λυπορηθεῖ, εἰαν βλέπωμεν ἡ τὸν αὐτὸν μῶς ἢ ἄλλους να εὐρισκόμεθα εἰς συμφοράς. «**A** να εἰνα εἰνα μῶς συμβαίνουσι τὰ ὑποκειόμεναι γενναίως καὶ εὐχαρίστως, ἐπισωφῆσῃ ποτε εἰνη ἢ συμφορὰ θὰ μῶς ἀποθῆ εἰς τέλος καλὸν καὶ γαμῆτον ἀγαθὸ. Ἀλλὰ εἰνα να ἐπανέλθῃ εἰς τὸ θέμα μου, ὁ Χριστὸς ὅσως ὀλοκλήρως τὰ ἄλλοις σῶματα, εἰ, καὶ τὸν νόμον, ποὺ τὸν εὐρῆκεν ἀτελῆ, τὸν ἀρρόθμῆς, τὸν συναπλήρωσε, καὶ τὸν ἐτέλειωσε. Κἀνε; να μὴ νομίσῃ ὅτι, ἐπειδὴ ὁ νόμος ἦτο ἀτελῆς, κατηγυμῆσεν τὸν νομοθέτην. Διότι ὁ νόμος ἐκείνος δὲν ἦτο ἀτελῆς, ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ, ἀλλ' ἔγινε μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου. **D** Τὸν καιρὸν κατὰ τὸν

74. Ποῖαν σκείραν· ἐναὶς ἐπὸ ἡ Χριστοῦσας, δὲν φαίνεται. Σκείρα; γέννησται θαυμασιότης ὀσος κατὰ τὸν προκεισταιν ἀναφέρονται εἰς τὴν Γραφήν ἢ ἔσρα, ἢ Ρεβέκκα, ἢ οὐκῶνος τοῦ Μανῶ, ἢ ἄνω καὶ ἢ Ἐλισβετ, αἱ ὀσποια ἐγέννησαν τὸν Ἰσαάκ, τὸν Ἰακώβ, τὸν Σαμῆλ, τὸν Σαμουὴλ, τὸν Ἰωάννην βαπτιστήν.

ὅποιον ἐθεσπίσθη ἦτο πολὺ τέλειος καὶ κατάλληλος δι' αὐτοὺς εἰς τοὺς ὁποίους ἐδόθη. Ὅταν ὁμοῦ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἐξεπαιδαυθῆ ἀπὸ τὸν Θεόν καὶ ἐκαλυπτεῖται, ὁ νόμος ἔργων ἀτελέστατος ἔχει ἀπὸ τὴν φύσιν, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ διδασκόμενοι ἀπ' αὐτὸν ἐστηρίχθησαν προσηκῶς εἰς τὴν ἀρετὴν. Τὰ τότε καὶ τὰ θέλησιν ποὺ κατεσκευάσθησαν δι' ἕνα θαυλόπαιδον κατάλληλα πρὸς ἐξέτασιν καὶ ἔχει πρὸς μάχην καὶ πόλεμον, ὅταν τὸ παιδί μεγαλώσῃ καὶ μάθῃ τὴν ἀριστεύειν εἰς τοὺς πολέμους, γίνονται ἀχρηστά. Τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς συνέβη καὶ εἰς τὴν φύσιν μας. Ἐστὶν ἡμεῖς ἀτελέστατοι καὶ ἀγυμνασθέντες, μὲν ἔδωκεν ὅπλα κατάλληλα, τὰ ὅποια μπορούσαμε νὰ τὰ συγκρίνωμεν εὐκόλως. Ἐταν ὁμοῦ ἐμεγαλώσαμεν εἰς τὴν ἀρετὴν, ἐκεῖνα ἔργων πλέον ἀπελθὼ λόγῳ τῆς τελειότητός μας. Διὰ τοῦτο ἦλθεν ὁ Χριστὸς προσφέροντάς μας ἄλλα μαγαλιότερα. Καὶ κοίτα μὲ πόση σύνεσιν καὶ τοὺς παλαιούς νόμους ἀπαγγέλλει καὶ τοὺς νέους παρουσιάζει. «Ἦκούσατε», λέγει, «εἰ ἐπρόβη τοῖς ἀρχαίοις "Ὁδὸ φωνεῖται"» (Ματθ. 5, 21). Πρὸς μᾶς καὶ ἀπὸ ποῦθεν ἐλέγχθη; Σὺ τὸ εἶπες, αὐτὸ ἦ ὁ Πατὴρ σου; Ἀλλὰ δὲν λέγει. Δικαί τὸ ἀπεισιώτησεν αὐτό, καὶ δὲν ἐναντίωσεν αὐτὸν ποὺ τὸ εἶπε, ἀλλ' ἀνέφερε τὴν νομοθεσίαν ἀπρόσωπον. 536 Α Διότι ἂν ἔλεγε θέσια, εἶπε «Ὁ Πατὴρ μου εἰς τοὺς ἀρχαίους εἶπεν "Ὁδὸ φωνεῖται", ἐγὼ δὲ πᾶς λέγω "Ὁδὸ ἀρισθία"». 75 Ἢ ἐναντίον τοῦ αὐτοῦ ποὺ εἶπεν, εἰς αἰτίας τῆς ἀνοητίας τῶν ἀκρατῶν ποὺ δὲν μπορούσαν νὰ καταλάβουν δι' ἐνομοθετοῦσεν ἔχει διὰ τὴν ἀναστροφήν τὰ προηγούμενα, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀπαυχήσῃ καὶ τὰ τοῦ ἔλεγον «Τὸ λέγεις; Ὁ Πατὴρ σου εἶπεν "Ὁδὸ φωνεῖται", καὶ σὺ λέγεις "Ὁδὸ ἀρισθία"». Διὰ τὴν μὴ νομίσησιν λαίπρον κανεῖς, εἰ αὐτὸς εἶνε ἀκρίβης ἀπὸ τὸν Πατέρα, ἢ εἰ εἰσάγει κατὰ σωφρότερον ἀπ' ἐκεῖνον, δὲν εἶπεν δι' ἠκούσατε παρὰ τοῦ Πατρὸς. Ἐπίσης ἂν ἔλεγον «Ἦκούσατε εἰ ἐγὼ εἶπα εἰς τοὺς ἀρχαίους, αὐτὸ θὰ ἐφαίνετο περισσύτερον ἀπόρητον ἀπὸ τὸ προηγούμενον. Ἀποῦ, ὅταν εἶπε «Πρὸ τοῦ Ἀβραάμ γενέσθαι ἐγὼ εἶμι» (Γου. 8, 58), Β ἀπεισιώτησεν νὰ τὸν λιθοβολήσουν. ἂν ἔλεγον δι' καὶ εἰς τὸν Μωϋσῆν κτλ. ἔδωκε τὸν νόμον, τί δὲν θὰ τοῦ ἔκαναν; διὰ τοῦτο οὐκ εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦ εἶπε τίποτε οὐκ εἶναι τὸν Πατέρα, ἀλλ' ἐχρησιμοποίησε τὴν ἀρίστην ἐκφρασίαν ἠκούσατε εἰ ἐπρόβη

75. Τὸ κείμενον τοῦ Montfaucon ἔχει: «Ὅτι εἰ μὲν εἶπεν οὐ... Ἀλλὰ λέγομαι καὶ μεταφράζω τὴν ἀρετὴν συμπλήρωσιν τοῦ Savillus» «Ὅτι εἰ μὲν εἶπεν ὁ Πατὴρ, μου τοῖς ἀρχαίοις εἶπεν "Ὁδὸ...", ἡ ὅποια φαίνεται ἀπὸ τὰ παρακείμενα. Εἶνε φανερόν, δι' ὅτι ἀρχαίως ἀντιγραφῶς ἐπέβησαν ἀπὸ τὸ πρῶτον εἶπεν, εἰς τὸ δεύτερον εἶπεν (δικασματικῶς διὰ τὸ ἡμισοτέλειον).

τοῖς ἀρχαίοις "Ὁδὸ φωνεῖται"; Ἐκείνη αὐτὸ ποὺ ἔκανα μὲ τὰ σήματα, ὅταν μὲ τὴν ἀναπλήρωσιν τοῦ ἔλλειπε τοὺς εἰδόμενος ποῖος ἀνημοσύνησιν ἐξ ἀρχῆς τὸν ἀνθρώπον ἐδῶ μὲ τὴν διάρθρωσιν τοῦ νόμου καὶ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ κένου, εἰδόμενος ποῖος εἶνε ἐκεῖνος ποὺ ἔδωκεν ἐξ ἀρχῆς τὸν νόμον. Διὰ τὸν ἴδιον λόγον καὶ ὅταν ἐμίλοσεν διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ἀνέφερον οὐτὸν τὸν αὐτὸν τοῦ οὐτε τὸν Πατέρα, C ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἀπήγγειλε τὸ χωρίον ἀπροσώπως καὶ ἀκριβῶς: «Ὁ ποιητὴς ἐξ ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς» (Ματθ. 19, 4). Καὶ μὲ τὰ λόγια θείατα ἀπεισιώτησεν τὸν δημιουργόν, μὲ τὸ ἔργον ὁμοῦ ἀπεκάλυψε ποῖος εἶνε, συμπληρώνοντας τὰς ἐλλείψεις τῶν σημείων. Ἔτσι καὶ ἐδῶ ἀπὸ εἶπεν «Ἦκούσατε εἰ ἐπρόβη τοῖς ἀρχαίοις, ἀπεισιώτησεν μὲν ἀπὸ ποῦθεν ἐλέγχθη, ἀλλὰ μὲ τὴν πράξιν ὑπέδειξε τὸν αὐτὸν τοῦ. Διότι αὐτὸς ποὺ συνεπλήρωσε τὴν ἑλλειψίν, αὐτὸς εἶνε καὶ ὁ ἐξ ἀρχῆς νομοθέτης. Ἀπαγγέλλει δὲ καὶ τοὺς παλαιούς νόμους, ὥστε μὲ τὴν παράθεσιν νὰ μάθουν οἱ ἀκραταί, πρῶτον δι' ὅσα λέγει δὲν εἶνε ἀντιφάσις, καὶ δεύτερον δι' ἔχει τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν μὲ τὸν Πατέρα. D Αὐτὰ κατενόησαν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἑθνημαζῶν. Καὶ δι' ἐθνημαζῶν ἀκούσε τὸν εὐαγγελιστὴν ποὺ τὸ λέγει: «Ἐξελήμισσεντο», λέγει, «οἱ ἔχοντες ἐπὶ τῆς διδασχῆς αὐτοῦ, δι' εἰδόμενος αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχοντες καὶ οὐκ ὡς οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ φηρισαῖοι» (Ματθ. 7, 28-29). Τί μὲ τοῦτο, λέγει ἂν ἐκεῖνοι ἐσχημάτισαν τὴν ἐντύπωσιν αὐτῶν ἐκ παρανοήσεως; 76 Ναι, ἀλλὰ ὁ Χριστὸς δὲν τοὺς κατηγοροῦσεν, ὥστε τοὺς ἐπέπληξεν, ἀλλ' ἐπανύρωσε τὴν γνώμην των. Διότι μετὰ δι' ὁ λόγον, ὅταν τὸν ἐπληρίωσεν ὁ λεπρὸς καὶ εἶπε «Κύριε, ἐάν θέλῃς, δύνασαι με καθάραι», τί τοῦ λέγει; «Θέλω, καθάραισθαι» (Ματθ. 8, 2-3). Δικαί δὲν εἶπεν ἀπλῶς «Καθαρίσθητι»; Ἐ ἂν καὶ ὁ λεπρὸς ἐμαρτύρησεν δι' τοῦ ἀγνωρίζει ἐξουσίαν, διότι εἶπεν «Εάν θέλῃς». Ἀλλὰ διὰ τὴν μὴ νομίσης δι' τὸ «Εάν θέλῃς» εἶνε γνώμη τοῦ λεπροῦ μόνον, ὁ ἴσως ἐπρόθετος «Θέλω, καθάραισθαι».

76. Τὸ νόημα τῆς προτάσεως αὐτῆς, ἡ ὅποια ὑποτίθεται δι' εἶνε ἀντιφάσις τὸν ἀκριβῶς, κατὰ τὸν Χρυσόστομον, εἶνε τὸ εἶπε: Ὁ Χρυσόστομος λέγει: Ὁ Ἰσχυρὸς Χριστὸς μὲ τὸ νὰ νομοθετῆ ἀποδεικνύει τὸν αὐτὸν τοῦ Ἰσχυροῦ καὶ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς. Αὐτὸ τὸ κῆρος ἦτο τὸσαν ἑμφανίς, ὥστε τὸ ἀντιλήθησαν καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν σημείωσιν τοῦ εὐαγγελιστοῦ, δι' οἱ Ἰουδαῖοι ἐπαπλήρωσαν, διότι εἰδόμενος μὲ ἕνα κῆρος ποὺ δὲν εἶχον οἱ γραμματεῖς. Καὶ οἱ φηρισαῖοι φέρουν τὴν ἀντιφάσιν. Αὐτὸ δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν, διότι καὶ μὲν ἐκεῖνοι αὐτὸ εἶχον ἐνόησαν, ἀλλὰ κακῶς ἠνόησαν παρενόησαν. Ἀλλ' ὁ Χρυσόστομος ἔπεισεν: δὲν παρενόησαν, διότι ἡα ποῖς ἐπέπληξεν ὁ Χριστὸς αὐτοὺς ὁμοῦ δι' μόνον δὲν τοὺς ἐπέπληξεν, ἀλλὰ καὶ ἐπεθεσπίσεν τὴν ἀντιφάσιν των ὡς ὄφειν.

"Ετσι επίτηδες πάντοθ θέλειμα την εξουσίαν του, και ότι ενέργει με αδελφίαν: διότι αν δέν υπήρχεν αυτός ο λόγος, θα ήτο περιττόν αυτό που είπα."

6. Τώρα λοιπόν που έμαθουμε ότι' ελα τα λεγόμενα την εξουσίαν του, αν κάποιος άλλος τον βσιμειν να κάνει και να λέγει κάτι ταπεινόν, είτε διά τούς λόγους σου ήδη ανέφερα, είτε διά να δόξηγησ τούς άκρωτάς εις την ταπεινοφροσύνην,³³⁷ Α μη τον ύποπτευόμεν διά τόν λόγον αυτόν ότι έχει εύτελή ουσίαν. Διότι και τό ότι ελαβε σάρκα τό κατεδέχθη από τ. ταπεινοφροσύνην, και όχι επειδή είνε κατώτερος του Πατρός. Και από που φαίνεται αυτό; Διότι και αυτό τό επιχείρημα τό έχουν πάν σφισίαν οι έχθροί της αληθείας, και λέγουν ότι, αν ήτο ίσος με τόν Πατέρα, διατί δέν ελαβε σάρκα ο Πατήρ; διατί έφόρεσε μορφήν δούλου ο Υιός; "Αρα δέν είνε γυναικόν, ότι επειδή ήτο κατώτερος; "Αλλ' αν αυτός είνε ο λόγος διά τόν όποιον κέρρασε την ιδιότην μας φώσιν, έπρεπε να σαρκωθή τό Πνεύμα, τό όποιον εκείνοι λέγουσι, ότι είνε κατώτερον από τόν Υιόν (ήμεις δέν τό λέγομεν αυτό). Β "Αν διά τόν λόγον τούτον είνε ο Πατήρ ανώτερος από τόν Υιόν, επειδή ο ένας σαρκωθή και ο άλλος δέν σαρκωθή, τότε και τό Πνεύμα του θα είνε ανώτερον (από τόν Υιόν) διά τόν ίδιον λόγον: διότι ούτε αυτό σαρκωθή. Και δια να μη τό λέγω αυτό μόνον από συλλογισμούς, έλατε να τό εγάλωμεν από τάς Γραφάς της Βίβας, αποδεικνύοντας ότι από ταπεινοφροσύνην ελαβε σάρκα. (Ο Παύλος που τό γνωρίζει αυτό με άκριθείαν, είνε θέλη να μάς συμβουλεύσ η κατά χρησίμον, μής κατεβάξει: έξ αρχής τά υποδείγματα της άρετής. Συμβουλεύει π.χ. πολλὰς φορές περι άγάπης, και θέλοντας να δόξηγησ τούς μαθητάς του εις τό να αγαπούν άλλήλους, φέρνει εις τό μέσον τόν Χριστόν και λέγει: C «Οι άνδρες αγαπάτε τάς γυναίκας, καθώς και ο Χριστός ήγάπησε την Έκκλησίαν» (Έφεσ. 5, 25). Όταν πάλιν όμιλή περί ελεημοσύνης, κάνει τό ίδιον λέγει: "Πενούκατε την χάριν του Κυρίου ήμωιν 'Ιησοφ Χριστόφ, ότι: ός' ήμιας επώχευσε πλούσιος ών, ίνα ήμιας τη έχρίνου πτωχεία' αποκουσίητε» (Β' Κορ. 8, 9). Και αυτό που λέγει ίχει τό εξής νόημα: όπως ο Δεσπότης σου επώχευσε με τό να φορέσ σάρκα, έτσι και σφ πώχευσε εις τά χρήματα: διότι όπως εκείνου την δόξαν δέν την ήμείωσαν ή πτωχεία, έτσι ούτε και σφια θα μπορούσιν να οι ελάψ η πτωχεία τών χρημάτων, αλλά θα σου αύξήσ πολλο τον πλοστον. "Ετσι πάλιν και όταν όμιλή εις τούς Φιλιππησίους περί ταπεινοφροσύνης, D στήνει εις τό μέσον τόν Χριστόν και

337. Τη ταπεινοφροσύνην

από είνη «Τη ταπεινοφροσύνη άλλήλους ήγούμενοι υπερέχοντάς αυτούς», προσάτει: "Τούτο γάρ προνειόθε εν ύμιν, ο και εν Χριστώ 'Ιησοφ, ός εν μορφή Θεοφ υπήρχον σφ αρπαγμών ήγήσαστε τό είναι ίσα Θεοφ, άλλ' έαυτόν εκένωσε μορφήν δούλου λαθόν». (Φιλ. 2, 3—7). "Αν κατεδέχθη να φορέσ σάρκα, επειδή ήτο κρηώτερος εις την φύσιν, τότε άφραλώς αυτό που έκανε δέν ήτο βέλγη ταπεινοφροσύνης, και καθώς ο Παύλος τό ανέφερε διά να παροτρών η πρός ταπεινοφροσύνην. Ταπεινοφροσύνη είνε όταν ο ίσος υπακούσ εις τόν Ισον. Αυτό θέλει να δείξ η και ο ίδιος, και λέγει: E «Ός εν μορφή Θεοφ υπήρχον σφ αρπαγμών ήγήσαστε τό είναι ίσα Θεοφ, άλλ' έαυτόν εκένωσε μορφήν δούλου λαθόν» (Φιλ. 2, 6—7). Τι σημαίνει: «Όχι αρπαγμών ήγήσαστε τό είναι ίσα Θεοφ, άλλ' έαυτόν εκένωσε μορφήν δούλου λαθόν»; Ατός που αρπαξ η κάτι που δέν τό άνήκει, τό κατέχει συνεχώς και ποτέ δέν δέχεται να τό άφήσ, επειδή φοβάται και δέν έχει θάρρος διά τό αποκνημά του' εκείνος ήμιας που έχει ένα αναφαίρετον αγαθόν, και αν τό κρύψ η, δέν φοβάται. Και δια να εας κάνω σαφή τόν λόγον με ένα παράδειγμα' υποθέσατε ότι είνε δύο άνθρωποι, ο ένας δούλος και ο άλλος υιός του αυτού άνθρώπου: αν ο δούλος ανακηρύξ η εις τόν έαυτόν του έλευθερίαν που από πουθενά δέν τό άνήκει,³³⁸ Α και επαναστατήσ η κατά τόν κυρίου του, δέν δέχεται να κάνει κάτι δουλικόν, ούτε υπακούει: όταν διατάσσεται, διότι φοβάται μήπως αυτό άκριβώς συμπατήσ η την έλευθερίαν του και η διαταγή του δημιουργήσ η πώσιν: διότι την τιμήν (του έλευθέρου) την αρπαξ η και την έχει αναξίως. (Ο υιός ήμιας δέν θα άρνήθ η να κάνει κάθε δουλικόν έργον, δόξιας ών είνε, και αν έκτελέσ η όλα τά καθήκοντα τών δούλων, η έλευθερία του δέν μειώνεται: καθόλου, αλλά μένει: ασάλευτος, αφού η εν γενετής ύψηλή καταγωγή του δέν είνε δυνατόν να καταργηθ η από τά δουλικά έργα. Διότι αυτός την έλευθερίαν δέν την έχει από αρπαγήν, όπως ο δούλος: αλλά την εκληρωθήσ ησεν έξ αρχής, από την πρώτην ήμέραν. Β Αυτό λοιπόν θέλοντας να έκφρασ η, ο Παύλος διά τόν Χριστόν, λέγει: ότι, επειδή ήτο αν φύσιως ελευθερος και γνήσιος υιός, δέν ήσθάνθη την ανάγκην να κρύψ η την ισότην σου να την ελαβεν ως αρπαγήν, αλλά ελαβε την μορφήν του δούλου με εμπιστοσύνην. Διότι ήθελε πολύ καλώς, ότι η τυγκυτάτως δέν θα του μειώσ η καθόλου την δόξαν. Δέν ήτο επίκτητος, ούτε τού δόξ η έξ αρπαγήν, ούτε ξένη και μη άνήκουσα εις αυτόν, αλλά φυσική και γνησία. Διά τούτο ελαβε μορφήν δούλου, δόξιας και ταπεινότητος, ότι: αυτό δέν θα μπορούσ η να τόν ελάψ η καθόλου. Και άφραλώς δέν τόν εδίαξ ην, αλλά και με την μορφήν του δούλου εξακλούσ ην

σε να έχω την ίδια δόξαν. **C** Βλέπεις ότι και αυτό το γεγονός ότι έπηρεάσθη είναι σημάδι ότι ο Υιός είναι ίσος με τον Πατέρα; και ότι η Ισότης αυτή δεν είναι έκδηλος, ούτε κάτι που του προστίθεται; και του απαιρείται, άλλ' άσπλευτος και θεβαία, και δόξα που είναι φυσικόν να έχω κοινήν ένας υιός μαζί με τον πατέρα του;

T. "Οι" αυτά λοιπόν να τα λέγωμεν εις άπάντην έκείνων, και να φροντίζωμεν, έσον μές είναι δυνατόν, να τους άρπάξωμεν από την πονηράν έκείνην αίρεσιν και να τους επαναφέρωμεν εις την αλήθειαν. Άλλά και έμεις οι Έθνη να μη νομίζωμεν ότι μές άρειται διά να σωθώμεν μόνον ή πίστις,⁷⁸ αλλά να φροντίζωμεν και διά την διαγωγήν μας, να επιβεβαιώμεν και ίδιον Χριστον, ώστε ή όφειλειά μας να είναι ολοκληρωμένη και από τας δύο πλευράς. **D** Και αυτό που σάς παρακάλεσα και άλλοτε, αυτό σάς παρακαλώ να το κάνετε και τώρα. Και να διακρίνωμεν τας μεταξύ μας έχθρας, και κενείς να μη έχθρεύεσθε τον πλησίον του περισσότερον από μίαν ήμέραν, αλλά πριν να νυκτώσθ, να σβήση την όργην (Βασκ. 4, 26), ώστε να μη άπομονωθώ και συλλέξω με σχολαστικότητα δσα έχθρικά έγιναν και έλέγθησαν και κινή το τέλος χειρότερον και την συμφιλίωσιν δυσκολότεραν. Τα κόκαλα μας, όταν γλιστρήσουν από την θέσιν των, άν τα επαναφέρωμεν άμέσως, επανέρχονται εις αυτήν χωρίς πολύν πόνον. **E** Αν όμως μείνουν πολύν καιρόν έξω από την ύποδοχην των, πολύ δυσκόλως επανέρχονται εις αυτήν, αλλά και άν επαναφερθούν, χρειάζονται πολλές ήμέρας, ώστε να έραμύσουν με άκρίθειαν και να κατακαθήσουν και να μείνουν. Έτσι άκριθός και έμεις; Αν συμφιλνωθώμεν με τους έχθρους άμέσως, το κάνωμεν εύκόλως και δεν μές χρειάζεται πολλή περίσκεψις, διά να επανέλθωμεν εις την πρώτην φιλίαν άν όμως μεσολάδηση πολύς χρόνος, κατά κάποιον τρόπον ή έχθρα μές τυφλώνει, και κοκκινίζωμεν, ντροπέμεθα, χρειάζομεθα και τρίτους, και όχι μόνον αυτούς που θα μές άναμύσουν.⁷⁹ Άλλά και αυτούς που μετά την συμφιλίωσιν ής μές συγκαταδόν ήνωμένους με λεπτότητα, μέχρι να άποκτήσωμεν μεταξύ μας το προηγούμενον άόρρος. Παραλείπει δέ πόνον γινόμεθα γελοίοι και τι έντροπήν αίσθανόμεθα. Διότι πόνον μεγάλης καταδίκης άξιον δεν είναι, να χρειάζομεθα τρίτους, διότι να μές ένώνουν με τους ανθρώπους που είναι μέλη μας; Και με την άργοπορίαν και την αναβολήν δεν γίνεται μόνον αυτό το κακόν, αλλά και το ότι αυτά που δεν είναι άμαρτήματα φαίνονται εις το έξής άμαρ-

78. -Πιστιν δέσ λέγει το δόγμα, το θεωρητικόν μέρος της πίστεως, το πρόσημα.

τήματα. Και άν ό έχθρός εσθι ότιδήποτε, δσα τα εταμιώδομεν με καχυποψίαν, και τας κινήσεις, και τα δάκρυματα, και την φωνήν, και το δάδισμα; διότι και όταν τον βλέπωμεν, αναμείγει την πάσχουσαν φυγήν μας, και δεν άν τον βλέπωμεν, όμοίως πάλιν την λοιπέ. Και συνήθως μές κάνει να πονώμεν όχι μόνον ή όθης των έχθρών **B** αλλά και ή ανάμνησις συνεχώς. Και άν άκούσωμεν άλλον να λέγη περί αυτού κάτι, όμιλοΰμεν πάλιν με τον ίδιον τρόπον, και γενικώς περνούμεν όλην την ζωήν μας με λύπην και πόνον, και κάνομεν μεγαλύτερα κακά εις τον έαυτον μας παρά εις έκείνους, και διατρεφώμεν εις την φυγήν μας διαρκή πόλεμον. Γνωρίζοντας δέ' αυτό, άγαπητοί, κυρίως και κατ' έξοχήν δε φροντίζωμεν να μη έχωμεν κανένα έχθρόν. Άλλά και άν συμβή κομμία έχθρα, να συμφιλνωθήμεθα κατά την ίδίαν ήμέραν. Διότι άν πίσση (ή έχθρα) και δεύτεραν ήμέραν και τρίτην, γρήγορα ή τρίτη γίνεται τετάρτη, και έκείνη πέμπτη, και αυτή πάλιν θα μές γεννήση πολύ περισσότερας ήμέρας έχθρας. **C** Έσον αναβάλλωμεν, τόσον περισσότερον κοκκινίζωμεν. Άλλά ντρέπεσαι⁸⁰ να πληρώσθ και να καταφίλησθ αυτόν που σε άδικησε; Μά αυτό άκριθός είναι έπαινος, αυτό στέφανος, αυτό εγκώμιον, αυτό κέρθος και θησαυρός, που περιέχει άμέτρητ' αγαθά. Και ό ίδιος ό έχθρός θα σε δεχθή, και οι παρευρισκόμενοι δλοι θα σε επαινέσουν; αλλά και άν άδικήσθ ό άνθρωπος σε κατατηρόησον, ό Θεός όπωσδήποτε θα σε στεφανώσθ. Αν όμως περιμένθ; να έλθθ πρώτος έκείνος και να ζητήθ συγγνώμην, δεν θα έχης τόσον κέρθος. Διότι έκείνος, άν σε προλάθ, άρπάξει το θραδειον και μεταφέρει όλην την εύλογίαν εις τον έαυτον του. Αν όμως τον προλάθθ σέ, δεν μειώνεται, άλλ' ένίκησας τον θυμόν, ένίκησας το πάθος, **D** έβαιθς πολλήν πνευματικότητα με το να άπακούσθ εις τον Θεόν, έκαισες την ύπόλοιπον ζωήν σου με γλυκύτητα, άπηλάγγης από άνοχλήσεις και ταραχήν. Είναι δέ έπισφαλές και επικίνδυνον να έχης πολλούς έχθρους όχι μόνον από πλευράς Θεού αλλά και από πλευράς ανθρώπων. Και τι λέγω πολλούς; Για και μόνον έχθρόν να έχης είναι επικίνδυνον, όπως είναι άσφαλές και σιτηρίον να τους έχης όλους φίλους. Δεν μές άσφαλίζει τόσον ή άπόκτησις χρημάτων, ούτε τα έσλα και τα τεύχη και οι τάφοι και άμέτρητα άλλα μηχανήματα. **E** Έσον ή εύλικρινής φίλια. Αυτό είναι τεύχος, αυτό

79. Ο Montfaucon έχει «αλοχόν» = ντροπή, έγώ δόξαμαι και μεταφράζει «αίσχύνθ» = ντρέπεται. Και τα δύο είναι έξ ίσου άσφα τα χειρότερα ίσως να έχουν όλα «αίσχύνθ», αλλά τούτο όφείλεται εις το ότι εις άλλους σχεδόν τους μεταχριστιανικούς αιώνας ή ύπογεγραμμένη παραλείπει εις τα χειρόγραφα.

ἀσφάλεια, ἀπὸ πλοῦτος, ἀπὸ καλοτέρας, ἀπὸ καὶ τὴν παρούσαν ζωὴν θὰ μᾶς κἀνῆ νὰ τὴν περῶμεν μὲ χαρὰν, καὶ τὴν μέλλουσαν θὰ μᾶς τὴν χάρισθῃ. ἔχοντες κατὰ νοῦν δι' αὐτὰ, καὶ ὑπολογίζοντες πόσον κέρδος ἔχομεν ἀπὸ τὸ πρῶγμα αὐτό, ἕλα νὰ τὰ κάνωμεν καὶ νὰ τὰ καλονόησωμεν ἔτσι, ὥστε καὶ μ' αὐτοὺς ποὺ εἶνε ἐχθροὶ μας νὰ συμφιλωνώμεθα, καὶ αὐτοὺς ποὺ πρόκειται νὰ γίνουν νὰ τοὺς ἐμποδίζωμεν, καὶ αὐτοὺς ποὺ ἔχομεν φίλους νὰ τοὺς σταθεροποιώμεν. Διότι ἀρχὴ καὶ τέλος κάθε ἀρετῆς εἶναι ἡ ἀγάπη. Ἐἴθε νὰ τὴν ἔχωμεν συνεχῶς καὶ εὐλακροῦς 540 A καὶ νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, μὲ τὴν χάριν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸν ὅποιον ἄνθρωποι ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ Ι Α

341 A Ὁμιλία ἐκφωνηθεῖσα εἰς Κωνσταντινούπολιν κατὰ τῶν ἀνομοίων περὶ ἁμοουσίου καὶ ὅτι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη εἶνε σύμφωνος μὲ τὴν Νέαν καὶ κατ' αὐτῶν ποὺ ἀποκαίξουν ἀπὸ τὰς θέαις πυνάξαις.

1. Μίαν μόνον ἡμέραν ἐμίλησα μαζὶ σας, καὶ ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τόσον σὰς ἀγάπησα, ὥστε νὰ εἶχα μεγαλώσει μαζὶ σας εἰς ἀρχῆς καὶ ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν. B τόσον πολὺ συνεδέην μαζὶ σας μὲ τοὺς δεσμούς τῆς ἀγάπης, ὥστε νὰ ἀπέλαυσα τὴν γλυκυτάτην συντροφίαν σας ἐπὶ χρόνον ἀμέτρητον.⁵⁰ Συνέδη δὲ αὐτό, ὅχι ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι ἄνθρωπος ποὺ τείνει νὰ ἀγαπᾷ καὶ νὰ ἐράται, ἀλλ' ἐπειδὴ σεῖς εἴθετε περισσότερο ἀπ' ἑλίου πάθητο! καὶ ἀξιογάπητοι. Διότι ποῖος δὲν θὰ ἐθαίμαζε τὸν φιλογερόν σας Ἰησοῦν, τὴν ἀνυπόκριτον ἀγάπην σας, τὴν στεργὴν σας πρὸς τοὺς διδασκάλους, τὴν ὁμόνοιάν σας μεταξύ σας, ποὺ ἕλα εἶνε ἱκανὰ νὰ συγκινήσουν καὶ πέτρινην ψυχὴν; Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ δὲν σὰς ἐγαπᾷ ὀλιγώτερον ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην εἰς τὴν ὅποιαν ἐγεννήθηκα, ἀνιέρρασμα, καὶ ἐξεκαίδειθηκα. Διότι καὶ ἐκεῖνη εἶνε ἀδελφὴ αὐτῆς, καὶ σεῖς ἀπεδείξατε τὴν συγγένειαν μὲ τὰ ἔργα. C Καὶ ἐν ἐκείνῃ εἶνε πρῶτον εἰς τὴν ἡλικίαν, αὐτὴ ὅμως εἶνε ἤρμιότερα εἰς τὴν πίστιν. Ἐκαὶ τὸ πλῆθος εἶνε περισσότερο, καὶ τὸ θέλημα λαμπρότερον, ἀλλ' ἔδωκε μεγαλύτερα ἢ ὁμοιοῦν καὶ περιττοτέρα ἢ ἀνδρία.⁵¹ Λύκαι ἀπὸ παντοῦ περιουκλιώνουσι τὰ πρό-

50. 'Απ' ἐδῶ φαίνεται ὅτι ἡ ὁμιλία αὕτη εἶνε ἡ δευτέρα ποὺ κάνει ἕως νῦν ἐπίσημος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἢ δὲ πρώτη ἢ καὶ ἐνθρονισμῶς ἐκφωνεῖται δὲ ἡ παρούσα ὁμιλία ὅλην τὴν ἡμέραν μετὰ τὴν ἐνθρονισμῶν. Ἦτος ὀλιγότερα, τῆς μῆκος ἄδοξατος. Φαίνεται ἐπίσης ὅτι τὸ πρῶτον ποὺ ἔχει νὰ ἀντιμετωπίσῃ ὁ Χριστός τις εἰς τὴν ἐπισκοπὴν του εἶνε εἰς ἀνδρία.

51. 'Απ' αὐτὸ φαίνεται ὅτι ἡ σημερινὴ κοινὴ ἀντιλήψις ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ εἶνε ἐσφαλμένη, διότι εἶνε ἀπαρασπῆγη ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν κατὰ τὸν ἄνθρωπον. Εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Χριστοῦ ἡ ἀντιλήψις

δατα, και τὸ ποιητικὸν δὲν φθείρεται. Τρικυμία και κακοκαιρία και θαλασσοταραχή μαστίζει συνεχῶς αὐτὸ τὸ ἱερὸν πλοῖον, ἀλλ' οἱ ἐπιβάται δὲν καταποντίζονται. Ἀπὸ παντοῦ κυκλώνει ἐπιβουλὴ αἰρετικῆς φιλῆδος, και αὐτοὶ ποῦ εἶνε μέσα εἰς τὴν κέκλιμον ἀπολαύουσαν ἔρῶσαν πνευματικῆν. Τὸ νὰ ἐλέγη κανεὶς τὴν ἐκκλησίαν αὐτὴν φτεγμένην εἰς τὸν χάρον αὐτῆς τῆς πόλεως, εἶνε ἐξ ἰσοῦ παράδοξον μὲ τὸ νὰ ἐλέγη ἐλαίον νὰ θάλλῃ εἰς τὸ μέσον τῆς καμίνου, D και νὰ εἶνε γεμάτη φύλλα και φορτωμένη μὲ καρπὸν. Ἐπειδὴ λοιπὸν εἶθε τὸσον ἀνθρώπους και εἶθε ἀπείρην ἀγαθῶν, θέλει νὰ σὲς ἐκκληρώσω μὲ ἄλην μου τὴν καρδίαν τὴν ὑπόσχουμαι ποῦ σὲς ἔβουκα ἐξ ἀρχῆς, ὅταν σὲς ὤμιλοῦσα και ἐνεθάθυνα σχετικῶς μὲ τὰ ἔπλα τοῦ Δαυὶδ και τοῦ Γολιάθ, και ἀπεδείκνυα μὲ τὸν λόγον, ὅτι ὁ μὲν ἦτο κατάφρακτος ἀπὸ παντοῦ μὲ πλοῦσιον και μεγάλην πανοπλίαν, ὁ δὲ γυμνὸς ὦν ἀπὸ τὰ ἔπλα ἐκείνου ἦτο ταχυκίμωνος μὲ τὴν πίστιν. Καὶ ὁ μὲν ἔλαμπεν ἀπὸ τὸν θώρακα και τὴν χάριν. Αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον τὸ παιδί ἀνίκησε τὸν ἄνδρα, ὁ γυμνὸς κατατρόπωσε τὸν ὀπλισμένον, ὁ ποιητὴν κατέβαλε τὸν στρατιώτην. E Τὸ ποιητικὸν λιθάρι συνέτριψε και κατέστρεψε χαλκῶν πολεμικῶν. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν νὰ μεταχειρισθῶμεν τὸν λίθον ἐκεῖνον, ἐνοῶν τὸν ἀπορωματιστὸν, τὸν νοστήν. Διότι ἂν ὁ Παῦλος ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ θεολογῇ περὶ τῆς πέτρας τῆς ἑρήμου (A' Κορ. 10, 4), ἐπισημῶστε κανεὶς δὲν θὰ μὲς κατακρίνῃ, ἂν ἐκλάδωμεν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον αὐτὸν τὸν λίθον. Ὅπως εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀνέδειξε τοὺς ποταμοὺς ἐκεῖνους τῶν ὕδατων ἔχι ἡ φῶς τῆς ὀρατῆς πέτρας, 442 A ἀλλ' ἡ θύναμις τῆς νοστής ἔτσι και εἰς τὸν Δαυὶδ συνέτριψε τὴν ἐσθραβικὴν ἐκείνην κεφαλὴν ἔχι ὁ ἀπὸ τῆς πέτρας ἀλλ' ὁ νοστής.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ κέντρον ποῦ μεγαλύτερον τῆς Κωνσταντινουπόλεως (ἐνοθεῖται εἶναι και τῆς Ρώμης). Δὸ ἦσαν τότε τὰ μεγάλα ἐκκλησιαστικὰ κέντρα, ἡ Ἀντιόχεια μὲ παράδοτον ἀποστολικὴν και ἡ Ἀλεξανδρεία μὲ παράδοτον οὐλοσοφικὴν. Ἡ Κωνσταντινουπόλις ἦτο μὲν τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δύο πολιτικὰ κέντρα (Κωνσταντινουπόλις-Ρώμη), ἀλλ' ἐκκλησιαστικῶς ἦτο τριπλοῦν κέντρον. Διὰ τοῦτο ἡ Ἀντιόχεια και ἡ Ἀλεξανδρεία ἀντηγωνίζοντο Χριστοδότης ἐκ μέρους τοῦ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας. Φύγον ὁ Χριστοδότης ἀπὸ τὸ μέγα κέντρον τῆς Ἀντιόχειας, ὅπου οὐλοσοφικῶς ἦτο ἐπίσκοπος και ἦτο βεβαίως διδάχος τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἔθρου, και μετακίνηται εἰς Κωνσταντινουπόλιν ὅπου και εἶναι νὰ τὴν ἐπίσκοπος, ἀγγιγμένοι τῶν τινὰ εἰς τὴν ἐπαρχίαν. Ἡμεῖς ὅς νὰ φεγγὴ κανεὶς σήμερον ἀπὸ τῆς Ἀθήνας και νὰ πηγαίῃ εἰς μίαν ἐπαρχικὴν πόλιν. Οἱ ἐκκλησιαστικοὶ και πολιτικοὶ ὀδοκέρφαλοι τότε δὲν ἀκουεῖοντο.

Και σὲς ὑποσχέθην τότε, ὅτι τίποτε δὲν θὰ σὲς εἶπω μὲ συλλογισμοὺς. Ἐὰν γὰρ ἔπλα ἤμην σὸ σαρκικὰ, ἀλλὰ πνευματικὰ, λογισμοὺς καθαιρούντα και πᾶν ὄφραμα ἐπαρθέμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ» (B' Κορ. 10, 4—6). Μὰς δίδεται ἐντολὴ νὰ συντρίβωμεν και ἔχι νὰ ἐξυψώσωμεν αὐτοὺς τοὺς συλλογισμοὺς, διαταγὴ νὰ τοὺς καταλῶμεν και ἔχι νὰ ἐπιλέξωμεθα μ' αὐτοὺς. «Λογισμοὶ γὰρ ἠνετηῶν βαιλοί», λέγει (Ζωφία Σολ. 9, 14). Τί σημαίνει βαιλοί; Ὁ βαιλὸς και ὅταν βελίξῃ εἰς ἀκατάλετο μέρος, δὲν ἔχει ἄθροον, B ἀλλὰ φοβεῖται και τρέμει. Ἐτσι και εἶτι ἔχει ἀποδειχθῆ μὲ συλλογισμοὺς, και ἂν ἀκόμη εἶνε ἀληθὲς, ποτὶ δὲν παρέχει εἰς τὴν ψυχὴν ἰκανοποιητικὴν πληροφορίαν και δὲν ἐμπνέει ἐμπιστοσύνην. Ἀφοῦ λοιπὸν οἱ συλλογισμοὶ εἶνε πράγματα τῶσον ἀσθενῆς, ἐλάτε νὰ πολεμήσωμεν πρὸς τοὺς ἀντιπάλους μὲ τὰς Γραφάς. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ν' ἀρχίσω νὰ ἐμιλῶ; Ἀπ' ὅπου θέλετε, εἶθε ἀπὸ τὴν Καινὴν εἶθε ἀπὸ τὴν Παλαιάν. Διότι μπορεῖ κανεὶς νὰ ἰδῇ τὴν δόξαν τοῦ μονογενοῦς νὰ διαλάμψη ποῦ πλοῦσιος, ἔχι μόνον εἰς τὰ εὐαγγελικὰ και ἀποστολικὰ κείμενα ἀλλὰ και εἰς τὰ προφητικὰ και εἰς ἄλην τὴν Παλαιάν. Διὰ τοῦτο και ἀπ' ἐθῶς ἔκρινα νὰ δάλο ἐναντίον των. Διότι ὅταν ἐμιλῶ ἀπὸ τῆς Γραφῆς, θὰ μπορέσω νὰ κατακινήσω ἔχι μόνον αὐτοὺς, C ἀλλὰ και πολλοὺς ἄλλους αἰρετικούς, τὸν Μαρκεριανὸν, τὸν Μανιχαῖον, τὸν Ἰδαλεντινόν, και δια τὰ συγκροτήματα τῶν Ἰουδαίων. Ὅπως εἰς τὴν περιπτώσιν τοῦ Δαυὶδ ὁ μὲν Γολιάθ κατέπεσε, τὸ δὲ στρατόπεδον ἐλόκληρον ἐτραπέτευσε (A' Βασ. 17, 51), και ὁ μὲν θάνατος ἦτο ἐνὸς σώματος και τὸ πλῆγμα μίαν κεφαλῆς, ἡ δὲ φυγὴ και ἡ πικρὴ κοινὰ εἰς ἄλην τὸ στρατόπεδον, ἔτσι και τώρα εἰς τὴν περιπτώσιν μας, ἐνθὸς θὰ κτυπηθῇ και θὰ καταπέσῃ μίαν αἰρεσίαν, θὰ τραποῦν εἰς φυγὴν εἰς μακρὰ ὁδοὺς ἀνίτερα. Διότι οἱ μὲν Μανιχαῖοι και ὅσοι ἔχουν τὴν ἴδιαν ἀρρώστιαν μ' ἐκεῖνους, D φαίνονται ἐέθαιε εἰ παραδέχονται τὸν κηρύττεμενον Χριστὸν, ἀλλὰ περιερρονοῦν τοὺς προφήτας και πεπριέρχας οἱ ὅποιοι τὸν κηρύττου. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἀντιθέτως φαίνονται μὲν εἰ παραδέχονται και τιμῶν αὐτοὺς ποῦ τὸν κηρύττου, ἐπληθῶν τοὺς προφήτας, και τὸν νομοθέτην των, ἀλλὰ περιερρονοῦν αὐτὸν ποῦ κηρύττου, ἐκεῖνοι. Ὅταν λοιπὸν μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἀποδείξῃ, εἰ εἰς τὴν Παλαιάν προφητεῖται πλοῦσιος ἡ δόξα τοῦ μονογενοῦς, θὰ μπορέσω νὰ κατακινήσω ἐλ' αὐτὰ τὰ θεοράμα σέματα και νὰ δουλεύω ἄλας τὰς ἐλασφήμιους γλέσσας. Διότι ὅταν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη φαίνεται εἰ κηρύττει τὸν Χριστὸν, τὴ θ' ἀπολογηθῶν οἱ

Μανχαιοί και οι θρακοί των που άτιμάζουν αυτήν που προλέγει τον κοινόν Δεσπότην όλων: Ε Και πώς θα συγχωρηθούν και θα διαφύγουν οι Ίουδαίοι, όταν δεν παραδέχονται αὐτὸν που ἀναγγέλλουν οι προφήται;

2. Ἄφοσ λοιπὸν εἶνε ἰσὸν παλὺς ὁ πλοῦτος τῆς νέκρας, ἃς ἀνεβάσωμεν τὸν λόγον εἰς τὰ παλαιότερα θεόβια, καὶ ἐπ' αὐτὰ τὰ παλαιὰ εἰς τὰ ἀρχαιότερα ἔθνη, θηλαδὴ εἰς τὴν Γένεσιν, καὶ μάλιστα εἰς τὰ ἀρχαιότερα ἔθνη, θηλαδὴ εἰς τὴν Γένεσιν. Ὅταν δὲ ὁ Μωυσῆς λέγει πολλά περὶ τοῦ Χριστοῦ, τὸ λέγει ὁ ἴδιος ὁ Χριστός.⁸⁴ Α «Εἰ ἐπιστεύετε Μωυσῆ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἡμεὸς ἐκεῖνος ἔγραψα» (Ἰω. 5, 46). Καὶ ποῦ ἔγραψεν ἐκεῖνος περὶ αὐτοῦ; Αὐτὸ θὰ προσπαθῶμεν νὰ τὸ ἀποδείξω ὑμεῖς. Ὅταν εἴπεν ἐλοκληρωθῆ ἔλη ἡ κτίσις καὶ ὁ οὐρανὸς εἶχε στεφανωθῆ μὲ γόρον ἀστέρων, καὶ ἡ γῆ ἀπὸ κάτω ἦτο εἰς Ἰσοῦ πρὸς αὐτὸν ὄρατα μὲ τὰ ποικίλα ἔθνη, καὶ αἱ κορυφαὶ τῶν βουνῶν καὶ αἱ πεδιάδες καὶ τὰ παράγγια καὶ γενικῶς ἔλη ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ἦτο γεμάτη φυτὰ καὶ δένδρα καὶ βοσκὰς, καὶ ἐσκιστοῦσαν ἀπ' ἐδῶ τὰ κοπάδια καὶ ἐπ' ἐκεῖ αἱ ἀγέλαι, καὶ ἡ χορβάδια τῶν αἰδικῶν πτηνῶν ἐγέμεζεν ἔθων τὸν ἄερα μὲ μουσικὴν ἐπιδεικνύοντας τὴν φῶσιν τῆς, καὶ τὰ παλάγγ ἦσαν μεστὰ ἀπὸ θαλάσσια ζῶα, καὶ λίμναι καὶ πηγά, καὶ ποταμοὶ ἦσαν γεμάτοι ἀπ' ὕδα γεννῶνται μέσα εἰς αὐτὰ, καὶ τίποτε δὲν ἦτο ἀτελείωτον, ἀλλὰ τὰ πάντα ἐλοκληρωμένα. Β τότε τὸ σῶμα ἀναγνώσας τὴν κεφαλὴν του, ἡ πόλις τὸν ἄρχοντα, ἡ κτίσις τὸν βασιλέα ἔνοιῶ τὸν ἄνθρωπον. Ὅταν λοιπὸν ὁ Θεὸς ἐπρόκειτο νὰ δημιουργήσῃ αὐτὸν, εἶπε· «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέρων καὶ ἐμοίων» (Γέν. 1, 26). Πρὸς ποῖον ὁμιλεῖ; Εἶνε ὁλοκέρων ὅτι ὁμιλεῖ πρὸς τὸν μονογενῆ του. Καὶ δὲν εἶπε «Ποίησον», διὰ νὰ μὴ νομισθῆ ὅτι αὐτὸ που λέγει εἶνε διαταγὴ ἀπαυθινομένη πρὸς δοῦλον, ἀλλὰ «Ποιήσωμεν», διὰ ν' ἀποκαλύψῃ τὴν ἁμοιότητα μὲ τὸ ὅτι εἶναι καὶ τοὺς δύο κοινὰ ὑποκείμενα τῶν ἰσχυρίων.⁸⁵ Διότι ὁ Θεὸς ἄλλοτε μὲν ἀναφέρειται ὅτι εἶνε συνέθρονος.⁸⁶ Ἄλλοτε δὲ εἰ δὲν εἶναι ἡ Γραφὴ δὲν ἀντιφάσκει.

82. Ἐξήμα τῆς συμβολῆς τῶν σημείων, ἀρχαῖος συντακτικὸς ἄρα, ποῦ σημειῖται τὸ νὰ παρουσιάζῃ δύο ἢ περισσότερα πρόσωπα ὡς ὑποκείμενα τῶν αὐτῶν ἰσχυρίων.
83. Ὁ συμβολὸς εἶναι μὲ τὴν συμμετρὴν ἔκτασιν, ἀλλὰ ὁ ἀνεθρονοῦν, αὐτὸς ποῦ ἀνεθρονοῦν καὶ δουλεύεται μαζί, μὲ κάποιον ἄλλον ὡς ἴσο.

ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς δύο αὐτοὺς τρόπους ἀποκαλύπτει ἀπόρητα θέματα. C Ὅταν θέλῃ νὰ παραστήσῃ ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη ἀπὸ κανένα, λέγει ὅτι δὲν εἶναι συνέθρονος ὅταν δὲ θέλῃ νὰ δείξῃ τὴν ἁμοιότητα τοῦ μονογενοῦς, τότε ἀναφέρει συνέθρονος τοῦ Θεοῦ τὸν Γιόν. Καὶ διὰ νὰ πληροφορηθῆς καὶ τὰ δύο αὐτὰ, ὅτι οἱ προφῆται ἀναγγέλλουν τὸν Γιόν συνέθρονος, εἶναι διότι ὁ Πατὴρ χρειάζεται συμβουλήν, ἀλλὰ διὰ νὰ μάθωμεν τὴν τιμὴν τοῦ μονογενοῦς, καὶ πάλιν ὅτι δὲν χρειάζεται συνέθρονος, ἀκούσα τὸν Παῦλον ποῦ λέγει: «Ὁ βάθος πλάτους καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεοῦ! ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κτήματα αὐτοῦ! ὡς ἀνεξοχιάσιμα αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ! τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου, ἢ τίς συμβούλος αὐτοῦ ἐγένετο;» (Ρωμ. 11, 33)

84. Αὐτὸς μὲν παρέστησε τὸ ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἀνάγκη ἀπὸ κανένα, ὁ δὲ Ἡσαΐας ὁμιλοῦν διὰ τὸν μονογενῆ τοῦ Θεοῦ, λέγει ὡς εἴρη; D -Καὶ βελήσουσι, εἰ ἐγεννήθησαν πυρίκαυστοι, εἰ παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μεγάλου βουλή, ἀγγελος, θαυμαστὸς συμβούλος» (Ἠσ. 9, 5-6). Καὶ ἀφοῦ εἶνε θαυμαστὸς συμβούλος, πῶς ὁ Παῦλος λέγει: Τίς γὰρ ἔγνω νοῦν Κυρίου, ἢ τίς συμβούλος αὐτοῦ ἐγένετο; Διότι ὁ μὲν Παῦλος, καθὼς εἶπα προηγουμένως, εἶναι νὰ παραστήσῃ ὅτι ὁ Πατὴρ δὲν εἶναι ἀνάγκη ἀπὸ κανένα, ὁ δὲ προφήτης εἶναι νὰ δείξῃ τὴν ἁμοιότητα τοῦ μονογενοῦς, διὰ τοῦτο καὶ εἶναι δὲν εἶπε «Ποίησον» ἀλλὰ «Ποιήσωμεν». Τὸ «Ποίησον» εἶνε διαταγὴ ποῦ δίδεται εἰς δοῦλον, καὶ τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὸ εἶρη: Ἐκλήρισται κάποτε τὸν Ἰησοῦν ἕνας ἐκατοντάρχης καὶ λέγει· «Κύριε, ὁ παῖς μου σέβεται· ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς δεινῶς βασανίζομαι». Ε Τί τοῦ λέγει ὁ Χριστός; «Ἐγὼ ἰσθὼν θεραπεύσω αὐτόν». Καὶ ὁ μὲν ἐκατοντάρχης δὲν ἐτόλμησε νὰ τραθῆς τὸν ἱσθὼν εἰς τὸ σπίτι, ὁ κηδεμὸν ὅμως καὶ φιλόκρητος ὑπεσχέθη μόνος του ὅτι θὰ βάλῃ πρὸς τὰ ἐκεῖ, διὰ νὰ τοῦ δώσῃ λαβὴν καὶ ἀπορμήν νὰ μὲς δείξῃ τὴν ἀρετὴν του. Διότι ἐγνώριζε πὶ ἐπρόκειτο νὰ εἶναι ἐκεῖνος, καὶ ὑπεσχέθη νὰ ὑπάγῃ διὰ νὰ μάθῃ τὴν εὐλάβειαν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ τί λέγει ὁ ἐκατοντάρχης; 84 A «Κύριε εἴναι εἶναι ἰκανός, ἵνα μου ἴκῃ τὴν στέγγιν εἰσελθῆς». Ὅστε ἡ νόσος καὶ ἡ ἀρρώστια τοῦ ἢ καταθλιπτικὴ δὲν τὸν παρέσυρε νὰ λογομαχήσῃ τὴν εὐλάβειαν του, ἀλλὰ καὶ ἀπάνω εἰς τὴν συμφορὰν του ἀνεγνώρισε τὴν ἀνωτέροτητα τοῦ Δεσπότη. Διὰ τοῦτο λέγει· «Εἰπέ μοι λόγους, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἀνθρώπος εἶμι· ἔχων ὅτι ἑμαυτὸν στρατιώτης, καὶ λέγων ταῦτα πορεύου, καὶ πορεύεται, καὶ τῷ ἄλλῳ ἔργου, καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δοῦλῳ μου ποῦ,

σον τούτο, και ποιει» (Ματθ. 8, 5-9). Βλέπετε οτι το «Παῖθρον» εἶνε λόγος θεοπέτου που ἠμιλεῖ πρὸς θεῖον; Ἐπομένως τὸ «Παῖθωμεν» εἶνε ἕνας ἁγιασμοῦ. Β' Ὅταν δηλαδὴ ἠμιλεῖ θεοπέτης πρὸς θεῖον, λέγει: «Παῖθρον» ἔσαν δὲ ἠμιλῆ ὁ Πατὴρ πρὸς τὸν Υἱόν, λέγει: «Παῖθωμεν». Ναι, λέγει (ὁ αἰρετικός), τί γίνεται ἕως, ἂν ὁ μὲν ἡκατοντάρχης εἶχεν αὐτὴν τὴν ἀντιλήψιν, ἢ δὲ πραγματικῶς δὲν ἦτο εἶσι; μήπως ὁ ἡκατοντάρχης εἶνε ἀπόστολος; μήπως εἶνε μαθητής, διὰ τὸ παραδεχθῆμεν τὰ λόγια του; Εἶνε, λέγει, ἐλλόγιον νὰ ἔκανε σφάλμα. Καλῶς και τὸ θ' ἀπαντήσωμεν; Ἄς ἴδωμεν τὴν συνέχαιαν. Τὸν διώρθωσαν ὁ Χριστός; τὸν ἐπέληξε, διότι ἔκανε λάθος και εἰσγγείτο σφραδῆ λόγια; τοῦ εἶπε «Διατί τὸ κάνεις αὐτὸ ἄνθρωπε; ἔχεις διὰ τὸ πρόσωπόν μου μεγαλυτέραν γνῶμην ἢ ὅ,τι πρέπει; μὴ ἀποδίδεις περισσότερα ἀπὸ ὅ,τι ὀφείλεις; νὰ μὴ ἀποδόσχ; νομίζεις οτι διατάσσου με ἀθθενταίαν, ἐνθ δὲν ἔχω ἀθθενταίαν; C Τοῦ εἶπε τίποτε παρόμοιον; Καθόλου. Ἄλλὰ και ἀπεκρίωσε τὴν γνῶμην του, και εἰς αὐτοῖς που τὸν ἀκολουθοῦσαν εἶπεν: «Ἄμην λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσούτη πίστην εἶδον» (Ματθ. 8, 10). Ὁ ἔπαινος τοῦ θεοπέτου γίνεται ἐπικρίωσι τῶν λόγων τοῦ ἡκατοντάρχου. Διότι τὰ λεχθέντα δὲν εἶνε πλέον λόγια τοῦ ἡκατοντάρχου, ἀλλ' ἕνα ἀπόφθγμα τοῦ θεοπέτου. Ὅταν αὐτὰ που ἐλέχθησαν, τὰ ἐπαινόσθη αὐτοῖς, και ἀποφανθῆ οτι καλῶς ἐλέχθησαν, τὰ δέχεται ὡς θεῖον γρημῶν. Διότι τὸ κύριος τὸ εἶπεν ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Χριστοῦ.

3. D Βλέπετε πῶς ἡ Καινὴ Διαθήκη εἶνε σύμφωνα με τὴν Παλαιάν; Πῶς ἢ κάθε μία ἐπιδεικνύει τὴν ἀθθενταίαν τοῦ Χριστοῦ; Τί γίνεται ἕως, (λέγει ὁ αἰρετικός), ἂν ἐδημιουργῶσαι μὲν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸν ἐδημιουργῶσαι ὡς ὑπηρέτης; Τότε λοιπὸν ἔκουσε αὐτὰ που λέγει παρακάτω, και φέγει ἐπὶ τίλους ἀπὸ τὴν ματαίαν ἀγγελίαν. Ὅταν εἶπε «Παῖθωμεν τὸν ἄνθρωπον», δὲν προσέθεσε «κατὰ τὴν εἰκόνα τὴν ἰδικὴν σου τὴν κατωτέρα», οὔτε «κατὰ τὴν εἰκόνα τὴν ἰδικὴν μου τὴν ἑνωτέρα» ἀλλὰ τί εἶπε; «Κατὰ εἰκόνα ἡμετέραν και καθ' ὁμοίωσιν», δεικνύοντας με τὰ λόγια αὐτὰ, οτι μία εἶνε ἡ εἰκόνη Πατρὸς και Υἱοῦ. Δὲν εἶπεν «εἰκόνας», ἀλλ' «εἰκόνα ἡμετέραν». Διότι δὲν εἶνε δύο και ἄνωσι, ἀλλὰ μία εἰκόνη, και αὐτὴ ἀπὸ τοῦ Υἱοῦ και τοῦ Πατρὸς. Αὐτὸς εἶνε ὁ λόγος διὰ τὸν ὅποιον λέγεται και οτι (ὁ Υἱὸς) καθήγεται ἐκ θεῶν, διὰ τὸ μῆτις οτι εἶνε ἁγιασμοῦ και ἔχει τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν ἀπαράλλκτως. Β' Και οτι τὸ μὲν νὰ «καθήγεται» κανεὶς εἶνε γνῶρισμα τῆς θεοποιτικῆς ἐξουσίας, τὸ δὲ νὰ «παρίσταται» γνῶρι-

σμα ἐξουσίας βουλικῆς; και ἔχουσης ἄλλην ἀνωτέρα, ἔκουσε ποῦ τὸ λέγει ὁ Δανιὴλ: «Ἐθεώρωσαν εἰς τὸ θρόνον ἐπέθραν και ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν ἐπέθρητο. Μύρια μυριάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ και χίλια χιλιάδες παρεστήκεισαν αὐτῷ» (Δαν. 7, 9-10). Ἐπίσης και ὁ Ἡσαΐας: «Εἶδον τὸν Κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὀψι-λοῦ και ἐπηγμένου, και τὰ σαραστήρι εἰσότημαιον κύκλῳ αὐτοῦ» (Ἠσ. 6, 1). 545 A Και ὁ Μιχαίας: «Ἐἶδον τὸν Κύριον τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ καθήμενον ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ, και πᾶσα ἡ στρατιὰ τοῦ οὐρανοῦ εἰσότηει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ και ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ» (Ἠσ. 22, 19). Βλέπετε οτι παντοῦ αἱ μὲν ἀράναι δυναίται «παρίσταται», αὐτὸς δὲ «καθήγεται»; Ὅταν λοιπὸν ἐπέθρη οτι και ὁ Υἱὸς κατέχει τὴν ἐκ δεξιῶν καθέθραν, μὴ νομίζεις οτι ἔχει λειτουργικὸν και ὑπηρετικὸν ἀξίωμα, ἀλλ' ἀξίωμα θεοποιτικὸν και ἀθθεντικὸν. Διὰ τοῦτο και ὁ Παῦλος που ἐγνώριζε και τὰ δύο αὐτὰ, οτι τὸ μὲν «παρεστάναι» εἶνε ἔργον αὐτῶν που διακονοῦν, τὸ δὲ «καθήσθαι» ἔργον αὐτῶν που διατάσσου και προτάσσου, καίσα πῶς τὰ ἀντιδιαστέλλει; αὐτὰ και τὰ δύο και λέγει: «Πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ φησὶν B Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα και τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα; πρὸς δὲ τὸν Υἱόν Ὁ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος» (Ἐβρ. 1, 7-8). Μετὸν θρόνον μὲς ἐπαράσκει τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν. Ἀπὸ τοῦ λοιπὸν μετὰ αὐτὰ ὁ λόγος μὲς ἀπέδειξεν οτι ὁ Υἱὸς ἔχει ἀξίωμα ὄχι ὑπηρετικὸν ἀλλὰ θεοποιτικὸν, ἄς τὸν προσκυνῶμεν ὡς θεοπέτην και ἁγιότιμον μετὸν Πατέρα. Ἐπει ἀλλως τε παρήγγειλε και ὁ θεός: «Ἦνα πάντα, τιμῶσι τὸν Υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν Πατέρα» (Ἰω. 5, 23). Και ἄς συνδυάζωμεν τὴν ἀφορον διαγωγῆν και τὴν ἀφορον ἔργα μετὸν ὁρθότητι τῶν δογματικῶν, διὰ τὸ νὰ μὴ εἶνε ἡ σωτηρία μὲς μισθῷ. C Και τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιτύχη τῶσαν πολλὴν ἀφορον διαγωγῆν και τὸν καθαρόν εἶον, ὅσον ἡ συγχὴ ἐπίσκοπος εἶω και ἡ πρόθυμος ἀκράσας. Ὅ,τι εἶνε διὰ τὸ πᾶμα ἡ γραφή, αὐτὸ εἶνε διὰ τὴν ψυχὴν ἢ διδασκαλία τῶν θεῶν λογίων. Διότι λέγει: «Ὅσα εἶπ' ἄρτω μόνῳ ἴσθαιτι ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ρήματι ἔκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ» (Δευτ. 8, 5; Ματθ. 4, 4). Διὰ τοῦτο δη-

54. Ὅχι ὁ κρηθῆτης Μιχαίας, υἱὸς Μαρασθεῖ, που ἔγραφε τὸ φερύ-
 νον ἐπιθῶν τὸ περὶ τοῦ ἀνομένου εἰς τοὺς δόδεκα μικροὺς προφήτας, ἀλλὰ
 ἄλλος και ἀρχαιότερος Μιχαίας, υἱὸς Ἰαμειλά, που ἀπαρέτασε μὲτ' αἱ
 τὴν κρηθῆταιν του εἰς τὸ Ἰ' Βασιλειῶν, κεφ. 22.
 55. Δηλαδὴ τὸν ἕτερον Ἰσραὴλ.

μουργυί και λιμὸν τὸ νὰ μὴ συμμετάχῃ κανεὶς εἰς ἓνα τέτοιον τραπέζι. Ἄκουσε πῶς τὸ ἀπαλείει αὐτὸ ὁ Θεός, καὶ τὸ ἐπισείει ἀπὸ πάντων πάντων κώλων καὶ τρωμάτων· ἄδωσο γὰρ αὐτοῖς, λέγει, καὶ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ δίψαν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀποδοῦαι λόγον Κυρίου (Ἄμωσ 8, 11). **Δ** Πῶς λοιπὸν δὲν εἶνα ἔσποιν νὰ κἀνωμεν καὶ νὰ ἐπινοῶμεν τὰ πάντα, διὰ τὸ ἀπουροῦσθαι τὸν σωματικὸν λιμὸν, τὸν δὲ λιμὸν τῆς ψυχῆς νὰ τὸν φέρωμεν μόνοι μας, καίτοι εἶνα πολλὸ χειρότερος, ἄφοδ καὶ ἡ ζημία γίνεται εἰς ἀνώτερον πράγματα.¹⁴⁶ Μὴ, πᾶς παρακαλῶ καὶ πᾶς ἱκετεύω, μὴ θγῶλωμεν τόσο κακὴν ἀπόφασιν διὰ τὸν ἑαυτὸν μας, ἀλλὰ νὰ προτιμῶμεν τὴν εὐδὴν ἐπίστασιν ἀπὸ κάθε ἀγχαλίας καὶ φροντίδα. Διότι, πᾶς μου, τί τόσον μέγα κερδίσεις, ἔσταν ἀπουσιάζεις ἀπὸ τῆς συνάξεως, ἔσταν μεγάλη εἶνα ἡ ζημία ποὺ κἀνεὶς καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου καὶ εἰς ἄλλον τὸ σπεί σου; Καὶ ἂν εὐρῆς ἀλόκληρον ἀποθήκην γεμάτων ἀπὸ χρυσοῦν, καὶ εἰς αἰτίας αὐτοῦ ἀπουσιάζεις, μεγαλύτερα ἀπὸ τὸ κέρδος σου εἶνα ἡ ζημία σου, καὶ τόσον μεγαλύτερα, ἔσταν εἶνα ἀνώτερα τὰ πνευματικὰ ἀπὸ τὰ ὀλίκα. **Ε** Διότι ἐκεῖνα, καὶ πολλὰ νὰ εἶνα καὶ ἀπὸ παντοῦ νὰ συρρέουν, δὲν τὰ παίρνει κανεὶς μαζὶ τοῦ εἶνα τὴν ἄλλην ζωὴν, οὐτε μεταφέρονται μαζὶ μας εἰς τὸν οὐρανόν, οὐτε μᾶς εἶνα συνήγοροι εἰς τὸ ποθεῖν ὄθια, ἀλλὰ πολλὰς φορὰς μᾶς ἐγκαταλείπουν καὶ ἐξαρωνίζονται καὶ προτοῦ νὰ ἀποθάνωμεν. Ἀλλὰ καὶ νὰ παραμείνουν μέχρι τέλους, ἀπὸ τὸν θάνατον διακόπτονται ἀνωστήματα. Ἀντιθέτως ὁ πνευματικὸς θησαυρὸς εἶνα κτήμα ἀναφαίρετον, καὶ μᾶς ἀκολουθεῖ παντοῦ ὅπου βαδίζωμεν καὶ ὅπου ἀποδημῶμεν, καὶ μᾶς δίνει πολλὴν καρρησίαν εἰς τὸ ποθεῖν ὄθια.

546 A 4. Ἐάν ἀπὸ τὰς ἄλλας συνάξεις εἶνα τόσον τὸ κέρδος, ἀπὸ τὰς συνάξεως ποὺ γίνονται, εὐδὴ εἶνα διπλόν. Δὲν καρδίζομεν μόνον τὸ ὅτι ποτίζομεν τὴν ψυχὴν μας μὲ θεὰ λόγια, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ἐπιφέρομεν μεγάλην φθορὴν εἰς τὴν αἰσχρὴν αἵρεσιν τῶν ἑχθρῶν, καὶ πολλὸ στήριζομεν τοὺς ἀδελφοὺς μας. Αὐτὸ εἶνα τὸ κέρδος τῆς παρατάξεως, ὅτι σπεύδει εἰς τὸ ἀσθενὲς σημεῖον τοῦ πολέμου, τὸ πλῆρες κινδύνων. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ τρέχετε ἔλοι, εὐδὴ καὶ νὰ ἀποκροῦσα τοὺς ἑχθροὺς ποὺ ἐπιτίθενται. Δὲν ἔχεις νὰ ἐπαγγαλιῶς ὀμιλεῖν μακρὰν οὐτε διδοσκαλίαν; Ἐλα μόνον, καὶ

146. Μὰ τὸν σωματικὸν λιμὸν γίνονται ζημία εἰς τὸ ὄθια, μὲ τὸν πνευματικὸν εἰς τὴν ψυχὴν.

προσέφερες τὸ πᾶν. **Β** Ἡ σωματικὴ σου παρουσία γίνεται προσθήκη τοῦ ποταμοῦ, καὶ δίδει εἰς τοὺς ἀδελφοὺς σου πολλὴν προθυμίαν, καὶ καταπονεῖ τοὺς ἑχθροὺς σου. Διότι ἂν κανεὶς ἀναστῆ εἰς αὐτὸ τὸ ἱερὸν ὄχημα καὶ εἶδῃ ὅτι οἱ συγκεντρωμένοι εἶνα ὀλίγοι, οὐθὲν τελείως καὶ αὐτὴν τὴν προθυμίαν ποὺ ἔχει, καὶ κερδίζει καὶ δαιλιάζει καὶ γίνεται ἐκνηρότερος καὶ ψεύγει· ἔπειτα μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον σιγᾶ· σιγᾶ ἄλλον τὸ πλῆθος μας γίνεται χαννότερον καὶ ρηνομάτερον. Ἄν ἔμεις εἶδῃ ὅτι συγκεντρώνονται, σπεύδουν, συρρέουν ἀπὸ παντοῦ, ἡ προθυμία τῶν ἄλλων καὶ εἰς τὸν πολὺ κωθρὸν καὶ ἐπιπλή γίνεται συνδούλισμα προθυμίας. Λίθος μὲ λίθον ἔν τριψῆθ, κἀνεὶ πολλὰς φορὰς νὰ ἐκπηθήσουν σπινθήρες, ἔν καὶ δὲν ὀπίσχη τίποτε ψυχρότερον ἀπὸ τὸν λίθον καὶ θερμότερον ἀπὸ τὸ πᾶρ. **Γ** Ἐν τοῦτοις ἡ συνοχὴ νικᾷ τὴν φθοράν. Ἐάν δὲ αὐτὸ συμβαίη εἰς τὸν λίθον, ἢ κωθρὴ πολὺ περισσύτερον εἰς ψυχᾶς ποὺ προστρέβονται μεταξὺ τῶν καὶ θερμαίνονται· ἐλοτελῶς μὲ τὸ πᾶρ τοῦ Πνεύματος.¹⁴⁷ Δὲν ἔχετε ἀκούσει, ὅτι κατὰ τὸν καιρὸν τῶν προγόνων μας ἔλοι οἱ κιστοὶ ἦσαν ἑκατὸν εἰκοσι, καὶ μάλιστα πρὶν ἀπὸ τοὺς ἑκατὸν εἰκοσι μόνον διόδεκα, καὶ ὅτι οὐτε αὐτοὶ ἔμεναν ἔλοι μέχρι τέλους, ἀλλ' ἔμεις ἀπ' αὐτοὺς, ὁ Ἰούδας, ἀπωλείσθη καὶ ἦσαν ἔλοι διόδεκα. Καὶ ὅμως ἀπὸ τοὺς διόδεκα ἑκατὸς ἔγινον ἑκατὸν εἰκοσι, καὶ ἀπὸ τοῦς ἑκατὸν εἰκοσι τρεῖς χιλιάδες, ἔπειτα πάντα γιλιάδες, ἔπειτα ἐγένεσαν ἄλλην τὴν οἰκουμένην μὲ τὴν γνοῦσιν τοῦ Θεοῦ. **Δ** Καὶ ἡ αἰτία εἶνα, ὅτι ποτὶ δὲν ἐγκατέλειπον τὴν ἐπισκοπευγὴν¹⁴⁸ τῶν, ἀλλὰ πάντοτε ἦσαν ἔλοι μαζὶ περὶόντας ἄλλην τὴν ἡμέραν τῶν εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἔχοντας τὸν νοῦν τῶν εἰς τὰς προσευχὰς καὶ τὰ ἀναγνώσματα. Διὰ τοῦτο ἀναψαν μεγάλην πυρὰν, διὰ τοῦτο δὲν διελέθησαν ποτέ, ἀλλ' ἐκέρθησαν ἄλη τὴν οἰκουμένην. Αὐτοὺς νὰ μνησθῶμεν καὶ ἡμεῖς. Καὶ πῶς δὲν εἶνα παράλογον, νὰ μὴ ἐπιδικῶμεν διὰ τὴν ἑκκλησίαν αὐτὴν φροντίδα οὐτε τόσον, ὅσην ἐπιδικῶμεν αἱ γυναῖκες; διὰ τὰς γαστρονομίας τῶν; Ἐκεῖνα, ὅταν ἴδωσιν ἓνα κορίτσι πτωχὸν καὶ ἔρημον χωρὶς καμμίαν προστασίαν, σπεύδουσιν ἔλοι εἰς τὸ ἱερὸν νὰ προσέρουν καὶ παίρνουν τὴν θέσιν τῶν συγγενῶν. **Ε** καὶ ὀλίκα κανεὶς εἰς τὴν περίεστησιν αὐτῆν, ὅταν τὸ κορίτσι ἐκεῖνο ὄ-

147. Ἀπ' αὐτὰ ἔλοι φαίνεται, ὅτι κατὰ τὰς ἡμέρας ποὺ ἀνέλασεν ὁ Χρυσόστομος, αἱ μὲν αἵρεσεις ἤβησαν τὴν δὲ ἑκκλησίαν ἡμῶντων ἡ ἀλιγανθρωπία καὶ ἡ ἀποχή.

148. Ἐπισκοπευγὴ· ἡ συνάξις· λέγει ὁ Χρυσόστομος τὸν ἑκκλησιαστικόν.

πανδρεύεται, να γίνεται πολλή κίνησης και μεγάλη συγκέντρωσις· και ἄλλαι μὲν προσφέρουν πολλές φορές χρήματα, ἄλλαι δὲ ἁπλῶς συμπαραίστανται· και αὐτὸ δὲν εἶνε μικρὸν διότι ἡ πρόθυμος συμμετοχὴ των καλύπτει τὴν εὐτέλειαν, και μὲ τὴν προθυμίαν των ἀποκρῶνται τὴν πτωχείαν.⁸⁸ Αὐτὸ λοιπὸν κάνετε το και διὰ τὴν ἐκκλησίαν αὐτήν. Νὰ συντρέχωμεν διὰ ἀπὸ παντοῦ, και νὰ σκεπάζωμεν τὴν πτωχείαν της, ἢ μᾶλλον νὰ τερματίζωμεν τὴν πτωχείαν της μὲ τὸ νὰ προσερχώμεθα συνεχῶς εἰς τὸν χῶρον αὐτὸν. 547 Α «Κεφαλὴ τῆς γυναίκος ἐστὶν ὁ ἀνὴρ» (Ἐφεσ. 5, 23)· ἡ γυναίκα εἶνε ἑσθῆς τοῦ ἀνδρός. Ἄς μὴ ἀνέχεται λοιπὸν νὰ εἰσέρχεται εἰς τὸν ἅγιον αὐτὸν χῶρον μήτε ἡ κεφαλὴ χωρὶς τὸ σῶμα μήτε τὸ σῶμα χωρὶς τὴν κεφαλὴν, ἀλλὰ ὁλόκληρος ὁ ἀνθρώπος, ἔχοντας μαζί των και τὰ παιδιὰ.⁸⁹ Ἄν εἶνε εὐχάριστος νὰ δλέπη καιεὶς ἓνα δένδρον μαζί μὲ τὴν παραφυῶδα του ὀρθομένην πλησίον τῆς ρίζης του, εἶνε πολὺ περισσότερο εὐχάριστος νὰ δλέπη ἓνα ἀνθρώπον ποὺ νὰ ἔχη μαζί του τὸ παιδί του σὺν παραφυῶδα του ποὺ ὀρθῶνεται πλησίον του· ἓνα ἴσῃμα ὀραιότερον ἀπὸ κάθε εὐλαϊαν· και ἔχει μόνον εὐχάριστον ἀλλὰ και ἐπικερδῆς. Διότι, ὅπως εἶπα προηγουμένως, ὁ μισθὸς αὐτῶν ποὺ συγκεντρώνονται ἐδῶ εἶνε μεγαλύτερος. Τὸν γεωργὸν τότε τὸν θεωροῦμεν περισσότερο. Ἐὰν ἔστιν καλλιεργῆ τὴν γῆν ποὺ ὀργυθῆκε πολλές φορές, ἀλλ' ἔστιν παραλάβῃ τὰ ἔσπαρα και ἀνόργυστα χωράφια και τοὺς ἀπερῶσιν καλλὴν ἀροντιῶδα. Ἔτσι ἀκριβῶς ἔκανε και ὁ Παῦλος, φιλοτιμούμενος νὰ εὐαγγελίζεταί, ἔχει ὅπου ἠκούσθη ὁ Χριστός, ἀλλ' ὅπου δὲν ἠκούετο. Αὐτὸν νὰ μιμηθῶμεν και ἡμεῖς, και διὰ νὰ ἔχη ἡ Ἐκκλησία ἔσθον,⁹¹ και διὰ νὰ ὀφελώμεθα προσωπικῶς. Νὰ τρέχωμεν λοιπὸν εἰς κάθε σῖναξιν ποὺ γίνεται ἐδῶ. Και ἂν ἡ ἐπιθυμία μᾶς φλέγη θὰ μπορούσῃς νὰ τὴν στήσῃς εὐκό-

88. Συγκινετικὸν τὸ παράδειγμα αὐτὸ ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τῆς ἐσχάτης ἐκείνης, πολὺ συγκινητικότερον δὲ ἔστιν χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν πτωχὴν Ἐκκλησίαν, τὴν νόμισεν τοῦ Χριστοῦ.

89. Ἐννοεὶ θηλασθὴ νὰ ἐκκλησιάζονται τὸν γυναίκαί και τὰ κνιοί. Τὰ παιδιὰ τῆς σχολικῆς ἡλικίας περίπου, καιτοι: ἀδελφίστα τὰ ἔπειραν εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν δία νὰ ἀκούουν τὰς προσευχάς, τὰ ἀναγνώσματα, και τὸν θεῖον λόγον· ἢσαν καταχρῶμενα μόνον εἰς τὸ ἔλλοις κατὰ τὴν τέλειαν τοῦ μυστηρίου τὰ ἄγαθὰν ἔξω.

91. Ἐσθον (ἐπρόσθον)· ἔννοε: τὸ πνευματικὸν ἔσθον, τὰς ψυχάς, και ἔχει τὰ οικονομικὰ ἔσθον ἢ ταχρηδ.

λος μόνον μὲ τὸ νὰ ἰδῆς τὸν οἶκον αὐτὸν. Και ἂν ὀργυζεσαι, θὰ κοιμίσῃς τὸ θεῖον εὐκόλως. Και ἂν ὀποιοῦσῃποτε πάθος σὲ πλοιοῦσῃ, θὰ μπορούσῃς νὰ καταναγκήσῃς κάθε τρικυμίαν και νὰ ἐπιβάλῃς εἰς τὴν ψυχὴν σου γαλήνην και πολλὴν εἰρήνην. C Αὐτὴν τὴν εἰρήνην εἶθε νὰ τὴν ἀπολαύωμεν διὰ μὲ τὴν χάριν και τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· εἰς αὐτὸν και εἰς τὸν Πατέρα και εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον μαζί ἡ δόξα, και τώρα και πάντοτε, και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Λ Ο Γ Ο Σ ΙΒ'

Εἰς τὸν παραλυτικὸν ποῦ εἶχε τριαντακοτὴ ἔτη ἀσθενείας καὶ εἰς τὸ ρητὸν "Ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι" (Ἰω. 5, 17).

D 1. Εὐλογητός ὁ Θεός εἰς κάθε σὺναξιν εἰπέτω ἐτι τὸ χωράφι αὐξάνει, τὰ λιβάδια πλουτίζουν τὴν κῆλην του, τὸ ἄλωνι γεμίζει, τὰ δῶματα⁹² κ' ἠθάβηθον. "Ἄν καὶ δὲν ἔχω πολλὰς ἡμέρας ἀφ' ἑσῶ ἐρρίψα αὐτὸν τὸν σπόρον, καὶ νὰ ἀμείψω μὲ ἐβλάστησε πλούσιος ὁ στάχυς τῆς ὑπακοῆς. Ἄπ' εἰδὼ φαίνεται ἐτι τὴν Ἐκκλησίαν αὐτὴν τὴν γεωργεῖ ἔχει ἀνθρώπινη δύναμις, ἀλλ' ἡ θεία χάρις. Τέτοια εἶνε ἄλλως τε ἡ φύσις τοῦ πνευματικοῦ σπόρου. Δὲν ἀγαμένει τὸν χρόνον, δὲν περιμένει τὸ πλῆθος τῶν ἡμερῶν, δὲν περιμένει περιόδους μηνῶν, ὅτε ἐποχὰς καὶ καιροὺς καὶ ἐτησίους κύκλους." Εἰ δὲ εἶνε δυνατόν νὰ σπεύσῃ τὰ σπέρματα καὶ εἰς μίαν ἡμέραν νὰ θερίσῃ τὸν θερισμὸν αὐτὸν μὲ ἀγκαλιᾶν⁹³ μιστῆν καὶ πλήρη. Αὐτοὶ ποῦ θερίζου αὐτὸ τὸ αἰσθητὸν χωράφι, χρειάζονται μεγάλην περιπέτειαν καὶ μεγάλην προθεσίαν χρόνου.⁹⁴ Διότι εἶνε ἀναγκαῖοι καὶ ὁδοὶ ὀργανικὰ νὰ ζῶσιν εἰς τὸν ζυγόν, καὶ θεῶν αὐλάκι νὰ κόψου, καὶ ἄρθρα σπέρματα νὰ ρίψου, καὶ νὰ σφαιρίσων, καὶ δια τὰ σφαιρίσματα νὰ περιτράξου, καὶ νὰ περιμένου κανονικὰ ὀρχαί, καὶ πολλὰ ἄλλα νὰ φιλοπονῆσων, καὶ νὰ περιμένου πολλὸν χρόνον, καὶ τότε νὰ ἐπιτύχου τὸν σκοπὸν του. 548

92. Ἄρθρα λέγεται ἡ χερσὶς, ὅσον ὅτιον μαζεύει εἰς τὴν καλὴν μὴν του ὁ θεριστὴς καὶ τὸν ἀφίνει κάτω, δια ν' ἀρχίσῃ ἐκ νέου.
93. Πολλὰ δῶματα κάνουν ἕνα ὀρχαίον, καὶ πολλοὶ ὀρχαίονες ἕνα ὄβημα, δηλαδὴ πολλὰς χερσὶς μίαν ἄγκαλιάν, καὶ πολλὰς ἀγκαλιὰς ἕνα ὄβημα.
94. Ἐἰς ἑσῶ ἀπὸ σπέρματος γίνῃ βλαστὸς, καλῆν, στάχυς, ὅταν ἤρμος πρὸς θερισμὸν.

A Εἰς τὴν περίπτωσίν μας ἕως εἶνε δυνατόν χωράφι καλοκαίρι καὶ νὰ σπέρνῃ κανεὶς καὶ νὰ θερίσῃ, καὶ πολλὰς φορές γίνονται καὶ τὰ δύο κατὰ τὴν ἴδιαν ἡμέραν, καὶ μάλιστα ἐταν ἡ φύξη ποῦ γεωργεῖται: τύχη νὰ εἶνε παχέα καὶ γόνιμος. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ σῶς. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ τρέφω πρὸς σῶς μὲ περισσοτέραν προθυμίαν. Ἄφρο καὶ ὁ γεωργὸς ἀκόμη περιποιεῖται ἰδιαίτερος τὸ χωράφι ἐκείνο ἀπὸ τὸ ὅποιον πολλὰς φορές ἀγάμω τὸ ἄλωνι του. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ σῶς μὲ παράγεται μεγάλην ἐκδοσίαν μὲ λίγων κόπων, καὶ ἐγὼ σῶς γεωργῶ μὲ πολλὴν προσοχὴν, καὶ ἤθθα νὰ σῶς φέρω ἐτι: υπεκίπετο νὰ εἰπῶ ὅς συνέβαιεν τὸν ἕσων εἶπε κατὰ τὴν προηγουμένην πορᾶν. Τότε σῶς ὅρανα τὸν λόγον περὶ τῆς ἐδοῆς τοῦ μονογενοῦς Γίου τοῦ Θεοῦ μὲ δικαίᾶ ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην: τὴν ἡμέραν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τὴν ἴδιαν. Τότε ἀνέπτωξα ὅτι ὁ Χριστὸς ἔλεγεν: "Εἰ ἐπιστάετε Μωϋσῆ, ἐπιστάετε ἂν ἐμοί" (Ἰω. 5, 46). Ἐ τὴν δὲ λέγω ἐτι ὁ Μωϋσῆς εἶπε: "Προσῆτην ὅμιν ἀναστήσει Κύριος ὁ Θεὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ: αὐτὸς ἐκασίσει" (Δευτ. 18, 15). Πράξ. 3, 22). "Ὅπως ὁ Χριστὸς παραπέμπε εἰς τὸν Μωϋσῆν, ὥστε μ' ἐκείνον νὰ τοὺς ἐκίσω πρὸς τὸν ἑαυτὸν του, ἴσα καὶ ὁ Μωϋσῆς παραπέμπε τοὺς μαθητὰς εἰς τὸν Διδάσκαλον, παραγγέλλοντάς τοὺς νὰ παιδαρχῶν εἰς αὐτὸν κατὰ πάντα."⁹⁵ Ἄς παιδαρχώσων καὶ εἰς ἕσων κἀνε: καὶ λέγει καὶ εἰς δια τὰ ἄλλα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περιπέτειαν πρὸν ἐθαβάσασμεν σήμερον. Καὶ ποῖα εἶνε αὐτή; "Ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, λέγει, καὶ ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς Ἱερουσόλυμα: ἔστι δὲ ἐν τοῖς Ἱερουσόλυμας προβατικὴ κολυμβήθρα. Ἡ λεγομένη, ἑβραϊστὶ Βηθεσά, κέντε σὸς ἔχουσα" (Ἰω. 5, 1-2). Εἰς αὐτὴν, καθὼς λέγεται, ἤρχετο κατὰ καιροὺς ἄγγελος καὶ καθαίετο: καὶ αὐτὸ ἐφαίνετο ἀπὸ τὴν κίνησιν τοῦ ὕδατος. Ὅποιος ἔμπαινε πρῶτος μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ἐγένετο ὀγιγῆς, δι: ὅποτε νόσημα καὶ ἂν εἶχε. Εἰς τῆς σὸας αὐτὰς κατέκειτο πλῆθος ἀσθενῶν, τυφλῶν, κωσῶν, παραλύτων, ποῦ ἐπερίμεναν τὴν κίνησιν τοῦ ὕδατος. Διατὶ ὁ Χριστὸς πηγαίνει συνεχῶς εἰς τὰ Ἱερουσόλυμα καὶ συχνάζει εἰς τῆς ἑορτῆς μὲ τοὺς Ἰουδαίους; **D** Ἐπειδὴ τότε συνεκέντρωετο τὸ πλῆθος, καὶ ὁ Χριστὸς ἀνέμενε τὸν καιρὸν καὶ τὸν τόπον ἐκείνον, ὥστε νὰ συναντήσῃ τοὺς ἄρρώστους.⁹⁶ Διότι

95. Ἐπὶ ὁ Χριστὸς ἐκτός ἀπὸ τὸ χωρίον τοῦ δευτερονομίου ποῦ ἀνέφεραν (18, 15) ὑπαινίσσεται καὶ τὸ χωρίον Γαλ. 3, 24 πρὸ δὲ τῶς ἐλ: ἔτιν τὴν πίστιν ἀπὸ νόμον ἐσφαρμαγμένα συγκαταλεγμένους εἰς τὸν μέλλοντα πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. "Ὅτε ὁ νόμος (= Μωϋσῆς) παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστὸν ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοσύνην ἐδέχθημεν δι: τῆς πίστεως οὐκ εἶμεν ὑποπαταῖον ἔσμεν." Ἦτο δὲ ὁ παιδαγωγὸς εἰς τὴν ἀρχαιότητα βολικός.

δὲν εἶχαν οἱ ἀρρωστοὶ τόσον πόθον νὰ ἀλλάξουν ἀπὸ τὰ νοσήματα, ὅσον ἐνδιαφέρον εἶχαν ὁ ἱατρός νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ ἀπ' αὐτά. Ὅταν λοιπὸν ἡ συγκέντρωσις τῶν ἀδριστακῶν εἰς τὸ ὑποκορύφωμά της, καὶ τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν ἦτο ἀποκλιμακωμένον, τότε ἦλθεν εἰς τὸ φανερόν καὶ ἐπεδείκνυν ἑστὶ ἐκρεῖζέτο διὰ τὴν σωτηρίαν ἐκείνων. Ἦτο λοιπὸν κατάκοιτον πολὺ πλῆθος ἀσθενῶν ποὺ ἐπεριμένον τὴν κίνησιν τοῦ ὕδατος, καὶ ὅποιος ἐμπαινε πρῶτος μετὰ τὴν κίνησιν τοῦ ὕδατος, ἐθεραπεύετο, Ε' ὁ δὲ δεύτερος ὄχι πλέον. Ἐληγεν ἡ δύναμις τοῦ φαρμάκου, ἐπιλείπειν ἡ θεραπεία τῆς χάριτος, καὶ εἰς τὸ ἔξῃς τὰ ὕδατα ἔμεναν ἕρημα, ἀφοῦ ἡ ἀρρώστια αὐτοῦ ποὺ κατέβαινε πρῶτος ἐκοιμήθη τελείως τὸ φάρμακον. Καὶ πολὺ εὐλόγησεν διότι ἡ χάρις ἐκαίνη ἦτο βουλικῆ.⁹⁶ Ἄν συνάβαινεν ἕως τὸ ἴδιον, ὅταν ἤρχετο ὁ Δεσπότης, οὕτε ἐθεραπεύετο μόνος ἐκεῖνος ποὺ κατέβαινε πρῶτος εἰς τὴν κολυμβήθραν τῶν ὕδατων τοῦ βαπτισματος, ἀλλὰ καὶ ὁ πρῶτος καὶ ὁ δεύτερος καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος καὶ ὁ δέκατος καὶ ὁ εἰκοστός.⁹⁷ Α καὶ ἂν εἰπῆς δέκα χιλιάδας, καὶ ἂν δύο φορές τόσους, καὶ ἂν τρεῖς φορές, καὶ ἂν ἑκατὸν εἰς τὸ πλῆθος, καὶ ἂν δόλως μέσα εἰς τὴν κολυμβήθραν τῶν ὕδατων ἔλθῃ τὴν οἰκουμένην, δὲν μειώνεται ἡ χάρις οὕτε κατὰ τὸ ἐλάχιστον, ἀλλὰ μένει ἡ ἴδια, καὶ τοὺς καθαρίζει ἕλους. Τόση διαφορά ὑπάρχει μετὰ τῆς δυνάμεως τοῦ βούλου ἀγγέλου καὶ τῆς ἀθθεντίας τοῦ Δεσπότης Χριστοῦ. Ἐκεῖνος ἐθεράπευεν ἕνα, αὐτὸς ἔλθῃ τὴν οἰκουμένην ἐκεῖνος ἕνα τὸν χρόνον, αὐτὸς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἂν θέλῃς νὰ δόλως μέσα ἀναριθμήτους, ἕλους τοὺς δίνει ὅπως ὄφειλε. Β Ἐκεῖνος ἐθεράπευε καταβαίνοντας καὶ παρασκόντας τὸ ὕδωρ, αὐτὸς ὄχι ἔτσι, ἀλλ' ἀρκεῖ μόνον τὸ ἐνομιμὸν του νὰ εἰπῆς ἐπάνω εἰς τὰ ὕδατα, καὶ εἰς ἕλους αὐτοὺς νὰ ἀφήσῃ τὴν βασίχην θεραπείαν. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐθεράπευεν ἀναπηρία σώματων, αὐτὸς δὲ διορθώνει τὴν κοιλίαν τῆς ψυχῆς. Βιάσθαι πῶς ἀπὸ κάθε ἀποφῆν ἡ διαφορά ἐμφανίζεται μεγάλη καὶ ἀπειρος;

2. Πλῆθος ἀσθενῶν λοιπὸν ἦτο κατάκοιτον περιμένοντας τὴν κίνησιν τοῦ ὕδατος. Ὅ ἴσως ἦτο ἕνα πνευματικὸν ἱατεῖον. Καὶ ὅπως εἰς τὸ νοσηκομεῖον μορφεῖς νὰ ἴδῃς πολλοὺς τυφλωμένους, ἀκαπήρους εἰς τὸ πόδι, ἀρρώστους εἰς ἕνα ἄλλο μέλος, νὰ κάθωνται ἕλοι μαζί

96. συμπροφέας τοῦ παιδίου, ὁ ὅποιος τὸ πῶνθησαν εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ μετὰ τὴν λήξιν τῶν μαθημάτων τὸ πῶνθησαν εἰς τὸ σπίτι. (Βλέπε Σ. Σάκου, Περὶ τῆς μεταφράσεως τῆς Κ. Διαθήκης, σ. 78-74, Θεσσαλονίκη 1970).

97. Ἀγλαῆ, ὅταν θά ἦτο ποὺς κέντρος, τότε ἤθελε νὰ θεραπεύσῃ τοὺς ἀσθενεῖς, διὰ νὰ ἐλέησον ἕλοι.

97. Ἀγλαῆ ἦτο χάρις ποὺ τὴν ἔδωκε ἕως βούλου, ὁ ἀγγελος.

καὶ νὰ περιμένουν τὸν ἱατρὸν, C ἔτσι ἀκριβῶς ἐφαίνετο καὶ εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τῶν συγκεντρωμένων. Εἰς αὐτὰς τὰς στοάς ἦν τις ἀνθρώπος τριάνοντα καὶ ὅκτω ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ. Τούτου ἴδων ὁ Ἰησοῦς κατακαίμενον, καὶ γινούς ὅτι ἦδη πολὺν χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ: Θέλεις ὄγιος γενέσθαι; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενὴς καὶ εἶπε: Ναί, Κύριε! Ἄνθρωπον δὲ οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, δάξῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν ἢ νὶ δὲ ἐγὼ ἔρχομαι, ἄλλος πρὸ ἡμεῶν καταβαίνει» (Ἰω. 6, 6-7). Διὰ τὸ Ἰησοῦς ἐκροσπέρασαν ἕλους τοὺς ἄλλους καὶ ἦλθεν εἰς αὐτόν; Διὰ νὰ δείξῃ καὶ τὴν δύναμιν του καὶ τὴν φιλανθρωπίαν του τὴν δύναμιν μὲν, διότι τὸ νόσημα εἶχε γίνῃ ἀνίατον καὶ ἡ ἀρρώστια του εἶχε φθάσει εἰς σημεῖον ποὺ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ τίποτα. Δ τὴν φιλανθρωπίαν δὲ, διότι αὐτὸν ποὺ ἦτο ὁ πλέον ἔξισος τῶν ἄλλων πρὸς ἕλους καὶ ἀεργεσίαν, αὐτὸν εἶδε πρῶτον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὁ κηδεμὴν καὶ φιλένθρωπος. Ἄς μὴ παρατρέψωμεν λοιπὸν τὸ χωρίον χωρὶς νὰ τοῦ δώσωμεν σημασίαν, μίση τὸν ἀριθμὸν τῶν τριαντακτῶ ἔτων ποὺ ἦτο ἀσθενὴς. Αὐτὸ νὰ τὸ ἀκούσων ἕλοι ὅσοι παλαίουν μὲ συνεχῆ πτωχείαν, ὅσοι σκῶδον μὲ ἀρρώστια, ὅσοι ὑπομένουν κακὰς περιστάσεις βιοτικῶν πραγμάτων, ὅσοι ὑπέστησαν κακοκαιρίαν καὶ τρικυμίαν ἀπροσδοκῆτων κακῶν. Ε' Ὁ παραλυτικὸς αὐτὸς εἶνα κοινὸς λιμῆν τῶν ἀνθρωπίνων συμφορῶν.⁹⁸ Κανεὶς δὲν εἶνε τόσον ἡλίθιος, κανεὶς δὲν εἶνε τόσον κακομοῖρος καὶ καλιώτερος, ὅσοι νὰ ἴδῃ αὐτὸν τὸν παραλυτικόν, καὶ νὰ μὴ ὑπομείνῃ ἔπειτα κάθε εἶδους συμφορῶν μὲ γενναϊότητα καὶ πολλὴν προθυμίαν. Ἄν κανεὶς ἦτο παράλυτος εἰκοσι ἔτη, δέκα ἔτη, πέντε μόνον ἔτη, δὲν ἐφθάνον νὰ τοῦ σπᾶσουν τὰ νεύρα; Αὐτὸς μένει τριαντακτῶ ἔτη, καὶ δὲν φεύγει, καὶ ἐπιδεικνύει μεγάλην ὑπομονήν. Ἰσως σᾶς φαίνεται θαυμαστὸν τὸ μῆκος τοῦ χρόνου, ἀλλ' ἂν ἀκούσῃτε τὴν διήγησιν, ⁹⁹ Α τότε πολὺ περισσότερον θά κατανοήσῃτε ἔλθῃ τὴν ἀνωτερότητα του καὶ τὴν ὑπομονήν του. Ἐρχεται ἀπὸ πάνω του ὁ Ἰησοῦς καὶ τοῦ λέγει: «Θέλεις ὄγιος γενέσθαι;». Καὶ ποῖος δὲν τὸ ἤθελε αὐτὸ, εἰ ἤθελε νὰ γίνῃ ὄγιος; Διὰ τὸ λοιπὸν τὸν ἐρωτᾷ: Ὅχι ἐπειδὴ ἄγνωστὸς αὐτοῦ ποὺ γινώριζε: τὰ ἀπέρρητα τῆς διαβολῆς, ἀγνώριζε πολὺ περισσότερον τὰ φανερά καὶ τὰ σαφῆ. Διὰ τὸ ἐρωτᾷ: Ὅπως τότε εἶπεν εἰς τὸν ἑκατοντάρχην «Ἐγὼ ἔλθω θεραπεύσω αὐτόν» (Ματθ. 8, 7), χωρὶς νὰ ἀγνοᾷ αὐτὸ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἀπαντήσῃ (ὁ ἑκατοντάρχης), ἀλλὰ γινώριζοντας τὰ ἐκ τῶν

98. Ἀγλαῆ εἰς αὐτόν ἐπήλθον καὶ ἀγυροβάλλουσαν ἕλα τὰ κενὰ, ἕλοι αὶ συμφορᾶν.

πρετέρων και με πολλήν ακριβείαν, και ήθελε να του δώση λαβήν και άφορητήν ν' αποκαλύψη έλλην την κρυμμένην ευσθεσίαν του, και να ειπή «Μή, Κύριε» οδ γάρ εμί θεός, ίνα μου υπό την στήτην εισέλθης» (8, 8), έτσι και εις τόν παραλυτικόν αυτόν, γνωρίζοντας τι έπρόκειτο να άπαντήση τόν έρωτή άν θέλη να θεραπευθή, Β έχε έπειδή δέν τό ήξερε αυτό, αλλά διά τού θούση μίαν λαβήν και άφορητήν να διεκτραγωδήση την συμφοράν του και να γίνη έτσι διδάσκαλος υπομονής. «Αν έθεράπει τον άνθρωπον πωτηρώς, έμεις θά εξημενώμασταν την μαγίστην ζημίαν, διότι δέν θά έμαθαίναμεν την καρτερίαν τής ψυχής του. Ο δε Χριστός έχε μόνον θεραπεύει την παρουσαν κατάστασιν, αλλά προνέζει πολύ και διά τά μέλλοντα. Απεκάλυψε λοιπόν εις όλους τούς κατωίους τής οικουμένης, ότι ο παραλυτικός αυτός είνε διδάσκαλος καρτερίας και υπομονής και τόν ήνάγκασε να άπαντήση υποβάλλοντας του την έρωτησιν' «Θέλεις υγιής γενέσθαι;». Και εκείνος τι έκανε; Δέν έθύμωσε, δέν ήγανάκησε, δέν ειπε προς τόν έρωτήσαντα «Μά έλπίεις παράλυτον, έμαθες ότι έχω άρρωστος μακρόν χρόνον και έρωτήξ άν θέλω να γίνω υγιής; ήλιος να καρτερήξ με τās συμφοράς μου και να διακωμωδήσης τά κακά τού άλλου;». Ξέρατε δε πόσον μακρόφυγοι είνε οι άρρωστοι, και άν ένα χρόνον μόνον πέσουν εις τό κρεβάτι' εδω λοιπόν ποι ή άρώστια περιετθή επί τριανταοκτώ χρόνια, πώς δέν ήτο φυσικόν να εξαντληθή D όλη ή ανωτερότης του νικημένη από την πολωκαριαν; Και όμως εκείνος δέν ειπε τίποτε τέτοιον, ούτε διανοήθη; άλλ' αποκρίνεται με πολλήν γλυκύτητα και λέγει: «Ναι, Κύριε; αλλά δέν έχω άνθρωπον, διά να με δάξη εις την κολυμβήθραν, όταν παραχθή τό ύδωρ». Κοίτα πόσα έμαθεύθησαν και έπολιτοκοσάν τόν άνθρωπον' νόσος, πτωγία, και έλλειψις προστατιών. «Εν οι δε έρχομαι, άλλος πρό έμού καταβαίλει». Αυτό είνε τό πιο αξιολόγητον άπ' όλα. Εί Ιωαννόν να λυγίστη και αὐτήν την πέτραν. Μοσ φαίνεται σαν να ελπίσω τόν άνθρωπον να έρπη κάθε χρόνο, και κάθε χρόνο να φθάνη εις τό στόμα τής κολυμβήθρας και να κρέμαται εις τό τέμα τής καλής έλπίδος και τό χειρότερον, ότι αὐτά τά ύπέμεινον έχι δύο και τρία και δέκα χρόνια, αλλά τριανταοκτώ. Και εδειχέναι μόν διον τό ένδιαφέρον του, έχανε όμως τόν καρπόν. Διήγημα μόν τόν δρόμον, αλλά διά τόν δρόμον αὐτόν έπαυσε τό θραύσειν άλλος και τούτο επί πολλά χρόνια. Τό δε χειρότερον άπ' όλα ήτο, ότι έβλεπε τούς άλλους να γίνονται καλά. Γνωρίζετε θέματα δια αισθανόμεθα πολύ θαύτερον τās συμφοράς μας, 351 Α. όταν ίδωμεν να άπαλλάσσονται άλλοι που είχαν πέσει εις τās ίδίας συμφοράς, διά τούτο και ο πτωχός, όταν

ιδή τόν άλλον να πλουτή, τότε αισθάνεται περισσότερο την πτωχειάν του και ο άρρωστος ποιεi περισσότερο, όταν ιδή πολλούς που ήσαν άρρωστοι να γίνονται καλά και αυτός να μη έχη καμμίαν καλήν έλπίδα. Όταν οι άλλοι εύτυχούσι, τότε αισθανόμεθα θαύτερον τās συμφοράς μας. Αυτό συνείβαινε και τότε εις τόν παραλυτικόν. Έν τούτοις, άν και έπάλευεν επί τούτον χρόνον και με την νόσον και με την πτωχειάν και με την εγκατάλειψιν, άν και έβλεπεν άλλους να γίνονται καλά, άν και έβλεπεν ότι ο ίδιος πάντοτε μόν έπαχειρήσεν αλλά ποτέ δέν κατέφθασε και δια ούτε μετά άπ' αυτά Β ύπήρχαν έλπίς ν' άπαλλαγή από την συμφοράν, δέν έπαυεν, άλλ' έτραχε κάθε χρόνο. Ένθ έμεις, άν μίαν φοράν ζήτήσωμεν από τόν Θεόν κάτι, και δέν τό λάβωμεν, άμέσως δυσαναχτησίωμεν, περιπίπτωμεν εις θαυμάσιαν άπελπισίαν' μόλις τελειώνωμεν την προσευχήν, χαλαρώνωμεν και την έπιμονήν. Τι άραγε από τού έδω άξίζε; να έπικινίσω τόν παραλυτικόν ή να καθίσω την ραθυμίαν μας; Τι άπολογίαν θά είχαμεν και ποίαν συγγνώμη, όταν εκείνος εκαρτέρησε τριανταοκτώ έτη, έμεις δε άρρωσώμεν τούτον ταχέως;

Η. Και ο Χριστός τι έκανε; Πρώτα έδειξαν, ότι είνε άγιος; C ήθελε και δια δικαίως ήλθεν εις αυτόν πριν από τούς άλλους, και ίσαται τού λέγει: «Έρχομαι, άρον τόν κρεβάτιόν σου και περιπάτει» (Ιω. 5, 8). Βλέπεις ότι δέν εξημεώθησε καθόλου από τās τριανταοκτώ έτη, επειδή υπέμεινε την συμφοράν με καρτερίαν; Διότι και ή ψυχή του ήγμνάσθηκε εις την άρετήν περισσότερο κατά τό μακροχρόνον αὐτό διάστημα, δοκιμαζομένη μέσα εις την συμφοράν σαν εις χωνευτήριον, και την θεραπεύει την εκέρδιση με περισσότεραν δόξαν. Τόν έθεράπευσεν, έχι και εις άγγελος άξίος ο ίδιος ο Δασιότης τών άγγέλων. Και διατί τόν εδείξαζε να σηκώσει και τό κρεβάτι του; Πρώτος και κύριος λόγος ήτο; D ότι ήθελε να πείση τούς Ιουδαίους ν' άπαλλαγούσι από την τήρησιν τού νόμου. Αφού ο ήλιος έφραζε, δέν έπρεπε πλέον να μαλειώνεται γύρω από τόν λόγον' αφού ή αλήθεια εδειχθή, δέν έπρεπε να κρατούν άσπίρη τόν τύπον. Διά τόν ίδιον λόγον διασέφορας ήθελε να καταλύση τό σάββατον, έκανε κατ' τό σάββατον ένα πολύ μέγα σημείον, άνα τό υπερβολικόν μέγεθος τού θαύματος να καταπύση τούς θεατάς και σιγά-σιγά να τούς άποσπάζ από την τήρησιν τής άρχής, δεύτερος λόγος ήτο, ότι ήθελε να δουλώση τα άναίτηχτα άτομα τών. Επειδή έσυνήθισον να κριτικάρουν τά θαύματά του με τρόπον κακοβύρον και έπρωσπάθουν να μειώνουν την δόξαν αὐτών, ο τόν εδείξαζε να εδειχθή πώς σηκώγει τό κρεβάτι σαν τρέχων

και τεμηρίων αναμειχθήτητον της θεραπειας του, δια να μη λέγουν εις την περιπτωσιν αυτην εκεινο που ελεγαν εις την περιπτωσιν του τυφλου. Καί τι ελεγαν εις την περιπτωσιν εκεινην; Αδός είνε, όχι δέν είνε αιδός, αιδός είνε» (Ιω. 9, 8-9). Δια να μη λέγουν και εις αυτών τήν, τώ κρεβάτι γίνεται κατηγορος της ανομοιωτίας των, καθώς τώ σπράντι και τώ κρατεί ύφρηά. Έγω να σός ειπά και τρίτον λόγον, όχι μικρότερον έκ' αυτους που σός ειπα. Δια να μάθης ότι τώ πέν τώ εκανε όχι καμμία άνθρωπινη τέχνη αλλά θεία δύναμις, τόν διέταξε να σπράνσι τώ κρεβάτι **Α** είνοντας μεγίστην και σαφή απόδειξιν ότι πράγματι είνε καλά, όσα να μη λέγη κανείς διάφορησ, ότι ό παραλυτικός χαρίζομαι εις τόν Χριστόν και αποκαθόμενος μαζί του εκανεν ένα απλόν βάδισμα. Δια τούτα τόν διατάσαι να σπράνσι και φορεϊον εις τούς ώμους του. Αν τή μέλη του δέν είχαν σταθεροποιηθή καλώς, και αί κλειδώσεις δέν είχαν σιωπηθή, δέν θα μπορούσε να βαστάξη τούτον θηλον εις τούς ώμους. Εκτός δε απ' ελ' αυτά ιδαικναι και εκεινο, ότι όταν διατάσση ό Χριστός, όλα γίνονται με την μίαν, **Β** και άπάρσιψις νόσου και επάνοδος υγείας. Οι Ιατροί και έν απαλλάξουν κάποιον από τή νοσήματα, δέν μπορούν να επαναφέρουν άμέσως εις τόν άρρωστον και την υγείαν, αλλά χρειάζονται και πολλόν άλλον χρόνον διά την ανάρρωσιν, ώστε σιγά - σιγά να αποκόσων και να απομακρύνουν από τώ σώμα τή λείψανα της νόσου. Ό Χριστός όμως όχι έτσι, άλλ' εις μίαν στιγμήν και από την άρρώσταν τόν απήλλαξε, και την υγείαν επανέφερε, χωρίς να μεσολαβήσση κανένα διάστημα: αλλά μέλις ή Ισρά εκεινη φωνή του εξεπήδησεν από την άγιαν γλώσσαν του, άμέσως τώ νόσημα τώ σώματος εδραπέταυσε, και ό λόγος εγένεν έργον, και ή άρρώστια είνε εθεραπεύθη τελείως. **Γ** Όπως μία δούλη που επανακαταεί, όταν βξη τόν κύριόν της, ζαρώνει και επανέρχεται εις την πρέπουσαν εύταξιν, έτσι και ή φύσις τώ σώματος που τότε επανεστάτησεν σάν καμμία δούλη και επέφερε την παράλυσιν, όταν εβξε τόν Κύριόν της να έρχεται, επανήλθεν εις την τάξιν της, και επήρε πάλιν την ευνομίαν που της έπρεπε. Καί ελ' αυτά τα εκανεν ή φωνή. Διότι δέν ήταν κούφια λόγια, αλλά λόγια Θεού, περί τών όποιών ό προφήτης λέγει: «Ισχυρά έργα λόγων αυτου» (Πισήλ. 2, 11). Αφού έπλασε τόν άνθρωπον από τώ μηδέν, πολύ περισσότερον μπορούσε να τόν επαναρρώσση, όταν εσπίσει και διελύθη. Έβω με πολλήν ήδονήν θέ ήθελα να έρωτησι αυτους που άσχολούνται σχολαστικώς με την οδσίαν τώ Θεού: Πώς εσυγκρατήθησαν τή μέλη εκεινη; πώς συνεσφίχθησαν τή όστά; **Δ** πώς εδυναμώσαν ό τόνος τών και-

λακών μυών που ήτο τελείως χαλαρωμένοι; πώς επανέστησαν τόν νευρικόν τόνον τή χαλαρωμένα νευρα; και πώς άνεστήθη και άνωρθώθη ή δύναμις που είχε καταπίσει; Αλλά δέν μπορούν εδβαινα να μες εξηγήσουν τώ πως. Λοιπόν θαυμαζε τώ γεγονός μόνον, και μη περιεργάζομαι τόν τρόπον. Όταν εξετίλασε την διαταγήν και επήρε τώ κρεβάτι του, τόν ελάτουν οι Ιουδαίαι και τώ λέγουν: «Κρεβάτιν έστι, και ούκ εξεσεί σοι άραι τόν κρεβάτιον έν τω σπράντι» (Ιω. 5, 10). Έπρεπε να προσκυνήσουν αυτόν που εκανε τώ σημεϊον, έπρεπε να θαυμάσουν τώ γεγονός: άλλ' αυτοί σιζήτησαν περί σαβάτου, διυλίζοντας πράγματι τόν κύριον και καταπίνοντας την κήρυξιν (Ματθ. 23, 24). Καί εκεινος τί λέγει: «Ό ποιήσας με θυγή, ε εκεινός μοι ειπεν 'Αρον τόν κρεβάτιν σου και περιπάτει» (Ιω. 5, 11). Βλάπτει άνθρωπον εδγνώμονα; δημολογεί τόν Ιατρόν και λέγει ότι είνε άβέβαιος νομοθέτης τώ προστάγματος. Καί έπω: ό τυφλός τούς έφερν εις άδιέξοδον, με την απόδειξιν του, έτσι και αιδός. Καί πώς εκεινος τούς έφερν εις άδιέξοδον; Τού ελεγαν ότι «Ότός ό άνθρωπος ούκ εστιν έν τώ Θεού, ότι τώ σαβάτατον ού τηρεί» (9, 16). Καί εκεινος τί λέγει: «ΟΝθαμην», λέγει, «ότι άμαρτωλόν ό Θεός ούκ άκούει: ούτος δε ή νειξί μου τούς εφθαλμούς» (9, 30-31). Αυτά που λέγει έχει τή εβξη νόημα: «Αν παρέθη τόν νόμον, ημάτημα: αν όμως ημάτημα, δέν θα είχε τούτην δύναμιν: διότι όπου υπάρχει άμαρτία, **Α** δέν εμφανίζεται δύναμις: άλλ' αιδός εβαιξε δύναμιν: επομένως δέν ήμώρησε με τώ να πατήση τόν νόμον. Τόν υϊον συλλογισμένον κάνει και αιδός. Διότι ή φράσις «Ό ποιήσας με θυγή» αυτό σημαίσεται, ότι αν είνε αιδός που εβαιξε δύναμιν, δέν μπορεί να κατηγορηθή ως παράνομος. Καί αυτοί τί λέγουν: «Πού εστιν ό άνθρωπος ό ειπών σοι 'Αρον τόν κρεβάτιν σου και περιπάτει;» (5, 12). Κοίτα άγνωμοσύνην και άνοσηθισίαν, κοίτα φοβήν γαμάτην αλαζονείαν. Τή μάτια τών φθονηρών δέν ελάτουν τίποτε τώ θυγι, αλλά μόνον έν υπάρχει καμμία λαθή να πιασθώ. Έτσι και αυτοί: ενθ ό θεραπευθείς δημολογεί και τή διο, και ότι τόν θεράπευσε και **Β** ότι τώ ειπε να σπράνσι τώ κρεβάτι, αυτοί τή μέν πρώτον τώ άπεισιώσησιν, τώ δε δεύτερον τή ειπαν' άποκαταπει μόν τώ θαύμα, τονίζουσι τή την παράλυσιν τώ σαβάτου. Δέν ειπαν 'Πού εστιν ό ποιήσας με θυγή; άλλ' άποσιωπήστας εκεινο ειπαν' 'Πού εστιν ό ειπών σοι άρον τόν κρεβάτιν σου και ύπαγει;». Καί αιδός δέν εγνώμην: «ό γάρ 'Ιησούς εβένουσαν, θηλου έντος έν τή τώρη» (5, 13). Αυτό είνε μεγίστη άπολογία τώ ανθρώπου, αυτό είνε απόδειξις της στεργικης φροντίδος τώ Χριστού. «Αν λοιπόν άκούσης ότι, όταν

τὸν ἐπληρώσαν ὁ Χριστὸς, δὲν τὸν ὑπεδέχθη ὅπως ὁ ἑκατοντάρχης, οὕτως εἶπεν «Εἰπέ λόγον, καὶ λαθήσεται ὁ καὶς μου» (Ματθ. 8, 8). **C** μὴ τοῦ κατηγορήσεως ἀπιστίαν, ἀφοῦ δὲν τὸν ἐγνώριζε· διότι οὕτως καὶ ἐγνώριζε πολλὰς περιπτώσεις ἦτο. Πῶς γὰρ τὸν ἐγνώριζεν, ἀφοῦ δὲν τὸν εἶχεν ἰδοὺ καθόλου; Διὰ τοῦτο ἔλεγεν «Ὅχι, ἔγωγε ἄνθρωπον, ἵνα εἴδῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν» ἂν τὸν κολυμβήσῃ, δὲν θὰ ἐμνημόνευε κολυμβήθραν, οὕτως κατὰ δόξαν εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἀλλ' ἐμνήμωσις θὰ τοῦ ἐξηγητοῦς γὰρ θεραπευτῆς, ὅπως καὶ ἑθεραπεύθη. Ἄλλ' ἐνόμισεν ὅτι καὶ αὐτὸς εἶνε ἕνας ἄνθρωπος σὺν ἄλλοις, ἄνθρωπος μόνον, καὶ διὰ τοῦτο ἔλεγε διὰ τὸν παλαιὸν τρόπον θεραπείας. Ἀποδείξει δὲ τῆς κηδεμονίας τοῦ Χριστοῦ εἶνε ὅτι, ἀφοῦ τὸν ἑθεράπευσε, τὸν ἔφηκεν μόνον, καὶ δὲν τοῦ ἐνανέρωσε τὸν ἑαυτοῦ του. Διὰ γὰρ μὴ δημιουργήσων οἱ Ἰουδαῖοι τὴν καχυποψίαν, ὅτι αὐτὸς ἦτο θαλάσσιος μάργος καὶ ὅτι τὸ ἔλεγε αὐτό, **D** ἐπειδὴ ἦτο παρὼν ὁ Χριστὸς καὶ τὸν ἐπειθεῖ ἢ ἀγνοία καὶ ἢ ἀπουσία⁹⁹ ἀπέκλειε αὐτὴν τὴν υποψίαν. Διότι ὁ εὐαγγελιστὴς λέγει ὅτι «ὅσα ᾔδει αὐτὸν τίς ἐστίν» (Ἰω. 5, 13).

4. Διὰ τοῦτο στέλλει τὸν θεραπευμένον μόνον του, ὥστε γὰρ τὸν περιλάβουν ἀπομονωμένον, καὶ γὰρ βασανίσουν τὸ γεγονός ὅπως θέλουσι, καὶ ἀφοῦ λάβουν ἱκανοποιητικὴν ἀπόδειξιν τοῦ πράγματος, γὰρ θέσουσι τέρμα εἰς τὴν παράφορον μάχην των. Διὰ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς μὲν ἔξεν λέγει τίποτε, τοὺς παρέχει ὅμως τὴν ἀπόδειξιν ἀπὸ τῶν πραγμάτων· **E** σκοπεῖται παντὸς φωνῆς σαφεστάτην καὶ λαμπροτέραν ἀπὸ κάθε αὐτῆς.¹⁰⁰ Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἦτο ἀπηλλαγμένη ἀπὸ κάθε υποψίας ἢ μαρτυρίας τοῦ ἔλεγε «Ὁ ποιήσας με ὕγιον, ἐκεῖνός με· εἶπεν, ἀφρον τὸν κρεβάτιόν σου, καὶ ὕπαγε». Ὁ παραλυτικὸς γίνεται εὐαγγελιστὴς, διδάσκαλος τῶν ἀπίστων, ἱατρὸς καὶ κηρὺς πρὸς κατασχόντην καὶ καταδίκην ἐκείνων, ἱατρὸς ὄχι μὲ φωνὴν ἀλλὰ μὲ ἔργα, ὄχι μὲ λόγια ἀλλὰ μὲ τὰ ἴδια τὰ πράγματα. Διότι ἔφαρεν ἐπάνω του σαρφὴ καὶ ἀνεμφοσθήσθησαν τὴν ἀπόδειξιν, καὶ αὐτὸ πού ἔλεγε τὸ ἐδείκνυε μὲ τὸ σῶμα του.¹⁰¹ **A** «Ματὴ ταῦτα εὐρίσκει αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγει αὐτῷ· Ἴδε ὕγιός γέγονας, μήκει ἁμαρτανε, ἵνα μὴ χαίρῃς σοι γέννηται» (Ἰω. 5, 14). Ἐἴδες ταυροῦ σοφίαν; εἴδες κηδεμονίαν; Δὲν τὸν ἀπῆλαξε μόνον ἀπὸ τοῦ νόσσημα πού εἶχεν, ἀλλὰ τὸν ἀσφαλίζει καὶ διὰ τὸ μέλλον καὶ εἰς μίαν στιγμήν πολὺ κατάλληλον. Διότι ὅταν ἦτο εἰς τὸ κρεβάτι, δὲν τοῦ εἶπε τίποτε τέτοιον, δὲν τοῦ ὑπενόησε τὰ ἁμαρτήματά του ἢ φυχὴ τῶν ἀρρώστων εἶνε κάπως γογγύστρια καὶ τολαίαια-

99. Ἡ ἀγνοία τοῦ παραλυτικοῦ καὶ ἢ ἀπουσία τοῦ Χριστοῦ.
100. Φωνὴ τοῦ Χριστοῦ εἶνε ὁ παραλυτικὸς πού ἔλεγε καλὰ.

μὲς· ὅταν ὅμως ἐξεδίωξε τὴν ἀρρώστιαν, ὅταν τὸν ἐνανέωσεν εἰς τὴν ὕγιαν, ὅταν τὸ ἀπέδειξεν ἐμπράκτως τὴν δύναμιν του καὶ τὴν εὐοχικήν φροντίδα του, **B** τότε εὐρίσκει κατάλληλον τὴν στιγμήν διὰ γὰρ τὸν συμβουλεύσει καὶ τὸν καθοδηγήσει, ἀφοῦ πλέον εἶνε ἀξιόπιστος μὲ ὅσα ἔκανε. Διότι δὲ ἐκεῖνος ἐπῆγε καὶ τὸν ἐνανέωσεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους; (Ἰω. 5, 15). Διότι ἤθελε γὰρ τοὺς κἀνὸν κοινοῦν τῆς ἀληθινῆς διδασκαλίας. Ἄλλ' ἐκεῖνοι «διὰ τοῦτο», λέγει, τὸν ἐμισοῦσαν καὶ τὸν «ἐβίβανον» (5, 16). «Ἔξω προσέχετέ με· ἰδοὺ εἶνε ἄλλος ὁ ἄγιός μου». Διὰ τοῦτο ἐβίβανον αὐτόν... ὅτι ταῦτα ἔποιε ἐν σαββάτῳ» (5, 16). Ἄς ἴδωμεν πῶς ἀπολογεῖται· διότι ὁ τρόπος τῆς ἀπολογίας, μὰς δεκτικὴ ἂν εἶνε (ὁ Ἰησοῦς) ἀπὸ τοῦ ὑποταξαμένου.¹⁰¹ ἢ ἀπὸ τοῦ ἐλευθέρου, ἀπὸ τοῦ δικαιοκονοῦτος ἢ ἀπὸ τοῦ διατάσσοντος. **C** Αὐτὸ πού εἶπε γίνετο φαίνεται ὅτι εἶνε πολλὴ μεγάλη παρανομία. Ἀφοῦ κάποτε ἕνας ἐμάχαισε κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου φύλα καὶ ἐλθοβολήθη διὰ τὴν πράξιν αὐτήν, διότι ἐκουδάλησε θάρη κατὰ τὸ σαββάτον (Ἀριθ. 15, 32-36). Μὲ τὴν μεγάλην αὐτὴν κατηγορίαν κατηγορεῖτο ὁ Χριστὸς, διὰ τὸ ἁμάρτημα τῆς καταπατήσεως τοῦ σαββάτου. Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν πρῶτα ἀπ' ἑλὰ ἂν ἤγητ' ἐπιγνώμην ὡς δοῦλος καὶ ὑποταξαμένος, ἢ ἂν ἐφρανεῖται ὡς ἔχων ἐξουσίαν καὶ ὡς ἀποτότης καὶ ὡς εὐρισκόμενος ὑπεράνω τοῦ νόμου καὶ ὡς ἐκεῖνος ὁ Ἰησοῦς πού ἔβωκεν αὐτὰς τὰς ἐντολάς. Πῶς λοιπὸν ἀπολογεῖται; Λέγει· «Ὁ Πατὴρ μου ἵσως ἔρη ἐργάζεσθαι, κἀγὼ ἐργάζομαι» (Ἰω. 5, 17). **D** Εἴδες ἀδελφίαν; Βέβαια ἂν ἦτο κατώτερος καὶ ὑποδεέστερος ἀπὸ τὸν Πατέρα, αὐτὸ πού λέγει δὲν θὰ ἦτο ἀπολογία, ἀλλὰ μεγαλύτερον ἔγκλημα καὶ χειρότερα κατηγορία. Διότι ὅταν κανεὶς κἀνὸν αὐτὸ πού μόνον ὁ μεγαλύτερος ἐπιτρέπεται γὰρ κἀνὸν, καὶ ἔπειτα συλληφθῆ καὶ κατηγορηθῆ, καὶ λέγει ὅτι· «Ἐπειδὴ τὸ ἔκανε ὁ μεγαλύτερος, διὰ τοῦτο τὸ ἔκανε καὶ ἐγὼ», ὄχι μόνον δὲν ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τῆς κατηγορίας μὲ τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ἀπολογίας, ἀλλὰ καὶ καθιστᾷ τὸν ἑαυτοῦ του ὑπεθέθουν διὰ μεγαλύτερον ἁμαρτήν καὶ κατηγορίαν. Τὸ γὰρ ἐπιχειρῆ κανεὶς πράγματα πού εἶνε ἀνώτερα ἀπὸ τὸ ἀξίωμα του εἶνε γνώρισμα ὑπερηφανείας καὶ ἀλαστονείας. **E** Καὶ ὁ Χριστὸς λοιπὸν ἂν ἦτο κατώτερος, δὲν ἦτο ἀπολογία αὐτὸ πού εἶπεν, ἀλλὰ κατηγορία χειρότερα. Ἐπειδὴ ὅμως ἦτο ἴσος μὲ τὸν Πατέρα, διὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἔγκλημα. Καὶ ἂν βέλτε, γὰρ σὺς κἀνὸν σαρφὴ αὐτὸ πού λέγω μ' ἵνε παράδειγμα. Μόνον ὁ θεολογὸς ἔχει δικαίωμα γὰρ φορῆ

101. Ἐποταξαμένος, αὐτὸ πού ὑποτάσσοντα, αὐτὸ πού κἀνὸν... αὐτὸ ἴσος καὶ ἀπὸ μίαν ἐκέρειν, αὐτὸ πού εἶνε κατώτερος τοῦ ἀξίωματος τοῦ θεοῦ· ἡλικὸς ὁ ἀγγελὸς, οἱ ἄνθρωποι, οἱ θεῶνες καὶ πᾶσα κτίσις.

ἀλουργία καὶ στέμμα εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ κανεὶς ἄλλος. Ἐάν λοιπὸν ἐμφανισθῆ κανεὶς ἀπὸ τῶ πλῆθος ἢ φορῆ αὐτῆν τὴν στολὴν καὶ σωθῆ εἰς τὸ δικαστήριον καὶ ἀπολογηθῆ, εἶ, «Ἐπειδὴ αὐτὴν τὴν στολὴν τὴν φορεῖ ὁ βασιλεὺς, διὰ τοῦτο τὴν φορεῖ καὶ ἐγὼ», ἔχει μόνον δὲν ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν κατηγορίαν, ἀλλὰ μὲ τὸ εἶδος τῆς ἀπολογίας. 555 Α καθεστὸν τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὑπεθέθουν μεγαλύτερας κολάσεως καὶ τιμωρίας. Ἐπίσης τὸ νὰ χαρίζῃ τὴν ποιήν εἰς τοὺς αἰογιστοὺς, π.χ. εἰς τοὺς φονεῖς, τοὺς ληστές, τοὺς τιμωροδίκους, 101 καὶ δοῦς ἀπετάμιζαν ἕλλα παρόμοια, εἶνε δικαίωμα μόνον τοῦ βασιλέως, Ἄν ἀκούῃ καὶ ἕνας δικαστὴς ἀπολύσῃ τὸν καταδικῶν χωρὶς βασιλικὴν ἀπόφαση, καὶ κατηγορηθῆ, καὶ ἀπολογηθῆ καὶ αὐτὸς, εἶ, «Ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς ἀπολύει, ἀπολύω καὶ ἐγὼ», ἔχει μόνον δὲν ἀπαλλάσσεται διὰ τὴν ἀπολογίαν αὐτῆν, ἀλλ' ἔξῃται καὶ μεγαλύτεραν ὀργὴν ἐναντίον του. Καὶ πολὺ εὐλόγιος. Διότι δὲν εἶνε δίκαιον οἱ κατώτεροι ἐπινοῦν εἰς τὴν παρακροσσην τῶν ἢ ἀναβαίνου εἰς τὴν ἀθθεντιαν τῶν ἄνωτέρων, καὶ νὰ σπρῆζου τὴν ἀπολογίαν τῶν ἀκριβῶς εἰς αὐτὸ, ἀφοῦ αὐτὸ εἶνε μεγαλύτερα ὄρις ἐναντίον ἐκείνων ποὺ τοὺς ἀνέθεσαν τὸ ἔξῃωμα. Διὰ τοῦτο ἂν μὲν κανεὶς εἶνε κατώτερος, Β οὐδέποτε θ' ἀπολογηθῆ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔάν δὲ εἶνε βασιλεὺς καὶ ἔχῃ τὸ αὐτὸ ἔξῃωμα, θετὸ τὸ εἶπε αὐτὸ μὲ παρηγορίαν. Διότι ὅπως ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἀρχῆς εἶνε μία, ἔτσι φυσικῆ τῆ λόγῳ εἶνε μία καὶ ἡ ἔξουσία. Ἄλλα ἂν ἐμφανισθῆ κανεὶς ποὺ ἀπολογεῖται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἔχει κατ' ἀνάγκην τὸ αὐτὸ ἔξῃωμα μ' ἐκείνου τοῦ ὁποῖου τὴν ἔξουσίαν προβάλλει ἕως στοιχείου ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Ἀφοῦ λοιπὸν καὶ ὁ Χριστὸς ἔπει ἀπολογηθῆ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ἀνωμοσηγητῶς μὲς ἀπέδειξεν, εἶ, ἔχει τὸ εἶον ἔξῃωμα μὲ τὸν Πατέρα. Καὶ ἂν κρίνετε, ἂς ἀραρισσομεν τὸ παράδειγμα εἰς τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὸ ἔργον ποὺ ἔκανε. Ἄς ὑποθέσομεν εἶ ἡ μὲτ' ἔξουσίας κατάλυσε τοῦ σαββάτου εἶνε ἡ ἀλουργίς καὶ τὸ στέμμα καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ δίδειν χάριν εἰς τοὺς καταδικῶς. C Ὅπως ἐκεῖνα ἀπτερέπονται μόνον εἰς τὸν βασιλέα, καὶ εἰς κανένα ἄλλον ἀπὸ τοὺς κατώτερούς του, ἔάν δὲ ἐμφανισθῆ κανεὶς ἢ τὸ κἀνὴν αὐτὰ, καὶ μάλιστα νὰ τὸ κἀνὴν δικαίως,

101. «Τιμωροδίκους» εἶνε αὐτοὶ ποὺ ἀνοίγουν τοὺς τάφους λαθραίως, διὰ νὰ κλέψουν ποῖσιμα κοσμητικὰ καὶ νὰ κένουν ὁτιδήποτε ἄλλο κἀνόν. Τὸ ἔγκλημα τοῦτο ἔθετοσαν πάντοτε ἕς ἕνα ἐκ τῶν μεγαλύτερων, μεγαλύτερων ἀπὸ τὴν ἀπλήν ἁρπείαν.
102. Αὐτὸ τὸ παράδειγμα τῶν δύο ἰσων βασιλέων ἦτο κατὰ Ἰωνανόου, διότι εἰς τὰς ἡμέρας ἀκριβῶς τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ Παλαιολογαντίνον κρῆτος ὑπῆρχον δύο ἰσοὶ βασιλεῖς, ἡ δὲ κρατικὴ σιμαία, ἡ ὁποία ἦτο μετὰ-λίως αὐτῶς (ἱερὸν κτηνὸν τοῦ Διὸς, τοῦ χορηγοῦντος τὴν βασιλείαν εἰς τοὺς

κατ' ἀνάγκην εἶνε καὶ ἐκεῖνος βασιλεὺς, 102 ἔτσι ἀκριβῶς καὶ ἔδῳ, ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς φαίνεται, εἶ, τὰ κάνει αὐτὰ μὲ ἀθθεντιαν, καὶ μάλιστα τὸν κατηγοροῦν προβάλλει τὸ τί κάνει ὁ Πατὴρ, λέγοντας «Ὁ Πατὴρ μου ἕως ἔρῃ ἐργάζεται», κατ' ἀνάγκην εἶνε καὶ αὐτὸς ἴσος μ' ἐκεῖνον ποὺ τὰ κάνει ἕλα μὲ ἀθθεντιαν. Διότι ἂν δὲν ἦτο ἴσος του, δὲν θὰ ἐχρησιμοποιοῦσε αὐτὴν τὴν δικαιολογίαν. B Καὶ διὰ νὰ καταλάβετε σαφέστερον αὐτὸ ποὺ λέγω, κάποτε οἱ μαθηταὶ κατέλυσαν τὸ σαββάτον μὲ τὸ νὰ μαδοῦν στήκυας καὶ νὰ τοὺς τρίγουν ἡμέραν σαββάτου (Ματθ. 12, 1 - 2). Τὸ κατέλυσε καὶ αὐτὸς τότε κατηγορησάν καὶ ἐκείνους οἱ Ἰουδαῖοι, κατηγορησάν καὶ αὐτὸν. Ἄς ἴδωμεν πῶς μὲν ἀπολογεῖται ὑπὲρ ἐκείνων, πῶς δὲ ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ του· ὅστε ἀπὸ τὴν διαφορὰν νὰ μάθῃς τὴν ὑπεροχὴν του καὶ τὴν ἀπολογίαν του. Πῶς λοιπὸν ἀπολογεῖται ὑπὲρ ἐκείνων; «Ὅτι ἀνέγνωτε τί ἐποίησε Δαυὶδ, ὅτε ἐπεινοῦσαν;» (Ματθ. 12, 3). «Ὅταν μὲν ἀπολογηθῆ ὑπὲρ τῶν δοῦλων, καταφεύγει εἰς τὸν σύνθευλον ἐκείνων Δαυὶδ· Ἐστὴν δὲ ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀνάγει τὸν λόγον εἰς τὸν Πατέρα· «Ὁ Πατὴρ μου ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι». Καὶ ποῖαν ἐργασίαν ἔγνωσε, δὲ εἶπε κανεὶς, ἀφοῦ εἰς τὰς εἴ ἡμέρας «κατέκτανον ὁ Θεὸς ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ;». Ἐνοῦσε τὴν καθημερινὴν πρόνοιαν. Αὐτὸς δὲν ἐδημιούργησε μόνον τὴν κτίσιν, ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ τὴν ἐδημιούργησε, τὴν συντηρεῖ. Καὶ ἀγγελοὶ καὶ ἀρχάγγελοι καὶ αἱ αἰ ἄνω θουαίαι καὶ γενικῶς ἕλα τὰ ὄρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, ἀπολαύου τὴν πρόνοιαν του. 556 Α καὶ ἂν μείνου χωρὶς τὴν ἀνάγκην ἐκείνην, ἀρνηθῆνται καὶ καταρρῶσιν καὶ καταστρέψουσι. Θέλοντας λοιπὸν ὁ Χριστὸς νὰ δείξῃ εἶ, ἔχει ἀπ' ἐκείνους ποὺ προνοοῦν καὶ εἶ, ἀπ' ἐκείνους, διὰ τοὺς ὁποῖους λαμβάνεται πρόνοια, ἀπ' ἐκείνους ποὺ ἐνεργοῦν καὶ εἶ, ἀπ' ἐκείνους ποὺ εἶνε καρποὶ τῆς ἐνεργείας, εἶπαν· «Ὁ Πατὴρ μου ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι». Ἦθελε νὰ δείξῃ τὴν ἰσότητά του πρὸς τὸν Πατέρα.
B. Αὐτὰ νὰ τὰ θυμῶστε καὶ νὰ τὰ φυλάσσετε μὲ κάθε ἀκριβείαν καὶ νὰ ὄρατε μὲ τὴν ἐρῶτητα τῶν δογμάτων τὴν πνευματικότητα τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. Αὐτὸ καὶ προηγουμένως εἶπε τὸ παρακάλειον καὶ τὴρα εἶπε τὸ παρακάλειον, καὶ δὲν θὰ πῶσω ἢ πῶς παρακάλειον. Τὸν εἶον δὲ καὶ τὴν πνευματικότητα δὲν τὴν κάνει τίποτα ἄλλο, παρὰ τὸ νὰ ἐργασθε ἔδῳ. Ὅπως ἡ χέρους γῆ, καὶ ἂν κανεὶς δὲν τὴν ποτίζῃ, ὅπως εἶνε γεμάτη ἀγκάθια καὶ τριβῆλια, B ἡ εἰ γῆ ποὺ τὴν περιποιῶνται χερετὰ γεωργικὰ εἶνε θαλαρῆ καὶ ἔχει

ἐπιγείους βασιλεῖς), εἶχε γίνε δικέφαλος αὐτὸς δ' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν ἴσον. Ἐκτοτε ὁ δικέφαλος παρέμεινε μέχρι σήμερον.

πλουσίαν τὴν φυγὴν κόμησιν τῆς καὶ δίνει πολλὸν καρπὸν. Ἰταί ἀκρίβεις καὶ ἡ ψυχὴ ἕποισι μὲν ποτίζεται μὴ τὰ θεῖα λόγια, εἶνε θαλαρῆ καὶ πλουσία εἰς θλάστησιν καὶ καρπὸν τοῦ Πνεύματος ὅποισι δὲ περιέρχεται εἰς ἔρηρσιαν καὶ ἀμύλειαν καὶ Ἐλαιὸν τοῦ πνευματικοῦ ποτίσματος, ἐρημίδεται καὶ γεμίζει ἀργήσια φυτὰ καὶ ἐλαστάνει πολλὰ ἀγκάθια, τὴν θλάστησιν τῆς ἁμαρτίας. Ὅπου δὲ ὑπάρχουν ἀγκάθια, ἐκεῖ καὶ ἐράκοντες καὶ ὄρειαι καὶ σκορπιοὶ καὶ κάθε δύναμις τοῦ ἐσθλοῦ. Καὶ ἐν δὲν πιστεύεις εἰς αὐτὸ ποῦ λέγει, Ἐλα νὰ συγκρινώμεν αὐτοὺς ποῦ ἀποστάσαν μὴ εἶς, καὶ τότε δὲ ἰδῆτε μεγάλην τὴν διαφοράν. **C** Ἡ μάλλον ἐξ ἐξετάσωμεν οἱ ἴδιοι τοὺς ἑαυτοῦς μας, ποιοὶ μὲν τρεφόμεθα μὴ τὴν θεῖαν διδασκαλίαν, ποιοὶ δὲ στερούμεθα πολὺ αὐτὴν τὴν ἀφύλειαν. Λοιπὸν, ἐξ μὴ ἀφήσωμεν νὰ πάγ χαμένον ἕνα τῶσαν μεγάλου κέρδους. Τὸ νὰ εὐρισκώμεθα ἑδῶ εἶνε ὁποδομὴ εἰωνῶν ἀγαθῶν. Καὶ ὁ ἄνδρας, δευτε φέρει ἄπ' ἑδῶ, δὲ φανῆ εἰς τὴν γυναῖκα πολυτιμότερος, καὶ ἡ γυναῖκα εἰς τὸν ἄνδρα περιουσιότερον πόνητῃ. Τὴν γυναῖκα τὴν κάνει ἀξιαγάπητον ὄχι ἡ ὑπαιότης τοῦ σώματος ἀλλ' ἡ ἀρετὴ τῆς ψυχῆς. **Ἐγὼ** οἱ ποδῆρες¹⁰⁴ καὶ τὰ κραγιόνια,¹⁰⁵ οὗτε τὰ χρυσὰ κοσμηματὰ¹⁰⁶ καὶ τὰ πολυτελῆ φορέματα, ἀλλ' ἡ ἀγνότης καὶ ἡ πραότης καὶ ὁ φόβος ποῦ στηρίζεται εἰς τὸν Θεόν. Καὶ τὸ νοητὸν κάλλος εἶν ὑπάρχει ἄλλοδ μέρος ποῦ νὰ ἐπιτυγχάνεται μὴ τὴσιν ἐπιτυχίαν, **D** παρὰ μόνον εἰς τὸν θαυμαστόν καὶ θεῖον αὐτὸν χῆρον, ὅπου οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται σκευαζίζουσαν καλῶς, καλλυμίζουσαν, ἀποξύνουσαν τὴν γρακαμένην ἐπιδαρμίδα τῆς ἁμαρτίας, δίνουσαν τὴν ἀκμὴν τῆς νεότητος, ἀφαιροῦσαν κάθε κηλίδα, κάθε ρυτίδα, κάθε σπῖλον ἀπὸ τῆς φυγῆς μας.¹⁰⁷ Αὐτὸ τὸ κάλλος λοιπὸν ἐξ φροντισώμεν νὰ τὸ στεραϊώσωμεν ἐπάνω μας ἄνδρας καὶ γυναῖκας. Διότι τὸ μὲν κάλλος τοῦ σώματος καὶ ἡ νέος τὸ μαρταίνει καὶ ὁ πολλὸς χρόνος τὸ καταστρέφει,¹⁰⁸ καὶ τὰ γηρατειὰ τὸ σβήθουσαν, καὶ ὁ θάνατος ἐπέρχεται

104. *Ἐπιτρίμματα* εἶνε ὄχι καλλονικὰ εἶνε εἰς κατέστασιν κόνεως, τὰ κοσμητικὰ τοῦ καλλονικισμοῦ, ὅπλαδὴ ἡ ποδῆρα.
 105. *Ἐποκραγιόνια* λέγονται ὄχι καλλονικὰ εἶνε εἰς κατέστασιν γραμίδος, ὅπλαδὴ τὰ κραγιόνια μὴ τὰ ὅποισι ἕκαστον ἀπὸ ἀρχαιότερον χρόνον καὶ μέχρι σήμερον τὰ χερσὶν, τὰ παραίσι, τοὺς ὄφρα, καὶ τὰ εἰσάρα.
 106. *Χρυσὰ* λέγεται συνήθως τὸ χρῆμα, ἀλλ' ἑδῶ ἐννοεῖται τὰ χρυσὰ κοσμηματὰ ἢ κοσμητὰ ἢ κάρμα.
 107. *Ὅλοι αἱ λέξεις τοῦ χωρίου αὐτοῦ εἶνε φρασολογία τοῦ καλλονικισμοῦ.
 108. *Τὸ μὲν γὰρ τοῦ σώματος (κάλλος) καὶ νέος ἡμέρην καὶ πλῆθος χρόνου διεφθέρων*. Ὁ Χριστοτόμος ἔχει ἴσως κατὰ νοῦν τὸ ἀπόφθεγμα τοῦ Ἰσοκράτους «Κάλλος μὲν γὰρ ἡ χρόνος ἀνθίσταν ἡ νέος ἐμάρταν», Ἦρὸς Δημόδοκον, 6.

καὶ τὸ ἐξαφανίζει εἰων. **E** Ἐνθ τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς οὗτε χρόνος, οὗτε νέος, οὗτε γῆρας, οὗτε θάνατος, οὗτε τίποτε ἄλλο ἀπ' αὐτὰ εἶν μπορεί νὰ τὸ καταστρέφει, ἀλλὰ μὲνι συνεχῶς ἀνθισμένον. Καὶ τὸ μὲν κάλλος τοῦ σώματος αὐτοῦ ποῦ τὸ ἐλέπουσαν τοὺς προκαλεῖται πλάκασι εἰς ἀπολασίαν, τὸ δὲ κάλλος τῆς ψυχῆς κάνει αὐτὸν τὸν ἴδιον τὸν Θεόν νὰ τὸ ἐρωτεύθῃ. Ὅπως λέγει καὶ ὁ προφῆτης, δευτε ἀναυθόνεται πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν « Ἀκούουσαν, θύγατερ, καὶ ἴδε, ⁵⁵⁷ **A** καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου, καὶ τοῦ ὄλου τοῦ πατρὸς σου, καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου» (Ψαλ. 44, 11 - 12). Λοιπὸν, ἀγαπητοὶ, δεῖ νὰ γίνωμεν ἀγαπητοὶ εἰς τὸν Θεόν, αὐτὸ τὸ κάλλος νὰ περιποιώμεθα κάθε ἡμέραν, σκευαζίζοντας κάθε κηλίδα μὴ τὴν ἀνάγγωσαν τῶν Γραφῶν, μὴ τὰς προσηχάς, μὴ τὰς ἐλαγμοσίνας, μὴ τὴν διόνοισιν πρὸς ἀλλήλους, δεῖ νὰ ἐρωτεύθῃ ὁ βασιλεὺς τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς μας καὶ νὰ μὴ καταξιώσῃ τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Αὐτὴν εἶθε νὰ τὴν ἐπιτύχωμεν εἰς μας, μὴ τὴν χῆρον καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς τὸν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον μὴ εἰς ἑδῶ, καὶ τῶρα καὶ πάντοτε, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.